

*scrisa
m*

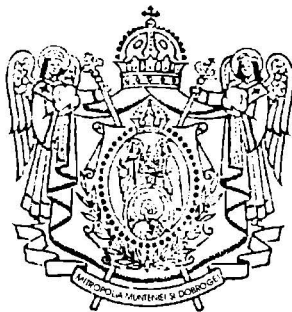
GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI
ANUL LV NR. 1-4 IANUARIE - APRILIE 1999

GLASUL BISERICII

REVISTA SFINTEI MITROPOLII
A MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Anul LV, nr. 1-4
ianuarie - aprilie 1999

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte:

Prea Fericitul Părinte
Teoctist
Mitropolitul Munteniei și Dobrogei
și
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Vicepreședinți:

Î.P.S. *Lucian* al Tomisului
Î.P.S. *Vasile* al Târgoviștei
P.S. *Epifanie* al Buzăului
P.S. *Calinic* al Argeșului
P.S. *Casian* al Dunării de Jos
P.S. *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor
P.S. *Galaction* al Alexandriei și
Teleormanului
P.S. *Teodosie Snagoveanul*

Redactori responsabili:

P.C. Pr. Mihai Hau
P.C. Diac. Gheorghe Pop

CUPRINS

I. EDITORIAL

Sfinții Trei Ierarhi – Ocrotitorii Școlilor teologice – † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	5
--	---

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 1999

† Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	10
† Lucian, Arhiepiscopul Tomisului	15
† Vasile, Arhiepiscopul Târgoviștei	21
† Epifanie, Episcopul Buzăului	26
† Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului	31
† Casian, Episcopul Dunării de Jos	37
† Nifon, Episcopul Sloboziei și Călărașilor	42
† Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului	47

III. PAGINI DE SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

Cuvânt la începutul Postului Mare – Arhim. Dr. Ioasaf Popa	52
Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu iubirii și al iertării – Cuvânt la Duminica a XXXIV-a după Rusalii (a Fiului Risipitor) Pr. Lect. Dr. Vasile Gordon	62
Despre „darul lacrimilor” – Arhim. Rafael Ghiță	67

IV. CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

Trei aspecte ale noțiunii de persoană la Sfinții Trei Ierarhi Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu	71
Taina Botezului în lumina canoanelor Bisericii Ortodoxe Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula	79
Harismele în viața Bisericii primare – Pr. Lect. Dr. Gheorghe Pufu	94

V. DOCUMENTARE

Aportul Părintelui Profesor Vladimir Prelipcean la dezvoltarea studiilor biblice vechitestamentare – Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu	103
Mitropolitul Macarie al II-lea al Ungrovlahiei (1512-1521) Pr. Conf. Dr. Dănuț Manu	119
Personalități atonite în Țările Române (1650-1863) – Pr. Ioan Moldoveanu ..	136

VI. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

Catedrala Mântuirii Neamului – simbol al unității noastre † Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române	144
Popas aniversar – Întru mulți ani Prea Fericite Părinte Patriarh! † Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei	147
Puncte de vedere – Catedrala Mântuirii Neamului cu hramurile Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei Arhim. Dr. Ioasaf Popa	151
Lucrările Adunării Eparhiale a Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor Gh. Vasilescu	156
Frăția Ortodoxă Română în anul 1998 – Asist. Adrian Gabor	163
Aspecte ale activității de asistență socială în cuprinsul Patriarhiei Române – Violeta Corciovei	167
Din agenda de lucru a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1 decembrie 1998 – 31 martie 1999) Pr. Nicolae Vladu	174

VII. BISERICA ȘI ȘCOALA

Concertul de colinde de Crăciun și de Anul Nou din Aula Palatului Patriarhiei – Prof. Adrian N. Popescu	188
Metodologia și tematica pentru examenul de admitere în Seminarile teologice ortodoxe și Școlile de cântăreți bisericești	193
Tematica examenelor pentru titularizare, definitivat și gradul II didactic pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar la Religie ..	197

VIII. SEMNAL

P.S. Dr. Casian Crăciun, Episcopul Dunării de Jos – „ <i>Poarta cerului</i> ” O punte de suflet între Păstor și păstoriți – Pr. Eugen Drăgoi	202
Biserica lui Hristos în zorii noului mileniu. Note asupra cărții Părintelui Prof. Dr. Dumitru Popescu, „ <i>Ortodoxie și Catholicism – dialog și reconciliere</i> ”, Editura „România Creștină”, București, 1999 Diac. Asist. Doru Costache	206

IX. IN MEMORIAM

† Părintele Profesor Constantin Sârbu – Prof. Adrian N. Popescu	211
---	-----

I. EDITORIAL

SFINȚII TREI IERARHI – OCROTITORII ȘCOLILOR TEOLOGICE*

*Iubiți credincioși și credincioase,
Dragi studenți și studente,*

*„Cel care se roagă este teolog”
(Sfântul Grigorie Teologul)*

Sfinții Trei Ierarhi, Vasile, Grigorie și Ioan, acești mari teologi și învățați din primul mileniu creștin, înzestrați de Dumnezeu cu toate darurile pe care numai El le poate hărăzi oamenilor, sunt ocrotitorii școlilor noastre de teologie din toate timpurile, fiindcă ei reprezintă pentru Biserică adevărate pietre de temelie, atât din punct de vedere doctrinar și al practicii vieții creștine, cât și al scrisului teologic, al artei noastre bisericești în general. Până în secolul al X-lea, ei se bucurau de sărbători, dar și de zile diferite, unii creștini fiind atrași mai mult spre Sfântul Ioan Gură de Aur, alții către Sfântul Vasile cel Mare sau Sfântul Grigorie Teologul. Din secolul al XI-lea, însă, noi avem această sărbătoare a Sfinților Trei Ierarhi. De atunci, Biserica și teologia noastră românească, iată, îi cinstește pe toți trei în aceeași zi.

Aș dori să rețineți cu acest prilej, că noi românii avem comuniune profundă cu Sfinții Trei Ierarhi prin strămoșii noștri, care i-au cinstit deopotrivă și le-au închinat biserici și așezăminte de filantropie creștină, după modelul celor întemeiate de Sfântul Ierarh Vasile cel Mare al Capadociei. Noi, mai mult decât alții, ne-am bucurat să fim binecuvântați de Sfântul Vasile cel

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la sărbătoarea hramului Facultății de Teologie din București – (Sfinții Trei Ierarhi).

Mare și de Sfântul Ioan Gură de Aur prin legăturile nemijlocite pe care ei le-au avut cu înaintașii noștri în secolele IV-V.

După cum știți, Sfântul Vasile cel Mare a adresat o scrisoare, în anul 373, guvernatorului Dobrogei, prin care-i cerea moaștele Sfântului Sava Gotul, martirizat cu un an înainte, iar răspunsul a fost trimiterea acestora, însoțite de cunoscuta „Scrisoare a Bisericii din Goția către Biserica din Capadocia”, cele două scrisori constituind mărturii de unitate în credință și în același timp, tezaure de cultură ale neamului și credinței noastre strămoșești.

De asemenea, Sfântul Grigorie Teologul a intrat adânc în conștiința credincioșilor noștri prin tratatul „Despre preoție”, care a determinat și determină puternica vocație spre această sfântă și nobilă misiune, pe care o simte tineretul nostru, setos de lumina învățaturii lui Hristos.

Sfântul Ioan Gură de Aur, la rândul său, a cunoscut, nemijlocit, realitățile de la noi. El l-a ocrotit și l-a hirotonit diacon pe Sfântul Ioan Casian, unul din părinții dobrogeni, care, apoi, împreună cu alți cuvioși părinți din preajma Tomisului, au luat apărarea Sfântului Ioan Gură de Aur, patriarhul Constantinopolului, atunci când acesta a suferit cele patru exiluri. De aceea, poate, a pătruns mai adânc în viața strămoșilor noștri învățătura lor. Iar principiile morale și dogmele creștine formulate de ei au fost păstrate și predicat prin fapte de iubire.

De aceea, noi avem de împlinit această misiune cu mai mult curaj în zbaterea lumii de azi în căutarea adevăratelor valori ale vieții. Dacă privim pe harta Europei vedem că noi suntem o insulă de credință ortodoxă. Europa căutătoare de adevăr, căutătoare de unitate are nevoie de valorile creștine, dar adevărul și unitatea, dacă nu-și au izvorul în Prea Sfânta Treime, nu pot fi durabile. Trăinicie are numai Cuvântul lui Dumnezeu, numai învățătura dumnezeiască. De aceea, profesorii noștri, prin tâvna lor de zi cu zi, se străduiesc să modeleze și să dea chip slujitorului de mâine al sfântului altar, potrivit cu învățătura și viața acestor mari părinți ai Bisericii, dar și cu năzuințele poporului nostru, creștin din nașterea sa, virtuos, jertfelnic, care a dat sfinți și, în același timp, o teologie și o slujire preoțească în stare să ajute lumea de azi în căutările ei după unitate și adevăr.

Dacă privim vrednicia înaintașilor noștri, atât în practicarea virtuților creștinești, cât și în cultură, în artă și prestigiul european cu care ei au înfăptuit și întregirea neamului, în 1918, nu ne vom simți jenați în fața Europei. Poporul român, în cei două mii de ani de creștinism, a arătat lumii binefacerile virtuților și tradițiilor sale creștine, roade ale năzuințelor sfinte de iubire și ospitalitate față de neamuri cu alte credințe, ca pildă și mărturie de

trăire în Hristos. Prin martirajul multora dintre fiii neamului nostru întru apărarea credinței Ortodoxe în Transilvania, aflată sub stăpânire străină de Ortodoxie, prin vitejia ostașilor români căzuți eroic, nu numai pentru apărarea vetrei străbune, ci și pe fronturi de luptă în multe părți ale Europei, toți au adus mărturia jertfei unui popor pătruns de cel mai curat duh creștin. În mormintele lor, presărate în multe țări europene, străjuiți de sfinte cruci cu numele lor, ei sunt pomeniți cu dragoste și evlavie de preoții și de credincioșii din parohiile românești din preajmă. Iată în ce chip, numele și valorile lor sufletești trebuie să ne fie călăuze în chivernisirea vieții noastre ca fii ai Bisericii, dar și ai țării noastre. Tendința după îmbogățire, cu riscul nedreptățirii semenilor, după care aleargă mulți astăzi, toate acestea duc la disprețul valorilor spirituale, la pierderea bunurilor spirituale, după care s-au străduit cei care le aveau în inimi și în rugăciuni. Datorită păstrării credinței ortodoxe, transmisă prin operele Sfinților Părinți, îndeosebi ale celor Trei Ierarhi, aceste valori au intrat în viața sufletească a credincioșilor noștri și au dat roade îmbelșugate.

Scrierile Sfinților Trei Ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur și ale altor mari Sfinți Părinți ai Bisericii, cum știți, au circulat de timpuriu în bisericile și mănăstirile noastre, în manuscrise, care se pot vedea și astăzi în biblioteca de la Putna, Neamț, Tismana, arătând cât de setoși au fost strămoșii noștri după cuvântul dumnezeiesc. De aceea, toată această comoară de gândire și de viață creștină ortodoxă românească constituie un fond de valori spirituale de mare însemnătate pentru lumea de azi, căutătoare încă de drumuri și de siguranță.

Felicit din toată inima studenții și studentele noastre care au setea duhovnicească să slujească Biserica, dar ei trebuie să înțeleagă că fără Sfânta Liturghie nu poate să existe viață creștină desăvârșită. Pentru un preot, ca și pentru familia creștină, Sfânta Liturghie constituie o dimensiune de viață, de existență, de comportament. Nici o instituție de pe pământ, nici o carte de înțelepciune budistă sau confucianistă și cu atât mai mult vrăjitoriile din vremea noastră, pe care ni le oferă mass-media cu atâta generozitate, nu pot înlocui Sfânta Liturghie, care lucrează taina comuniunii cu Hristos și cu Biserica Sa.

Biserica zidește continuu chipul omului launtric, dragii mei, ea plămădește demnitatea tânărului, a copilului. De aceea, predarea religiei în școală constituie o cale necesară de zidire a ființei omenești ca faptură nouă. Iar prezența dumneavoastră, iubiți credincioși, care veniți la această biserică și vă rugați, aducând prinoase sufletești și oferind tinerilor modele de evlavie, zidește mult elanul duhovnicesc, al celor ce se vor învrednici să slu-

jească la sfântul altar și să vestească Sfânta Evanghelie. Adevărata pregătire și formare preotească aici la Liturghie și la rugăciune se împlinește și încoronează strădania profesorilor de la catedră. De aceea, pe dumneavoastră, credincioșii, vă alăturăm părinților profesori și vă asociem la efortul lor de a scoate preoți de rugăciune, iubitori de altar, de biserică și de credincioși. Un preot care iubește biserica, iubește și credincioșii, îi hrănește cu Sfintele Taine, îi ocrotește și îi apără, ca și păstorul, de lupii răpitori, sectanți și toți falșii predicatori.

Așadar, preoția cere și o mare răspundere, dar înseamnă și o mare frumusețe și satisfacție sufletească pentru cel ce se învrednicește să o primească. Nimic nu-i oferă unui tânăr de azi o așa viață de cinstire, de prețuire, ca cea de care se bucură un preot în parohia lui. Iată, toate categoriile sociale suferă de una sau de mai multe neajunsuri, preoția însă, frații mei studenți, dacă o îndepliniți după modelul Sfinților Părinți, dacă veți păstra în inima și în mintea voastră învățătura Bisericii, ostenele părinților profesori, veți fi cu adevărat aluatul satelor și al orașelor noastre, adică lucrarea sfințitoare a Duhului Sfânt, așa cum trebuie să fim noi, slujitorii altarelor (Matei 13, 33; I Corinteni 5, 6). Să ținem cont că avem credincioși, cum ne-au dovedit-o ei și cum ne-o adevăresc mereu, legați de Biserică, de Ortodoxie, de slujitorii ei. Noi, cei ce slujim la sfântul altar, trebuie să-i întâmpinăm cu dragoste, să-i ajutăm în purtarea poverilor lor sufletești, să fim mereu prezenți în zbuiciumul vieții lor zilnice, după pilda Sfinților Părinți sărbătoriți astăzi.

Întorcându-ne la izvorul nostru de astăzi, la Sfinții Trei Ierarhi, Vasile, Grigorie și Ioan, cei ce le purtați numele, să fiți mângâiați, căci ei se roagă neconținut în ceruri pentru fiecare. Sfinții, ca purtători ai harului Duhului Sfânt ne ajută pe calea vieții, mai ales pe cei ce se îndoiesc de adevărurile de credință, sau lasă frâu liber ispitelor și atracțiilor de tot felul, care îl pândesc pe orice tânăr. Dar Duhul Sfânt, care lucrează în Biserică, prin Ierarhie, prin preoți și prin credincioși, luminează mintea spre formarea personalității umane, chemată și aleasă „să-și stăpânească vasul sau (trupul) în sfințenie și în cinste” (I Tesaloniceni 4, 4).

Pe noi, românii, de pildă, Dumnezeu deseori ne-a certat și în decursul istoriei noastre, de multe ori am trecut prin încercări grele și o să mai trecem, dar morții nu ne dă, pentru vrednicia semenilor noștri, a Sfinților, și pentru rugăciunile Bisericii. Niciodată Biserica nu încetează să se roage. Atunci când noi nu ne gândim poate la Dumnezeu, Biserica se roagă. Undeva pe pământ, un cuvios părinte, un cucernic preot, un credincios plin de evlavie, se roagă pentru toată lumea. Sfânta Liturghie adună întreg Trupul Tainic al lui Hristos, vii și adormiți într-o singură și unică rugăciune

spre a mulțumi lui Dumnezeu pentru răscumpărarea neamului omenesc din robia morții și pentru împărțășirea cu Sfintele și de viață dătătoarele Taine și moștenirea vieții veșnice.

De aceea, stăruim ca tinerii, elevi sau studenți teologi, să iubească Biserica, să deprindă de aici, din Facultatea de Teologie de a se ruga, de a fi „omul rugăciunii”. Sunt sigur că știți cât de mult insistă Sfinții Trei Ierarhi asupra preoției și asupra darurilor mântuitoare ale rugăciunii. Să nu socotiți că se pot dobândi adevărurile dumnezeiești fără rugăciune, fără Biserică, fără să aduceți jertfa personală a împletirii învățaturii propriu-zise cu rugăciunea și viața virtuoasă. N-are atâta nevoie Biserica de jertfa noastră, cât avem noi nevoie de ajutorul Bisericii. Așa ne învață Sfinții Părinți, pe care să-i avem în icoane, în rugăciune, în gândurile noastre, și să ne rugăm împreună cu ei: „Iartă-ne nouă, Doamne, toată greșeala cea de voie și cea fără de voie; sfințește sufletele și trupurile noastre și ne dă nouă să slujim Ție cu cuvioșie în toate zilele vieții noastre”. Amin.

† Teoctist
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

II. PASTORALE CHIRIARHALE LA ÎNVIEREA DOMNULUI – 1999

† TEOCTIST

DIN MILOSTIVIREA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL
BUCUREȘTILOR, MITROPOLIT AL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI
DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA
DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCA
BINECUVÂNTARE*

*Iubiți părinți slujitori ai sfintelor altare,
Frați și surori în Domnul Hristos,*

„HRISTOS A ÎNVIAT!”

Însăși această veste îngerească din dimineața acestei Duminici a Învierii Domnului și răspunsul izvorât din adâncul inimilor noastre: „Adevărat a înviat!”, rostit de două mii de ani, ne așează, ca și pe strămoșii noștri, din neam în neam, în rândul mărturisitorilor acestei minuni, aducătoare de bucurie și de nădejde în viața noastră zbuciumată. Este un dar dumnezeiesc faptul de a împlini, an de an, această veste, de a ne întâlni aici, în fața sfintelor locașuri străbune, în același loc și în același văzduh unde se păstrează tainic glasurile părinților și bunicilor noștri, adevărind din tată în fiu Învierea lui Hristos, Dumnezeu adevărat și om deplin. Acest adevăr ne face și pe noi părtași Învierii și, deci, vieții celei veșnice. Din această încredințare izvorăște bucuria noastră pascală, care revarsă în sufletele noastre frământate spor de credință și belșug de iubire între noi, ca adevărați frați și surori în Domnul nostru Iisus Hristos, Cel a treia zi înviat din morți. De altfel, și

Îngerul Domnului, vestindu-le Mironosițelor îngrijorate Învierea lui Iisus, spune: „Nu vă înpăimântați”¹.

Iubiții mei,

Una din binecunoscutele noastre cântări bisericești, închinată zilei Învierii lui Hristos, numește această zi din curgerea anului, „împărăteasă și doamnă, praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor”. Cuvintele de laudă aduse acestei zile sunt pe măsura faptului negrăit al Învierii Celui care „S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce”². Și ele talmăcesc însemnătatea unică a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos în dobândirea desăvârșirii și mântuirii, scopul suprem al vieții noastre. Prin mântuire nu înțelegem altceva decât eliberarea din temnița păcatului și a morții, pentru a ne învrednici de viețuire fericită și fără de sfârșit, în comuniune de iubire cu Prea Sfânta Treime.

Ce-ar fi viața noastră fără iertarea, lumina, bucuria și forța spirituală pe care doar Învierea Domnului ni le-a adus și continuă să ni le împărtășească în fiecare duminică și sărbătoare, dar mai ales în această Duminică a Sfințelor Paști? Așadar, viața fără mărturisirea Învierii este doar o înlănțuire de clipe întunecate, deznădăjduite, irosite adesea în desfătările amăgitoare ale păcatului, ale înstrăinării de Dumnezeu și de semenii, sub apăsarea unei frici nemărturisite, care, însă, roade nemilos la destrămarea sufletului nostru. Acest adevăr ni-l învederează chiar Sfântul Apostol Pavel, când scrie despre Hristos că a venit „sa surpe prin moartea Sa pe cel ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul, și să izbăvească pe acei pe care frica morții îi ținea în robie toată viața”³.

De această robie a păcatului și a morții ne-a izbăvit Hristos prin Jertfa și Învierea Sa. Iar această părtășie la bucuria Învierii ne ajută să realizăm prin credință și fapte de iubire, viața de comuniune cu Biserica și cu semenii noștri. Ea ne împărtășește sfințenie, unitate și iubire, iar ușa ei este poarta redeschisă a Raiului, prin Învierea lui Hristos.

Dreptmăritori creștini,

Înstrăinarea de Dumnezeu înseamnă, așadar, subjugarea păcatului, iar frica de moarte ce nu se dezlipește nici o clipă de sufletul omului care, plin de sine, întoarce spatele lui Dumnezeu, este cea mai înfricoșătoare robie. Dar nu sfârșitul vieții trupești îl sperie atât de mult pe cel care, lăsân-

1. Marcu 16, 6.

2. Filipeni 2, 8.

3. Evrei 2, 14-15.

du-se pradă nesățioasei pofte a păcatului, nu s-a sărguit să-L caute și să-L afle, spre binele său, pe Dumnezeu Cel adevărat, ci presimțirea morții spirituale fără de sfârșit, adică a unei existențe veșnice în singurătatea cea mai chinuitoare, lipsită de părtașia iubirii cu Creatorul și cu Mântuitorul său, ca și cu cei ce l-au slujit lui Dumnezeu prin frumusețea viețuirii lor.

Înțelegem deci că omul, creație desăvârșită a lui Dumnezeu, nu este silit de Creatorul său să încline numai spre bine. Ci El a împodobit făptura aceasta minunată – omul – cu darul dumnezeiesc al libertății, al alegerii între bine și rău, fiindcă doar binele primit din convingere, din iubire și cu deplină voie este binele adevărat și dăinuie. Însă, dintru început, prin prima pereche de oameni, s-a ales neascultarea de Cuvântul dumnezeiesc, disprețuindu-se purtarea de grijă divină și demnitatea nemăsurată cu care cinstise Creatorul făptura Sa, aceea de a se manifesta față de El ca ființă liberă. Dacă prin nesocotirea poruncii divine neamul omenesc s-a lipsit de bunăvoie de părtașia și împreună-viețuirea cu Dumnezeu, ajungând vremelnic sub puterea și stăpânirea morții, prin ascultarea desăvârșită, prin Jertfa și Învierea lui Iisus Hristos – Dumnezeu-Omul, am fost izbăviți din adâncul locuinței morților⁴. Despre pătimirea mântuitoare a Celui fără prihană, Fiul lui Dumnezeu întrupat, Care, după sfatul cel nepătruns al lui Dumnezeu, și-a asumat toată durerea și toate păcatele omenirii de la începutul lumii și până la sfârșitul acesteia, proorocul Isaia spunea cu multe secole înaintea săvârșirii Jertfei pe Golgota: „El și-a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat... Chînuit a fost, dar S-a supus și nu Și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa... Ca El a purtat faradelegile multora și pentru cei păcătoși și-a dat viața”⁵.

Moartea însă nu L-a putut ține prins pe Fiul lui Dumnezeu, întrupat și jertfit pentru a ne aduce pe noi toți întru iubirea negrăită a Tatălui.

Iubiții mei frați și surori,

Dar, dacă Hristos a înfrânt puterea păcatului și a morții, de ce raul continuă să răvășească viețile atâtor oameni și lumea, în ansamblul ei? De ce lumina Învierii nu răzbate, mântuitor, în sufletele atâtoro dintre semenii noștri? De ce pacea dumnezeiască pe care Domnul ne-a lăsat-o⁶, nu pătrunde în conștiințele și sufletele tulburate ale multora dintre noi? De ce iertarea, darul neprețuit al Crucii și al Învierii, nu și-l împărtășesc, după

4. Psalmi 30, 3.

5. Isaia 53, 4, 7, 12.

6. Ioan 14, 27.

pilda lui Hristos, și oamenii, unii altora? Dar, mai ales, de ce iubirea jertfelnică, suprema poruncă pe care ne-o dă Domnul, rămâne adesea doar o expresie frumoasă, și nu este folosită ca singura putere capabilă să transforme lumea aceasta într-un loc binecuvântat al curăției și primitor pentru orice faptură omenească?

La asemenea întrebări – care frământă, cu drept cuvânt, pe fiecare om – ne răspunde limpede Sfântul Apostol Ioan: *„Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească. Și această poruncă avem de la El; cine iubește pe Dumnezeu, să iubească și pe fratele său”*⁷. Așadar, cel care nu depășește prăpastia dintre cuvânt și fapta de iubire a semenului, nu-și va putea însuși roadele Învierii lui Hristos în propria sa viață și ființă.

De altfel, constatăm cu durere la ce tragedii duce nesocotirea poruncii lui Dumnezeu, a mesajului de viață al Jertfei și Învierii Fiului Său pentru mântuirea lumii. Dacă prin Fiul întrupat, Dumnezeu Însuși ni se descoperă, devine putere vie și comunicabilă, cu atât mai mult noi, ca fii ai Săi, trebuie să comunicăm între noi, să dialogăm și să purtăm sarcinile unii altora. Istoria omenirii ne arată că numai prin dialog, acest mijloc de privire față către față și de împărtășire a gândurilor între oameni, s-au înlăturat multe nenorociri din viața omenirii în timp ce războiul apare ca o încercare a puterilor întunericului, înfrânte de Hristos, de a readuce împărăția morții asupra omenirii, și a creației lui Dumnezeu. Dureroasele încercări prin care trec încă unii semeni ai noștri, ar trebui să ne atragă luarea-aminte asupra unui adevăr pe care din ce în ce mai des lumea îl desconsideră. Orice acțiune distructivă din lumea aceasta, fie că este vătămare moral-spirituală sau materială, își are rădăcinile în uitarea de Dumnezeu și în călcarea poruncilor Sale. În această situație să-L rugăm cu multă smerenie să-și întoarcă fața către noi și către întreaga omenire bântuită de suferințe, să-i ajutăm pe cei aflați în refugiu, loviți de nenorocirile abătute asupra căminelor și localităților lor, spre a ne ridica toți, ca Lazăr din mormânt, la viața de iubire, de înțelegere și de comuniune cu Hristos. Viața ne arată că absurdul ucigător al armelor n-ar trebui, în nici o situație, să prevaleze asupra dialogului. Oricât de dificil ar fi acesta, purtat în duhul adevărului creștin al Învierii, s-ar înțelege clar dreptul fiecărei nații de pe pământ, chemarea și valorile ei sacre, libertatea și identitatea fiecăreia, exprimată în istoria, credința, limba și aria geografică pe care se află.

7. I Ioan 4, 20, 21.

Iubiții mei fii și fiice duhovnicești,

Fiecare dintre noi, prin ce face, prin ce rostește, prin ce promovează, poate deveni fie salvator duhovnicesc sau fizic al semenului său, fie unealtă de nimicire a aproapelui. Din iubire nemărginită, Iisus ne-a salvat pe toți din moarte la viață. De fiecare dintre noi depinde, așadar, ca Învierea lui Hristos să reverse neîncetat lucrarea ei de viață dătătoare în sufletele noastre, ale tuturor.

Ca mărturisitori ai Învierii lui Hristos, se cuvine să fim prin fapte, iubire, jertfă și chiar prin suferință cu El, spre a ne învrednici de împreună înviere și comuniune cu El și cu toți frații noștri, cu care, iarăși împreună să ne bucurăm de viața dăruită de El și să ne mântuim în împărăția iubirii Sale, care este prezentă în viața și lucrarea Bisericii. Aceasta, ca așezământ divi-no-uman, se întrupează în lume în locaș văzut și oferă spațiul și timpul ca Mântuitorul Hristos, Marele nostru Arhiepiscop, înconjurat de Sfinții Îngeri și de toți Sfinții, să celebreze renașterea sfințitoare și desăvârșirea noastră duhovnicească. Un asemenea locaș l-au dorit înaintașii noștri de mai bine de o sută de ani. Venind în împlinirea acestui scop, împreună cu Sfântul Sinod, credincioși și preoți, am sfințit și am așezat Sfânta Cruce pe locul unde se va înălța, cu ajutorul lui Dumnezeu, Catedrala Neamului. Simbol al comuniunii noastre cu Prea Sfânta Treime, ca popor născut creștin în istorie, acest sfânt locaș va fi pentru mileniul al treilea și simbolul unității noastre de neam și de existență în lume. Frații români de pretutindeni își vor afla în acest spațiu sfânt memoria, jertfa și statornicia părinților și strămoșilor lor.

Cu această nădejde vie în atotputernicia iubirii proniatoare a lui Dumnezeu Cel în Treime preamărit, vă doresc să trăiți în toată plinătatea ei bucuria sfântă a mutării noastre din moarte la viață, prin Hristos – pârga învierii noastre – rugându-vă, totodată, să înălțați către Domnul milostivirii staruitoare rugăciune pentru mângâierea tuturor fraților noștri, pentru pacea cea sfântă pe pământ.

Alăturându-mă și apropiindu-mă sufletește de fiecare dintre scumpii noștri fii duhovnicești,

Vă îmbrățișez și vă vestesc:

HRISTOS A ÎNVIAT!

Al vostru părinte duhovnicesc, iubitor și pururea către Hristos rugător,

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† LUCIAN

DIN MILA LUI DUMNEZEU, ARHIEPISCOP AL TOMISULUI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR
CREȘTINI DIN ACEASTĂ DE DUMNEZEU PĂZITĂ ARHIEPISCOPIE: HAR,
MILĂ ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL ȘI DE LA DOMNUL NOSTRU IISUS
HRISTOS, IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

*„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați
și Eu va voi odihni pe voi”
(Marcu 16, 15).*

Iubiți credincioși,

Prin această grăitoare și profundă chemare, Mântuitorul nostru Iisus Hristos își arată de-a pururi stăruitoarea Sa iubire față de întregul neam omenesc. Ea devine și mai hotărâtoare sub aureola Sfințelor Paști, când glasul Său blând și dumnezeiesc ne îndeamnă: *„Rămâneți întru iubirea Mea”* (Ioan 15, 9).

După ce împreună cu Apostolii și cu femeile mironosițe am trăit clipe de întristare, de îngrijorare, de împovărare cu crucea osteneților noastre pe drumul Golgotei pentru iertarea păcatelor, prin participarea noastră la Sfintele Denii din Săptămâna Patimilor, iată-ne acum luminați de adevărul Învierii, când slujitorii Sfințelor Altare ne îndeamnă: *„Veniți de luați lumină!”* și când cântăm cu toții, cu duhovnicească bucurie: *„Hristos a Înviat!”*.

Zorii zilei de astăzi se revarsă peste întreaga fire, cu aceeași dumnezeiască binecuvântare ca și acum două mii de ani. Îngerul ce strălucea la ușa mormântului aduce pe pământ, tuturor oamenilor, vestea Învierii lui Iisus Hristos, zicând: *„Nu vă temeți, căci știu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci a înviat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut!”* (Matei 28, 5-6).

Din tainica grădină în care se află Sfântul Mormânt și de unde a pornit vestirea realității Învierii lui Hristos, continuăm noi, credincioșii, să mărturisim, peste veacuri cu făcliile aprinse ale credinței și prin cântările litur-

gice, adevărul că: „Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dându-le!”. În acest adevăr stă temelia credinței noastre; căci spune Sfântul Apostol Pavel: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră... Dar acum Hristos a înviat din morți, fiind începătură a învierii celor adormiți” (I Corinteni 15, 17-20). De două mii de ani, creștinii adevărați au crezut și cred în minunea Învierii, iar miile de martiri au pecetluit cu sângele lor această nezdruincată credință.

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este garanția sigură a învierii noastre: „Căci precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia” (I Corinteni 15, 22); știind că „Cel ce a înviat pe Domnul Iisus ne va învia și pe noi cu Iisus” (II Corinteni 4, 14), devreme ce „pățimim împreună cu El” (Romani 8, 17).

Taina învierii lui Hristos ne îmbărbătează și ne mângâie în necazurile și suferințele noastre, arătându-ne că „cetatea noastră este în ceruri, de unde și așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos” (Filipeni 3, 20), care va ridica din moarte sufletele noastre. Dacă vom stărui să viețuim în acest adevăr atât de încurajator al credinței, nu ne vom teme pentru sănătatea trupului nostru, nici pentru lipsurile care vor veni peste noi, sau pentru încercările de tot felul la care ne supune viața, ci vom putea zice împreună cu Sfântul Apostol Pavel: „Pentru mine viața este Hristos și moartea un câștig” (Filipeni 1, 21).

Prin Învierea Sa, Mântuitorul nostru a vindecat pe cei bolnavi, a săturat pe cei flămânzi, a adăpat pe cei însetați, a ridicat pe cei căzuți, iar pe cei din întuneric și din umbra morții i-a scos la lumina vieții (Matei 4, 16).

Frați creștini,

Învierea Domnului a risipit umbra păcatului, a zdrobit puterea morții, a rupt legăturile iadului, a surpat împărăția satanei, a sfărâmat zidul vrăjmășiei dintre oameni și dintre popoare și ne-a făcut pe toți fii ai împărăției Sale, umplând lumea de bucurie, după cum spune cântarea bisericească: „Acum toate s-au umplut de bucurie și de lumină: și cerul și pământul și cele dedesubt... să ne curățim simțirile, ca să vedem pe Hristos strălucind”.

Hristos Domnul, Cel înviat, ne îndeamnă să stingem vrajba dintre noi, oamenii, să risipim ura, să stărpim păcatele din sufletele noastre și să ne îmbrăcăm în haina cea luminoasă a împăcării și iubirii frățești, ca să putem cânta cu inimi curate: „Ziua Învierii; să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi. Să iertăm toate pentru Înviere și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dându-le!”. El este viu în mijlocul nostru până la sfârșitul veacurilor (Matei 28, 20).

El mângâie și ajută pe toți cei osteniți și împovărați de greutatea vieții. El îmblânzește pe asupritori. Vinedcă pe cei bolnavi. Îndreaptă pe cei păcătoși. Înalță pe cei smeriți, iartă și, mai presus de toate, dă viață. Iar dacă El este izvorul mângâierii, al blândeței, al tămăduirii, al iertării, al iubirii și al vieții, cine va fi în stare să ne despartă de El? Nimeni și nimic. Căci spune Sfântul Apostol Pavel: *„Sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru”* (Romani 8, 38-39).

Din luminatul praznic al Învierii Domnului scoatem noi puteri de înviorare a sufletelor noastre ca să trăiască Hristos în noi și noi întru Hristos, Mântuitorul nostru. Hristos a înviat pentru a dovedi veșnicia adevărului, pe temeiul căruia trăiește lumea. Căci zice Domnul: *„Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”* (Ioan 14, 6).

Când spunem: *„Hristos a înviat!”*, recunoaștem Învieria ca adevărata temelie a vieții noastre. Iar când răspundem *„Adevărat a înviat!”* ne obligăm să respectăm neclintit acest adevăr în viață. De aceea realitatea Învierii trebuie să rămână mereu vie în conștiința creștinului care serbează Sfintele Paști.

Dreptmăritorilor creștini,

Glasul pătrunzător al cântărilor cu care preamărim Învieria Domnului ne cheamă și astăzi la o nouă viață și ne îndeamnă să o primim în sufletele noastre, deodată cu Hristos Domnul, care a câștigat-o pentru noi prin Jertfa Sa de pe cruce și prin Învieria Sa cea de a treia zi. Este *„viața omului celui nou”*, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului (Efeseni 4, 24), viața de fii duhovnicești împăcați cu Dumnezeu și moștenitori ai împărăției celei veșnice. Este viața clădită pe credință, nădejde și dragoste. Este viața de care are mare nevoie omenirea de astăzi, atât de frământată, atât de zburciunată de griji apăsătoare, uneori fără sorți de izbândă.

Este îndeobște cunoscut că o viață mai bună în lume se poate realiza numai prin oameni mai buni. Împărăția lui Dumnezeu se poate coborî între oameni numai prin fiii lui Dumnezeu. Unde aceștia nu se arată, acolo întârzie și împărăția lui Dumnezeu și viața cea bună. Iată de ce sunt atât de pilduitoare cuvintele Sfântului Apostol Pavel adresate odinioară romanilor, zicând: *„După cum Hristos a înviat din morți prin mărirea Tatălui, așa și noi să umblăm întru înnoirea vieții”* (Romani 6, 4).

Pentru aceasta nu este suficient să primim doar învățături, ci trebuie să împlinim faptele cele bune ale milei sufletești și trupești și să ne transformăm sufletele după *„chipul și asemănarea lui Dumnezeu”*. Căci spune

Mântuitorul: „Dacă nu se va naște cineva de sus, nu va vedea Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan 3, 3).

Fără ajutorul dumnezeiesc, omul singur nu poate să se mântuiască, întrucât viața cea nouă izvorăște din puterile dumnezeiești. Din Dumnezeu, izvorul vieții, trebuie să se coboare și picătura de viață în stare să înnoiască ființa omenească.

În felul acesta, deschizându-și vistieriile bunătății Sale nemărginite, Dumnezeu Se dăruiește pe Sine oamenilor. Căci numai iubirea cea veșnică poate să nască fii ai lui Dumnezeu și numai prin „*baia nașterii de-a doua și a înnoirii Duhului Sfânt*” (Tit 3, 4-7) putem deveni moștenitori ai vieții celei veșnice. Ceea ce trebuie și putem realiza noi, oamenii, ca să ne mântuim, este dorul după viața cea nouă și deschiderea sufletelor noastre spre a primi darul Său cel sfințitor. Prin patimile, moartea pe cruce și slăvita Sa Înviere, Hristos Domnul ne dă cheazășie că ne împlinește dorința noastră de mântuire. Numai în El și prin El putem găsi viața cea nouă de care fiecare suflet are atâta nevoie.

Așadar, să ne deschidem cu bunăvoință sufletele noastre ca să-L primim pe Hristos Cel înviat, pentru ca odată cu El să sălășluiască înăuntrul nostru viața cea nouă, viața cea veșnică.

Iubiți credincioși și credincioase,

După Săptămâna cea mare a Patimilor înfricoșătoare ale Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în care, seară de seară, clopotele Bisericii strămoșești, cu glasul lor tânguitor, ne-au adunat împreună în locașurile sfinte, la rugăciunile durerii, să suferim cu Cel vândut, cu Cel ocărat, cu Cel scuipat, cu Cel bătut, cu Cel răstignit, să plângem la picioarele Celui pironit pe lemnul Crucii, Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit să ajungem în pace și ziua Sfintei Învieri „*pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-însa. Sfântă și luminată zi este aceasta, iubiții mei fii sufletești! Căci în ea sărbătorim biruința iubirii fără de margini asupra urii, biruința credinței care muta munții asupra necredinței, biruința nădejzii care nu rușinează, asupra deznădejzii! Biruința jertfei celei preacurate pentru mântuirea neamului omenesc!*” (Filipeni 3, 20).

Această Jertfă preacurată a fost adusă de Domnul nostru Iisus Hristos din nemărginita Sa credință și ascultarea față de Tatăl (Filipeni 2, 8) și din nemărginita Sa iubire față de oameni, de care I-a fost milă, întrucât erau învăluți în întuneric, robiți păcatului și morții (I Corinteni 15, 16).

Fiul lui Dumnezeu, luând chip omenesc, s-a pogorât în lume ca să ridice pe om din frământarea și chinuirea păcatului și să-i ofere liniștea

sufletească de care avea atâta nevoie în mijlocul atâtor greutate și zburciună care-l împresurau la tot pasul.

Parcă auzim și acum chemarea Sa izbăvitoare: „*Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni!*” (Marcu 16, 15). Astfel a învățat, a mângâiat, a vindecat, a ajutat, a suferit cu cei mici și pentru cei mici. Tuturor s-a făcut de toate, ca pe toți să-i mântuiască. Mai mult chiar, venise în lume să-și dea, ca Păstorul cel bun, sufletul pentru oile Sale. În felul acesta, cei fărădelege L-au răstignit și L-au îngropat. Mormântul i-a fost pecetluit cu grijă. Dar cum putea pământul să înghită Cerul? Cum putea întunericul să înghită Lumina? Cum putea moartea să înghită Viața? Nimic din acestea nu era cu putință, căci Hristos a înviat și celor din morminte viață le-a dăruit. Și nouă ne-a dăruit viață veșnică și ne închinăm Sfintei Sale Învieri celei de a treia zi (I Corinteni 15, 4).

Să ne bucurăm, așadar, căci prin Învieria lui Hristos noi suntem împăcați cu Tatăl nostru Cel din ceruri, iar dragostea Lui părintească ne învâluie din nou. Binecuvântarea Lui coboară din nou asupra caselor noastre, asupra ostenelilor noastre spre fapta cea bună, iar pacea Lui își face loc iarăși în sufletele noastre tulburate de viforul ispitelor (Coloseni 3, 5).

Să rămânem tari în credință și plini de nădejde în Hristos și în Biserica Lui cea Sfântă, pe care nici porțile iadului nu o vor birui și care va aduna la sânul-i de adevărată Mamă pe toți cei care s-au abătut din drumul cel drept al strămoșilor noștri. Hristos a înviat și Învieria Lui rămâne de-a pururi nădejdea învierii noastre, „*căci moartea a fost înghițită de biruință*” (I Corinteni 15, 54-55).

Iubiți fii duhovnicești,

Învieria este abolirea morții. Bucuria cea mai mare a Învierii este participarea noastră la viața creștină, la Cina credinței, acolo unde bogăția liturgică și harul dumnezeiesc ne cheamă pe toți să ne unim în Hristos Domnul. Sfântul Ioan Gură de Aur spune că bucuria Învierii este mântuirea fraților pentru care Hristos a înviat. Ea este desființarea deznădejzii și chemarea tuturor creștinilor să ia parte la biruința vieții asupra morții.

Realitatea Învierii fiecărui om în Hristos este o adevărată bucurie universală, supremă: bogăție a bunătății și filantropia infinită a Învierii Domnului.

Cina cea dumnezeiască și spirituală, prin primirea Trupului și Sângelui Domnului, devine izvorul și plenitudinea înțelepciunii și a lucrării dumnezeiești în fiecare credincios. Astăzi, Hristos a înviat cu adevărat, iar viața se manifestă atât în cer, cât și pe pământ (Matei 28, 18).

Bucuria cea mai mare a vieții creștine este participarea noastră la comuniunea cu toți Sfinții, acolo unde bogăția harului ne cuprinde și ne cheamă ca toți să fim una (Ioan 17, 21) în Hristos, Domnul nostru.

Ca fii ai Învierii, să promovăm neîncetat credința, nădejdea și dragostea, încredințați fiind că viața, adevărul și dreptatea dumnezeiască au biruit moartea, au nimicit păcatul, trecându-ne pe toți din moarte la viață.

În aceste zile Sfinte de Paști suntem alături de bucuria tuturor, dorindu-vă pace, sănătate, belșug duhovnicesc și vă întâmpinăm cu vestea adusă de îngerul Domnului:

HRISTOS A ÎNVIAT!

+ LUCIAN
ARHIEPISCOPUL TOMISULUI

† VASILE

DIN MILA LUI DUMNEZEU, ARHIEPISCOP AL TÂRGOVIȘTEI

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTMĂRITORILOR
CREȘTINI, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI
PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE

*„Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului, Domnului Iisus, Unuia
Celui fara de păcat. Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și Sfânta Învierea Ta o laudăm și o
slăvim, că Tu ești Dumnezeuul nostru, afara de Tine pe altul nu știm, numele Tau numim.
Veniți toți credincioșii să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, ca, iată, a venit prin
Cruce bucurie la toata lumea. Totdeauna binecuvântând pe Domnul, laudăm Învierea Lui,
ca răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a calcat”.*

(Tropar din Săptămâna Luminată)

Iubiți frați și surori,

Credincioșii Bisericii noastre trăiesc în aceste zile momente de înălțare și bucurie. Învierea Domnului, o actualitate permanentă în Biserica Ortodoxă, se simte acum și mai adânc ca trăire în viața credincioșilor.

Staturi de primă mărime, care au continuat cu strălucire lucrarea Sfinților Apostoli, Sfinții Părinți, au păstrat și propovăduit credința cea adevărată, încercați în multe chipuri în lupte pentru dobândirea cununii celei nevestejite, prin trăirea vieții creștine în plinătatea ei, prin predicile și scrierile lor pline de înțelepciune dumnezeiască.

Sfinții Părinți sunt stele pline de lumină pe cerul cel duhovnicesc, gurile de aur ale Cuvântului lui Dumnezeu, care au biruit rătăcirile cele potrivnice vieții celei adevărate în Domnul. Scrierile și modul de trăire ale acestora sunt cele mai prețioase zestre duhovnicești ale Bisericii noastre, scumpe sufletelor credincioase până în zilele noastre, pentru că ceea ce ei au învățat și au trăit în viața lor sfântă, este o adâncime necuprinsă de mintea noastră și mereu dorită de sufletele cuprinse de avânt duhovnicesc. Trăind și respirând în învățăturile creștine, au acordat cinstire celor dumnezeiești,

confundându-se cu ele, ei au cuprins sfințenia și bogăția Ortodoxiei dorite de noi toți.

Din învățatura lor privitoare la taina cea mai mare a creștinătății, despre Învierea Domnului și învierea noastră, vom spicui în cuvântul nostru de învățatură pascală, ca o rouă binecuvântată, menită să răcorească și să vindece durerile celor în suferință.

Astăzi, subliniază scriitorul bisericesc Gheorghe al Pisidiei: „Creatura s-a arătat în haine albe strălucitoare, moarte întunecată s-a făcut harul lăptos al luminii. Acum se bucură întreaga fire a tuturor celor care există în lume. Cei căzuți se ridică în picioare. Se risipește întunericul bolilor. Acum, cu adevărat se luminează întunericul, și se apropie cele de sus cu cele de jos. Peretele cel despărțitor a fost ridicat de la mijloc. Omul morții s-a făcut stricăcios. Toate au devenit comune: cele două firi s-au aflat împreună. Duhul este primit de tine ca o logodire. Unul și Același care stăpânește cele de sus a luat trup și S-a coborât pe pământ. Astfel, foc se face ființa pământescă, iar mucusul de luminare, fumegând, devine flacăra”¹.

Sfântul Grigore de Nyssa, cuprins adânc față de Biruitorul vieții asupra morții, îndeamnă: „Să laudăm astăzi pe Dumnezeu Unul Născut, Cel ce S-a născut din ceruri (...), Care, cu razele purtătoare de lumină, lumea întreagă a acoperit. Să laudăm astăzi mormântul Unuia Născut, Învierea Biruitorului, bucuria lumii, viața neamurilor lumii... Iată, noi, altădată străini de cunoașterea lui Dumnezeu, am cunoscut bine pe Dumnezeu”².

În sfârșit, sentimentul bucuriei cu sensuri adânci, al Praznicului Învierii în viața creștină, îl exprimă Sfântul Ioan Damaschinul în cuvinte înălțătoare: „Să sărbătorim omorârea morții, prăbușirea iadului, intrarea într-o altă viață, veșnică. Bătând din palme, să laudăm cauza, pe Cel Unul binecuvântat și preamărit, Dumnezeul părinților noștri”³.

Iubiți fii sufletești,

În perioada catehizării celor care urmau să primească botezul în preajma Învierii Domnului, accentul pe Învierea Domnului este exprimat atât de înălțător de Sfântul Chiril al Ierusalimului: „Bucură-te Ierusalime! Să prăznuiți toți care iubiți pe Iisus, pentru că El a înviat. Să se bucure toți cei care au fost în doliu (din cauza păcatului)! Mesajul Învierii să bucure pe toți! Doliul să se transforme în bucurie, gemetele de plâns, în bucurie”⁴

1. P.G. 92.

2. „La Învierea purtătoare de lumină și sfânta a Domnului și Dumnezeului nostru”, cuvântul 51.

3. P.G. 120.

4. „Cateheză pentru cei spre luminare”, cuvântul 14.

Despre legătura dintre moartea împreună cu Hristos și învierea împreună cu El, în Taina Sfântului Botez, ale celui care se învrednicește de acest mare dar, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „El a înviat Învierea care este din altă moarte. Noi însă murim de îndoită moarte și avem acum o îndoită înviere. Ieri, am înviat o dată din păcat. Ne-am îngropat împreună cu El la botez și în botez am înviat cu El. Prin urmare, Învierea este și cea prin care scăpăm de păcat. A doua înviere este cea a trupului. Hristos ni le-a dăruit pe amândouă. Dacă este cauză a căderii păcatul, cauza învierii este scăparea de păcat. În prima înviere am înviat în timp, atunci când ne-am botezat. Ieri am fost legați de păcat, dar am înviat împreună cu El. Omul, după trup a murit și iarăși, după trup a înviat. Aceștia, după păcat erau morți și au fost sloboziți și au înviat din păcat. Acum, în această vreme, pământul dă rodii și iachint și alte flori. Apele răcoritoare curg cu mai multă bucurie prin livezi. Nu ești cuprins de admirație dacă din ape vlăstăresc flori? Pământul nu le dă de la sine, ci din porunca lui Dumnezeu ele se îmbracă în verdeață...!”⁵.

Învierea Domnului este și arătarea Tainei Sfintei Treimi, așa cum ne învață Sfântul Simeon al Tesalonicului: „În Învierea lui Hristos se face Taina Treimii. În timp de trei zile s-a făcut Învierea Sa, așa cum El Însuși a prevăzut-o și a devenit clară când a înviat a treia zi și S-a arătat și ne-a trimis harul divin. El ne-a dăruit trei daruri mari. Cu Învierea Sa cea de a treia zi, ne-a înviat, ni S-a arătat și ne-a dăruit pacea!”⁶

„Omul, (...) cu Învierea Mântuitorului, a luat cunoștința de Sfânta Treime; deci logodirea nemuririi. Omul cu Învierea Mântuitorului, luând sfârșit cu lumea văzută, se va schimba și va dobândi nesticăciunea”⁷.

Precum Hristos a înviat din morți, așa vor învia toți cei care cred în El, pentru că Hristos Dumnezeu este viața celor morți, afirmă Cosma Etalos: „A fost pus Domnul în mormânt și îndată au înviat mii de morți de mii de ani. Și au vestit că Acesta este Fiul Cuvântului lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat și viața celor morți. Se cuvine ca, și noi, binecredincioșii creștini de azi și în continuare, să nu plângem cu cei morți, așa cum fac necredincioșii și cei lipsiți de evlavie, care n-au nădejde în Înviere... Sunt unii care au pe diavol în inima lor și spun că nu există Înviere. Toți oamenii care sunt aici, înainte de a se naște, nu erau inexistenți? Așa după cum Domnul a putut să ne învieze din pantecele mamei noastre, tot așa poate să ne învieze din pantecele pământului. Așa după cum grâul cade în pământ, dacă nu va putrezi

5. P.G. 50.

6. P.G. 50.

7. *Ibidem*.

din cauza ploii, nu va răsări; tot așa și noi, dacă nu suntem îngropați în pământ. Dacă nu suntem îngropați mai întâi în mormânt, Hristos nu ne va uda cu viața veșnică, spre Înviere”⁸.

Schimbarea trupurilor stricacioase în trupuri nesticacioase este descrisă în chip minunat de către Macarie Egipteanul: „Să presupunem că există o grădină mare cu pomi de tot felul și că există acolo mii de meri și viță de vie, cu toate frunzele și fructele lor. Se întâmplă să se modifice grădina și toți pomii și frunzele primesc altă fire și iau o formă de lumină. Așa se vor schimba oamenii la Înviere și se vor face mădularele lor sfinte și luminoase”⁹.

Sfântul Vasile ce Mare, scriind despre învierea trupurilor, afirma: „Dar va spune cineva, cum vor învia morții? Om fără de minte! Ceea ce semeni nu devine viață mai întâi, dacă nu va muri mai întâi? Ceea ce semeni nu este planta care urmează să răsară din pământ, ci o sămânță (...). Se seamănă întru stricăciune, răsare întru nesticăciune. Se seamănă întru lipsă de cinste, răsare întru slavă. Se seamănă întru slăbiciune, răsare întru putere. Se seamănă trup, răsare trup duhovnicesc”¹⁰.

Domnul S-a făcut mijlocitorul bucuriei noastre. La Învierea de obște vom fi ca îngerii lui Dumnezeu, adică în nesticăciune, nemurire și neschimbați.

Sfântul Grigore de Nyssa scrie: „Cu Învierea Sa, (Domnul) ne-a izolat pe noi toți, care suntem uniți împreună cu El, devenind viața și Înviere, răsărit și zi, pentru cei care se află în întuneric și în umbra morții”.

Dreptmăritori creștini,

Văzând aceste minunate daruri pe care Cuvântul lui Dumnezeu le revarsă peste noi, să aducem lui Dumnezeu imne de laudă și de mulțumire. Să ne pătrundem de lumina Învierii, cea binefăcătoare pentru sufletele și trupurile noastre. Să facem din viața noastră un izvor răsărit din viața cea nouă dăruită de Hristos. Lumina lui Hristos să ne călăuzească, îndepărtând și risipind întunericul rătăcirilor de tot felul, care știrbesc frumusețea și demnitatea omului, creatura lui Dumnezeu, ba uneori nimicesc darul cel mai de preț al lui Dumnezeu, viața dată de El. „Așa cum sunt mlădițele asemănătoare cu vița de vie și provin din aceasta, așa și noi, având trupuri înrudite cu Trupul Domnului și luând din plinătatea Sa, pe aceea o avem

8. *Didahii; Volos*, 1950, p. 42.

9. *Omilia a XV-a*, P.G. 34.

10. *Începutul învățăturilor morale*, definiția a LVIII-a; cap. 1.

rădăcina în Înviere și mărturie”¹¹, afirma Sfântul Atanasie. Același Sfânt Părinte continua: „Hristos face să dispară în fața oamenilor moartea, cu harul Învierii Sale, așa cum face focul cu trestia”¹².

Iubiții mei fii duhovnicești,

Sărbătoarea Învierii este „praznic al praznicelor”, cununa și centrul întregului an bisericesc. Este sărbătoarea cea mare a bucuriei creștine, pentru care răsună duios, pretutindeni, glasul clopotelor, împletit cu evlavia credincioșilor, îndeosebi în perioada pascală, până la Pogorârea Sfântului Duh, când Duhul Sfânt s-a revărsat peste Sfinții Apostoli în chip de limbi de foc.

Biserica Ortodoxă, păstrătoare a vechii credințe și tradiții creștine, se adresează în aceste zile de sărbătoare, tuturor fiilor ei sufletești, cu rugămintea și îndemnul să țină aprinsă lumina credinței celei adevărate care izvorăște din Hristos Domnul, Cel înviat.

Hristos Cel înviat din morți să ne fie nouă, tuturor, lumina cea adevărată, care să ne îndrepte întotdeauna spre credința ortodoxă, spre hărnicie și spre dreptate, într-o țară pe care Dumnezeu a dăruit-o cu belșug și bogate daruri, pe care, prin înțelepciune, le putem folosi spre binele nostru și al omenirii.

„HRISTOS A ÎNVIAT!”
„ADEVĂRAT A ÎNVIAT!”

Al vostru de tot binele voitor și de-a pururea către Domnul rugător,

+ VASILE
ARHIEPISCOPUL TÂRGOVIȘTEI

11. *Despre Dionisie al Alexandriei, cuvântul 10, P.G. 25.*

12. *Idem, op. cit., cuvântul 8.*

† EPIFANIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL BUZĂULUI

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiți fii suflețești,

Străbătând calea Postului Mare, ne-am învrednicit și în acest an să ne închinăm Sfintei Învieri a Domnului nostru Iisus Hristos. Perioada Postului cu Săptămâna Sfințelor Patimi, a fost pentru noi toți timp de reculegere, de rugăciune și de pregătire sufletească în așteptarea slăvitului și strălucitului praznic pe care îl sărbătorim astăzi.

Postul este una din căile pe care străbătându-le, ajungem la marea bucurie a Învierii Domnului.

Pe această cale trebuie să călătorim, ori de câte ori ne cheamă Biserica, fiindcă sărbătoarea Sfințelor Paști din fiecare an este numai o arvună pentru Învieria cea de obște și pentru bucuria cea veșnică în Împărăția lui Dumnezeu. De aceea Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „A trecut vremea Postului, dar n-a trecut rostul postului”. Trăim acum cu evlavie adâncă și credință puternică minunea Învierii Domnului, care umple sufletele noastre de aleasă bucurie duhovnicească. Bucuria acestei sărbători creștinești este atât de mare, încât ceasurile unei zile întregi nu o pot cuprinde.

Astfel, potrivit străvechilor noastre rânduieli, după această măreață Duminică a Sfințelor Paști, șapte zile la rând, adică întreaga săptămână care urmează, numită Săptămâna Luminată, în toată perioada de până la praznicul Înălțării, precum și în toate duminicile de peste an, Biserica noastră preamărește Învieria Domnului prin rugăciuni, cântări deosebite și prin profundă trăire creștinească.

Pe temeiul credinței în Dumnezeirea lui Iisus Hristos, noi toți mărturisim minunea Învierii Domnului, iar în dovada iubirii Sale față de lume, prin Jertfa de pe Sfânta Cruce, dorim ca această minune să se împlinească și în viața noastră.

„Hristos a înviat din morți...” este cântarea de biruință asupra morții, biruință dobândită de Domnul Iisus prin Înviere, iar întregirea acestei cântări exprimă adevărul care ne umple inimile de o neprețuită veste: „și nouă ne-a dăruit viață veșnică”. Sfântul Grigore de Nazianz, referindu-se la moartea Domnului de pe Sfânta Cruce, spune că Hristos „moare, dar dă viață; moare, dar prin moartea Lui nimicește moartea; e îngropat, dar se ridică; se pogoară în iad, dar aduce sufletele deasupra”.

„Înainte de Învierea lui Hristos, moartea era înfricoșătoare omului. După ce Iisus Cel înviat a biruit moartea, o disprețuiesc cu bărbăție și ucenicii lui Hristos... A înviat Hristos și a fost omorâtă moartea. A înviat Hristos și a încetat blestemul. A înviat Hristos și a răsărit nemurirea. A înviat Hristos și iarăși s-a deschis Raiul”, zice un Sfânt Părinte. „Unde-ți este, moarte, boldul tău? Unde-ți este, iadule, biruința?” (Osea 13, 14).

„Acum toate s-au umplut de lumină, și cerul și pământul și cele de dedesubt”, glăsuiește una dintre cântările Sfințelor Paști. Prin Învierea Sa, Hristos Domnul a adus tuturor lumina cea adevărată. „Sufletul îndumnezeit al lui Hristos, zice Sfântul Ioan Damaschin, pogoară în iad pentru ca, precum celor de pe pământ le-a răsărit soarele adevărului, tot așa și pentru cei care șed în întuneric și în umbra morții să răsără lumina”.

De aceea, un evlavios alcătuitor de stihuri la slujbele Sfințelor Paști preaslăvește pe Izbăvitorul lumii, adresându-se astfel: „Până la iad Te-ai pogorât, întunericul cel de colo ai stricat și ai arătat lumina Învierii nemururilor, Dătătorule de lumină, Doamne, slavă Ție”.

Dreptmăritori creștini,

După ce a înviat din morți, Domnul nostru Iisus Hristos nu S-a înălțat îndată la cer, ci a rămas împreună cu ucenicii Săi vreme de patruzeci de zile. În acest timp li S-a arătat de mai multe ori, și ucenicii „s-au bucurat, văzând pe Domnul”. S-a arătat lor ca să-i încredințeze despre adevărul Învierii, i-a „învățat tainele împărăției lui Dumnezeu”, trimițându-i în lume ca să fie „martori” și „vestitori” ai Învierii și învățăturilor Sale.

Pentru a duce la îndeplinire această aleasă misiune le-a spus că va fi împreună cu ei până la sfârșitul veacurilor și le-a promis că le va trimite un alt Mângâietor, Care îi va învăța pe ei toate.

Astfel, după Înviere, Iisus-Domnul a îndeplinit făgăduința pe care le-o făcuse Apostolilor înainte de patima Sa, când le-a zis: „Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă, ca să fie cu voi în veac. Duhul Adevărului..., pe Care voi Îl cunoașteți, că rămâne la voi și în voi va fi!” (Ioan 14, 17).

Arătându-li-se chiar în ziua Învierii, le-a spus: „*Datu-Mi-s-a toată puterea, în cer și pe pământ. Drept aceea, mergând, învâțați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*” (Matei 28, 18-19).

Cu acest prilej, le-a zis: „*Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi. Și zicând acestea, a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt; căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și căroră le veți ține, vor fi ținute*” (Ioan 20, 21-23).

Din aceste împrejurări și din textele Sfintei Scripturi arătate mai sus, înțelegem că Sfinții Apostoli au primit de la Hristos Cel înviat o misiune nouă, deosebită, precum și puterea Duhului Sfânt, cu ajutorul căruia ei își vor îndeplini această chemare. Lor le-a poruncit Domnul să meargă în toată lumea și să vestească Evanghelia la toată făptura. Lor le-a spus să boteze pe „*toți*” în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, fără să facă vreo deosebire de vârstă. Lor le-a dat pe Duhul Sfânt și puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor.

Toate acestea ne arată că prin Jertfa și Învierea Sa, Mântuitorul a întemeiat pe pământ Sfânta Biserică, comunitate a credincioșilor, Împărăție a harului, prin care El este prezent în noi și unde, prin lucrarea Duhului Sfânt se continuă mântuirea noastră.

Înainte de a Se înălța la cer, la patruzeci de zile de la Înviere, Domnul Iisus S-a arătat din nou Sfinților Apostoli și le-a poruncit să nu se îndepărteze de Ierusalim, ci să aștepte făgăduința Tatălui pe care le-o făcuse înainte de patima Sa cea de bună voie.

Iar în ziua Cincizecimii, pe când se aflau cu toții la rugăciune, S-a pogorât peste ei Duhul Sfânt în chip de limbi ca de foc. De acum ei au devenit neînfrigați vestitori ai Împărăției lui Dumnezeu și Duhul Sfânt era împreună cu ei, desăvârșind, prin Sfintele Taine ale Bisericii, lucrarea de mântuire a neamului omenesc.

Iubiți credincioși,

Precum vedem, Hristos Domnul este împreună cu noi, prin Biserica Sa, prin sfintele slujbe și prin toate binecuvântările și darurile Sfântului Duh.

Iată pentru ce și nouă ni se adresează cuvintele: „*De Ierusalim să nu vă îndepărtați!*” „Ierusalimul” vieții noastre este Biserica, locaș de închinare ce simbolizează muntele cel sfânt al Domnului, în care ni se dau darurile Sfântului Duh și prin care ni se sfințește viața noastră. În Biserică vedem lumina lui Iisus Hristos, care luminează tuturor, și simțim bucuria Învierii Domnului. În Biserică ne naștem prin taina Sfântului Botez, în ea ne curățim de întinăciunea păcatelor prin Taina Spovedaniei, aici ne unim în chip desăvârșit cu Hristos, prin Taina Sfintei Împărtășanii. Aici auzim la Sfânta

Liturghie cuvântul îngerului: „Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte!”, pentru a nu cădea de pe scara virtuților creștinești.

La sfințirea unei biserici noi, după ocolirea sfântului locaș, înainte de a se intra în corabia mântuirii, se rostesc cuvintele din psalmi, care, în unele zone ale țării noastre, le auzim și în noaptea de Paști: „*Deschideți, voi, porțile, deschideți porțile cele veșnice și va intra Împăratul slavei!*” Aceste cuvinte ne arată că Biserica repezintă împărăția harului dumnezeiesc în lume. Din pricina păcatului, oamenii au pierdut această împărăție, adică bucuria de a fi cu Dumnezeu, dar prin venirea în lume a Domnului Iisus Hristos, prin moartea Lui pe Sfânta Cruce, prin Învierea și Înălțarea Lui la cer, am redobândit dreptul de a moșteni Împărăția Cerurilor; astfel, Mântuitorul a așezat Biserica locaș al întâlnirii noastre cu Dumnezeu.

În una din cugetările sale, Fericitul Augustin spunea: „Puterea lui Dumnezeu se vede în natură, înțelepciunea lui Dumnezeu se cunoaște în istorie, iar dragostea lui Dumnezeu se împărtășește în biserică”.

Biserica este „*Casa Domnului*” (Matei 12, 14), locul cel sfânt și sfințitor în care se adună credincioșii și se roagă lui Dumnezeu. De fapt, aici, în biserică, cunoaștem și ne împărtășim din dragostea lui Dumnezeu. Când S-a dus Mântuitorul la templul din Ierusalim, la vârsta de 12 ani, și a rămas acolo după plecarea Maicii Sale și a bătrânului Iosif, le-a răspuns: „*Oare, nu știți că în casa Tatălui Meu trebuia să fiu?*” (Luca 2, 49). În Sfânta Scriptură, biserica mai este numită „*cortul lui Dumnezeu*” (Apocalipsa 21, 3) și „*cetatea lui Dumnezeu*” (Psalm 86, 2).

Din toate acestea, trebuie să înțelegem că biserica este un locaș sfânt, în care se cuvine să intrăm și să ne rugăm cu evlavie. În lăuntrul ei toate ne vorbesc despre lucrarea mântuirii noastre prin Iisus Hristos, Cel care a sfârșit moartea și prin Învierea Sa ne-a dăruit nouă viață veșnică.

Iubiți fii duhovnicești,

Să iubim, să respectăm și să frecventăm sfânta biserică, înlăturând de la noi, așa cum ne îndeamnă Sfântul Apostol Pavel, „*necurăția, patima, pofta rea și lăcomia..., mânia, iuțimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine din gura noastră*” (Coloseni 3, 5-8); „*precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții*” (Romani 6, 4).

Se cuvine, așadar să murim păcatului și să înviem la o viață nouă, fiind cu luare-aminte la îndatoririle noastre creștinești. Ceea ce mărturisim să și păstrăm cu sfințenie și fără îndoială, pentru că, așa cum spune și Sfântul Apostol Iacov: „*cine se îndoiește se aseamănă valurilor mării, mișcat de vânt și aruncat încoace și încolo*” (Iacov 1, 6). Credința noastră în adevărul În-

vierii să fie însoțită de fapte bune în slujba semenilor, pentru a nu deveni „*aramă sunătoare și chimval răsunător*” (I Corinteni 13, 1). Credința ortodoxă înseamnă întâlnire cu Dumnezeu. Această întâlnire se petrece în „cămara” sufletului nostru, prin rugăciune, mai ales. Credinciosul, când se roagă, îl cheamă pe Dumnezeu, în duhul smereniei, în cămara sufletului, în „casa” inimii sale.

Să ne rugăm dar, ca mântuirea să ne vină din Sfânta Jertfă și Înviere ale Domnului Iisus Hristos, din curăția inimilor noastre pe care, zi de zi, și ceas de ceas, să le împodobim cu faptele milosteniei creștine. Praznicul Învierii Domnului să ne țină uniți în Biserica Lui „cea una, sfântă, sobornicească, apostolească”, ferindu-ne de înșelăciunile lumii acesteia frământată, în aceste vremuri de tulburări, confuzii, crize de tot felul și neînțelegeri dintre frați. Marea sărbătoare de astăzi să ne lumineze mințile, să ne încălzească inimile, să ne binecuvânteze viața cu darurile ei cele bogate, reînnoindu-ne credința în Cel Care, „pentru noi, oamenii și pentru a noastră mântuire, a pățimit și S-a îngropat și a înviat a treia zi după Scripturi”. Rog pe Mântuitorul Hristos Cel Înviat din morți să vă învrednicească să petreceți creștinește – în pace unii cu alții, cu sănătate și depline bucurii duhovnicești – Paștile cele sfinte și mântuitoare. Cu aceste simțăminte și povățuiri părințești, vă îmbrățișez întru Domnul și vă întâmpin cu salutarea noastră sfântă:

„HRISTOS A ÎNVIAT!”

+ EPIFANIE
EPISCOPUL BUZĂULUI

† CALINIC

DIN MILA DOMNULUI DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL
EPISCOP AL EPARHIEI ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

STĂRUIE ÎN RUGĂCIUNE CĂTRE DOMNUL IISUS HRISTOS, CA DUHUL
SFÂNT SĂ COBOARE PESTE SFINȚITUL CLER, OBȘTEA MONAHALĂ ȘI
DREPTMĂRITORII CREȘTINI ȘI CREȘTINE!

Iisus a zis: „Eu sunt învierea și viața, cel ce crede întru Mine,
deși va muri, viu va fi” (Ioan 11, 25).

HRISTOS A ÎNVIAT!

Dreptmăritori creștini,

Domnul Dumnezeuul nostru, întru marea Sa iubire de oameni, ne-a mai adăugat încă un an la cei mulți binecuvântați, pentru care Îi mulțumim din adâncul inimilor noastre!

Primăvara naturii, soarele dimineții, cântecul păsărilor, mireasma pământului cu miros de ghiocei, ne răpește ființa întru gânduri sfinte de bucurie cerească!

Am fost copleșit într-o primăvară, privind cu ochii aveau cum mugurii copacilor se desfăceau întru dăinuire! Să-i vezi crescând, cu ochiul liber, aproape să auzi această înviere a naturii! Câtă bucurie ne inundă inima noastră atât de obosită și întristată de tot felul de amarăciuni și dureri! Ce taine ascunde Dumnezeu la fiecare pas pe care-l facem pe acest pământ!

Totuși, înțelegem deslușit toate tainele auzind Cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos: „Eu sunt *Învierea și viața!*”¹.

Dacă există pe lume cuvinte care să aibă tărie de diamant, cuvintele acestea sunt învierea și viața, rostite de Blândul nostru Mântuitor, Iisus Hristos!

1. Ioan 11, 25.

Înviere și viață!

Această plenitudine, adevăr și bucurie fără margini, ne așează viața întru nădejde neclintită știind că având credință în Dumnezeu nu ne mai temem de nimic, nici pe pământ, nici în veacul ce va să fie, chiar dacă vom muri! Cuvântul Domnului Iisus Hristos: „*Cel ce crede întru Mine, deși va muri, viu va fi*”², rămâne pentru noi pururea adevăr neclintit.

Dreptmăritori creștini,

De atâtea ori, fără să vrem, ființa noastră este cuprinsă de spaima morții. Cei mai mulți dintre noi reușim să trecem cu greu acest prag cutremurător, deși el se petrece de la începutul dăinuirii noastre pe acest pământ.

„Ce taină este aceasta ce se petrece cu noi”, glăsuiește cântarea de la slujba înmormântării!

„Cum ne-am înjugat cu moartea” se tânguie glasul sfâșiat de durere!

Din timpuri îndepărtate, auzim pe îndureratul Iov strigând: „Să fie săpate pe veci, cu condei de fier, într-o stâncă”³, jelindu-se parcă întru deznădăjduire. Dar tot el, întărit în credință, și văzând peste veacuri, ne dă de știre: „*Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El, în ziua cea de pe urmă, va ridica iar din pulbere această piele a mea ce se va destrăma*”⁴. Iov inspirat de Dumnezeu a scris aceste cuvinte ce strălucesc ca soarele amândouă lumile: cea cerească și cea pământească, legându-le prin curcubeul nădăjduirii veșnice: „*Și afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu!*”⁵.

Să vedem pe Dumnezeu pururea!

Doamne, Doamne, ce poate fi mai mângâietor pe acest pământ și sus în ceruri?

Dreptmăritori creștini,

Să zăbovim puțin asupra modului cum putem realiza vederea lui Dumnezeu.

Sfântul Evanghelist Ioan, Apostolul iubirii, ne spune că: „*Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar dacă ne iubim unii pe alții, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvârșită*”⁶. Într-adevăr, pe Dumnezeu, întru plenitudinea Sa dumnezeiască nu-L poate vedea nimeni, pentru că

2. Idem, *Ibidem*.

3. Iov 19, 24.

4. Iov 19, 25.

5. Iov 19, 26.

6. I Ioan 4, 12.

însuși Moise „Și-a acoperit fața sa, căci se temea să privească pe Dumnezeu”⁷. Ne-a dat însă o posibilitate sigură și la îndemâna noastră, atunci când Dumnezeu ne spune prin glasul Sfântului Ioan Evanghelistul: „Iar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne între noi și dragostea Lui este desăvârșită”⁸, deci, Îl vedem pe Dumnezeu cu ochii minții și cu ochii inimii noastre, Îl simțim Domn și Dumnezeu peste întreaga noastră viață.

De multe ori nu îndrăznim să ne apropiem cu inima de Dumnezeu pentru că este întunecată de păcate, deci nu mai este curată, curățenia inimii fiind condiția absolută pentru a vedea pe Dumnezeu, având însăși mărturia Domnului Iisus, când zice: „Fericiți cei curați cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu”⁹.

O, Doamne, inima noastră este locul tronului Tău! Inima noastră este asemenea unei oglinzi în care Te vedem pe Tine, Domn și Împărat! Fă, Doamne, curată inima noastră, așa cum se ruga cu sârguință și David Proorocul: „Întoarce fața Ta – de la păcatele mele și toate fărădelegile mele șterge-le. Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele”¹⁰.

Dreptmăritori creștini,

Iubitori ai Învierii Domnului Iisus Hristos,

E bine și de folos să se știe, că Dumnezeu a zidit inima noastră la fel în ființa tuturor oamenilor care au fost până acum, care există în viață și care vor fi mereu cât va binecuvânta Părintele Ceresc. Toți fiind fiii acelorași părinți, Adam și Eva și acum de Iisus Hristos răscumpărați din moartea păcatului, se cuvine a avea unii față de alții iubire.

Drumul spre iubire ni l-a ușurat Dumnezeu având mărturia biblică: „Noi iubim pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit Cel dintâi!”¹¹ Se cuvine cu adevărat ca și noi, luând din preaplinul iubirii lui Dumnezeu, să revărsăm din belșug iubire peste întreaga fire și mai ales asupra oamenilor, frații noștri din aceeași rădăcină paradisiacă. Nu putem săvârși greșeala: „Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cine nu iubeste pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-L iubească!”¹².

7. Ieșire 3, 6.

8. I Ioan 4, 14.

9. Matei 5, 8.

10. Psalmul 50, 10-12.

11. I Ioan 4, 19.

12. I Ioan 4, 20.

Iisus Hristos, Cel care a înviat din morți, ne dă poruncă absolută de la care nu trebuie să ne abatem niciodată: „Cine iubește pe Dumnezeu să iubească și pe fratele său!”¹³.

Când suntem prunci, iubirea față de Dumnezeu, față de părinții care ne-au născut, față de micii prieteni, față de natură și de tot ce ne înconjoară, este curată și sfântă! Cine nu-și aduce aminte de starea cea dintâi!? Cine n-a simțit starea paradisiacă a inimii, a sfintei curății și nevinovății? A trecut vremea peste noi, valorile vieții ne-au adus pașii pe cărări străine, inima noastră s-a învățit întru păcate, iar sufletul nostru și-a pierdut pentru totdeauna nevinovăția și frumusețea cea dintâi!

Că este așa, iată cum se adresează Sfântul Ioan Evanghelistul conducătorului Bisericii din Efes: „Știi faptele tale și osteneala ta și răbdarea ta... că stărui în răbdare și ai suferit pentru numele Meu și nu ai obosit. Dar am împotri-va ta faptul că ai părăsit dragostea ta cea dintâi. Drept aceea, adu-ți aminte de unde ai căzut și te îndreaptă și fă faptele de mai înainte; iar de nu, vin la tine curând și voi mișca sfeșnicul tău din locul lui, dacă nu te vei îndrepta”¹⁴.

Apostolul Neamurilor, ne scrie și nouă, azi, românilor, precum romanilor pe vremuri: „Căci știm că toată făptura împreună suspină (păstori și păstoriiți), și împreună are dureri până acum și nu numai atât ci, și noi, care avem pârga Duhului, și noi înșine suspinăm în noi, așteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru”¹⁵.

În ajutorul nostru vine și Duhul Sfânt, precum scrie divinul Apostol Pavel: „De asemenea Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite. Iar Cel ce cercetează inimile știe care este dorința Duhului, căci după Dumnezeu El se roagă pentru sfinți. Știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui”¹⁶.

Ce dulce mângâiere, iubiți frați și surori, să auzi și să știi că Duhul Sfânt vine în ajutorul nostru și se roagă cu suspine negrăite, pentru ca noi nu știm și nici nu putem să ne rugăm cu dragostea care trebuie! Iată purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care vine ca mâna mamei pe creștetul copilului când îl mângâie din dragoste și din iertare! Ca părinte al veacurilor, Iisus Hristos cel Înviat, prin Sângele Său vărsat pe Cruce, a surpat vrăjmășia și a întemeiat pacea: „Căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl, într-un Duh”¹⁷. Așadar, așa fiind, avem bucuria de a fi casnici ai lui Dumnezeu:

13. I Ioan 4, 21.

14. Apocalipsa 2, 2-5.

15. Romani 8, 22-23.

16. Romani 8, 26-28.

17. Efeseni 2, 18.

„Deci, dar, nu mai suntem străini și locuitori vremelnici, ci suntem și împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelii apostolilor și al proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos”¹⁸.

Iată sfânta comuniune între Dumnezeu și om, între cer și pământ!

Dreptmăritori creștini,

Cu prilejul Învierii Domnului nostru Iisus Hristos să-mi îngăduiți, ca înainte de a încheia Pastorală îndătinată de Sfintele Paști din anul Domnului 1999, să vă leg de inimă pentru a nu uita niciodată sfaturile Sfinților Apostoli:

1. *„Că Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoși. Cu atât mai vărtos deci, acum, fiind îndreptățiți prin Sângele Lui, ne vom izbăvi prin El de mânie!”¹⁹.*

2. *„Dacă, pe când eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său cu atât mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui ; și nu numai atât, ci ne și lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin Care am primit acum împăcarea”²⁰.*

3. *„Oare nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moartea prin Botez, pentru ca, precum Hristos a Înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru învierea vieții, căci dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai Învierii Lui”²¹.*

4. *„Dacă, într-adevăr, L-ați ascultat și ați fost învățați întru El, așa cum este adevărul întru Iisus să vă dezbrăcați de viața voastră de mai înainte, de omul cel stricăcios, care se strică prin poftele amăgitoare”²².*

5. *„Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu întru Care ați fost pecetluitți pentru ziua răscumpărării și izbucnirea și defăimarea să piară dintre voi, împreună cu orice răutate. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu ne-a iertat nouă, întru Hristos. Fiți dar următori ai lui Hristos, ca niște fii iubiți”²³.*

6. *„Știu să fiu și smerit – spune Sfântul Apostol Pavel, știu să am și de prisos, în orice și în toate m-am învățat să fiu și sătul și flămând, și în belșug și în lipsă. Toate le pot întru Hristos, Cel care mă întărește...”²⁴.*

18. Efeseni 2, 19-20.

19. Romani 5, 8.

20. Romani 5, 9-10.

21. Romani 6, 3-5.

22. Efeseni 4, 21-23.

23. Efeseni 4, 30-32; 5, 1.

24. Filipeni 4, 12-13.

7. Același mare Apostol al Neamurilor, Pavel, ne zice: „Bucurați-vă pururea întru Domnul! Și iarăși a zis: Bucurați-vă! Îngăduința voastră să se facă știută tuturor neamurilor. Domnul este aproape! Nu vă împovărați cu nici o grijă. Ci întru toate, cu mulțumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu. Și pacea lui Dumnezeu, care covârșește orice minte, să păzească inimile voastre, întru Hristos Iisus!”²⁵.

Cei ce au plecat dintre noi, în țara de peste veac, dar care mai ales acum sunt cu noi, Sfinții, voievozii, cu neamul românesc, ierarhi și păstori deopotrivă cu mulțimea de creștini, zic precum Eminescu:

*„Cântări de laude nălțăm
Noi, Ție Unuia.
Primindu-L cu psalmi și ramuri,
Plecați-vă, neamuri
Cântând: aleluia!*

Hristos a înviat din morți!

Amin!

† CALINIC
EPISCOPUL ARGEȘULUI ȘI MUSCELULUI

† CASIAN

DIN DARUL LUI DUMNEZEU, EPISCOP AL DUNĂRII DE JOS

PREA CUVIOSULUI CIN MONAHAL, PREA CUCERNICILOR PREOȚI
 ȘI DIACONI, EVLAVIOSULUI POPOR CREȘTIN DIN DE DUMNEZEU PĂZITA
 EPARHIE A DUNĂRII DE JOS, HAR, MILĂ, PACE ȘI BUCURIE
 DUHOVNICEASCA DE LA HRISTOS MĂNTUITORUL CEL CE A ÎNVIAT DIN
 MORȚI, IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ CREȘTINEASCĂ ÎMBRAȚIȘARE
 ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVĂNTARE

HRISTOS A ÎNVIAT !

Prea iubiți frați și surori în Domnul înviat din morți,

Abia a încetat clopotul să răsune peste văi și dealuri, peste șesuri și în sufletele noastre și cu vibrațiile sale a intrat din nou fiorul tainic în simțirile noastre lăuntrice. Am lăsat casele și locurile noastre obișnuite în paza lui Dumnezeu și ne-am îndreptat, cei mai mulți pe cărări întunecoase, căci se apropie miezul nopții, spre unicul loc de întâlnire, spre Biserică, pe care am găsit-o înveșmântată cu faldurile umbrelor întunecoase. Împreună cu o mare de oameni care tocmai au încheiat lungă călătorie de șapte săptămâni a Postului, veniți dintr-o chemare dumnezeiască, Biserica așteaptă și ea cu nerăbdare trecerea de la întuneric la lumină! Această trecere nu are nimic comun cu venirea zorilor dimineții, zi de zi, peste întunericul nopții. De această dată și întunericului, și luminii îi căutăm alte semnificații, adică adevărata obârșie, începutul lor. Ne detașăm de întuneric pentru că purtăm în mâini lumânări stinse, cu care, nerăbdători, dorim să învingem opacitatea din jurul nostru, care este semnul răului și al lucrării sale în lume. Dorim altceva. Îl dorim în miez de noapte pe Cel ce este Lumină! Și chiar Lumina, ca putere dumnezeiască izvorâtă de la Dumnezeu, ni se oferă prin invitația din sfântul altar rostită de preot cu bucurie: „Veniți de primiți lumină!”.

Acest moment semnifică biruința întunericului și stăpânirea luminii, pe care o primim fiecare, personal, ca să ne luminăm individual, ca să

devenim fiecare un purtător de lumină peste întunericul nopții. E o clipă unică a bucuriei celei fără de margini, căci în acest mod „prăznuim omorârea morții, sfărâmarea iadului și începătura altei vieți veșnice” (din cântările canonului pascal).

Și Biserica, și oamenii, care devin Biserică vie și luminoasă, trăiesc astfel clipa Învierii Mântuitorului din morți, după ce a fost răstignit și îngropat și a stat în mormânt. Acum mormântul este gol, giulgiurile singure sunt văzute de îngeri, de mironosițe și de Apostoli, iar noi Îl vedem cu ochii luminați ai credinței pe Hristos împărtășindu-ne lumina pascală! Cu toții, emoționați și mutați de la cele omenești la cele cerești și de la frica morții la certitudinea Învierii și a vieții celei veșnice, cântăm și mărturisim: „Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pământ ne învrednicește cu inimă curată să Te slăvim”. Îndată ascultăm Sfânta Evanghelie, care ne explică cum s-a petrecut trecerea Domnului din moarte la Înviere și Îl auzim chiar pe Hristos prin glasul cititorului Evangheliei, rostindu-ne primele cuvinte venite din cerul Învierii, venite din darul Paștilor. Primele cuvinte ale Mântuitorului înviat sunt cutremurătoare. Ele sunt rostite de către femeile mironosițe, purtătoare ale mirurilor și lacrimilor, ale durerii și temerii, dar mai ales ale dorului după Hristos, pe Care Îl văzuseră îngropat. Lor li se adresează Însuși Domnul cu cuvinte pline de putere și de lumină, de încurajare și de binecuvântare: „*Bucurați-vă!*” (Matei 28, 9). „*Iar ele, apropiindu-se, au cuprins piciorarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți. Mergeți și spuneți fraților Mei să meargă în Galileea și acolo Mă vor vedea*” (Matei 28, 9-10).

Iubiților,

Întunericul s-a stins, așadar, biruit de lumină, iar întristarea mironosițelor s-a schimbat în bucurie, teama lor s-a convertit în curaj și mărturisire a Învierii Domnului. De aceea și noi astăzi, după două mii de ani de la acel unic și dumnezeiesc moment, trăim autentic clipa și, în loc de miresme, aducem credința noastră nestrămutată în Hristos Cel Înviat și mărturisim lumii noastre puterea vieții veșnice, intonând imnul ei, cântarea pascală „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le” și adăugăm „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întru dânsa!”.

Acum, după două mii de ani, prin această cântare în fața bisericii, în mijlocul satului, orașului, lumii și creației, ne întărim ca și mironosițele altădată din darul bucuriei și auzim pe Hristos proclamându-ne și oferindu-ne aceeași binecuvântare pe care v-o reamintesc în această scrisoare tradițională pascală, în ultimul an al mileniului doi, și zicem cu tărie, într-o lume

tristă, fricoasă și temătoare: Bucurați-vă! Și adăugăm, tot din darul pascal, către sufletele deschise și primitoare ale fraților noștri: „Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind, cu neapropiată lumină a Învierii și cântându-i cântarea de biruință, luminat să-L auzim zicând: *Bucurați-vă!*”. „Cerurile după cuviință să se veselească și pământul să se bucure. Și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută; că S-a sculat Hristos, Bucuria cea veșnică”. „Ziua Învierii, popoare, să ne luminăm, Paștile Domnului, Paștile! Că din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruință”.

Iar după ce am cântat în fața bisericii, intrăm întru dânsa cu propriile făclii pascale în mâini și o luminăm pe dinlăuntru, ca și sufletele noastre să se lumineze de la bucuria sfinților, care ne așteaptă să participăm împreună la Sfânta Liturghie pascală, să ne împărtășim cu Prea Curatele Taine și să ne împărtășim unii altora, mai înainte de aceasta, bucurie din bucuria Învierii Domnului.

Astfel, transpuși în lumea Învierii, devenim purtători ai luminii pascale și ai vieții veșnice către casele noastre, către frații și surorile noastre, către lumea și societatea noastră. Iată, au sosit și zorile dimineții! Pentru noi, însă, lumina a venit de la Hristos direct, de la sfântul Său altar, care este astăzi și întotdeauna, în fiecare biserică, Sfântul Mormânt al Învierii cu aceeași putere dătătoare de lumină și de întărire în credință ca și Sfântul Mormânt de la Ierusalim.

Binecredincioși creștini,

Întocmai întunericului dinaintea momentului din care primim lumina pascală, avem adesea sentimentul că viața pe care o trăim este întunecată de griji, de suferințele și de răul care nu pregetă să se așeze chiar și în sufletele și în inimile noastre. Se adaugă la neputințele și păcatele personale suferințele greu de purtat ale semenilor noștri, mai triști, mai îndurerați și mai încercați decât noi. În pragul mileniului trei, lumea s-a îndepărtat mult de valorile spirituale și cu greu acceptă întoarcerea de la moarte la învierea sufletească, de la ură și violență la pace și blândețe, de la păcat la virtute, de la tristețe la bucurie, de la întunericul nostru la Lumina lui Hristos, care luminează tuturor. Chiar și cele mai sfinte moșteniri, credința strămoșească curată și adevărată, cultura și educația sănătoasă, familia și omenia ni se par depășite și așteptăm zadarnic alte semne care nu au nimic comun cu sensibilitatea și frumusețea sufletului românesc credincios, generos, primitiv și dătător de împăcare și de pace. Lipsurile materiale provocate de transformările și mutațiile timpului nostru – care cunoaște o explozie a robotizării

și tehnologizării – produc și ele îngrijorări, tensiuni, sărăcie, șomaj și nesiguranță.

Violența și ura, invidia și, uneori, întunecarea ființei umane gata să-șiucidă semenul, războaiele și nesiguranța păcii în inimile celor mai mulți sunt semne ale lumii îndepărtate de Dumnezeu, de Biserica Sa și de valorile morale date de sfinții noștri înaintași spre a le transpune în viață în orice moment și în orice conjunctură socială.

Acestea toate și altele care vă încarcă sufletul au nevoie de o altă viaziune a lucrurilor și de întoarcerea la normalitatea vieții noastre creștine. Fără Hristos și fără ascultarea de poruncile Sale care sunt viața veșnică și permanentă Înviere în cotidianul nostru pământesc, totul este zadarnic. Toate trec câte sunt omenești. Și oamenii, pe rând, pleacă din această viață trecătoare. Îi aveți acum înaintea ochilor sufletești pe cei trecuți din viață și îi luminați cu un pai de lumânare la mormânt! Numai Hristos în veci rămâne același Părinte iubitor pentru toată lumea! Fără ei și fără Înviere nu este cu putință să trăim normal nici în viața aceasta și cu atât mai puțin în viața veșnică.

Dar pentru toți astăzi, în biserici, de Paști, tineri și vârstnici, bogați și săraci, măcar și pentru moment, deși nu este suficient, ne izvorăște speranța normalității și vieții adevărate, căci „această aleasă și sfântă zi este împărăteasă și doamnă, praznic al praznicelor și sărbătoare a sărbătorilor, întru care binecuvântăm pe Hristos în veci”.

Cu Hristos Domnul trecem, iubiți fii sufletești, slujitori și credincioși de la Tecuci, Târgu Bujor, Galați, Brăila și Făurei, peste toate încercările, necazurile și lipsurile. Vă rog și iarăși vă rog să-L primiți pe Hristos Cel înviat în inimile voastre, să-L ascultați împlinind poruncile Sale cele de viață dătătoare și să vă lepădați de omul cel vechi al păcatului și al neorânduiei.

Trăim într-o țară binecuvântată, frumoasă și primitoare. Ne mântuim sufletele și ne înnoim viața în Biserica adevărului, în Biserica lui Hristos și a Sfântului Apostol Andrei, a sfinților și a cuvioșilor, a martirilor și a drepților care ne așteaptă clipă de clipă și ne ajută.

Și țara, și Biserica au nevoie de buna noastră credință, de priceperea fiecăruia, de cultura, pasiunea și mai ales de bunătatea și munca cinstită a tuturor românilor. Pe toate acestea ni le-a dat Domnul, iar astăzi, de Înviere ni le întărește cu puterea iubirii și iertării Sale.

Prea iubiți frați și surori,

Acestea vi le punem la suflet și la inimile calde și deschise în care să intre Hristos și să se sălăsluiască cu bucuria și pacea Sa! Vă spun și eu, cu

Sfântul Ioan Gură de Aur: „...de a ajuns cineva în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă din pricina întârzierii, căci darnic fiind Stăpânul primește pe cel de pe urmă ca și pe cel dintâi, odihnește pe cel din al unsprezecelea ceas ca și pe cel ce a lucrat din ceasul dintâi; și pe cel din urmă miluiește, și pe cel dintâi mângâie; și acelaia plătește, și acestuia dăruiește; și faptele le primește și gândul îl ia în seamă, și lucrul îl prețuiește, și voința o laudă. Pentru aceasta, intrați toți întru bucuria Domnului nostru!”.

De Sfintele Paști să ne împăcăm unii cu alții! Să ne ajutăm la nevoi și încercări! Să-i vizităm pe cei închiși, bolnavi, săraci și triști! Să ne iubim mai mult unii pe alții! Să iertăm toate pentru Înviere! Să mulțumim Domnului pentru pacea din popor! Să o dorim și să o cerem zilnic ca și pâinea noastră cea de toate zilele! Să dăm de la Hristos pace celor de aproape și celor de departe! Să ne rugăm pentru popor și pentru țara noastră! Să ne respectăm unii pe alții, cler și popor, în Biserica Ortodoxă dreptmăritoare! Să ne apere Dumnezeu de rele și să ne îndestuleze cu cele necesare traiului și în sfânta noastră Eparhie a Dunării de Jos!

Unii pe alții îmbrățișându-ne, iertându-ne și ajutorându-ne, să ne bucurăm și așa să ne vestim, cu pace și sănătate.

„HRISTOS A ÎNVIAT!”
„ADEVĂRAT A ÎNVIAT!”

Al vostru de tot binele mântuitor către Hristos Domnul înviat rugător,

† CASIAN
EPISCOPUL DUNĂRII DE JOS

† NIFON

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU,
EPISCOP AL EPARHIEI SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

*IUBITULUI NOSTRU ÇLER ȘI POPOR DREPTCREDINCIOS
DIN JUDEȚELE CALĂRAȘI ȘI IALOMIȚA, HAR ȘI PACE DE LA DUMNEZEU,
IAR DE LA NOI, ARHIPASTORUL VOSTRU, DRAGOSTE PARINTEĂSCĂ
ȘI ARHIEREASCĂ BINECUVÂNTARE*

HRISTOS A ÎNVIAT!

Iubiți dreptmăritori creștini

și slujitori ai altarelor sfintelor noastre biserici,

Prăznuim astăzi Învierea Domnului Hristos – cea mai mare minune din istoria neamului omenesc. Această minune a umplut de uimire întreaga lume și a alungat îndoiala celor care nu credeau în acest adevăr fundamental al creștinătății – Învierea Domnului. În fiecare an, odată cu sosirea primăverii, care înnoiește fața pământului, vine și primăvara spirituală, Învierea Domnului Hristos, primăvara sufletelor noastre. Ea ne însuflețește și ne întraripează cu gânduri sfinte către Dumnezeu și ne umple inimile de o bucurie negrăită: bucuria biruinței Luminei asupra întunericului, biruința Vieții asupra morții, biruința Mântuitorului asupra forțelor răului. Bisericile de pretutindeni răsună astăzi de cântarea biruitoare a vieții: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pe moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le”.

Iubiții mei fii sufletești,

Acest imn al Învierii este un strigăt de triumf și de bucurie, de exaltare sfântă care ne ridică până la cer, este o stare sufletească unică și incomparabilă, este privilegiul, demnitatea și fericirea noastră de creștini.

Învierea Domnului este o lucrare dumnezeiască, cea mai mare care s-a săvârșit de la creația lumii. Nici o sărbătoare creștinească nu este așa de

mare ca Învierea Domnului care este cheazășia învierii noastre a tuturor. Biserica și credința noastră de aici pornesc, de la Hristos Cel Înviat din morți, iar Învierea este faptul deosebit că Hristos este cu adevărat Dumnezeu.

Fără Înviere credința noastră n-ar fi existat niciodată. N-ar fi existat nici Evanghelia, nici sfinții, nici Biserica. Împotriva argumentelor necredinței și a pretextelor răuvoitoare, Învierea lui Hristos s-a dovedit și s-a impus cu puterea faptului împlinit și cunoscut, astfel că imnul triumfal face de atunci, astăzi și totdeauna, bucuria noastră și a lumii întregi.

Iubiți fii duhovnicești,

Învierea a fost prefigurată de unii dintre Sfinții Vechiului Testament și mai ales de proorocul Iona, despre care Mântuitorul a spus celor care îi cereau un semn: „că precum Iona a fost în pântecul chitului trei zile și trei nopți, așa va sta și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți” (Matei 12, 40). Și tot El a spus de mai multe ori că „a treia zi va învia” (Matei 20, 19).

Cei care L-au răstignit au știut despre Învierea din cea de-a treia zi. De aceea, ei au întărit mormântul cu strajă și l-au pecetluit pentru ca să împiedice înfăptuirea unei asemenea minuni, în care ei refuzau să creadă. Dar iată că în zorii celei de a treia zi minunea s-a săvârșit. Domnul a înviat din mormânt, înconjurat de slava Sa Dumnezeiască, „slavă ca a Unuia născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (Ioan 1, 14). Cei dintii martori ai acestei minuni au fost străjerii de la mormânt, care în fața unui asemenea fapt au căzut la pământ de frică. După ce ei și-au revenit în simțiri, au alergat în oraș și au spus căpeteniilor poporului că Hristos a înviat. Între timp Mântuitorul a întâmpinat pe Sfintele femei mironosițe, adică purtătoare de mir, și le-a binecuvântat. Apoi S-a arătat ucenicilor Săi în aceeași zi și după aceea mai multe zile la rând, incredințându-i despre Învierea Sa prin multe minuni. Deci, moartea care pusese stăpânire pe neamul omenesc de la Adam a fost nimicită acum de Iisus Hristos, „Fiul lui Adam”. El n-a biruit-o ca om, pentru că nu putea; omul este supus morții cât va fi omenirea. Ci El a biruit-o ca Dumnezeu, care este stăpân peste viață și peste moarte. Pentru aceste motive, Învierea Domnului este lucrare Dumnezeiască, este culmea cea mai înaltă în lucrarea de restabilire a păcii între Dumnezeu și om: Mântuitorul a murit pe cruce și a înviat din morți nu pentru Sine, ci pentru noi, pentru mântuirea noastră. Prin El, Dumnezeu ne cheamă la viața cea veșnică și la fericire și nimic nu este valoros în viața duhovnicească decât mântuirea sufletului. De aceea Sfânta Înviere, care este și anticiparea învierii noastre a tuturor, constituie pentru cei credincioși imboldul pe calea desăvârșirii, cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Dacă ați fost înviați împreună cu Hristos, căutați

cele de sus, cele cerești unde este Hristos... Îmbrăcați-vă deci ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți, cu milostivirea îndurărilor, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare ...Și tot ce a-ți face, din suflet să faceți, ca pentru Domnul” (Coloseni 3, 12, 23).

Dreptmăritori creștini,

Cu adevărat, Învierea Domnului este temelia Sfintei noastre Biserici. Fără această minune dumnezeiască a Învierii, credința noastră ar fi deșartă iar nădejdea creștină și toată lucrarea noastră duhovnicească nu ar avea nici o justificare. Ea este dovada cea mai grăitoare a dumnezeirii Mântuitorului și autoritatea cerească a învățaturii și a activității Sale mântuitoare, pe care a început a o săvârși în lume și o continuă până la sfârșitul veacurilor, prin lucrarea sfântă a Bisericii.

Biruința lui Hristos a creat o stare absolută și permanentă, o stare morală de natura, mărimea, puterea și importanța realităților spirituale. Biruințele omenesti însă creează stări relative, limitate, trecătoare și schimbătoare. Fără Învierea lui Hristos n-am fi avut lumina binefăcătoare a celei mai sublime învățături cunoscute vreodată în istoria umanității, cum spune un gânditor creștin contemporan. Învierea Domnului a făcut posibilă dăinuirea peste timp a credinței și iubirii creștine, a numeroaselor și marilor idei și fapte de bine și de cultură. Credința în Înviere a generat miile de martiri care au cucerit cu suferințe și cu sânge dreptul omului la libertatea de gândire și credință. Învierea a făcut posibilă existența virtuților sublime ale umanității, a capodoperelor de gândire, de caritate și de artă cu care creștinismul a umplut, a înnobilit și a înălțat lumea. Creștinismul este tot ceea ce a cunoscut mai sfânt și mai salvator neamul omenesc, întrucât este opera Jertfei și Învierii lui Hristos.

Iubiții mei credincioși,

Biserica vă îndeamnă astăzi la acest Paște din ultimul an al celui de-al doilea mileniu de la Nașterea și Învierea Mântuitorului lumii, să veniți să luați lumina Lui mântuitoare. Lumina Învierii lui Hristos a pătruns odată cu Domnul în bezna iadului descătușat, precum și în cenușiul raiului deschis, după ce prin slăvita Sa Înviere a luminat într-o clipă întunecatul Său mormânt. Lumina izvora din Însăși ființa Domnului, care a zis așa de dumnezeiesc: „*Eu sunt Lumina lumii*”. O singură dată își mai arătase El această lumină, în clipele schimbării Sale la față pe muntele Taborului, în mod tainic numai unor ucenici. De data aceasta El o arată lumii întregi și o revarsă peste întreaga făptură. Toate cântările pascale exprimă într-un mod cople-

șitor bucuria acestei lumi: „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit” sau „Hristoase, Cel ce cu patima Ta ai întunecat Soarele și cu Lumina Învierii Tale ai luminat toate”; „Acum toate s-au umplut de lumină, și cerul și pământul și cele de dedesubt”; sau „Ziua Învierii popoare să ne luminăm”. Bucuria vieții este cuprinsă de lumină, căci „lumina lui Hristos luminează tuturor”. Așadar, veniți cu toții astăzi să primiți lumina dragostei, a învățaturii mântuitoare, a speranței încrederii și a înnoirii vieții, a păcii și a adevărului.

Biserica creștină se străduiește astăzi să-și îndrume credincioșii într-o lume în plină transformare și în continuă căutare de valori. O lume secularizată în mare măsură și în curs de rapidă tehnicizare prin progresele științei și tehnicii, o lume frământată de multe probleme și transformări de ordin economic, politic și social, cu toate progresele și resursele ei. Biserica este conștientă de toate aceste aspecte și de aceea este preocupată în mod deosebit în primul rând de transformarea credincioșilor ei prin înnoirea și lumina lor. Căci, lucrând mai mult în adâncime, asupra sufletelor credincioșilor pe orice scară socială s-ar afla, Biserica a căutat și caută să inspire și să determine conștiințele spre iubirea evanghelică față de aproapele, spre trăirea și înțelegerea lumii în perspectiva luminii Învierii lui Hristos. Lumina Învierii dă sens adevărat și sfânt întregii istorii umane. Fără Înviere, viața noastră este un progres iluzoriu ce se termină la mormânt, o luptă dramatică pentru existență și o căutare de fericiri limitate și tranzitorii. Învierea lui Hristos ne dă o perspectivă nobilă pentru a înțelege și a trăi viața. Biserica noastră strămoșească ne cheamă în această sfântă zi de Paști la întâlnirea cu Iisus Cel Înviat și ne trimite iarăși în societatea noastră pentru a duce prin faptele și cuvintele noastre, lumina Învierii și a propovăduii împăcarea omului cu Dumnezeu, a vesti dragostea și iertarea, pacea și comuniunea frățească, a respinge ura și dezbinarea, minciuna și calomnia, păcatele, în toată hidoșenia lor.

Iubiții mei fii sufletești,

Mântuitorul Hristos Cel Înviat, ne cere astăzi tuturor să vestim bucuria și lumina Învierii Sale în jurul nostru, mai ales acolo unde viața este lipsită de bucurie și de ajutor. Să ne amintim de cei aflați în suferință și ne-cazuri, de cei singuri și oropsiți, de cei din orfeline, case de bătrâni, din spitale și închisori, de familiile sărace și îndurerate. Să le arătăm acestora dragostea noastră. Fiecare creștin să fie în aceste zile de sărbătoare, ca un înger care prin bunătatea și dragostea lui, înlătură greutatea vieții și cu tot sufletul dăruiește celor din jur mângâiere și sprijin.

Împărtășindu-vă aceste gânduri și încredințat că lumina Învierii lui Hristos va sălășlui în sufletele noastre, ale tuturor, așa cum a întărit pe toți înaintașii noștri, vă îmbrățișez cu părintească dragoste în această noapte sfântă de Paști pe toți binecredincioșii creștini, copiii, tineri și vârstnici, și rog pe Bunul Dumnezeu să vă ocrotească cu binecuvântarea Sa cea cerească, spunându-vă din toată inima:

„HRISTOS A ÎNVIAT ! “

Al vostru arhipăstor sufletesc și rugător către Tatăl Ceresc,
pentru sănătatea, lumina, bucuria, prosperitatea,
dragostea și pacea voastră a tuturor,

† NIFON
EPISCOPUL SLOBOZIEI ȘI CĂLĂRAȘILOR

† GALACTION

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR
CREȘTINI DIN ACEASTĂ DE DUMNEZEU PĂZITA EPARHIE, HAR ȘI PACE DE
LA DUMNEZEU-TATĂL, IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ BINECUVÂNTARE*

*„Eu sunt viu și voi veți fi vii”
(Ioan 14, 19).*

Iubiți fii și fiice ai Învierii,

„Răsărit-a primăvara”, ne binevestește o frumoasă rugăciune a Bisericii, cântată în această perioadă de aleasă primenire duhovnicească. Acum primăvara naturii își împletește armonios sensurile existenței cu primăvara firii umane. Adevăratul creștin își deschide „mugurii” vieții neîmbătrânitoare spre a Paștilor (Ioan 1, 5).

„Acum toate s-au umplut de lumină, și cerul și pământul și cele de dedesubt.” Numai în lumina Învierii se explică plenar finalitatea persoanei umane create „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” (Facere 1, 26), spre comuniunea de iubire cu „Domnul vieții”, „Calea și Adevărul” întregii creații (Ioan 14, 6).

Credința în veșnicia omului întreg, nu numai a sufletului, ci și a trupului, se fundamentează, prin urmare, pe dumnezeirea lui Hristos „Cel dintâi înviat din morți”, pe realitatea umanității Sale (Fapte 26, 23), precum și pe făgăduința plină de iubire a lui Dumnezeu, Creatorul și Mântuitorul Care „va face vii și trupurile noastre” (Romani 8, 11), încredințându-ne în acest sens prin cuvintele: „Eu sunt viu și voi veți fi vii” (Ioan 14, 19).

Că fii ai lui Dumnezeu, pe Care suntem învățați chiar de Hristos să-L numim „Tatăl nostru” (Matei 6, 9), suntem așadar frați ai Fiului și fii ai Tatălui, deci „fii ai Învierii” (Luca 20, 36). Persoana umană (suflet și trup), prin creație și scop, este o ființă a Paștelui. Paștele este mediul în care cu

adevărat „se poate rosti omul”, deoarece „Hristos a înviat din morți fiind începătură (a Învierii) celor adormiți” (I Corinteni 15, 20).

Prin viața în Hristos și în Biserică devenim „fii ai luminii și ai zilei (neînserate)” (I Tesaloniceni 5, 5) căci „vrăjmașul cel din urmă care va fi nimic este moartea” (I Corinteni 15, 26). Până atunci „se seamănă trup firesc dar înviază trup duhovnicesc” (I Corinteni 14, 44).

„Iată de ce, acest trup muritor, trebuie să se îmbrace în nemurire” (I Corinteni 15, 53). Iată de ce Învierea Domnului este suprema dovadă a veșniciei persoanei umane.

Iubiți frați întru Hristos,

Sfinții Apostoli, urmașii acestora și Sfinții Părinți au fost „martori și slujitori” ai acestui suprem adevăr (Fapte 26, 16).

Din această cauză, adâncă lor cugetare este și va fi o nestinsă făclie de lumină „pe care întinericul nu a cuprins-o” (Ioan 1, 5), și care poate „lumina pe tot omul ce vine în lume” (Ioan 1, 9), deci și pe noi.

Scriitorul patristic Metodiu de Olimp († sec. III) mărturisea că: „înțorcerea trupului în țărână se întâmplă ca să nu fim încătușați ai stricăciunii în veci, atunci când vom intra în Împărăția luminii. Nu adoarme ca să moară ceea ce este nemuritor ci ceea ce este muritor. Trupul moare, pe când sufletul este nemuritor. Și dacă sufletul e nemuritor și trupul muritor înseamnă că aceia care zic că este Înviere, dar nu și a trupului (ci doar a sufletului), neagă învierea... Suntem nemuritori pentru faptul că suntem chipuri ale lui Dumnezeu. De aceea a coborât Cuvântul în lumea noastră și a luat trupul nostru ca să refacă chipul lui Dumnezeu din noi și pentru a învia nemuritor pe cel care căzuse pradă stricăciunii (trupul)” (*Despre Înviere*, DISC. II, XXIII, PSB 10, p. 191).

Numai prin iubirea răscumpărătoare arătată în Sfintele Patimi mântuitoare se poate ajunge la Înviere.

Sfântul Grigorie de Nyssa († 394) ne învață că marea cea sărată a acestei vieți „ce se înalță de viforul ispitelor” poate fi împlânzită și îndulcită doar prin crucea suferințelor lui Hristos, spunând: „celui ce a părăsit plăcerile egiptene, cărora le robise înainte de a trece marea, la început viața în libertatea de patimi i se părea grea și fără gust, despărțit fiind de plăceri. Dar, dacă se aruncă lemnul în această apă, adică dacă primește cineva taina Învierii, care și-a avut începutul prin lemn (și auzind lemn să înțelegi, desigur, crucea) simțirea lui este mângâiată de o dulceață plăcută și astfel viața lui virtuoaasă i se face mai dulce și mai iubită, fiind îndulcită de nădejdea bunurilor viitoare” (*Despre viața lui Moise*, PSB 29, p. 64).

Dacă lemnul (pomul) neascultării a adus moartea protopărinților și a celor născuți din ei, prin lemnul (crucea) ascultării și iubirii înțelegem că se dobândește viața vesnică. „Aceasta și pentru că – spune Sfântul Grigorie – dacă moartea apare prin separarea părților unite (sufletul și trupul) Învierea se impune prin unirea părților despărțite” (*Cuvânt la Sfântul Paște*, P.G., XLVI, 613 D).

Cum va fi posibilă aceasta, ne lămurește Sfântul Maxim Mărturisitorul († 662) când zice: „Căci precum din pricina păcatului, trupul a fost înghițit de stricăciune, iar sufletul cunoscut prin lucrări a fost înghițit de către trup și cunoștința de Dumnezeu a fost înghițită de către suflet în desăvârșita lui neștiință, încât nici nu mai știa dacă există Dumnezeu, tot așa în vremea Învierii, printr-o răsturnare frumoasă ce va avea loc în Duhul Sfânt pentru harul lui Dumnezeu cel Întrupat, trupul se va înghiți de suflet în Duh, iar sufletul de Dumnezeu... și pe scurt spus, invers ca în lucrurile prezente, în legătură cu care petrecem acum, toate ale noastre le va arăta în viitor harul dumnezeiesc al Învierii” (*Ambigua*, PSB 80, p. 221-222).

Iată de ce datorită Învierii Domnului ne putem întreba: „Unde îți este moarte biruința?” (I Corinteni 15, 55). Iată de ce suntem chemați ca „precum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții” (Romani 6, 4).

Iubiți frați întru Hristos,

La temelia credinței neclintite în Înviere se adaugă, pe lângă cele menționate, și dovezile rațiunii, luminată de harul Sfântului Duh al Ade-vărului.

Jertfa lui Hristos și jertfa sau dăruirea noastră din puterea ei, comunicată nouă cu deosebire în Sfânta Liturghie, întreține pacea și comuniunea între oameni și între ei și Dumnezeu. Dar jertfa Lui n-ar avea puterea să ne cucerească, dacă ea n-ar fi fost urmată de Învierea Lui.

Deci și puterea ei, ce ni se comunică în Sfânta Liturghie, e o putere eficientă întrucât e datorată Învierii Lui.

Hristos cu Care ne împărtășim la Sfânta Liturghie e Hristos Cel jertfit și înviat; nu putem despărți în El starea de jertfă de starea de Înviere. Toate rămân în persoană; cu atât mai mult rămân în Persoana Lui, aceste mari și mântuitoare fapte de o importanță unică pentru toate persoanele umane. Dacă n-ar păstra în El starea de jertfă cum am putea să ne însușim noi puterea unei vieți în duh de jertfă și de dăruire, spre „Învierea vieții”?

Noi, împărtășindu-ne de Trupul și de Sângele Lui jertfite și curate, ne împărtășim și de puterea pentru o viață pământească în curăție, dar și de

arvuna Învierii și a vieții de veci, tocmai prin faptul că ne ridicăm viața pământească la starea de jertfire și dăruire, străbătută de puterea jertfei lui Hristos. De aceea, împărtășirea se face „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”. Căci în duhul de jertfă primit, ieșim din egoismul păcatului odată cu căința pentru el. Iar aceasta ne deschide viața veșnică, care e o viață de comuniune curată, de depășire a sărăciei spirituale ce caracterizează moartea.

Iată de ce pe Hristos Cel Înviat Îl putem cunoaște cu adevărat, asemenea lui Luca și Cleopa, „la frângerea pâinii” (Luca 24, 30-31) în Sfânta Liturghie și nu doar prin cuvântul scris (Sola Scriptura), cum greșit susțin cei despărțiți de Biserică.

Dreptmăritori creștini,

În acest duh al înțelegerii Învierii lui Hristos vă îndemn să primiți creșterea și înnoirea vieții celei duhovnicești, acum când „răsărit-a primăvara”.

Deschizând cu vrednicie ferestrele sufletelor noastre spre a intra razele soarelui dumnezeiesc care topește gheața păcatelor de tot felul, facem ca Învierea Domnului să devină temeiul învierii noastre spirituale și, implicit, începutul restaurării naturii pe care omul are menirea să o sfințească până când va vedea „cer nou și pământ nou” (Apocalipsa 20, 1).

Privind taina „mormântului gol”, trecând prin fața ochilor minții și ai inimii „taina Golgotei”, ne luminăm înțelegerea că „Cel viu nu trebuie căutat printre cei morți. Nu este aici” (Luca 29, 5-6), adică cele veșnice nu trebuie confundate cu cele vremelnice, oricât de greu ne-ar fi să purtăm acest adevăr.

Așadar „să ne îmbrăcăm cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare... iar peste toate acestea cu dragoste, care este legătura desăvârșirii” (Coloseni 3, 13-15). „Să iertăm toate pentru Înviere” și să ridicăm de pe inima noastră, în care Hristos se află „ascuns” de la botez, lespedea necredinței, ne iubirii și deznădejdii.

Facând din Hristos Cel Înviat singurul dreptar al vieții noastre în viitor, ne vom arăta călători cu „inimile arzânde” de dragoste creștină spre Emausul înțelegerii tainelor vieții omenești „pe pământul obșteștii patimiri” cum spune Iov, și ne vom învrednici și noi de comoara cuvintelor rostite de Hristos după Înviere: „Bucurați-vă” (Matei 28, 9).

Dar, orice bucurie este mai deplină atunci când se bucură cât mai mulți de ea. Neuitate și pilduitoare sunt cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, ce se citesc la Paști: „Veniți toți întru bucuria Domnului”, „bogați și săraci, veseliți-vă astăzi”, „nimeni să nu plângă sărăcia”, „postitori și neposti-

tori veseliți-vă”. Fiecare dintre noi poate primi și dăruia bucurie din și prin Învierea Domnului. Și cât de mulți sunt cei care așteaptă!

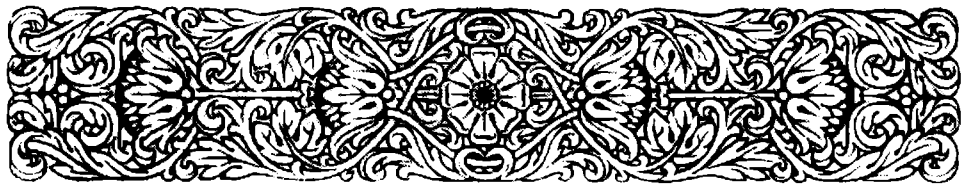
Așadar, „luminându-ne cu prăznuirea și unii pe alții îmbrățișându-ne”, vă doresc un Paște Sfânt, spre a dobândi ceea ce este mai frumos și mai adevărat în viața fiecăruia, vestindu-vă cu părintească dragoste și în acest an împlinirea nădejzii întregii omeniri, pentru că:

„HRISTOS A ÎNVIAT!”

Al vostru doritor de tot binele
și către Domnul Cel Înviat pururea rugător,

† GALACTION
EPISCOPUL ALEXANDRIEI ȘI TELEORMANULUI

III. PAGINI DE SPIRITUALITATE ORTODOXĂ

CUVÂNT LA ÎNCEPUTUL POSTULUI MARE

Calendarul de astăzi are două Duminici ale Lăsatului de Sec: cea de acum o săptămână pentru înfrânarea de la carne și cea de astăzi, de la brânză, adică postul de mâncăruri în deplinătatea lui. În Duminica trecută Mântuitorul ne-a arătat că la Judecata de apoi vom fi la dreapta sau la stânga, după faptele de milostenie sau nemilostenie față de semenii în suferință și în lipsuri (Matei 25, 31-46); iar în cea de astăzi, că trebuie să ne iertăm unii pe alții, să nu fim lacomi nici de mâncăruri, nici de bunuri materiale și să nu ne arătăm oamenilor că postim. În Apostolii citați în mijlocul bisericii, Sfântul Apostol Pavel ne-a învățat să nu mâncăm carne, ca să nu scandalizăm pe frații noștri (pe atunci carnea fiind jertfită idolilor și consumându-se în templu), să nu ne dedăm la chefuri, la beții, la desfrânări, la certuri și alte fapte de rușine, toate activități ale întunericii, ci să ne îmbrăcăm în luminoasele haine ale virtuților, dar cu atenția încordată ca nu cumva „grija față de trup să o facem spre poftă”. Și întrucât cantitatea și calitatea postului și a trăirii creștine din primele veacuri până și prin sec. VIII este pilduitoare și valabilă și în zilele noastre, aceasta pentru că atât postul, cât și viața creștină îndeobște au fost exersate stăruitor, încât au dat mulțimi de sfinți, voi încerca să schițez trăsăturile adevăratei postiri și calitatea postului, așa cum erau în acele vremuri, cu puternic miez spiritual și cu mai puțin înveliș material-exterior.

De cum au început Duminicile premergătoare Postului Mare, Biserica, printr-al ei glas melodios de la strană, ne-a zugerit pe scurt postul cel adevărat, așa cum îl vrea Dumnezeu: „Să postim post bine plăcut și primit Domnului, postul cel adevărat, adică înfrânarea limbii, lepădarea mâinii îndepărtarea de poftă, de clevetire, de minciună, de jurământ fals...” Este aici cântată învățătura lui Dumnezeu dată prin proorocul: „*Lată postul care*

Îmi place Mie: rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului..., împarte pâinea cu cel flămând, adăpostește în casă pe cel sărman, îmbracă-l pe cel gol și nu te ascunde de cel de un neam cu tine" (Isaia 58, 6-8). Acest post cu astfel de conținut sau infrastructură îl propune și Sfântul Ioan Casian Străromânul (+ 430), reformulând concepția și practica monahilor și creștinilor din Egipt: „Este un post al sufletului, pentru că și sufletul își are vătămatoarele lui mâncăruri, care, dacă-l îngrașă, îl rostogolește în defăimare, mânie, pizmă, slavă deșartă, agonisire de avuții, tristețe și mândrie". Clement Alexandrinul (+ 215) arată că „postul este îndepărtarea de toate păcatele cu fapta, cu cuvântul, și cu gândul". Sfântul Vasile cel Mare (+ 579) zice: „Nu-i de ajuns numai înfrânarea de la mâncare, căci adevăratul post este înfrânarea de la păcate". Sfântul Ioan Gură de Aur (+ 407) aduce în sprijin cazul cetății Ninive (Iona 3, 5-10), ai cărei locuitori urmau să fie pierduți de Dumnezeu pentru fărâdelegile lor. Dumnezeu însă, văzând că „au crezut într-Însul și au făcut fapte de pocăință" i-a cruțat. „Care fapte, se-ntreabă Sfântul? Că au postit...? Nici-una din acestea! Ci că fiecare s-a întors de la căile lui cele rele". De aceea în alt loc, tot acest Sfânt zice că „cel care prin post înțelege numai lipsirea de mâncare, acela ponegrește postul". „Ce folos că postim de carne (animală), de păsări și de pește, dar mușcăm și mâncăm pe frații noștri. Căci carnea fratelui său mănâncă cel care bârfește..., din aceea că a înfipt colții defăimării în suflet, a rănit bunul renume al semenului...". Întocmai spune și Sfântul Vasile cel Mare: „Nu mănânci carne, dar mănânci pe fratele tău".

Tot Sfântul Ioan Gură de Aur arată că postul nu lucrează dacă nu are aripi: „Precum pasărea nu poate zbura fără ajutorul aripilor, tot la fel și postul nu poate avea putere fără rugăciune și milostenie, cele două aripi, care nu trebuie să-i lipsească".

Se referă la rugăciunea de acasă sau de la biserică, dar mai ales la rugăciunea poruncită de Apostol: „Rugați-vă neîncetat" (I Tesaloniceni 5, 17). După cum explică Origen (+ 255), preotul, martirul și marele dascăl alexandrin: „Ceea ce numim noi în mod obișnuit rugăciune nu-i decât o părticică din rugăciunea neîncetată. Și de vreme ce săvârșirea binelui și împlinirea poruncilor fac parte din rugăciune, trebuie să înțelegem că nu se poate să nu împreunăm rugăciunea cu fapta bună și fapta bună cu rugăciunea. Numai așa putem socoti împlinită porunca „rugați-vă neîncetat", considerând întreaga viață a creștinului ca o neîntreruptă și mare rugăciune. Și această rugăciune, constituită din trăirea noastră, trebuie să fâlfâie neîncetat, că neîncetat se cade să ne întoarcem spre Dumnezeu. Și cea de a doua îngemănată aripă, milostenia are un aspect văzut-material, iar altul nevăzut-spiritual, care este cel mai de seamă. La judecata obștească Mântuitorul va răs-

plăți cu fericirea veșnică pe cei care au prelungit și ușurat viața trupească a semenului în lipsuri și suferință. Cum însă omul este alcătuit din trup și suflet, ființial unite prin creație, sufletul fiind „*substanța care face omul, om, ca ființă liberă, personală și nemuritoare*” (Matei 1, 28) și valoarea sufletului este mai mare decât întreaga lume (Matei 16, 20), este întru totul necesară și hrănirea sufletului. Această hrănire se face prin învățătura lui Hristos dată celui lipsit, adică milostenie spirituală, căci adesea tocmai cei oropsiți sunt lipsiți de aceasta. Că zice: „*întrucât ați făcut unuia din acei mai mici ai Mei, (adică mai neînsemnați), Mie Mi-ați făcut*”. Și aceasta pentru că și în sufletul acestuia, ca în orice suflet botezat în numele Sfintei Treimi și uns cu Sfântul Mir, tronează Hristos, care crește prin învățatură, împărtășire și săvârșirea binelui. Însuși Dumnezeu zice prin proorocul (Amos 8, 11): „*Voi trimite pe pământ foamete, nu de pâine..., ci de auzirea cuvântului lui Dumnezeu*”. Căci există o înstrăinare de Dumnezeu și de locașul Lui; o întinare, o zdrențuire și chiar o golire de haina Botezului; o îmbolnăvire a sufletului cu păcate; ba chiar o moarte, când creștinul este înăbușit de patimi, ca acel fiu rătăcitor, care, în cele din urmă, „*mort a fost și a înviat, pierdut și s-a aflat*” (Luca 15, 32). Unii din Sfinții Părinți pe dreptate spun că zadarnică este milostenia cu cele materiale, dacă nu-i milostivim pe aceia și cu cele de trebuință sufletului. Știind că mulți neortodocși vin să aducă milostenie pentru cei în nevoi, trebuie mare atenție ce fel de credință propovăduiesc, cu ce hrană spirituală hrănesc pe Hristos dintre ortodocșii noștri. Căci vin mulți de altă credință care fac danii vădind buna funcționare a legii firii, iar unii din ei sunt doar înveșmântați în îngeri de lumină, în piei de oi, dar lupi răpitori pe dinăuntru, vestind cu zel un alt Hristos decât Cel adevărat și în fapt ucigând sau alungând din sufletele ortodocșilor necăjiți pe Hristosul cel propriu Ortodoxiei. Acești răpitori de suflete cutreieră țara în lung și-n lat ca să facă prozeliti, dar fac din ei fii ai Gheenei (Matei 23, 15).

Iar acum, când ziceam că a răsărit Soarele și va da lumină, norii groși și pâcla deasă de credințe necreștine sau creștine mult strâmbate parcă-mpiedică lumina lui Hristos cel de două milenii să aducă pe ai noștri la lumina cea adevărată, la cunoștința proprie structurii noastre spirituale.

Pentru mulți din orice stare se potrivesc cele spuse de Dumnezeu Bisericii din Sardes: „*Știu faptele tale, că ai nume, că trăiești, dar ești mort*” (Apocalipsa 3, 1). E momentul când păstorii spirituali ai străbunei noastre Biserici să activeze grija spirituală, milostenia duhovnicească față de frații noștri din orice categorie socială, care sunt bolnavi la suflet, flămânzi de cuvântul Dumnezeului Celui adevărat, bolnavi de păcate, unii chiar morți sufletește. Și toate acestea, consecință a zăbovirii atâta vreme în întuneric și

în umbra morții regimului ateo-comunist. După cuvântul Domnului (Iezechiel 3, 17-20 și 34, 2-4) păstorii din treapta preoției, vor da seama la Judecata cea din urmă de sufletele păstoriiților laici, cărora noi trebuie să le dăm măsura de grâu a învățăturilor și să-i înviem la adevărata viață întru Hristos, căci zice Domnul: „În dar ați primit (har), în dar să dați” (Matei 10, 8). Și aceasta ca să nu ne asemănăm cu acei profeți negustori, muștrați de Domnul prin Miheea (3, 11).

Această milostenie spirituală, datorie expresă pentru clerici, dar și pentru credincioșii cu posibilități este o „*pocăință care ușurează păcatele*” (Clement Romanul – † încep. sec. II); milostenia (sub toate aspectele ei) se aseamănă cu Botezul (Sf. Ciprian † 258), căci, ca și Botezul, și milostenia pierde păcatele de după Botez. După marele Origen, dintre cele șapte moduri prin care Dumnezeu iartă păcatele, cel de-al treilea este milostenia, primul fiind botezul cu apă și cu Sfântul Duh, al doilea Botezul sângelui, adică moartea martirică prin orice fel de mijloace folosite de tirani. Și tot după Origen, al cincilea mod de iertare este întoarcerea semenului din calea rătăcirii. Zice Apostolul: „*Cel ce a întors un păcatos de la rătăcirea lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi (ispăși) mulțime de păcate*” (Iacob 5, 20).

Deși după cei mai mulți dintre Sfinții Părinți postul (cel de mâncăruri) nu este o virtute, totuși după Sfântul Ioan Casian, el este virtute numai prin activarea aripei milosteniei. „*Dacă din pricina slăbiciunii trupului nu-ți poți spăla păcatele prin post, spalăți-le prin dărnicia milosteniei*”. Iar Sfântul Ioan Gură de Aur adaugă: „*Cine nu poate posti și, deci, trebuie să mănânce, acela să împartă din belșug milostenie, să facă rugăciuni cu osârdie, să dovedească râvnă evlavioasă întru ascultarea cuvântului lui Dumnezeu și citirea lui, să se împace cu dușmanii și să arunce din suflet ținerea de minte a răului, căci „numai așa va împlini adevăratul post, cum zice Domnul*”.

Alimentele permise sau nepermise în vremea postirii sunt în parte deosebite față de practica creștină de astăzi. Am văzut că în sec. IV se postea numai de carne, de păsări și de pește. Dar la sinodul VI ecumenic, Sfinții Părinți au descoperit că în părțile Armeniei, adică la Răsărit de Marea Neagră și în sudul Mării Caspice, credincioșii consumau brânză și ouă, ceea ce Sinodul condamnă și pune sub afurisire pe cei care vor mai consuma. Aceștia din acele părți, nefiind de acord cu unele hotărâri de la Sinoadele ecum. III și IV privind persoana Mântuitorului, s-au despărțit de Biserică, păstrând practica postirii care data în acea primă jumătate a sec. V, aceea de a mânca brânză și ouă. În fapt însă, până la începutul sec. IX se postea în părțile Constantinopolului numai de carne. Adeverește Sfântul Teodor Stu-

ditul (+ 828) în a 13-a cuvântare din Postul Paștelui, unde vorbește că se postește numai de carne și de vin, adăugând și înfrânarea chibzuită „de la alte multe mâncăruri”. Pe măsură ce în acea perioadă de glorie a Bisericii, ascetismul se întindea în Palestina de Nord, Mesopotamia și Asia Mică (în părțile Turciei de astăzi) zone cu climă rece, cu zăpezi și anotimpuri reci, și regimul alimentar de postire se mai îmblânzea. Sfântul Ioan Casian transplantează monahismul de obște egiptean în sudul Franței de azi, rânduind hrana după starea vremii, după obiceiurile locului, după constituția trupului, vârstă și sex. Încă din sec. V, Diadoh al Foticeei, localitate din Epirul așezat în Nordul Greciei, scria că „trebuie așa fel chibzuită hrănirea trupului ca să nu slăbească, ci să fie capabil de a osteni în muncă ca să-și curățească deopotrivă și sufletul”. Tot Sfântul Teodor Studitul, într-o cuvântare din Postul Mare spune „doresc să mâncați și să beți, dar cu socoteală și după plăcerea lui Dumnezeu, menținând robustețea trupului pentru realizarea (prin muncă) a celor de trebuință vieții”. Și Sfântul Pahomie (+ 346), din Egiptul cel cu clima foarte caldă, în cele nouă mănăstiri de obște ale sale, unde nu se consuma nicidecum carne, dădea voie să se consume pentru copii, bolnavi și bătrâni în Săptămâna Patimilor și în miercuri și vineri, pedepsind pe stareții locali, dacă nu respectau aceste dispoziții. El mărturisește cu ecou peste veacuri: „Noi, monahii ținem post negru numai două zile pe săptămână, adică miercurea și vinerea după rânduiala Bisericii. În rest ne hrănim ca să putem împlini poruncile și să nu ajungem la delăsare din cauza slăbirii trupului, ci să practicăm rugăciunea neîncetată, aceea în care învățase Origen, să putem veghea noaptea, să cugetăm la Dumnezeu și să lucrăm cu mâinile spre întreținerea noastră și ajutorarea celor din afară care sunt în lipsuri”. Marii ctitori de monahism chinovial, Sfântul Vasile și Sfântul Ioan Casian, țin o constantă „dreaptă socoteală”, ca nu cumva, zice Sfântul Vasile, „postind peste măsură de la mâncare, să șubrezim sanatatea trupului”. Să fim atenți, zice Casian, „ca să aplicăm cu chibzuință acea grijă de trup” poruncită de Apostol, „ca nu cumva înlăturând-o, să punem în pericol viața trupului și să comitem astfel o nelegiuire, adică o crimă față de suflet” (Convorb. 6, 19). Chiar și cel mai aspru ascet, Evagrie Ponticul (spre anul 400), spune că, chiar dacă mâncatul este numai o dată pe zi, așa cum era în pustiu Scetic din Egipt, „totuși dacă trupul este bolnav, trebuie să-i dăm mâncare de două și de trei ori pe zi, nimic cercetând despre felul alimentelor”. Ecurile severității acestuia în postire, dar precum am văzut nu într-un totu absurdă, au ajuns și-n mănăstirile din muntele Sinai, unde în prima jumătate a sec. VII era stareț Sfântul Ioan Scărarul. Acest avvă combate severitatea de nuanță origenistă a lui Evagrie, care zicea „când sufletul

dorește multe feluri de mâncăruri, trebuie să-l chinuim, prin trup, cu pâine și cu apă, ceea ce este asemănător cu a porunci unui copil ca printr-un singur pas să urce întreaga scară” (trad. mitropolit N. Corneanu, p. 293). Părintele Dumitru Stăniloae, arătând obârșia dualistă și origenistă a acestei concepții ascetice, anume „că lumea materială este rea în esența ei”, combate consecința care se degajă de aici, anume că trebuie să slăbim trupul pentru a-l nimici”, recomandând, ca și alți Sfinți Părinți, ca pe trup „să-l facem unealtă docilă a sufletului pentru a-l înduhovnici” (Filoc. vol. 9, p. 214, n. 437). În continuare, Scărarul vine cu observații și îndemnuri ziditoare vieții spirituale: „Când sufletul dorește anumite mâncăruri, el urmează în această alegere un instinct al firii... Să înlăturăm (deci) mai întâi mâncărurile care îngrașă, apoi pe cele care aprind simțurile și pe cele care ne fac plăcere. Să dăm stomacului nostru hrana care să-l umple și în același timp să fie ușor de mistuit, iar prin această rapidă mistuire să ne eliberăm de înfierbântare ca de o biciuire” (trad. N. Corneanu, *op. cit.*). Obștile monahale și comunitățile noastre laice, cu părinți duhovnici echilibrați și trăitori în Hristos în rând cu toți fiii lor duhovnicești, aplică această metodă a Scărarului. Am detaliat special această metodă ca un reproș unora din cuvioșii sau cucernicii duhovnici, origeniști în metoda lor, care pun sarcini de post aspru și lung asupra păstorilor, pe care ei nici cu degetul nu le ating (Luca 11, 46).

Zilele și timpul de postire în vechimea cea de aur a adevăratului creștinism erau: miercuri, spre a-și aduce aminte creștinii cu durere că în ziua aceasta L-a vândut Iuda pe Hristos, iar vinerea spre a ne tângui prin post pentru pătimirea și răstignirea Domnului. Părinții din Egipt spuneau că cine nu postește miercurea trădează pe Hristos, iar cel care nici vinerea nu postește, îl răstignește. Pe atunci nu se postea sâmbăta decât în Sâmbăta cea Mare. Sfinții Părinți de la Sinodul VI ecum. (680) condamna cu afurisirea pe mireni și cu caterisirea pe preoți, dacă postesc sâmbăta, vizând în special pe preoții și mireni din Cetatea Romei, care la acea dată posteau în sâmbetele postului patruzecimii, adică al Paștelui. Nu exista pe atunci postul de luni, căci numai fariseii posteau de două ori pe săptămână (Luca 18, 12), adică luna și joia. Spre sfârșitul sec. XVIII, Sfântul Nicodim Aghioritul amintește de postul de luna pe care atunci îl practicau monahii din Sfântul Munte. Îl țineau și mănăstirile noastre, unele îl mai țin și acum. Motivarea pe care o aduceau călugării îmbunătățiți, dar fără orizontul istoric al spiritualității, era că Însuși Mântuitorul a poruncit acest post, când a zis: „*De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a fariseilor și cărturarilor, nu veți intra în împărăția cerurilor*” (Matei 5, 20). Ei înțelegeau greșit acest text, sub influența și întru apărarea unei practici îndătinată. Sub nici un chip însă

Mântuitorul nu a înțeles prin „dreptate” și postul fariseilor (inclusiv cel de luna), căci pe acest post îl și condamnă într-alt loc (6, 16), denunțându-l ca fals când zice: *„ca să se arate oamenilor că postesc”*. Și în consecință condamându-i, când conchide: *„Adevărat zic vouă: își iau plata lor”*. Dar după 150 de ani de la sfârșitul epocii patristice (430), Sfântul Ioan Postitorul, Patriarh la Constantinopol (582-595), este menționat de același Sfânt Aghiorit cu canonul 1, unde într-adevăr se arată mai întâi învățătura și practica din acea trecută epocă de aur”. *„Nici la Marele Vasilie, zice Postitorul, nici la cei mai vechi dintre Părinți nu stă hotărât pentru cei ce păcătuiesc vreun post sau veghere ori vreun număr de metanii, ci numai îndepărtarea de la împărtășire”*. Dar Sfântul Ioan Postitorul, adaptându-se la schimbarea de mentalitate în postire și vrând să scurteze îndepărtarea de împărtășire, adaugă penitentului, în afară de postul rânduit, și înfrânarea benevolă, pe un timp limitat, de la carne sau pește, brânză și ouă, sau chiar untdelemn. Sunt socotite și metaniile mari, dar mai ales *„milostenia pe cât este cu putință”*. Teologii bizantini din sec. XII, tâlcuitori ai canoanelor, justifică aceste înfrânări și practici adăugate, ca să scurteze anii de oprire de la împărtășire, căci creștinii din vremea lor nu mai socoteau o pedeapsă oprirea de la împărtășire, cum o considerau cei din primele veacuri. Dar și acești tâlcuitori, ca și Postitorul însuși, mențin cele două aripi vitale ale postului, rugăciunea și milostenia, care dau vigoare adevăratului post, memento pentru duhovnicii care reduc postul numai la reținerea de la mâncare sau schimbarea lor dietetică.

Până pe la jumătatea sec. IV, Postul Paștelui ținea o săptămână, cea dinaintea Paștelui, numită a Paștelui apoi a „Sfintelor Patimi” sau „cea Mare”. Sfântul Gherman Străromânul, prietenul de călătorie al Sfântului Ioan Casian în Egipt, în ultimul deceniu al sec. IV întreabă pe Avva Teona, *unul din marii interlocutori ai lor, de ce postul celor patruzeci de zile în unele părți este de șase săptămâni, iar în altele s-a adăugat și a șaptea? În legătură cu această întrebare, răspunde el: „mai marii noștri nu ne-au lăsat nici o explicație”*. Însă consideră că acest post se încadrează și el în zeciuiala, care după Legea lui Moise (Deuteronom 14, 22), trebuie să fie închinată lui Dumnezeu. Iar 36 de zile este întocmai a zecea parte din an, pe care trebuie să le închinăm Domnului, prin acest post. S-a ajuns însă la patruzeci de zile prin referire la postul lui Moise, al lui Ilie, al Mântuitorului, la cei 40 de ani de peregrinări ale evreilor prin pustie, la cele 40 de stadii mistice prin care se spune că au trecut ei, poate și prin referire la însăși zeciuiala în perceperea impozitelor, de la care pe drept a primit numele de patruzeci (Convorb. XXI, 25 și 28).

În Capadocia, pe vremea Sfântului Vasile, postul era de șapte săptămâni. O spune el însuși: „Oare nu putem posti câte cincisprezece zile pe săptămână”, ca în acest timp să nu mai sângereze vietățile comestibile, „să se liniștească și cuțitele bucătarilor și să nu mai fie nici fum, nici mirosuri de friptură?” (Omil. *Despre post* I, 7, 10 și II 4, 7). Și într-adevăr, calculând, avem (7 săpt. x 5 zile) + Sâmbăta Mare = 36 zile. Tot la fel (6 săpt. x 5 zile) + 6 zile Săptămâna Mare = 36 zile.

Încetând controversele hristologice și perioada iconoclastă, liniștindu-se și imperiul, pacea s-a așezat și în Biserică. Aceasta i-a dat răgaz ca prin întâistătătorii ei, să rânduiască posturile mari, așa cum le avem astăzi, adică al *Nașterii Domnului*, al *Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu* și al *Sfinților Apostoli Petru și Pavel*. La început, aceste trei posturi aveau doar câteva zile. Abia după anul 1000 ajung la lungimea pe care o au astăzi. Dar pe măsură ce Biserica se distanța de epoca ei de glorie patristică, cumpăna postirii a înclinat mai mult spre sensul postului material.

Și sub influența vieții aspre din mănăstiri au ajuns și comunitățile creștine laice să aplice exigența postirii, ca în acele așezări călugărești, categorisind și felul alimentelor și cantitatea lor, până și impunerea mâncării numai o dată în zi. Citim doar și astăzi în marea rugăciune de dezlegare de către arhieru sau preot că între păcatele săvârșite intră și „...sau a doua oară am mâncat”, ceea ce nu se poate aplica nici în mănăstirile de obște, cu atât mai mult în comunitățile (parohiile) laice.

Sub această influență pe de o parte, iar pe de alta slăbindu-se puterea de pătrundere a creștinilor (inclusiv a monahismului) în adâncurile spirituale ale lucrărilor mântuitoare s-a accentuat pipăibilul și formalismul exterior. Noi însă, duhovnicii, ca povățuitori și părinți duhovnicești ai credincioșilor avem datoria expresă să ne conformăm, celor rânduite și cristalizate de un mileniu, dar cu dreaptă socoteală.

Am insistat asupra postului din perioada de glorie a Bisericii, căci atunci erau zile puține de post, dar și acelea cu derogările pe care le-am arătat. Erau însă mulți sfinți, marea masă chiar, care se împărțeau des și simțeau cum pulsează în ei viața cea întru Hristos. Toți acei cu adevărat creștini făceau permanent lucrătoare, fiecare după puterile sale, cele două aripi, rugăciunea și milostenia cu sensul arătat mai sus, două forțe harice și umane, care fac ușor urcușul pe calea acestei vieți, îndreptată spre patria cerească. În felul acesta zilnica lor petrecere era un post neîntrerupt prin neîncetata rugăciune și zilnica milostenie, cum am arătat la locul potrivit. Zilnic milostenia izvora din dragostea unuia față de altul, vădită în miluirea celor în lipsuri cu cele de trebuință, dar mai ales pentru toți, fie săraci, fie cu

bună stare, dragostea aceasta miluitoare consta în reciprocile povățuiri ziditoare de suflet și în rugăciunile unora pentru alții. Acesta era postul bine plăcut lui Dumnezeu, căci rugăciunea nu va înceta nici în veșnicie, „*dragostea nu cade niciodată*” (I Corinteni 13, 8) .

Am arătat fața ascunsă și esențială a acestui post, ca noi, cei împreună lucrători în duhovnicirea credincioșilor încredințați, să avem temeiuri spre a chibzui în activarea principiilor de atunci, cu asprimile și derogările de la caz la caz, aplicând canoanele și alte practici ale Sfinților Părinți în mod judicios, luând în calcul întreaga comportare a creștinului în lumina principiului dat de Dumnezeu Însuși: „*Ferește-te de rău și fă binele*” (Psalmi 33, 13). Să judecăm în așa fel încât, în cazuri de oprire de la împărtășire, aceasta să nu treacă peste 3 ani, căci după spusele Sfântului Teodor Studitul, în vremea lui (începutul sec. IX) nu exista oprire de la împărtășire mai mare de trei ani. Și Sfântul Vasile cel Mare, fiind, precum se știe, aspru în canonisare, „*la stabilirea pedepselor ia în considerare și alte elemente, care pot duce la reducerea pedepsei, până la desființare, dacă la cel vinovat s-ar constata o căință sinceră și o străduință de reparare a pagubelor*” aduse de păcatele săvârșite (Iorgu Ivan, *Sfântul Vasile cel Mare*, București, 1980, p. 372). Tot la fel Sfântul Ioan Gură de Aur cere să nu se măsoare pocăința penitentului prin ani, luni și zile, ci „*prin hotărârea statornică de îndreptare*”.

Este meritul marelui și iscusitului Patriarh Justinian și a Sfântului Sinod de la începuturile guvernării comuniste, care, vrând să frâneze habotnicia necumpătată a unor duhovnici, dar nici ca această nouă conducere formată din oameni materialști să ne acuze de lipsă de umanism și misticism bolnăvicios prin posturi aspre, au luat hotărâri salutare în ce privește postul, pe care le dăm în cele ce urmează și care sunt în spiritul patristic, așa cum l-am prezentat.

Biserica Ortodoxă Română contemporană, se menționează în preambulul hotărârii, *ținând seama, pe de o parte că dispozițiile canonice privind postul au fost elaborate în alte vremi și-n alte condiții climatice și sociale, iar pe de alta că „hotărârile canonice cu privire la posturi nu au caracter de dogmă, adică nu trebuie privite ca niște reguli absolute care nu se pot schimba că sunt veșnice, Sfântul Sinod, luând în considerare aceste acomodări la nevoile timpului, a hotărât în 1956 următoarele condiții:*

1. Copiii până la 7 ani să nu postească, ci să mănânce orice fel de alimente;

2. Pentru copiii de la 7-12 ani și pentru credincioșii de orice vârstă cu slăbiciuni trupești sau suferințe:

a. numai miercurea și vinerea să postească;

b. prima și ultima săptămână a Postului Mare și al Crăciunului;

- c. de la 24-28 iunie din Postul Sfinților Apostoli;
- d. de la 1-15 august – Postul Sfintei Marii;
- e. ajunul Crăciunului, Bobotezei, 29 august și 14 septembrie;

3. Pentru celelalte zile din toate posturile se dezleagă la pește, icre, ouă, lapte și brânză credincioșii suferinzi și copiii până la 12 ani.

Au fost omise (cred că este scăpare) femeile gravide și cele care alăptează, căci fătul, devenit prunc după naștere, își ia hrana de la mama lui, și ea trebuie să se hrănească bine, fără vreun fel de post, pe tot timpul cât alăptează.

În morala Bisericii Ortodoxe din 1980, aprobată de Sfântul Sinod se specifică: „De postul extern de bucate sunt scutiți copiii de până la 7 ani, bătrânii de la 60 de ani, cei care au munci grele sau sunt în călătorii lungi etc.” (adică alte situații de excepție).

După Sfântul Ioan Gură de Aur, „scopul postului este împărtășirea neprihănită, pentru aceasta Părinții Bisericii ne-au pus înainte vremea postului și a pocăinței, ca noi, curățindu-ne și spălându-ne, să ne apropiem de Sfânta Împărtășanie. Din rugăciunea la Sfânta și Marea Joi (alcătuită de aceeași Sfinți Părinți) și care se citește înainte de împărtășirea credincioșilor, cu glas tare de către preot, se rostește, printre altele: „...Nimeni dintre voi, vinovat fiind de păcat și muștrat de cugetul său, mai înainte de a se pocăi și a se spovedi, să nu cuteze cu nebagare de seamă să se apropie și să se atingă de acest foc dumnezeiesc, pentru că Dumnezeuul nostru este foc mistuitor...În sfârșit, vă rog, frații mei și zic: nici un jurător sau călcător de jurământ, sau mincinos ori clevetitor, sau desfrânat, sau preadesfrânat, sau sodomit, sau răpitor, adică cel care fură, sau bețiv, sau hulitor, sau cu pizmă asupra fratelui său, ori ucigaș, sau vrăjitor, sau fermecător, sau otrăvitor, sau ghicitor, sau tâlhar, sau eretic, să nu vină nespovedit și nepregătit nici să nu se atingă sau să se apropie de înfricoșatele Taine ale lui Hristos, pentru că înfricoșător este a cădea în mâinile Dumnezeuului Celui viu...”,

Dumnezeului nostru slavă, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Arhim. Dr. Ioasaf Popa

DUMNEZEU TATĂL, DUMNEZEUL IUBIRII ȘI AL IERTĂRII

CUVÂNT LA DUMINICA A XXXIV-A DUPĂ RUSALII
(A FIULUI RISIPITOR)

„Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă, și alergând, a căzut pe grumazul lui, și l-a sărutat” (Luca 15, 20).

Iubiți credincioși,

Acest fragment din Evanghelie exprimă unul din momentele cele mai impresionante ale pildei Fiului Risipitor, rânduită a se citi astăzi la Sfânta Liturghie; este momentul când fiul cel rătăcit, căindu-se, s-a întors cu teamă dar și cu încredere la casa părintească. Iar tatăl, iubitor și iertător, l-a îmbrățișat, căzând pe grumazul lui... Pilda aceasta, una din cele mai frumoase, dacă nu cumva cea mai frumoasă, sub acest aspect al iertării și manifestării iubirii părintești, ne impresionează întotdeauna până la lacrimi. De ce? Pentru că în ea ne recunoaștem pe noi înșine. În ea ne vedem ca într-o oglindă. Se spune că un copil de 3-4 ani, care nu mai văzuse niciodată o oglindă, aflându-se pentru prima oară în fața ei, a văzut în ea chipul unui băiețel care-l privea uimit... Privea chipul și i se părea foarte cunoscut; dar peste câteva momente copilul a izbucnit fericit: „mama, mamă, vino să vezi ceva, băiatul din oglindă sunt eu!” La fel și noi, fiecare, privind în oglinda acestei pilde, în clipe de reală sinceritate vom recunoaște smerit: „Fiul cel risipitor sunt eu... Tatăl este Dumnezeu, care mi-a dat atâtea daruri, ca avuție de mare preț, iar eu, rătăcind prin lume, le-am risipit în fel și chip. Dar, între aceste daruri mi-a dat și nădejdea și pocăința, de care eu, nevrednicul, îmi amintesc, mai ales în aceste zile care ne apropie de Postul Mare. De aceea, amintindu-mi, mă pocăiesc și mă întorc la Tatăl, Care, dacă l-a primit pe fiul cel rătăcit de care vorbește Evanghelia, nădăjduiesc că mă va primi și pe mine...”

Iubiți credincioși,

Tălcuirea acestei pilde se poate face din mai multe unghiuri. Pentru astăzi ne propunem, cu ajutorul Domnului, să recunoaștem în Dumnezeu-

Tatăl un Dumnezeu al iubirii și iertării. Căci Evanghelia aceasta nu are doar menirea să ne răscolească conștiința, nici doar să ne sensibilizeze până la vărsarea lacrimilor, ci să ne încurajeze a ne întoarce cu nădejde spre Dumnezeu și spre Biserica întemeiată de El.

Datorită greutăților de tot felul, dar mai ales a păcatelor, mulți dintre noi, dacă nu cumva toți, cădem adesea în deprimare, gândindu-ne că Dumnezeu, drept fiind, și-a întors fața de la noi... De aceea suntem predispuși să rostim, odată cu fiul rătăcit din Evanghelie : „Tată, am greșit la cer și înaintea Ta; nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul Tău!“ . Dacă ne vom opri doar la această constatare, corectă potrivit spiritului dreptății, și nu vom avea curajul să ieșim prin pocăință din starea de rătăcire, avem motive, desigur, să fim îngrijorați. Mai ales în situația în care, citind pentru prima oară Biblia și având sub ochi paginile Vechiului Testament, nu cunoaștem încă Noul Testament și, în consecință, nici această parabolă atât de încurajatoare. Făcând o mică paranteză, amintim că la întâlnirile noastre de miercuri seara, de aproape un an de zile avem în lectură Vechiul Testament, în care ni se înfățișează mai mult un Dumnezeu al dreptății, decât al iubirii. Un Dumnezeu intransigent, justițiar, aspru, uneori chiar „răzbunător“, în fața Căruia se nasc simțăminte de teamă... Căci iată ce găsim scris: „*Eu sunt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copiii pentru vina părinților ce Mă urăsc pe Mine, până la al treilea, și al patrulea neam...*“ (Ieșire 20, 5); sau „*A Mea este răzbunarea și răsplătirea când se va poticni piciorul lor!*“ (Deuteronom 32, 35). În asemenea condiții, frica de Dumnezeu devine supremul act de înțelepciune: „*Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii*“ (Pilde 1, 7). Se simte parcă o mare distanță între Dumnezeu și om, distanță accentuată și de unele scrieri rabinice care interziceau într-o vreme pronunțarea numelui lui Dumnezeu. Bunăoară, textul de la Levitic 24, 16, „*Hulitorul numelui lui Dumnezeu să fie omorât neapărat*“, a fost tradus prin „*Cel ce va pronunța numele Domnului să fie pedepsit cu moarte!*“ De aceea, acei rabini au înlocuit numele lui Dumnezeu prin Cel Prea Înalt, Stăpânul cerului etc., la Care, evident, nu se poate nicicum ajunge...

Iată de ce, la dialogul nostru, apar mereu nedumeriri și întrebări de genul: „Cum poate să fie Dumnezeu răzbunător, intransigent, aducător de spaimă etc.?” Răspundem de fiecare dată: să avem răbdare. Această imagine în care este accentuată mai mult latura dreptății ține de o anumită etapă a istoriei omenirii, am zis, nu de vârsta copilăriei omenirii. În clipa în care pășim cu lectura în Noul Testament, Îl descoperim de îndată pe Dumnezeul iubirii, Care de altfel, la o privire mai atentă, poate fi întrezărit chiar în paginile Vechiului Testament. În chip desăvârșit, însă, iubirea lui Dumnezeu

se revelează în Noul Testament. Este suficient, credem, să amintim mărturia Mântuitorului nostru Iisus Hristos, notată de Sfântul Ioan Evanghelistul: „Căci Dumnezeu așa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3, 16).

De aceea, în lumina duhului scripturilor neo-testamentare, în veacul al IV-lea (deci după trei secole de creștinism) Avva Antonie cel Mare avea să exclaim: „Eu nu mă mai tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc pe El!” (Pateric).

Iar icoana cea mai frumoasă a lui Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeul iubirii totale, desăvârșite, este zugrăvită prin această pildă extraordinară a Fiului Risipitor.

Iubiți credincioși,

Urmărind firul istoric al acestei pilde, remarcăm la un moment dat o expresie aparent ne semnificativă, dar care, pentru tema noastră, este uimitor de revelatoare. După ce fiul rătăcit hotărăște să se întoarcă, se spune că „sculându-se a venit la tatăl său. Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă de el...” În aceste ultime cuvinte ni se arată că tatăl era într-o așteptare continuă, altfel nu l-ar fi văzut de departe. Înțelegem, așadar, că în fiecare zi tatăl, cu mâna streășină la ochi, cu bătaii accelerate ale inimii își zicea doar-doar voi vedea fiul întorcându-se. Ca să înțelegem și mai bine mesajul acestei expresii mai-sus citate, reproducem aici una din cele mai cunoscute istorioare, care se asociază minunat pildei despre care vorbim: „Se spune, la fel ca în pilda noastră, că într-o familie oarecare unul din copii și-a cerut partea de moștenire și a plecat în lumea largă din dorința de a fi liber și a face tot ce pofteste, fără să mai dea socoteală cuiva. Dar, precum se întâmplă în astfel de cazuri, în scurtă vreme sacul moștenirii s-a golit, și rămânând pe drumuri, ar fi dorit să se întoarcă acasă. Numai că îi era foarte frică de tatăl său, pe care-l știa om aspru. Pentru că, totuși, nu numai foamea, dar, și dorul de casă îl îndemneau să încerce cumva, a recurs la o stratagemă. I-a scris mamei, pe care o știa mai îngăduitoare, următoarele rânduri: Mamă, am rămas pe drumuri, îmi pare rău de tot ce am greșit, aș vrea să mă întorc, dar mi-e foarte frică de tata. Te-aș ruga să-l îmbunezi. Dacă vei reuși, pune în pomul din fața casei o batistă albă. Eu am să vin cu trenul și în clipa în care voi trece prin dreptul casei mă voi uita pe geam și, dacă voi vedea batista, înseamnă că tata m-a iertat și voi veni. Dacă nu, voi pleca mai departe să-mi ispășesc păcatele multe și grele pe care le-am făcut. Așa se face că într-o bună zi, fiul cu pricina s-a urcat în trenul care avea în traseu satul natal și care trecea chiar prin dreptul curții părintești. De frică să nu vadă cumva pomul fără batistă, când se apropia de casă a rugat pe cineva

din compartiment să privească pe geam, avertizându-l mai-nainte asupra pomului etc. Ce credeți că a văzut călătorul respectiv? Pomul din fața casei era plin de batiste și alte albituri... Ce se întâmplase, de fapt? După ce mama i-a arătat scrisoarea tatălui, acesta nu numai că s-a îmbunătățit, dar i-a spus femeii să pună în pom cât mai multe albituri, ca nu cumva din mersul trenului fiul să nu observe acea batistuță și să plece...”

Iubiți credincioși,

După toate cele arătate mai sus, nădăduim să vi se lumineze în suflet și mai tare imaginea Dumnezeuului iubirii, decât al Dumnezeuului dreptății. Asta nu înseamnă că vă îndemnăm la delăsare. Nimeni nu trebuie să zică: „Da, am înțeles. Pot să fac ce vreau, că Dumnezeu e bun și mă iartă...”. Căci se întâmplă adesea ca atunci când păcătuiam diavolul să ne îndemne a gândi numai la Dumnezeuul iertării, iar când să ne pocăim tot el ne pune în față pe Dumnezeuul dreptății, ca să ne înfricoșeze și să ne descurajeze. Noi știm, însă, că numai ducând o viață creștinească, râvnitoare, în duh de smerenie și pocăință, Dumnezeuul iubirii ne iartă. Căci zice Părintele Teognost, un călugăr constantinopolitan din veacul al IX-lea : „Dumnezeu este foc arzător și, dacă te atingi de El fiind aur și argint, să nu te temi că vei arde, cum nu s-au temut nici tinerii din Babilon. Dar dacă ești de iarbă sau de paie, vei fi nimicit!”

Desigur, nimeni nu va fi nemintos să afirme că este de aur sau de argint... Dar, în duhul smereniei și al pocăinței dovedite prin fapte vom alunga în același timp și gândurile deprimării, care vin de la cel rău și vom nădăjdi în Dumnezeuul iubirii. Fața iubitoare a lui Dumnezeu-Tatăl ne-a fost arătată cu prisosință de Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos, vrând parcă să ne invite a crede mai cu tărie în Dumnezeuul iubirii, decât al dreptății. Poate de aceea Sfântul Isac Sirul a făcut o afirmație stranie pentru unii, contrariantă chiar, la prima vedere: „Nu huliți spunând că Dumnezeu este drept”. Dar dacă luăm numai câteva exemple din Noul Testament, vom observa fără greutate că El Însuși a pus parcă dreptatea deoparte: pilda lucrătorilor tocmiți la vie („drept” era ca cei din urmă să fie plătiți cu mai puțini dinari); parabola cu smochinul neroditor: de ce să se usuce, dacă mi se spune deslușit că „nu era timpul smochinelor” (Marcu 11, 13); în episodul cu Marta și Maria, Marta, care era atât de sârguincioasă în a fi gazdă bună, este „nedreptățită” în favoarea Mariei, care nu făcea nimic...; dar cazul femeii adultere? „Drept” era ca Mântuitorul s-o condamne, spre a fi ucisă cu pietre, dar El o face scăpată...; și, în general, Iisus vădește o statornică preferință pentru vameși, desfrânate, păcătoși, ceea ce contravine spiritului

dreptății... Mai lămurit, chiar această pildă a Fiului Risipitor, ne arată spre final că fiul cel mare, „cuminte” și „ascultător”, nu s-a bucurat de aprecierea de care a beneficiat cel mic, vinovat de toate relele, care, în plus, a fost primit într-o clipită în casa pe care singur o renegase...

După logica omenească, toate cele de mai sus (și multe altele încă), țin de un vădit spirit de nedreptate. După logica pedagogiei divine, ele țin, însă, de duhul iubirii și iertării nemărginite. Căci Dumnezeu Noului Legământ este, cu prisosință, un Dumnezeu al iubirii și iertării.

Iubiți credincioși,

Încrezători pedagogiei divine, nădăjduim și noi în iertarea și îmbrățișarea lui Dumnezeu. Dacă ne vom întoarce cu lacrimi, precum fiul din pilda de astăzi, Dumnezeu, Care ne așteaptă permanent și Care ne observă chiar și cei mai timizi pași de apropiere, ne va întâmpina îmbrățișându-ne și căzând pe grumazul nostru. Amin.

Pr. Lect. Dr. Vasile Gordon

DESPRE „DARUL LACRIMILOR”

„Fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia”
(Matei 5, 4).

Cu ajutorul lui Dumnezeu am parcurs aproape șase săptămâni din Postul Mare. Am încercat cu toții să ne rugăm, să postim, să ne înfrânăm poftele trupești și sufletești, să facem milostenie, să căutăm să ajungem prin virtuțile moralei creștine la piscul de aur al desăvârșirii, la unirea cu Hristos, la Mirele Cel ceresc și fără de moarte, mai ales în această vreme de pocăință prin Sfânta Taină a Spovedaniei, spălându-ne păcatele prin izvorul lacrimilor noastre.

Iubiți credincioși,

Împăratul David uda cu lacrimi așternutul său și spunea: „Făcutu-s-au lacrimile mele pâine ziua și noaptea” (Psalmi 6, 7).

Proorocul Isaia cade cu lacrimi în fața Domnului Savaot și plânge strigând: „Tot trupul este ca iarba și toată mărirea lui ca floarea câmpului” (Isaia 40, 6).

Dreptul Iov, apăsător de suferință, strigă: „Gemetele mele sunt pâinea mea și vaietele mele curg ca apa” (Iov 3, 24). Sfântul Apostol Petru, aducându-și aminte de trădarea comisă, „plângea cu amar”.

Sfântul Apostol Pavel, aducându-și aminte de starea sa păcătoasă de dinaintea convertirii, cu durere și cu lacrimi striga: „De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine, care m-a iubit și S-a dat pe Sine pentru mine”.

Maria Magdalena, împovărată de păcat, cade în fața Mântuitorului Hristos și plânge, spălând cu lacrimi picioarele Lui.

Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos plânge, nu pentru El, ci pentru păcătoșii din Ierusalim, Betsaida și Capernaum care nu voiau să se pocăiască (Matei 20, 20-24; 23, 37-38) și apoi a plâns la mormântul lui Lazăr din Betania.

Maica Domnului plânge pentru păcatele pământenilor. Din descoperiri sfinte aflăm că suspinele și lacrimile ei sunt izvor de nesecat, căci, dacă n-ar mijloci cu rugăciuni și cu lacrimi în fața Fiului ei, lumea s-ar pră-

buși în haos. Plâneau creștinii în catacombe, refugiați acolo de persecuții, pentru a celebra Sfânta Liturghie, plâneau și Părinții în pustie, sihaștrii: în peșteri și în crăpăturile stâncilor, tâlharul pe Cruce și Maria Egipteanca în pustiul Iordanului. Plânge și Sfântul Ioan Scărarul, încât fața lui pururea era umezită de lacrimi. De ce plâng, oare, sfinții? Are plânsul vreun rost în procesul mântuirii și desăvârșirii noastre?

Da, frați creștini!

În predica de pe munte Domnul nostru Iisus Hristos a spus: „*Fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia*”. Plânsul exprimă durerea sau tristețea, dar este de mai multe feluri: e mare deosebire între plânsul pentru păcatul săvârșit, sau din iubire și dor pentru Dumnezeu și plânsul unui făcător de rele din necaz că a fost prins și pedepsit.

Mântuitorul îi fericește numai pe cei ce plâng din părerea de rău pentru păcatele făcute, ca Zaheu vameșul, ca Apostolul Petru, îi fericește pe cei ce plâng din dorul după o viață desăvârșită, căci Sfântul Pavel spune: „*Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, iar întristarea lumii aduce moarte*” (II Corinteni 7, 10). De aceea Nicolae Cabasila spune: „Pentru cei ce trăiesc în Hristos singura întristare este păcatul”.

Plânsul sau străpungerea inimii este o mărturisire a păcatelor, făcută înaintea lui Dumnezeu, un dialog nevăzut și îndurerat în care sufletul își recunoaște neconținut păcatele în fața lui Dumnezeu și care cere iertare pentru ele.

Noi ne naștem de trei ori în viață: cea dintâi naștere e din pântec, cea de-a doua e prin Sfântul Botez, iar a treia este prin Sfânta Taină a Pocăinței.

Sfântul Ioan Scărarul zice: „Fără Botez nu s-ar mântui nimeni, fără lacrimile pocăinței ar fi rari cei ce se mântuiesc”. Așadar, fraților, noi trebuie negreșit să plângem pentru păcatele noastre.

Viața celor care vor să trăiască în Dumnezeu este o cruce de la leagăn și până la mormânt; căci spune Sfântul Macarie Egipteanul: „Unde nu este cruce și durere, nu este Dumnezeu”.

Într-o parte sunt războaie, în alta scufundări în valuri, boli, dincoace suferințe; într-o parte insuccese, în alta eșecuri și răniri; aici păcate, dincolo căderi și moarte. Pământul dat nouă ca locuință vremelnică e numit „lumea lacrimilor”, sau „valea plângerii”. Numai pentru cel ce vrea să trăiască în Hristos și să pășească pe calea Evangheliei, știința aceasta este cruce și mucenicie. Bineînțeles că uneori Dumnezeu pe mulți îi încearcă fără veste; îi bate pe copiii Săi, provocându-i la plâns cu lacrimi amare, pentru că este un Tată care-și dorește fiii Săi mântuiți și fericiți în Împărăția cerurilor.

Sfântul Ioan al Crucii zice: „Dacă vrei să ajungi la unirea cu Dumnezeu, acest drum nu este decât suferință interioară și exterioară, dar care aduce fericirea”, iar Sfântul Simeon Noul Teolog spune: „Fericțiți cei care vor plânge neconținut cu amărăciune păcatul lor, căci lumina îi va cuprinde și le va transforma această amărăciune în dulceață”. În Pateric citim că Avva Arsenie când lucra, avea o cârpă în sân pentru a-și șterge lacrimile. Și auzind un alt Părinte (Pimen) că a adormit Avva Arsenie, a zis lacrimând: „Fericit ești Arsenie că te-ai plâns pe tine în lumea aceasta. Căci cel ce nu se plânge pe sine aici, acela se va plânge veșnic. Deci, ori aici de voie, ori acolo de chinuri, este cu neputință a nu plânge”.

Cine plânge aici are în suflet bucurie sfântă, iar după moarte ajuns în patria cerească se va bucura că acolo – așa cum afirmă Apocalipsa: „Dumnezeu va șterge orice lacrimă din ochii lor” (Apocalipsa 7, 17) și acest adevăr mângâietor îl exprimă un epitaf de pe crucea unui mormânt: „Nu mai plângeți după mine / Căci plânsul vostru mi-e greu / Iar în ceruri nu-s suspine / Unde Eu v-aștept mereu”.

Iubiți credincioși,

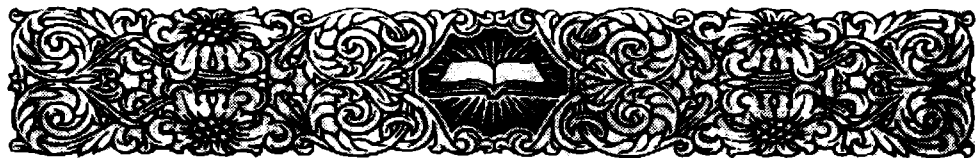
Vine o zi când, pe fiecare – vrem noi sau nu vrem – moartea ne cuprinde și dispărem pentru totdeauna dintre cei vii și nu ne mai răsare soarele și nu ne mai macină nici roata gândurilor, și nici trâmbița vorbelor nu ne mai răsună. Vine o zi când nu mai suntem aici. Alții vor mai fi, dar noi pe pământ nu vom mai fi niciodată. Din perspectiva acestei dispariții, cât de frumos e să fii, să exiști, să respiri, să gândești, să fii cu alții, să fii în viață. Cât de important este să cucerești fiecare clipă! Știm cu toții că viața este scurtă și că trece repede. E foarte important cum ne-o organizăm, ce facem cu ea. Viața e un timp de har pe care nu trebuie să-l pierdem. „Răscumpărați vremea – spune Sfântul Pavel – căci zilele sunt rele” (Efeseni 5, 16). De aceea trebuie să facem totul astăzi, acum; să ne rugăm, să plângem, să ne pocăim, să ne transformăm și într-o grabă extraordinară să umplem viața noastră cu cât mai mult bine, chiar dacă e nevoie de efort, de lacrimi în realizarea acestui bine, căci Profetul David zice: „Cei ce seamănă cu lacrimi cu bucurie vor secera” (Psalmi 126, 5) și vor aduna roade de viață veșnică.

Trăim într-o lume amenințată de primejdii, copleșită de suferințe, torturată de spectrul morții la tot pasul. Păcatele săvârșite au dus omenirea într-o asemenea stare de jale și de plâns. Și dacă afirmăm că Iisus Hristos a plâns pentru păcătoșii din Ierusalim, Betsaida și Capernaum care nu voiau să se pocăiască, astăzi pe tronul slavei El plânge realmente pentru starea păcătoasă a omenirii. Și pentru a ne trezi la responsabilitate pe noi cei

adunați aici în Biserică, pe noi care gustăm din Trupul și Sângele Său cel veșnic ne întreabă dacă ne pocăim prin Sfânta Taină a Spovedaniei, plângându-ne cu sinceritate păcatele noastre, pentru ca astfel să ne putem învrednici să vedem fața Lui taborică la înfricoșătoarea judecată. Amin.

Arhim. Rafael Ghiță

IV. CREDINȚĂ ȘI MĂRTURISIRE

TREI ASPECTE ALE NOȚIUNII DE PERSOANĂ LA SFINȚII TREI IERARHI

(Comuniune, apofatism, energie)

I. Cultura contemporană folosește două noțiuni extrem de cunoscute, pentru definirea omului și a societății, cea de individ și cea de colectiv. Prima concepție a dat naștere concepției individualiste, care așează interesele individului deasupra societății, pe când cea de-a doua a pus în circulație colectivismul care subordonează interesele individuale celor sociale.

1. Din cauză că una dintre aceste noțiuni promovează iubirea de sine în detrimentul iubirii, mulți se gândesc astăzi la o a treia cale capabilă să pună în evidență relațiile dintre individ și colectivitate. Noi avem totuși motive să credem că această a treia alternativă a fost pusă în evidență, cu un mileniu și jumătate în urmă, de Sfinții Trei Ierarhi, atunci când au început să elaboreze doctrina creștină despre Sfânta Treime.

Individualismul și colectivismul nu sunt noțiuni noi, ci au originea lor îndepărtată în substanțialismul gândirii antice, care făcea deosebire în esența concretă a individului (*cath'ekaston*), și esența generală a lucrurilor (*cath'holou*) și avea un impact negativ asupra învățaturii creștine despre Sfânta Treime.

Individualismul anula natura divină comună Divinității, pe care o împărțea în trei entități separate între ele, după numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, căzând în politeism. Nu mai era vorba de un Dumnezeu în trei Persoane, ci de trei Divinități. Colectivismul anula Treimea persoanelor și vorbea de o natură divină, care se manifesta pe rând ca Tată, Fiu și Duh Sfânt, căzând în modalism. De această dată, Treimea se transformă în Unime și devine monoteism antitrinitar. Datorită acestui impuls, Sfântul Vasile cel Mare a fost nevoit să elaboreze pentru prima dată în istoria culturii universale noțiunea de persoană.

Importanța pentru definirea doctrinei trinitare a fost decisivă. Pe de o parte, Sfântul Vasile cel Mare a opus persoana față de natura divină, pentru a împiedica persoana să se scufunde în masa impersonală a naturii, depășind astfel colectivismul¹. Pe de altă parte, același Părinte a pus în evidență legătura indisolubilă dintre natura divină și persoanele Treimice², care se împărtășesc din aceeași natură divină și rămân deschise unele față de altele, dincolo de orice individualism. Prin faptul că se depășește atât individualismul cât și colectivismul, fiindcă păstrează identitatea insului și deschide insul spre comuniune, persoana vine să fundamenteze comuniunea trinitară ca structură a iubirii supreme. Fără noțiunea de persoană era imposibil să se vorbească de comuniune la nivelul Sfintei Treimi.

Dar Sfântul Vasile cel Mare merge mai departe și caută să precizeze și mai profund noțiunea de persoană astfel: „După cum, uitându-se cineva într-o oglindă curată ar vedea reflectându-se în ea contururile acelei ființe și ar recunoaște astfel chipul celui reprezentat acolo, tot astfel dacă cunoaștem pe Fiul, recunoaștem inima Lui și pecetea persoanei paterne prin cunoașterea Fiului. Într-adevăr, tot ceea ce aparține Tatălui le putem vedea oglinzite în Fiul, întrucât Fiul rămâne întreg în Tatăl și are pe Tatăl în Sine”³. Sfântul Vasile nu se mulțumește să definească persoana ca un contur specific, ci arată că taina persoanei constă în capacitatea ei de a purta în sine o altă persoană, după cuvântul Mântuitorului adresat Tatălui Ceresc: „*Precum Tu, Părinte în Mine și Eu în Tine, să fie și ei în Noi, ca toți să fie una și lumea să creadă că Tu M-ai trimis*” (Ioan 17, 21) .

Iubirea creștină nu are un simplu caracter declarativ sau sentimental, ci constă în capacitatea unei persoane de a purta în inima sa o altă persoană, după chipul Treimii, fiindcă doar astfel iubirea de sine se identifică cu iubirea de aproapele. Dacă după constituția sa psihofizică, omul poate fi definit ca microcosmos, după calitatea lui de persoană, de chip al lui Dumnezeu, omul este macrocosmos, adică destinat să poarte în sine întreg universul.

Omul este ca o picătură într-un ocean, dar în mintea lui încapă oceanul întreg, fiindcă e persoană deschisă comuniunii infinite.

Astfel, a treia cale, care depășește individualismul și colectivismul, este calea comuniunii, care pune accentul pe relațiile dintre persoane, pe

1. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrisori*, Partea a III-a, traducere de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornișescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Col. Părinți și Scriitori Bisericești, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, „Ființa și persoana se deosebesc atât de mult una de alta pe cât se deosebește generalul de particular”, p. 491.

2. Ibidem, „*Dumnezeirea e comună, paternitatea e ceva specific, iar împreunându-le pe amândouă spunem: cred în Dumnezeu Tatăl*”, p. 492.

3. Ibidem, p. 185.

omenie și iubire, după chipul Treimii mai presus de fire. Persoana înseamnă comuniune. Acesta este primul aspect al noțiunii de persoană.

2. Există o mare diferență în modul de abordare al Sfintei Treimi în teologia Sfântului Vasile cel Mare și a Fericitului Augustin. Cu toate că Părinții noștri au fost mai mult sau mai puțin contemporani, în secolul al IV-lea, împărțășind împreună aceeași credință în Sfânta Treime, totuși concepția lor trinitară este sensibil diferită. Pornind de la faptul că omul este zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, Fericitul Augustin a dezvoltat o concepție trinitară în care se oglindește psihologia umană. După modelul sufletului omenesc, în care distinge trei lucruri importante „eu sunt, eu știu, eu vreau”, adică a fi, a cunoaște și a voi⁴, Fericitul Augustin a dezvoltat o concepție trinitară care pune existența în legătură cu Tatăl, cunoașterea cu Fiul, iar voința cu Duhul Sfânt. Concepția Fericitului Augustin poartă numele de concepție trinitară psihologică și supraviețuiește până astăzi în mare parte teologiei creștine.

Această concepție este pe măsura calităților intelectuale ale Fericitului Augustin, fiindcă reprezintă o grandioasă construcție teologică, și nu este de mirare dacă acest mare Părinte este considerat ca sfânt în propria lui Biserică. Dar acest lucru nu ne împiedică să vedem aspectele discutabile ale acestei concepții, din anumite puncte de vedere. Ea dă prioritate esenței divine asupra persoanelor trinitare și duce inevitabil la doctrina despre purcederea Duhului Sfânt și de la Fiul (Filioque), dar și la transformarea persoanelor divine în simple funcțiuni, care se pierd în unitatea naturii divine. Mai presus de toate însă, deficiența concepției constă în faptul că proiectează în Sfânta Treime realități din lumea naturală și conține Treimea după modelul funcțiilor psihologice umane. Pornind de la faptul că omul este zidit după chipul lui Dumnezeu, se ajunge la concluzia că și Dumnezeu poate fi conceput după chipul omului. Are dreptate C. Noica, în acest caz când spune că teologia este știința care nu privește pe Dumnezeu, ci omul⁵. Desigur pentru preîntâmpinarea obiecțiilor, se face apel la teologia negativă, pentru a scoate în evidență diferența dintre realitățile pământești și cele cerești, dar esențialul nu se schimbă. Fericitul Augustin a dezvoltat o concepție trinitară care rămâne tributară teologiei naturale și nu Revelației divine.

Este adevărat că și Sfântul Vasile cel Mare a folosit datele științelor naturale ale timpului pentru a comenta referatul biblic despre crearea lumii

4. Fericitul Augustin, *Confesiuni*, XIII, 11, 2, *Scrisori alese*, Partea I, traducere de Dr. N. Barbu, Col. Părinți și Scriitori Bisericești, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985, p. 212.

5. Constantin Noica, *Echilibrul spiritual*, Humanitas, București, 1998, p. 260.

în șase zile (Hexaemeronul). A fost primul care a făcut-o. Dar este vorba despre lucrarea lui Dumnezeu în iconomie⁶, și nu de ființa și de existența lui Dumnezeu în Sine Însuși.

Pășind pe o cale diferită de cea a Fericitului Augustin, Sfântul Vasile cel Mare nu a luat filozofia sau psihologia drept călăuză metafizică, fiindcă a ținut seama de caracterul apofatic al persoanei. Faptul are o importanță considerabilă pentru înțelegerea Sfintei Treimi. Pe de o parte, persoana ne face să cunoaștem că în Dumnezeu există un Tată, un Fiu și un Duh Sfânt, dar pe de altă parte, persoana păstrează taina ființei lui Dumnezeu, fiindcă persoana are caracter apofatic. Acesta este motivul pentru care Sfinții Trei Ierarhi evită să vorbească despre vestigii ale Treimii în lume, și să repercuteze asupra Treimii, datele științelor naturale, în sens augustinian.

Vorbind despre apofatism, în perspectiva urcării lui Moise pe Muntele Sinai, Sfântul Grigore de Nazianz spune că „m-am urcat pe munte și am pătruns în norul care m-a despărțit de materie și cele materiale, și m-am adunat în mine însumi. Dar privind, abia am văzut spatele lui Dumnezeu... căci nu e cu puțință să fie văzut Dumnezeu, căci covârșește simțirea cu puritatea luminii Lui”⁷. Alexis Carrel a scris o carte celebră la vremea sa, „Omul-ființa necunoscută”. Dacă nici omul nu poate fi cunoscut în ființa sa, decât din manifestările Sale exterioare, cu atât mai mult Dumnezeu nu poate fi cunoscut în ființa Sa. Chiar atunci când Îl cunoaștem pe Dumnezeu prin trăire și experiență duhovnicească, această cunoaștere are un caracter apofatic, fiindcă covârșește simțirea cu puritatea luminii Lui, cum spune Sfântul Grigore de Nazianz. Rezumând gândirea patristică asupra acestui subiect, Părintele Stăniloae ne spune următoarele: „Realitatea personală divină fiind deasupra tuturor atributelor sale, este realitate prin excelență apofatică. Dumnezeu fiind deasupra tuturor...este prin excelență apofatic, indefinibil... Ca realitate personală, nu este definit și nu este numit decât prin pronumele personal”⁸. Astfel, a doua trăsătură specifică a noțiunii de persoană pe care Sfinții Trei Ierarhi au pus-o în evidență este apofatismul care învăluie taina Divinității și taina omului.

Persoana implică apofatismul.

3. Un scriitor american care a cunoscut Ortodoxia spune că lumea secularizată nu te împiedică să crezi în Dumnezeu, dar te obligă să te com-

6. Nichifor Crainic, *Nostalgiă paradisului*. Moldova, Iași, 1994, p. 69.

7. Sfântul Grigore de la Nazianz, *Cele cinci cuvântări teologice*, traducere din limba greacă, de Pr. Prof. Dr. Acad. Dumitru Stăniloae, Anastasia, București, 1993, p. 23.

8. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985, Vol. 1, p. 111.

porți ca un ateu⁹. Această discrepanță dintre credință și comportament se explică prin faptul că ne găsim în prezența unei culturi care se întemeiază pe separația radicală dintre lumea văzută pe care o consideră ca o lume seculară, și o lume nevăzută, înțeleasă ca o lume spirituală. În veacul secular omul trăiește ca și cum nu ar exista Dumnezeu, „Sicut Deus non daretur” și uitând de Creator, se angajează în cursa neobosită a acumulării de bunuri materiale, care nu pot ostoi niciodată setea lui de nemurire, fiindcă sunt bunuri trecătoare, supuse stricăciunii. Hristos ne-a avertizat asupra pericolului pe care îl implică comportamentul omului contemporan: „*Ce-i folosește omului dacă dobândește lumea și își pierde sufletul*”. Nu putem trăi fără bunurile materiale, fiindcă suntem trup, dar să căutăm mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga nouă.

În celălalt domeniu al lumii spirituale, omul își poate păstra credința lui, dar această credință este închisă în sfera subiectivității umane, înțeleasă ca realitate privată, opusă domeniului public. Lumea secularizată presupune dihotomia dintre public și privat. Domeniul privat este domeniul credinței religioase, în timp ce domeniul public este domeniul științelor naturale și al celor exacte. Relația omului cu Dumnezeu nu se mai realizează pe cale obiectivă și subiectivă, adică prin credință și preot, ci numai pe cale subiectivă, fapt care duce la confuzia dintre ideile omului și Revelația divină și determină pe mulți să se considere trimiși ai lui Dumnezeu pe pământ, în locul lui Hristos și chiar împotriva lui Hristos. Datorită acestui fapt, se dă apă la moară nu numai fenomenului sectar, care nu vrea să știe de preot, dar și celor care militează pentru eliminarea Bisericii din societate, fiindcă cultura ar avea funcție soteriologică. Dar se uită că, orice cultură, ca produs al omului muritor, nu va putea fi niciodată izvor soteriologic de viață veșnică. Toate acestea ne duc inevitabil la concluzia că divizarea lumii într-un compartiment spiritual și altul secular, este rezultatul direct al eliminării lui Dumnezeu din creație. Duhul lui Dumnezeu care se purta deasupra apelor la crearea lumii, a fost eliminat din creație și închis în subiectivitatea umană, rămânând total transcendent față de realitatea lumii văzute, ca lume materială. În fond, la originea procesului de secularizare se găsește vechiul dualism antic dintre lumea sensibilă și lumea inteligibilă, care a dat naștere la toate ereziile combătute de Biserică în primul mileniu.

Se spune adesea că eliminarea Duhului lui Dumnezeu din creație ar fi rezultatul unei gândiri deficitare, care a confundat transcendența lui

9. Frank Schaeffer, *Dancing alone, The Quest for Orthodox faith in the Age of false Religion*, Holy Cross Orthodox Press, Brooklin, Massachusetts, 1994, p. XV.

Dumnezeu cu absența Sa din creație. Dar cauza acestui fenomen constă în separația dintre natura divină și persoană, căci natura divină separată de persoană, se închide în ea însăși și se separă de realitatea lumii create. Deismul este rezultatul unei concepții care pune accentul pe natura divină într-un mod impersonal. Aceasta, dacă nu cumva, în sens contrar, se confundă Divinitatea cu realitatea lumii, în sens panteist. Absența lui Dumnezeu din creație este rezultatul unei teologii care nu a înțeles adevărata semnificație a persoanei.

Marele merit al Sfântului Vasile cel Mare, sau al Sfântului Grigore de Nazianz și Ioan Hrisostom, constă în faptul că au văzut persoana ca mijlocul prin care ființa divină devine izvorul energiilor necreate pe planul ico-nomic al creației și al mântuirii. În comentariul său la cele „*Cinci cuvântări teologice ale Sfântului Grigore de Nazianz*”, Părintele Stăniloae spune că: „în creație Persoanele divine se folosesc de puterea și lucrarea ființei divine”, adică de energiile necreate¹⁰. Aceasta sub două aspecte. Mai întâi, ele pun în evidență legătura indisolubilă între Treimea „ad intra” și Treimea „ad extra”, dar și distincția dintre ele, fiindcă în timp ce Treimea ad intra presupune existența naturii divine, Treimea ad extra, se manifestă prin razele scânteietoare ale energiilor necreate. Un cunoscut teolog catolic, Yves Congar, recunoaște că numai energiile necreate pot permite teologiei contemporane să depășească tendința de a separa¹¹. Energiile necreate sunt razele de lumină necreată prin care Treimea a creat lumea, o ține în existență și o duce către scopul hărăzit din veci. Fără energiile divine, Dumnezeu este condamnat să rămână închis în transcendent, ca o ființă neputincioasă, iar omul să țină locul Creatorului pe pământ.

Apoi, energiile necreate ne dau posibilitatea să afirmăm transcendența lui Dumnezeu față de creație, dar și imanența Creatorului față de lumea creată de El. „Afirmând că Îl cunoaștem pe Dumnezeu în energiile Sale, spune, Sfântul Vasile cel Mare, nu vrem să susținem că poate fi apropiat după ființa Sa. Căci dacă energiile coboară până la noi, ființa lui Dumnezeu rămâne inaccesibilă”¹². Acest text este elocvent nu numai pentru faptul că vorbește despre apofatism și energii necreate cu un mileniu înainte de Sfântul Grigore Palama, dar și pentru că vrea să ne arate în mod plastic, că așa cum soarele rămâne dincolo de hotarele planetei noastre, dar revarsă razele sale peste tot pământul, tot astfel și Hristos, Soarele ceresc, care

10. Sfântul Grigore de Nazianz, *op. cit.*, p. 152.

11. Yves Congar, *Credo nello Spirito Santo*, Editrice Queriniana, Brescia, 1983. Notta sulla teologia palamita, p. 78-79.

12. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrisoarea 234, către Amfilohiu*, *op. cit.*, p. 483.

rămâne dincolo de hotarele lumii create, cu Tatăl și Duhul Sfânt, trimite energiile divine de lumină, viață și iubire a Sfintei Treimi peste cosmos și Biserică. Aceasta vrea să spună că energiile necreate nu sunt numai un dat ontologic, dar și personal. Al treilea aspect al persoanei se referă la calitatea ei de iradiere a energiilor divine în sfera iconomică a creației și a mântuirii.

* *

1. Aspectele noțiunii de persoană pe care le-am pus în evidență, au mare relevanță pentru misiunea Bisericii în lumea contemporană. Astfel, ca fundament al comuniunii, persoana depășește individualismul contemporan, care știe de iubirea de sine, dar nu cunoaște iubirea de aproapele. Pe această bază teologică și nu politică, suntem pentru reformele economice din țara noastră, fiindcă avem nevoie de o economie eficientă și competitivă pentru binele cetățenilor țării noastre și pentru integrarea țării în structurile europene atlantice. Dar pe temeiul iubirii de aproapele, care își are fundamentul ei ultim în Sfânta Treime, structura supremei iubiri, trebuie să ne ocupăm de om și omenie, de protecție socială și filantropie. Sub acoperământul Sfintei Treimi, Biserica noastră va lucra pentru reconcilierea dintre creștini și dintre credincioșii ei. Treimea este temeiul misiunii sociale al Bisericii, ca să promoveze pacea, dreptatea, reconcilierea între oameni și neamuri.

2. Apoi, apofatismul pe care îl implică noțiunea de persoană, constituie o barieră de netrecut în calea unui raționalism care pretinde că ar cunoaște până și taina ființei lui Dumnezeu, dar și împotriva unei rațiuni rupte de iubire, care a provocat cele mai cumplite orori pe care le-a cunoscut secolul nostru. Apofatismul obligă rațiunea să respecte taina lui Dumnezeu și taina omului, fiindcă taina nu reprezintă un obstacol în calea științei, ci un stimulent de a pătrunde tot mai adânc în taina creației, apropiindu-se de Dumnezeu. Căci Dumnezeu n-a zidit lumea ca omul să devină stăpânul ei în locul lui Dumnezeu, ci ca să constituie mijloc de dialog între om și Dumnezeu pentru progresul spiritual, moral și științific al omului. Cunoașterea apofatică a lui Dumnezeu, care se află la baza trăirii și vieții în Hristos, este menită să contribuie la umanizarea omului prin întâlnirea dintre minte și inimă, adică dintre rațiune și iubire, dar și la transfigurarea creației printr-o știință și tehnologie pusă în slujba vieții, păcii și propășirii tuturor. Apofatismul, care promovează întâlnirea dintre rațiune și inimă, poate micșora decalajul dintre imensul progres științific al lumii contemporane și regresul ei în domeniul spiritual.

3. În fine, noțiunea de persoană care se află la baza energiilor necreate, pune în evidență atât transcendența, cât și imanența lui Dumnezeu în creație. Energiile necreate sunt obstacolul de netrecut în calea secularizării, care pornește de la autonomia lumii, fiindcă ele vin să afirme prezența lui Dumnezeu în imanența creației. Biserica Ortodoxă este singura Biserică care a afirmat și afirmă cu tărie prezența Creatorului în lumea zidită de El, văzută și nevăzută, ca să arate că Biserica are rolul să se integreze în societate, ca să contribuie la unitatea spirituală și la renașterea neamului, într-un proces duhovnicesc care va începe aici și va continua dincolo, în Împărăția lui Dumnezeu. Apreciem strădania Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist pentru integrarea Bisericii în societatea românească contemporană și suntem alături de Prea Fericirea Sa în realizarea acestui proces, pentru binele Bisericii și neamului românesc, pentru pacea confesională și pentru pacea socială. Dar prezența lui Dumnezeu în creație vrea să arate, în același timp, că natura nu este destinată să fie exploatată și poluată în mod iresponsabil, ci să devină cer nou și pământ nou în Împărăția lui Dumnezeu. Căci, după cuvântul Apostolului, *creația suspină să se elibereze de stricăciune și să ajungă la slava fiilor lui Dumnezeu, în Hristos* (Romani 8, 20).

* *
*

În cuprinsul expunerii mele am căutat să arăt că avem datoria să cinștim pe Sfinții Trei Ierarhi pentru contribuția lor netrecătoare pe care au adus-o prin elaborarea noțiunii de persoană, care a fost în măsură să fundamenteze, dincolo de individualism și de colectivism, dincolo de deism și panteism, dincolo de secularizare și sacralizare, taina comuniunii mai presus de fire a Sfintei Treimi. Ei vor rămâne mereu calauze pentru instituțiile noastre de învățământ și pentru misiunea Bisericii în lumea contemporană. Pentru tot ce au făcut și continuă să facă prin opera lor nemuritoare, vor rămâne „doctori” ai Bisericii universale, amintindu-ne mereu de unitatea Bisericii lui Hristos.

Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu

TAINA BOTEZULUI ÎN LUMINA CANOANELOR BISERICII ORTODOXE

Botezul, taina prin care cel ce o primește este iertat de păcatul strămoșesc și de păcatele personale, fiind încorporat în trupul tainic al Domnului și făcut mădular al Bisericii Sale, stă la temelia vieții creștine, constituind actul sau certificatul de naștere pentru această viață. Fără botez nu este posibilă intrarea în Biserică și implicit nici mântuirea, care se realizează în ea. De aici rezultă însemnătatea și mai ales necesitatea acestei taine pentru orice om care vrea să se mântuiască. Fiind foarte cunoscută importanța considerabilă a Botezului în viața creștinului, Biserica a împărțit această taină aceluia care doreau să primească, chiar din primele zile ale existenței sale, după reguli pe care și le-a fixat de la început și pe care le-a respectat cu sfințenie.

Dar, în decursul timpului, învățăturile Bisericii cu privire la ființa și modul de administrare a Botezului a suferit unele știrbiri din partea aceluia care se abăteau de la această învățătură și de la disciplina și practica Bisericii. De aceea, Sfinții Părinți, care au vegheat la păstrarea cu fidelitate a tradiției și doctrinei bisericești, au reglementat aceste abateri prin sinoadele ecumenice și locale sau prin hotărârile lor directe, fixând în sfintele canoane norme care trebuiau să fie respectate și după care avea să se conducă Biserica întotdeauna. Aceste norme privesc, mai ales, punctele de doctrină și de practică ce erau atinse de eretici și de schismatici. În lucrarea de față ne vom ocupa de aceste norme, pe care le găsim în sfintele canoane, referitoare la Taina Botezului.

1. Botezul adevărat, după sfintele canoane

După învățatura creștină, botezul este condiția necesară pentru intrarea în Biserică și pentru dobândirea calității de membru al ei. Acest adevăr dogmatic îl consfințesc sfintele canoane, arătând că cel botezat se îmbracă în Hristos și devine următor al vieții Lui (can. 96 al sinodului VI ecu-

menic)¹, iertându-i-se toate păcatele de dinainte de săvârșirea tainei (can. 2 și 3 al sinodului I ecumenic, 12 al sinodului din Ancira, 5 al Sfântului Chiril al Alexandriei), adică cel original și cele personale.

Pentru ca să aibă aceste efecte, botezul trebuie săvârșit după învățătura Bisericii de pretutindeni și de totdeauna, conform căreia acel botez este valid care se săvârșește după porunca Domnului, în numele celor trei persoane ale Sfintei Treimi, prin cufundarea de trei ori în apă și cu formula trinitară. Astfel canoanele 49 și 50 apostolice, al sinodului II ecumenic și canonul 1 al Sfântului Vasile cel Mare se pronunță clar în această privință: dacă vreun preot sau episcop nu ar boteza după porunca Domnului, în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, ci în trei fără început sau în trei fii, sau în trei mângâietori, să se caterisească (can. 49 ap.)², sau: „Dacă vreun preot sau episcop nu va săvârși trei scufundări ale unei taine, ci o afundare, care se face în moartea Domnului, să se caterisească. Fiindcă nu a zis: „Botezați în moartea Mea“, ci „Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh“ (can. 50 ap.)³.

Mântuitorul nostru Iisus Hristos, când a trimis pe ucenicii Săi la propovăduire, le-a poruncit să boteze toate neamurile în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh (Matei 28, 19), și așa a fost administrat botezul și de urmașii Sfinților Apostoli. Dacă botezul nu era săvârșit cu aceste cuvinte, ci cu altele, era considerat nul. Canonul 49 apostolic care cuprinde această învățatură este dat împotriva acelor eretici care aveau o concepție greșită despre Sfânta Treime și nu întrebuițau cuvintele formulei date de Mântuitorul. Dacă formula nu era întrebuițată săvârșitorul era caterisit.

Pe lângă formula trinitară, care se cere să fie respectată, canoanele prescriu și obligația ca botezul să fie administrat prin afundare de trei ori. Canonul 50 apostolic, care se ocupă special de această problemă, și altele asemenea, sunt date împotriva eunomienilor, care botezau printr-o singură afundare și stabilesc ca botezul să se dea prin întreită afundare. Obiceiul acesta de a boteza prin trei cufundări se bazează, așa cum arată Sfântul

1. Pentru textul și comentariul canoanelor ne-am folosit de: Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. de Uroș Kovinci și Nicolae Popovici, 1930 și 131, vol. I și vol. II; Pr. C. Dron, *Canoanele, text și interpretare*, vol. I, ed. II, București, 1933; Arhim. Zosima Părăla și icon. stravrofor Haralambie Popescu, *Pidalion, cu orânduire nouă și tâlcuire*, București, 1933; Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, București, 1991.

2. Vezi și canoanele: 46, 47, 68 ap.; 7 al sin. II ec.; 78, 84, 95, 96 al sin. Trulan (VI ec.); 12 Neocezareea; 47, 48 Laodiceea; 45, 48, 72, 110 Cartagina; 1 și 91 al Sfântului Vasile.

3. Vezi și canoanele: 46, 47, 49 ap.; 7 al sin. II ec.; 95 al sin. VI ec.; 12 Neocezareea; 47 Laodiceea; 47 Cartagina; 1 și 91 al Sfântului Vasile.

Vasile în canonul 91, pe tradiție, dar a fost consfințit de practica Bisericii de totdeauna. Administrarea botezului prin stropire sau turnare este oprită de canoane, în afara cazului când taina trebuie dată celor bolnavi. Este regretabil că Biserica de Apus a făcut o regulă din această practică, care constituia la început doar o excepție. Biserica Ortodoxă a păstrat cu rigurozitate această practică și are grijă ca, în împrejurări normale botezul să se săvârșească numai prin afundare. Din această cauză ea nu a primit în cler pe cei ce nu au primit botezul prin cufundare (canonul 12, Neocezarea) dar nu leapădă botezul săvârșit prin turnare sau stropire, deoarece prin aceasta nu este anulată puterea tainei⁴.

Botezul săvârșit după învățătura Bisericii nu poate fi repetat și clericul care îl repetă se depune din treaptă. Astfel canonul apostolic spune că: „Dacă un episcop sau prezbiter va boteza din nou pe cel botezat după adevăr... să se caterisească ca unul ce-și bate joc de Crucea și de moartea Domnului și nu deosebește pe preoți de preoții mincinoși”⁵.

Canonul acesta și cele asemănătoare fac deosebire între botezul fals, care nu se săvârșește în numele Sfintei Treimi și prin întreită cufundare, și între botezul adevărat, săvârșit după rânduiala Bisericii și care nu se repetă. Motivul nerepetării botezului este lesne de înțeles, el bazându-se pe un adevăr dogmatic după care botezul șterge păcatul strămoșesc, iar acesta odată șters, repetarea botezului are un non-sens. De aceea cei ce-l repetă sunt aspru pedepsiți, ca unii care batjocoresc Crucea și moartea lui Iisus Hristos, bineștiind că botezul prin întreită cufundare simbolizează moartea, îngroparea și Învierea împreună cu El.

2. Săvârșitorii, timpul și locul săvârșirii botezului

Botezul se săvârșește de regulă de preot sau de episcop. Acest lucru îl arată lămurit canoanele 46, 47, 49 și 50 apostolice. Din ele reiese că porunca Mântuitorului de a săvârși taina se adresează preoților, deținătorii puterilor harice depline și nu diaconilor. Totuși, în cazuri de absolută necesitate, și mai ales în primejdie de moarte, botezul poate fi dat și de diacon sau de purtători ai treptelor inferioare ale clerului.⁶

4. În hotărârile canonice ale Bisericii Ortodoxe Grecești și Ruse din secolul XVII și XVIII, de a reboteza pe catolici, se aducea ca argument și faptul că aceștia au primit botezul prin turnare și nu prin afundare. Vezi N. Milaș, *op. cit.*, vol. I, partea I, p. 226.

5. Vezi și canoanele: 46, 49, 68 ap.; 8 și 19 al sin. I ec.; 7 și 19 al sin. II ec.; 84, 95 al sin. VI ec.; 7, 8 și 32 Laodiceea; 48, 72 Cartagina; 1, 47, 91 al Sfântului Vasile.

6. N. Milaș, *Dreptul bisericesc oriental*, trad. rom. de D. Cornilescu și Vasile Radu, București, 1915, p. 454; Vezi și can. 44 al Sfântului Nichifor Marturisitorul.

În asemenea cazuri chiar monahul simplu are voie să boteze. Astfel, canonul 44 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul spune că: „La nevoie și monahul simplu să boteze. Asemenea și diaconul să boteze la nevoie”. Ba, mai mult, în cazuri de nevoie urgentă, botezul poate fi făcut de orice creștin, femeie sau bărbat și chiar de tatăl copilului. În această privință canonul 45 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul spune următoarele: „Dacă nu este de față preot se cuvine ca pe pruncii cei nebotezați să-i boteze oricine s-ar găsi acolo. Dacă îl botează chiar tatăl lor sau oricare altul, numai să fie creștin, nu este păcat”. În aceste cazuri ritualul se reduce numai la întreita cufundare, cu rostirea formulei trinitare.⁷

Dacă pruncul botezat trăiește se continuă slujba botezului. Canoanele prescriu și pedepsesc pe cei din a căror neglijență se întâmplă moartea pruncului, înainte de a primi botezul. Astfel dacă aceasta se întâmplă din cauza preotului acesta este supus la pedepsirea canonică (can. 134 Cartagina), iar dacă moartea se întâmplă din cauza nepăsării părinților, aceștia se exclud timp de trei ani de la Sfânta Euharistie (can. 68 al Nomoc. *La Evhologhiu*, și 37 al Sfântului Ioan Pustnicul).

În ceea ce privește timpul săvârșirii botezului, sfintele canoane nu dau reguli precise și termene care trebuie să fie respectate, dar pomenesc de o perioadă a catehumenatului, care preceda „zilele Paștelui”, când se dădea botezul. Canonul 45 al sinodului din Laodiceea spune că: „Nu se cuvine a primi catehumenii spre luminare după două săptămâni al patruzecimii”⁸.

Acest canon amintește de catehumenii care fuseseră instruiți în timpul postului mare și care urmau să fie botezați după hotărârea episcopului. Dacă un catehumen nu se anunța pentru botez, îndată la începutul postului mare, ci după două săptămâni ale patruzecimii, acela nu se mai putea boteza în sâmbăta mare, când se dădea de regulă botezul, fiindcă nu a ținut postul prescris. Deci, pentru perioada catehumenatului, timpul stabilit pentru botez era marea sărbătoare a Paștelui, în sâmbăta care preceda Învierea, zi care amintea de șederea în mormânt a Domnului și de Învierea Sa, ceea ce simbolizează botezul. Pentru ca respectivii catehumeni să se învrednicească de botez în acea zi, trebuiau să se anunțe episcopului încă din ultimele zile ale postului mare. Episcopul, apoi, îi chema la sine pentru a-i examina, în ziua întâi a postului și dacă socotea că sunt vrednici, îi binecuvânta, le

7. În ceea ce privește săvârșitorul Tainei botezului, romano-catolicii merg și mai departe și învață că în caz de nevoie absolută Taina poate fi dată și de un evreu sau păgân, numai să rostească formula botezului. Vezi I. Bellamy, *Baptême dans l'Église latine depuis le VIII-ème siècle*, în „Dictionnaire de Droit canonique”, vol. II, Paris, 1957, col. 126-127.

8. Vezi și canoanele: 14 al sin. I ec.; 78 al sin. VI ec.; 46 Laodiceea.

dădea nume creștine și dispunea să fie trecuți între fotizomeni, adică cei ce se pregăteau pentru luminare, ca să se poată boteza în sâmbăta cea mare. Începând cu ziua în care catehumenii primeau nume creștine și apoi tot timpul postului erau obligați să postească foarte sever, să se roage neîntreput și să meargă zilnic la biserică. Dacă vreun catehumen nu se anunța pentru botez, îndată la începutul postului mare, ci mai târziu, atunci el nu putea fi botezat în sâmbăta mare.

Din secolele V-VI, odată cu încetarea catehumenatului, prin generalizarea pedobaptismului, adică botezarea copiilor, prescripțiunea aceasta de a se boteza în sâmbăta mare nu s-a mai respectat, botezul fiind administrat ori de câte ori era nevoie. Ba, mai mult, pentru cazurile de necesitate urgentă botezul se dădea imediat după naștere. În această privință, canonul 38 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul spune: „Dacă va naște femeia și pruncul este în primejdie de moarte, după trei sau cinci zile să se boteze noul prunc”, iar pentru cei bolnavi zice că: „Dacă ar fi cineva bolnav și ar cere Sfântul Botez,... trebuie să i se dea fără întârziere și să nu i se renege harul” (can. 26 al Sfântului Nichifor Mărturisitorul).⁹

Cât privește obiceiul unora de a amâna botezul, pentru ca să poată trăi liberi și absolviți de obligațiile morale pe care le impunea învățătura creștină, iar în timp de boală se botezau, canonul 12 al sinodului din Neocezarea dispune ca aceștia să nu fie primiți în cler, botezul nefiind din convingere, ci din necesitate.

Referitor la locul săvârșirii botezului, sfințele canoane hotărâsc ca el să se dea numai în biserică sfințită, și numai în cazuri excepționale în case particulare sau în paraclisele care se găsesc în aceste case. Canonul 59 al sinodului VI ecumenic spune următoarele în această privință: „Botezul cu nici un chip să nu se săvârșească în paraclisele care se găsesc în casele particulare, ci cei care voiesc a se învrednici de *prea curata luminare să meargă la bisericile catolicești și acolo să primească darul acesta*. Iar de se va găsi cineva care nu va ține cele hotărâte de noi, dacă va fi cleric să se caterisească, iar dacă va fi laic să se afurisească”¹⁰.

Canonul acesta arată că pe lângă bisericile sfințite de episcopul competent, numite aici „catolicești”, adică bisericile obișnuite, mai erau și paraclisele din locuințele particulare unde se mai săvârșea botezul. Canonul 36 și 59 al sinodului ecumenic interzic săvârșirea botezului în aceste paraclise,

9. Vezi și canonul 4 al Sfântului Timotei al Alexandriei; Spiridon Cădea, *Botezul de necesitate*, Sibiu, 1940.

10. Vezi și canoanele: 31 al sin. VI ec.; 18 al sin. IV ec.; 10 al sin. VII ec.; 10 Cartagina; 5 Antiohia; 58 Laodicea; 12 al sin. local din C-pol, 861.

pe motiv că multe dintre ele nu erau sfințite de episcopul competent și în al doilea rând pentru că în aceste case particulare se puteau introduce inovații și practici deosebitoare de învățătura Bisericii, la administrarea botezului.

Dacă episcopul respectiv știa despre casele particulare, botezul se putea da și aici. În această privință, Teodor Balsamon, în al 14-lea răspuns adresat la întrebările canonice adresate de Marcu al Alexandriei, spune, bazându-se pe Nearana 4 și 15 ale lui Ion Înțeleptul: „Cel care botează în paraclise care nu au fost sfințite prin târnosire și prin strângerea de moaște ale sfinților, să nu fie condamnat ca un călcător indiferent al canoanelor”¹¹. Cu timpul, practica impusă de canoane nu s-a mai respectat cu strictețe, botezul putând să fie dat și în casă, mai ales în caz de nevoie.

În ceea ce privește materia întrebuițată la botez, sfintele canoane nu ne spun în mod expres că trebuie să fie apă, dar din moment ce ele vorbesc despre administrarea botezului prin întreita cufundare¹², se înțelege de la sine că afundarea nu se poate face decât în apă. Pe lângă aceasta, Sfântul Vasile cel Mare amintește, în canonul 91, de binecuvântarea apei botezului, ceea ce arată că practica Bisericii a fost și este aceea de a săvârși botezul prin apă și nu prin alte lichide.

3. Ritualul botezului după sfintele canoane

Deși ceremoniile nu aparțin substanței botezului, iar lipsa lor nu lovește botezul de nulitate, totuși numai în caz de absolută necesitate se îngăduie absența lor. Altfel, episcopul sau preotul care va săvârși botezul fără nici un ritual cade sub grea pedeapsă canonică¹³.

Totuși sfintele canoane nu descriu acest ritual al botezului, ci amintesc doar în treacăt de unele din momentele lui. Astfel din vechiul ritual al catehumenatului, *sfintele canoane amintesc doar de lepădarea de satana și de îngerii lui și de mărturisirea credinței în cele trei persoane ale Sfintei Treimi*. Din rânduiala botezului propriu-zis, se amintește ungerea cu untdelemn a candidatului înainte de botez, binecuvântarea sau sfințirea apei¹⁴, și întreita cufundare în numele celor trei persoane divine. În ceea ce privește formula botezului, canoanele nu ne spun dacă aceasta este indicativă (Eu te botez...),

11. Ράλλη και Πότλη. *Εὐσταγμα τῶν θεῶν καὶ ἱερῶν καὶόντων*. Αθηνῶν, 1852, vol. IV, p. 455.

12. Vezi canoanele: 50 ap.; 1 și 91 al Sfântului Vasile.

13. Vezi canoanele: 46-50 ap.; 1 Cartagina; 38, 44, 45 al Sfântului Nichifor Marturisitorul; Teodor Studitul, *Răspuns la întrebarea 11*.

14. Canonul 91 al Sfântului Vasile cel Mare, arată că toate aceste practici se moștenesc prin tradiție.

sau pasivă (Se botează...), ci doar că botezul trebuie făcut în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh (can. 49 ap.).

Imediat după botez se prescrie administrarea celei de a doua taine, Mirungerea, așa cum se practică și astăzi în Ortodoxie¹⁵. Canonul 48 al sinodului din Laodiceea zice următoarele: „Se cuvine ca cei ce se luminează, după botez să se ungă cu harismă cerească și să fie părtaș împreună cu Hristos”¹⁶. După învățătura ortodoxă, această taină se dă de către preot sau episcop¹⁷ imediat după botez. Din acest canon se observă că erau unii care refuzau să primească această taină după botez, din care cauză canonul dispune ca după botez toți să se ungă cu Sfântul Mir, sau „harismă cerească”, ca să fie părtași ai Împărăției lui Dumnezeu și membri activi ai Bisericii.

Referitor la materia mirungerii, canonul 6 al sinodului din Cartagina (419) spune că ea constă din Sfântul Mir, care trebuie sfințit numai de către episcop, preoții neavând acest drept. În timpurile primare ale Bisericii, locul mirungerii îl ținea punerea mâinilor asupra neofitilor de către apostoli, dar și atunci Taina Mirungerii se întâlnește în forma de astăzi, fiindcă cei botezați erau unși cu Sfântul Mir. Și precum dreptul punerii mâinilor a trecut de la apostoli la episcopi, tot așa și sfințirea mirului a revenit episcopilor, ca deținători ai plenitudinii puterii harice. Astăzi el se sfințește de întâistătorii Bisericilor autocefale.

4. Primitorii botezului după sfintele canoane

a. Catehumenatul

În Biserica veche, botezul era administrat la început persoanelor mature care veneau de la păgânism sau iudaism. Pentru ca să fie primiți la creștinism, prin baia botezului, aceste persoane trebuiau instruite în adevărurile credinței, fapt pentru care Biserica a organizat instituția catehumenatului¹⁸. În sens restrâns catehumenii nu făceau parte din Biserică. Dacă un

15. Spre deosebire de ortodocși, vechii orientali și vechii catolici, care leaga aceste taine ca în Biserica veche, în Apus, începând de prin secolul XIII, aceste două taine se administrează separat la un interval destul de mare, care variaza între 7 ani și 14 ani.

16. Vezi și canoanele: 7 al sin. II ec. și 95 al sin. VI ec.

17. În Apus această taină se administrează numai de către un episcop sau de un delegat al acestuia. Vezi Pr. Dr. Ioan Mircea, *Taina Botezului și a Mirungerii*, în „Ortodoxia”, 1979, nr. 3, p. 46.

18. Pentru catehumenat, vezi: P.D. Puniet, *Catehumenat*, în „Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie”, vol. II, Paris, 1910, col. 2579-2621; Prof. Teodor Tarnavschi, *Scurtă explicare a ritualului Sfântului Botez și al Sfântului Mir*, în „Candela”, an XIV (1895), p. 415-423; 459-468; 495-507; 539-547 și an XV (1896), p. 17-26; Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturgica specială*, București, 1980, p. 366-370.

păgân sau evreu dorea să devină creștin, el se adresa unui laic creștin sau diacon, care garanta pentru intenția lui bună de a primi creștinismul și care îl conducea la preotul sau episcopul competent. Acesta îl examina și se convingea de intențiile lui bune; după care îi citea rugăciunea prescrisă, făcea semnul crucii asupra lui, îi sufla în față și îl introducea în rândul catehumenilor. Canonul 7 al sinodului II ecumenic amintește de aceste momente, vorbind despre primirea unor eretici la adevărata credință, astfel: „în ziua întâia îi facem creștini (adică îi însemnăm cu chipul crucii), în a doua catehumeni, iar în a treia îi jurăm cu însuflarea în față de trei ori și în urechi și așa îi catehizăm...”.

Catehetul trebuia să treacă succesiv prin trei clase sau momente până la primirea botezului. Prima treaptă sau clasă era aceea a auditorilor (audientes), a doua aceea a îngenunchetorilor (genuflectentes), iar a treia aceea a luminătorilor (competentes).

Timpul șederii în fiecare din aceste trepte îl decidea episcopul, în funcție de purtarea catehumenului. Totuși, acest timp nu putea fi prea scurt, căci părinții sinodului ecumenic, bănuind că cei veniți de la păgânism la creștinism se catehizau puțin timp și se admit la baia spirituală, hotărâsc ca în viitor să nu se mai întâmple asemenea lucruri (can. 2 al sin. I ec.).

În prima perioadă, catehumenul putea să vină la biserică și să asculte citirea Sfintei Scripturi, iar după citirea Evangheliei trebuia să plece din biserică. În această categorie petrecea de regulă trei ani. După aceea trecea în a doua categorie unde se învăța doctrina creștină, explicându-se detaliat simbolul credinței; aici candidații puteau să se roage cu credincioșii și după Evanghelie și cădeau în genunchi când li se citeau rugăciuni (genuflectentes). Rămâneau în biserică până în momentul în care erau invitați de diaconi să o părăsească. Locul catehumenilor din prima și a doua categorie era în tinda bisericii, înaintea baptilismului.

În ultima treaptă catehumenii erau obligați la înfrânarea poftelor, la rugăcine, ajunare și veghere aspră, fiind informați și instruiți în adevărurile de credință și în special acelea care se refereau la botez, rugăciunea domnească și simbolul credinței.

Cu șapte zile înainte de botez, se începeau acele reuniuni solemne numite scrutine (scrutinia), care erau un fel de examene în care se verificau cunoștințele referitoare la învățăturile de credință. Ele erau împreunate cu rugăciuni și exorcisme.

O examinare a catehumenilor se făcea și înainte de scrutine, în fiecare joi din săptămânile Postului Mare, pentru ca să nu ajungă cineva să primească botezul fără să fie suficient fortificat în credință. În această privință

canonul 46 al sinodului din Laodiceea zice că: „Se cuvine ca cei ce vor să se lumineze, să învețe credința și în fiecare a cincea zi din fiecare săptămână, să dea socoteală episcopului sau presbiteriului¹⁹.”

Pentru ca să poată primi botezul în sâmbăta Paștelui, candidații trebuiau să aibă numele înscrise în registre. Această înscriere se făcea, de obicei, la începutul Postului și nu mai târziu, căci, în caz contrar, botezul trebuia amânat. De aceea, canonul 45 din Laodiceea zice: „Nu se cuvine a se primi catehumenii spre luminare după două săptămâni ale patruzecimii²⁰.”

Dacă un catehumen se îmbolnăvea, înainte de a se fi împlinit timpul prescris pentru catehumenat, canoanele permiteau ca el să fie botezat, iar, în cazul în care acesta se însănătoșea, acesta trebuia să continue mai departe învățarea doctrinei creștine.

Astfel, canonul 47 Laodiceea zice că: „Se cuvine ca cei ce în boală au primit lumina și apoi s-au sculat se cuvine să învețe credința și să cunoască că s-au învrednicit de dar dumnezeiesc²¹.” Catehumenul demonizat nu avea voie să primească botezul decât la sfârșitul vieții, adică pe patul de moarte, pe când cel alienat mintal, fie că se năștea așa, fie că devenea pe parcursul vieții, putea fi botezat în momente de luciditate, fiind socotit ca un prunc în vârstă și nebântuit de diavol²².

Catehumenii care erau grav bolnavi, și nu puteau să facă mărturisirea credinței, nu puteau să fie botezați. Dacă însă se găseau alte persoane în care Biserica să poată avea încredere și care mărturiseau că bolnavul a dorit să fie botezat mai înainte și le-a comunicat lor această dorință, acesta putea fi botezat numai cu răspunderea directă și personală a acestora. În acest scop canonul 45 Cartagina zice: „Bolnavii care nu pot răspunde pentru ei, să se boteze atunci, când prin voință alții vor exprima mărturisire despre ei cu pericolul lor însuși”.

Catehumenii care păcătuiau greu, înainte de primirea botezului erau mutați din categoria a doua, care era mai apropiată de botez, în prima categorie și stăteau aici trei ani fără să se socotească timpul petrecut mai înainte în calitate de catehumen, așa cum arată canoanele 14 al sin. I ecumenic și 5 Neocezarea.

Cât privește femeile gravide, canonul 6 al sinodului din Neocezarea prevede ca acestea să fie botezate oricând. Acest canon a fost dat împotriva

19. Vezi și canoanele: 2 și 14 al sin. I ec.; 78 și 96 al sin. VI ec.; 19 și 46 Laodiceea.

20. Vezi și canoanele: 2 și 14 al sin. I ec.; 78 și 96 al sin. VI ec.; 19 și 46 Laodiceea.

21. Vezi și canoanele: 2 și 14 al sin. I ec.; 78 și 96 al sin. VI ec.; 12 Neocezarea; 19, 45, 46 Laodiceea și 48 Cartagna.

22. Vezi și canoanele: 2 și 4 al lui Timotei al Alexandriei.

părerii greșite a unor persoane care susțineau că femeile gravide nu trebuie să se boteze, ci să aștepte până ce vor naște fiindcă, dacă s-ar boteza astfel de femei, și copilul din pântece ar fi botezat, iar când s-ar naște și s-ar boteza ar însemna să primească taina a doua oară. Canonul susține botezarea femeilor gravide pe motivul că nu există identitate de persoană între aceea care naște și cel născut, iar la botezul mamei numai ea primește efectul botezului, pe baza mărturisirii ei, urmând ca la rândul său copilul să primească aceleași efecte, pe baza mărturisirii lui sau a nașului.

În schimb, femeile care erau înscrise pentru botez, în ziua în care trebuiau să primească botezul aveau ciclul lunar, erau oprite de la botez și amânate pentru altă dată, conform canonului 6 al lui Timotei al Alexandriei.

După sfintele canoane, Taina botezului trebuie dată numai celor vii, nu și celor morți nebotezați. În această privință, canonul 18 al sinodului din Cartagina spune că „nu trebuie să se dea nici euharistia, nici botezul trupurilor morților”. Conform acestui canon și al altora, Teodor Balșamon interzice și el botezul celor morți în răspunsul pe care-l dă patriarhului Marcu al Alexandriei.²³

Nebotezarea celor morți se bazează pe credința că botezul renaște corpul omenesc. Obiceiul de a boteza pe cei morți era practicat de montaniști, dar a fost combătut întotdeauna de Biserică, căci Tainele operează numai asupra celor vii.

b. Botezul copiilor (Pedobaptismul)

Când credința creștină a dobândit libertatea în imperiul greco-roman, păgânismul a fost oprit și cea mai mare parte dintre popoarele păgâne s-au creștinat, atunci a dispărut și catehemenatul, locul lui fiind luat de botezul copiilor (pedobaptismul), care era administrat imediat după naștere.

Pedobaptismul s-a generalizat însă prin secolul al cincilea și se practică și azi, cu excepția unor secte neoprotestante. În privința botezului copiilor, canoanele se pronunță clar în favoarea acestuia, stabilind că pruncii trebuie să se bucure de această Taină.

Astfel, sinodul din Cartagina, unde pedobaptismul a devenit lege încă din secolul III, hotărăște următoarele, prin canonul 110: „S-a hotărât ca oricine tăgăduiește, ori zice că pruncii cei mici și de curând născuți din pântecele maicii lor, botezându-se, nu se botează întru iertarea păcatelor și nici nu-și șterg nimic din păcatul lui Adam, care trebuie să se curețe prin baia renașterii, să fie anatema, fiindcă nu altfel trebuie să se înțeleagă cele spuse de Apostol: *Precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea*

23. Vezi răspuns la întrebarea 25, în Πάλλη και Πότλη, *op. cit.*, p. 467.

(Romani 5, 12), fără numai în felul în care pururea le-a înțeles catoliceasca Biserică răspândită pretutindenea... Deci, pruncii se botează întru iertarea păcatelor, ca să se curățească prin renaștere ceea ce și-a atras din nașterea cea veche²⁴.

Deoarece botezul se dă numai în urma mărturisirii de credință, iar pruncul nu poate face această mărturisire, din timpurile cele vechi, există dispoziția ca orice candidat nevârstnic să fie însoțit de nașul său, care garantează în fața Bisericii pentru credința ortodoxă și pentru educația spirituală a finului său. În Biserica primară, nașii erau obligați să prezinte pe candidat la botez, să-l însoțească la lepădări, să-l ajute să se dezbrace și să iasă din baia botezului, să-l primească din mâna preotului, să-l ajute să îmbrace crișma, să-l ducă acasă și să-l instruiască în adevăruri de credință. Astăzi nașii au îndatorirea să țină pruncul în brațe la exorcisme, să mărturisească simbolul credinței, să-l primească din apa botezului, luându-și obligația să-l învețe adevărurile de credință. Pentru aceasta, el trebuie să fie un bun creștin, ortodox și vârstnic ca să înțeleagă însemnătatea tainei.²⁵

În cazul când nașul lipsea din anumite motive și nu exista o dovadă că pruncul a fost botezat, sfintele canoane prescriu obligația ca acesta să fie botezat, fără nici o îndoială. În acest scop, canonul 72 al sinodului din Cartagina spune următoarele: „Așisderea, s-a hotărât, în privința pruncilor, ca de câte ori nu se va găsi martori siguri care să afirme fără îndoială că aceia sunt botezați și nici ei, din cauza vârstei, nu vor putea răspunde în chip potrivit despre taina cea dată lor, aceștia să se boteze fără nici o piedică ca nu cumva această îndoială să-i lipsească pe ei vreodată de curățenia acestor taine...²⁶”.

Motivul emiterii acestui canon a fost acela că mulți creștini cumpărau sclavi de la popoarele necreștine, și între acești sclavi erau și copii și pentru ca acești copii să devină membri ai Bisericii s-a dat această dispoziție. Hotărârea este valabilă și pentru copiii găsiți, pentru care unii întrebunțează această formulă: „Se botează robul lui Dumnezeu (X) dacă nu a fost botezat, în numele Tatălui...”, deși nu se bazează pe nici o dispoziție canonică a Bisericii Ortodoxe, ci este luată din Biserica de Apus, care o are din secolul XII.

24. Vezi și canoanele: 1 și 4 sin. III ec.; 109, 111-116 și 271 Cartagina; Î.P.S. Nicolae, Mitropolitul Banatului, *Pedobaptismul (Botezul copiilor) de-a lungul vremii*, în „B.O.R.”, 1975, nr. 1-2.

25. *Despre nașii de botez*, vezi Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericăscă*, cap. VIII, 3K, trad. rom. de Pr. Cicerone Iordăchescu, Chișinău, 1932, p. 150-152; Pr. Prof. Ene Braniște, *op. cit.*, p. 358-359.

26. Vezi și canoanele: 49 și 50 ap.; 7 al sin. II ec., 84 al sin. VI ec.; 8 al sin. VII ec.; 45, 48 și 110 Cartagina; 1 și 91 al Sfântului Vasile.

În legătură cu problema asistenței nașului la botez, sfintele canoane pomenesc și de un raport de înrudire spirituală, ce se creează între nași și rudele celui botezat, care constituie impediment la căsătorie până la gradul III. Astfel, canonul 53 al sinodului VI ecumenic interzice căsătoria dintre nași și mama copilului, tocmai pe motivul acestei înrudiri, fiind vorba de gradul II.

5. Botezul ereticilor și schismaticilor și primirea eterodocșilor la Ortodoxie

După învățătura Bisericii Ortodoxe, orice eretic este în afară de Biserică și deci acolo nu poate avea adevăratul botez creștin, precum nici o altă Taină. Sfintele canoane pomenesc de o serie întreagă deeretici care tulburau pacea și liniștea Bisericii prin învățăturile greșite pe care le răspândeau și prin care atacau dogmele fundamentale creștine despre Sfânta Treime, persoanele dumnezeirii și Întruparea Mântuitorului. Printre acesteerezii se numărau: ebioniții, novașienii, fotinienii, quartodecimanii, pavli-cienii, montaniștii, marcioniții, maniheii, valentienii, donatiștii, sacopurtă-torii, lepădații, macedonienii, sabatienii și alții ca: tetradiții, apolinariștii, eunomienii, arienii, semiarienii, sabelienii și alții²⁷. Întrucât toți acești eretici amintiți aveau învățături greșite despre Sfânta Treime, se înțelege de la sine că nici botezul săvârșit de ei nu putea fi socotit drept valid, nefiind administrat după învățătura de totdeauna a Bisericii. Spre deosebire de eretici, care se abăteau de la învățăturile de credință ale Bisericii, sfintele canoane amintesc și de schismatici care nu atacau dogmele Bisericii, ci deviau de la regulile de disciplină ale Bisericii. Din această categorie făceau parte: catarii, encratiții, hidroparastații și apotactiții (înfrânații)²⁸. Deoarece aceștia nu se îndepărtau de la adevărurile de credință, ei făceau parte din Biserică, iar botezul lor era considerat valid. Pe lângă aceste două categorii, Sfântul Vasile cel Mare mai pomeniște și de adunările ilegale datorate unor episcopi sau preoți neascultători, care se adunau la rugăciune cu poporul incult, separat de Biserică. Când adepții acestor categorii se converteau la Ortodoxie, Biserica îi primea după o anumită regulă, care se deosebea de la o categorie la alta. Pentru cei de religie necreștină, botezul era condiție absolută pentru primire, deoarece aceștia nu primiseră niciodată botezul. Conform

27. Vezi pentru acești eretici, canoanele: 46, 47 și 68 ap.; 8 și 19 al sin. I ec.; 7 al sin. II ec.; 95 al sin. VI ec.; 7 și 8 Laodiceea; 57, 66 Cartagina; 1, 5 și 47 al Sfântului Vasile și can. 1 al Sfântului Ciprian.

28. Vezi canoanele 1, 47, 86 ale Sfântului Vasile.

canonului 14 al sinodului I ecumenic, păgânii care vroiau să intre în Biserică, trebuiau să fie instruiți un anumit timp în învățătura creștină, în calitate de catehumeni, după care trebuiau să renunțe la toate învățăturile lor de credință și să mărturisească credința ortodoxă. După aceea primeau Botezul, Mirungerea și Euharistia (can. 78 al sinodului I ecumenic și 46 Laodiceea).

Pentru cei ce nu aparțin Ortodoxiei, se cunosc trei moduri de primire la adevărata Biserică, și anume ei sunt primiți prin: botez, mirungere sau pocăință și mărturisirea credinței ortodoxe. Canonul 7 al sinodului II ecumenic menționează trei slujbe ce se oficiază la primirea lor în Biserica creștină. Prin botez se primesc acei care învață fals cu privire la Sfânta Treime, care nu recunosc botezul sau nu-l săvârșesc după regulile Bisericii. Despre astfel de eretici e vorba în canoanele 46 și 47 apostolic care pedepsesc pe preot sau episcop cu caterisirea, dacă nu repetă botezul. Canonul 95 al sinodului VI ecumenic amintește printre asemenea eretici pe manihei, valentinieni, marcioniți, care erau de proveniență gnostică și prescrie ca aceștia să fie primiți ca păgâni, adică să fie mai întâi supuși catehumenatului și apoi să se boteze. „Pe toți care dintre aceștia vor să vină la Ortodoxie, zice canonul, îi primim ca pe elini: adică în ziua primă îi facem creștini, (adică îi dădea numele și îl binecuvânta), în a doua catehumen, apoi în a treia îi expunem exorcismelor, suflând de trei ori în față și în urechi și așa îi catehisim și îi punem să petreacă timp îndelungat în Biserică și să asculte Scriptura și apoi îi botezăm”.

Acelorași reguli trebuie să fie supuși și montaniștii, pavlicienii, eunomienii, nestorienii și eutihienii. Prin mirungere se primesc acei creștini botezați în numele Sfântei Treimi, care nu neagă Sfânta Treime, dar au păreri greșite în unele chestiuni de credință. În această categorie se încadrează și cei ce nu au ierarhie bisericească legală și nu cunosc taina mirungerii, cum ar fi protestanții. La fel se procedează la primirea catolicilor și necalcedonienilor, care nu au primit mirungerea de la preotul sau episcopul lor. După canonul 95 al sinodului VI ecumenic, în această categorie intră arienii, novațienii (catarii), stângacii, quartodecimanii (tetradiții), apolinariștii, care se ung cu Sfântul Mir pe frunte, ochi, nări, gură și urechi, pecetluindu-se cu formula tainei: „Pecetea darului Sfântului Duh”; la fel se primesc donatiștii (can. 66 Cartagina).

Dacă necalcedonienii sau catolicii au primit mirungerea în Biserica lor, atunci ei se primesc doar pe baza renunțării la învățăturile lor greșite și a mărturisirii simbolului de credință ortodox și prin rugăciunea preotului sau episcopului.

Nu există însă uniformitate în ceea ce privește disciplina primirii în Ortodoxie a catolicilor și necalcedonienilor. Bisericele Ortodoxe nu și-au însușit nici până azi un punct de vedere comun în această privință. Astfel, pe temeiul canonului 50 apostolic, care impune săvârșirea botezului prin întreita cufundare și pe temeiul hotărârii sinodului din Constantinopol de la 1875, sub patriarhul ecumenic Chiril V, Biserica Greciei nu recunoaște validitatea botezului prin turnare sau stropire, și de aceea pe foștii romano-catolici îi primește la Ortodoxie, botezându-i din nou ca și cum n-ar fi fost botezați, spre deosebire de Biserica Rusă și Română, care primește pe catolici prin mirungere, dacă n-au primit-o în Biserica lor, sau numai prin lepădarea solemnă a principalelor inovații catolice de credință și mărturisirea credinței ortodoxe, dacă au primit ungerea cu Sfântul Mir²⁹.

Hotărârile luate de sinodul din Constantinopol au fost provocate de împrejurări extraordinare pentru Biserica Greacă și cea de Apus, în secolul XVIII. Din punct de vedere formal, hotărârea este întemeiată, căci canoanele Bisericii Răsăritene hotărâsc ca botezul să se dea prin întreita cufundare în apă și reprobă botezul săvârșit numai printr-o singură afundare³⁰. Dar Biserica nu a socotit drept nul botezul prin stropire, ci a permis acest fel de botez în caz de nevoie. Tocmai de aceea, hotărârea sinodului din Constantinopol nu poate fi obligatorie pentru toate Bisericile Ortodoxe, căci se lovește de practica Bisericii grecești de la separarea bisericilor până la sinodul de la Constantinopol, din 1875.

Și în Biserica Rusă s-au botezat membrii Bisericii Catolice care treceau la Ortodoxie, în urma hotărârii date de Patriarhul Filaret la sinodul din Moscova (1620), dar această decizie a fost în vigoare numai până în 1667, dată de la care această primire se face prin Mirungere. Pentru protestanți, hotărârea sinodului din 1620 a fost valabilă până la 1718, urmând ca după aceea să fie primiți tot prin Mirungere.

Din cele expuse până aici, am putut observa că botezul, ca taină de intrare în creștinism a avut și continuă să aibă un rol covârșitor în viața creștinului. De aceea Biserica a vegheat cu toată grija ca administrarea lui să

29. Vezi: Pr. Prof. Ene Braniște, *Unitate și varietate în cultul liturgic al Bisericilor Ortodoxe autocefale*, în „Studii Teologice”, an VII, (1955), nr. 7-8, p. 434-435; N. Milaș, *Dreptul Bisericesc*, p. 458; Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, *Drept canonic ortodox. Legislație și administrație bisericească*, vol. II, Ed. Inst. Bibl. și de Misiune al B.O.R., București, 1990, p. 11-121; I. Petreună, *Botezul eterodocșilor*, în „Mitropolia Banatului”, 1963, nr. 1-2; Pr. Prof. Isidor Todoran, *Botezul creștinilor*, în „Mitropolia Ardealului”, (1961), nr. 4-6, p. 242-268; Mgd. Constantin Drăgușin, *Primirea eterodocșilor în Biserică*, în „Ortodoxia”, IX, (1957), nr. 2, p. 280-295; Pr. Asist. Liviu Streza, *Botezul în diferite rituri liturgice creștine*, Teză de doctorat, București, 1985.

30. Vezi canoanele: 46, 47, 49, 50 ap.; 19 al sin. I ec.

se facă după normele date de Întemeietorul ei, și de ea însăși. Normele date de Sfinții Părinți în sinoadele ecumenice și locale sau prin părerile lor personale, sunt valabile și pentru Biserica de azi, ele păstrând învățătura nealterată a Bisericii și continuând tradiția Bisericii primare. Ele dobândesc o aplicare mai concretă în zilele noastre, când lumea creștină este angajată în mișcarea ecumenică pentru o cunoaștere mai amănunțită și o apropiere cât mai mare între confesiunile și denomi-națiunile creștine. Aceste norme se aplică mai ales acolo unde este vorba de recunoașterea validității botezului eterodocșilor și de primirea lor la Ortodoxie. Pe baza hotărârilor sfintelor canoane, Biserica Ortodoxă recunoaște drept valid botezul tuturor acelor confesiuni și Biserici creștine care îl săvârșesc în numele Sfântei Treimi și-i primește la Ortodoxie doar prin Mirungere, dacă nu au primit-o în Biserica lor, sau numai prin declarația de lepădare a învățăturilor greșite și pe baza mărturisirii credinței ortodoxe, când aceștia au fost unși cu mir. Tocmai de aceea se dă o așa mare importanță botezului, în relațiile dintre Biserici, deoarece el poate servi ca punct sau platformă comună de la care confesiunile creștine pot pleca în căutarea căilor de cunoaștere, apropiere și unire.

Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula

HARISMELE ÎN VIAȚA BISERICII PRIMARE

Cuvântul harismă înseamnă dar gratuit¹. El arată anumite daruri supranaturale pe care Dumnezeu le acordă credincioșilor, în mod gratuit nu pentru folosul lor personal ci în folosul aproapelui. Sfântul Apostol Pavel îl folosește de șaisprezece ori, de șapte ori cu sensul de dar duhovnicesc însoțit de anumite puteri minunate în manifestarea lui exterioară (Romani 12, 6; I Corinteni 1, 7; 12, 4, 9, 28, 30, 31).

În Romani 5, 15, 16 și 6, 23, cuvântul harisma arată harul divin de mântuire prin Hristos. În I Timotei 4, 14 și II Timotei 1, 6 denotă harul special al preoției. În I Corinteni 7, 7; II Corinteni 1, 11; Romani 1, 11; 11, 29 și Petru 4, 10, arată diferite daruri generale sau speciale primite de la Dumnezeu², cum ar fi: fecioria (monahismul) și căsătoria (I Corinteni 7, 7) căci fiecare creștin primește de la Dumnezeu însușiri naturale (inteligența) și daruri supranaturale (I Timotei 4, 14) acestea altoindu-se cel mai adesea pe acelea.³ Harismele nu sunt sfințitoare și nici necesare mântuirii personale. Aceste daruri erau manifestări ale harului Sfântului Duh fie în Biserică în general, fie în sufletele unor credincioși în particular, menite să întărească credința creștină în sânul comunităților, sau să aducă la credință pe cei de alte neamuri. Ele erau necesare în etapa de formare a Bisericii, erau încredințate primilor creștini ca o consecință a credinței lor și ca o adevărare a harului primit prin Botez și punerea mâinilor potrivit făgăduințelor Mântuitorului (Marcu 16, 15-20; Luca 10, 1-21; Matei 10, 1).

Acordarea lor nu se face după criteriul meritelor personale, ci după bunăvoința lui Dumnezeu și numai în folosul Bisericii, nu al celui care le primește.⁴

Apariția harismelor a fost profețită de Ioil (3, 1; Fapte 2, 16) și făgăduită de Mântuitorul înainte de Înălțare celor unsprezece apostoli, când i-a

1. Pr. Constantin Gheorghe, *Harismele după Epistolele Sfântului Apostol Pavel*, în *Studii Teologice*, XXV (1973), nr. 1-2, pag. 21, (nota 1).

2. Diac. Prof. N.I. Nicolaescu, *Actualitatea Epistolei I-a către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, în *Studii Teologice*, III (1951), nr. 3, p. 190, (nota 36).

3. Pr. Constantin Gheorghe, *op. cit.*, pag. 21, (nota 5).

4. *Ibidem*, pag. 22, (nota 10).

anunțat că celor ce vor crede și se vor boteza le vor fi acordate semne sau minuni: izgonirea demonilor, vorbirea în limbi noi, imunitate față de venin și otravă, puterea de a-i face sănătoși pe cei bolnavi (Marcu 16, 17; Matei 10, 20; Ioan 14, 16-17, 26; 16, 13).

Toate aceste făgăduințe s-au împlinit cu prisosință, și oriunde se răspândește credința lui Hristos, fapte minunate întăresc creștinismul și adevăresc cuvintele Mântuitorului de la Cina cea de Taină: „*Amin, amin grăiesc vouă, cel ce crede în Mine, va face și el lucrurile pe care le fac Eu și mai mari decât acestea va face*” (Ioan 14, 12-14).⁵

„Această comportare a Providenței răpunea nevoilor Bisericii de atunci”⁶.

Cu timpul ele s-au rărit pe măsură ce Biserica creștea și se întărea pentru că nu mai erau atât de necesare.

Ca formă de manifestare harismele sunt felurite, dar toate purced din aceeași sursă, toate servesc aceluiași scop, toate arată aceeași putere divină. Unitatea lor cauzală rezidă în Sfântul Duh, unitatea lor formală în Iisus Hristos, unitatea lor finală în Dumnezeu-Tatăl.⁷

Credincioșii care le posedă nu sunt decât administratori vremelnici ai unui har divin unic și multiform (I Petru 4, 10). Deci harisma poate fi definită astfel:

1. e un dar divin gratuit – fiindcă e împărtășită de Sfântul Duh nu pentru merite personale, ci pentru binele altora (I Corinteni 12, 7);

2. e un dar supranatural, ca o lucrare a Sfântului Duh, deosebită însă de darul sfințitor;

3. este un dar trecător, fiindcă Sfântul Duh îl acordă și-l retrace când vrea;

4. un dar acordat în vederea folosului general al Bisericii (I Corinteni 12, 7; Efeseni 4, 12) căci „Biserica se zidește nu numai prin slujbele episcopului și preotului, ci și prin harismele credincioșilor”.⁸

Numărul harismelor

Numărul harismelor nu poate fi precizat. El depinde de voia Sfântului Duh care le acordă potrivit nevoilor fiecărei comunități. Sfântul Apostol

5. Diac. Prof. N.I. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 190.

6. Pr. Constantin Gheorghe, *op. cit.*, pag. 22, (nota 13).

7. Diac. Prof. N.I. Nicolaescu, *op. cit.*, pag. 192.

8. Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Harisma*, în Dicționar de Teologie Ortodoxă, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994, pag. 187.

Pavel enumeră mai multe harisme dar nu-și propune să le amintească pe toate și nici să le clasifice. Astfel la I Corinteni 12, 8-10 și 28-30 el menționează nouă harisme: 1. Cuvântul înțelepciunii; 2. Cuvântul cunoștinței sau înțelegerii; 3. Credința făcătoare de minuni; 4. Darul tămăduirilor; 5. Facerea de minuni; 6. Proorocia; 7. Deosebirea duhurilor; 8. Glosolania sau vorbirea în limbi; 9. Tălmăcirea limbilor.

Puțin mai departe, o a doua listă diferită de prima: 1. Apostoli; 2. Prooroci sau profeți; 3. Învățători sau didascali; 4. Darul săvârșirii minunilor; 5. Darul vindecărilor; 6. Darul ajutorărilor (milosteniilor); 7. Darul cârmuirii; 8. Darul glosolaniei; 9. Darul tălmăcirii limbilor.

O altă listă în care se menționează șapte harisme o întâlnim în Romani 12, 6-8: 1. Prooroci; 2. Slujitori; 3. Învățători; 4. Îndemnători sau sprijinitori; 5. Milostivi; 6. Întăistătători sau Cârmuitori; 7. Mângâietori sau Apărători.

La Efeseni 4, 11 întâlnim cinci harisme: 1. Apostoli; 2. Prooroci sau profeți; 3. Evangheliști sau binevestitori; 4. Păstori; 5. Învățători sau didascali.

Acestor liste li s-ar putea adăuga și alte harisme ținând seama și de alte manifestări ale Sfântului Duh (I Corinteni 14, 26). De cele mai multe ori harismaticii se deosebeau de ceilalți creștini și prin darurile sau talentele lor naturale, la care se adăugau cele ale Sfântului Duh⁹. Alteori darul era în întregime supranatural, de exemplu darul minunilor sau al profeției.

Diversitatea darurilor nu se datora meritelor personale ci izvora din harul lui Dumnezeu și din hotărârea voinței Sale, căci „unitatea Duhului nu exclude diversitatea darurilor. Unitatea în diversitate și diversitatea în unitate, aceasta este legea lui Dumnezeu Însuși, care este Unul în esență dar felurit în perfecțiuni. Această lege a trecut și în lucrările harului, ca și în cele ale naturii. Duhul este unul, dar darurile sunt felurite. Dumnezeu împărțindu-le fiecăruia în măsura în care crede de cuviință”¹⁰. Datorită acestui lucru a apărut și ispite de gelozie sau de trufie personală, de care nici primii creștini n-au fost scutiți.

Aceste slujiri harismatice nu constituie funcții bisericești speciale. Harismaticii nu formau un sacerdoțiu creștin alături de ierarhia bisericească sau în concurență cu aceasta¹¹. Atât membrii ierarhiei cât și harismaticii erau puși în oficiul lor de Duhul Sfânt, însă în moduri și scopuri diferite.

Membrii ierarhiei bisericești erau singurii care primeau prin punerea mâinilor darul special al preoției, care este tot o harismă de la Sfântul Duh și de care nici o comunitate creștină nu poate fi lipsită. Uneori harismele au

9. Prof. T.M. Popescu, *Primii didascali*, în *Studii Teologice*, ed. I, III, (1932), nr. 2, p. 143.

10. Pr. Constantin Gheorghie, *op. cit.*, p. 24, (nota 19).

11. *Ibidem*, p. 24.

înlocuit, alteori au sprijinit slujirea predicatorială a ierarhiei bisericești, căci aveau același scop: predicarea Evangheliei, convertirea la creștinism și instruirea credincioșilor. Propagarea creștinismului în veacul apostolic s-a făcut deci nu numai de către membrii ierarhiei bisericești, ci și de către o pleiadă de misionari harismatici alcătuită îndeosebi din apostoli, profeți și evangheliști, cărora Sfântul Apostol Pavel le acordă o deosebită cinste.¹²

Apostolii

Funcția de apostol – în înțelesul de trimis sau delegat – era cunoscută la iudei după distrugerea Templului din Ierusalim, adică după anul 70 d.Hr. Sfântul Iustin Martirul afirmă că iudeii din Ierusalim aleseseră oameni pe care îi trimiteau pretutindeni ca să viziteze și să întărească în credință comunitățile din diaspora¹³. Acești „apostoli” iudei cum îi numește Eusebiu de Cezareea duceau cu ei scrisori de papirus primite de la șefii lor spre comunitățile respective¹⁴.

Apostolatul însă nu este o instituție luată din iudaism, ci o creație pur creștină. „Apostolul” iudeu este o instituție târzie pe care nici Iosif Flaviu n-a cunoscut-o, nici izvoarele rabinice vechi nu o menționează¹⁵.

În general cuvântul „apostol” desemnează pe discipolii direcți ai Mântuitorului, adică pe cei doisprezece Apostoli, dar nu se rezumă numai la aceștia. Astfel Sfântul Apostol Pavel care nu participase la arătările Mântuitorului după Înviere celor doisprezece se numește „apostol” și accentuează caracterul harismatic al apostolatului său, subliniind că l-a primit direct de la Domnul Hristos, deci de la Dumnezeu (Romani 1, 5; Galateni 1, 1) prin chemare specială. Adresându-se corintenilor, insistă asupra autorității sale apostolice ca unul ce a fost „*chemat apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu*” (I Corinteni 1, 1); în Ep. către Romani (1, 1) el afirmă că este „*rob al lui Iisus Hristos, chemat de El apostol, rânduit pentru vestirea Evangheliei lui Dumnezeu*” iar în Ep. către Galateni (1, 1) spune că este „*Apostol nu de la oameni, nici prin om ci prin Iisus Hristos și prin Dumnezeu Tatal*”, iar creștinilor din Corint le amintește că titlul său a fost adevărit la ei prin semne, prin minuni și prin puteri (II Corinteni 12, 12). Și colaboratorii săi sunt numiți apostoli, de exemplu Barnaba (I Corinteni 9, 4-6; Galateni 2, 9) sau Andronic și Iunias „*care sunt vestiți între apostoli*” (Romani 16, 7). Au

12. *Ibidem*, p. 24.

13. *Ibidem*, p. 24.

14. cf. Pr. Constantin Gheorghe, *op. cit.*, p. 25.

15. *Ibidem*, p. 24.

existat și „apostoli mincinoși” pe care Sfântul Apostol Pavel îi numește „lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos” (II Corinteni 11, 13). Cu timpul sensul acesta larg se va restrânge referindu-se numai la aceia care au fost martori oculari și trimiși direcți ai Mântuitorului Hristos (I Corinteni 9, 1-2; Galateni 1, 1).

Ce putem spune despre harisma apostolilor? După părerea celor mai mulți comentatori era darul de a expune cu o extraordinară putere de convingere fundamentele credinței creștine. Uneori acestui dar i se asocia profeția, adică puterea de a descoperi tainele prezentului și viitorului.¹⁶

Profeții

Vocația și misiunea de profet vin de la Duhul Sfânt care îl stăpânește, îl conduce și îl inspiră pe cel ales. Profeții erau acei creștini care primiseră darul de a predica învățătura creștină, care cunoșteau bine Sfânta Scriptură și care îndemnavă, mângâiau și întăreau pe credincioși în necazuri¹⁷. „Cel ce proorocește vorbește oamenilor spre zidire, îndemn și mângâiere” (I Corinteni 14, 3). Uneori profeții primeau și darul citirii în inimi ca și darul prezicerii viitorului. Dintre profeții cei mai prețuiți au fost: Agav și fiicele diaconului Filip din Samaria (Fapte 11, 28; 21, 10). Profeții au fost alături de cei doisprezece Apostoli, cei mai de seamă colaboratori în slujba cuvântului: „Cel ce proorocește zidește Biserica” (I Corinteni 14, 4).

Evangelheliștii

Despre aceștia avem puține informații. În Epistole pauline sunt menționați de două ori, la Efeseni 9, 11 și II Timotei 4, 5 dar fără a preciza slujirea lor specifică. Sfântul Apostol Pavel nu se referă la scriitorii Sfintei Evanghelii ci la misionarii care cutreierau satele și orașele predicând noua credință creștină, adică viața și învățătura lui Iisus Hristos sau bunăvestire a mântuirii¹⁸. Lui Timotei, Sfântul Apostol Pavel îi scrie „Să faci lucru de evanghelist” (II Timotei 4, 5). Din Fapte (8, 12) aflăm că diaconul Filip a împlinit slujirea aceasta „propovăduind despre Împărăția lui Dumnezeu și despre numele lui Iisus” și „binevestind prin toate cetățile” (Fapte 8, 40). Deci, ca harismatici, evangheliștii erau creștini plini de har și de zel misionar, care mergeau pe urmele Apostolilor predicând învățătura creștină.

16. *Ibidem*, p. 25, (nota 23).

17. *Ibidem*, p. 26, (nota 24).

18. *Ibidem*, p. 26, (nota 25).

Păstorii și învățătorii sau didascalii

Menționați de Sfântul Apostol Pavel la I Corinteni 14, 28-29, nu desemnează două grupe distincte de harismatici, ci se referă la una și aceeași harismă¹⁹. Păstorii erau și învățători în ale credinței și vieții creștine. Ei se deosebeau de evangheliști prin aceea că nu predicau pretutindeni, ci aveau un loc statornic unde se îndeletniceau cu slujba cuvântului și cu păstoria credincioșilor. Aceste trei grupe de lucrători ai Evangheliei: „apostoli”, „profeți” și „didascalii” alcătuiesc în documentele literaturii primare un fel de triadă²⁰, o triadă de competențe și de autorități în materie de predică și de învățatură creștină.

Didascalul era învățătorul propriu-zis al comunității sau catehetul adică cel ce instruia mai de aproape în cele ale credinței și moralei creștine. Prin rolul și în felul său „didascalul” a fost, în chip desigur elementar ceea ce înțelegem azi prin cuvântul catehet și teolog²¹.

Harisma denumită „Cuvântul înțelepciunii” (I Corinteni 2, 6-15 și 13, 2; Romani 11, 33-36) era darul de a expune sistematic adevărurile speculative ale credinței creștine, adică dogmele și tainele care depășesc puterea noastră de înțelegere²². Era încredințată marilor misionari. Harisma denumită „Cuvântul cunoștinței” (I Corinteni 2, 1-5; 3, 1-3; 8, 1-2; 9, 8; 15, 30-35; Evrei 5, 11; 6, 3; Galateni 4, 21-31) era darul de a explica pe înțelesul tuturor și cu ajutorul analogiilor cunoscute, adevărurile elementare ale creștinismului, adică acelea care alcătuiesc cateheza obișnuită, destinată majorității credincioșilor.²³ Era încredințată și predicatorilor obișnuiți.

„Credința făcătoare de minuni” – o altă harismă era mai mult decât virtutea teologică a credinței depline și nezdruncinate în Dumnezeu. Era acea harismă specială ce consta dintr-o credință în stare să mute și munții din loc, credință despre care a vorbit și Mântuitorul (Marcu 11, 22-24; Luca 12, 28-32; 17, 5; Matei 6, 30; 8, 26; 14, 31; 16, 8; 18, 20) și despre care se face mențiune în Fapte 4, 31; I Corinteni 13, 2 etc. Apostolii au cerut de la Mântuitorul o astfel de credință când spuneau: „Doamne, sporește-ne credința” (Luca 17, 5; Marcu 16, 9-20).

„Darul tămăduirilor” – consta în puterea de a vindeca bolile atât prin efectul rugăciunii pline de credință, cât și prin atingerea bolnavilor cu mâ-

19. *Ibidem*, p. 26, (nota 27).

20. Prof. T.M. Popescu, *op. cit.*, pag. 144-145.

21. *Ibidem*, p. 146.

22. Diac. Prof. N.I. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 192.

23. *Ibidem*, p. 193.

na, cu hainele sau numai cu umbra (Fapte 5, 15; 19, 12; cf. Marcu 5, 27-29; Luca 6, 19; 10, 9)²⁴.

„*Facerea de minuni*” – era puterea asupra legilor firii (Matei 18, 20; Fapte 4, 31; 16, 25-26; 28, 2-6).

„*Deosebirea duhurilor*” – era puterea de a deosebi adevăratele harisme de cele false (Fapte 13, 6-12; 16, 16-18; I Tesaloniceni 5, 21). Posesorii acestei harisme aveau puterea să constate originea supranaturală a acestor daruri spirituale, natura și caracterul lor. În Corint existau foarte mulți ghicitori mincinoși. Aceștia nu dădeau și dovada adevărului în timpul când vorbeau, de aceea spune Sfântul Ioan Gură de Aur, ca nu cumva auditorii să fie înșelați, mai înainte de sfârșit le dădea lor Duhul un semn, care înainte de desfășurarea împrejurărilor le arăta atât pe prooroc cât și pe falsul prooroc²⁵. „*Particularitatea demonului este de a face vuiet și tulburare și multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este de a lumina și a învăța cu înțelepciune cele cuvenite*”²⁶.

„*Glosolania*” sau „*vorbirea în limbi*” – era facultatea supranaturală de a se ruga sau a preamări pe Dumnezeu într-o limbă necunoscută, cu un entuziasm vecin cu extazul. Era vorba de o limbă articulată, inteligibilă, „o limbă alcătuită din sunete diverse de la cele mai simple până la cele mai complexe”²⁷, pentru că putea exprima o rugăciune, un psalm, o binecuvântare, o lucrare a harului Sfântului Duh (I Corinteni 14, 14-16) exprimând noțiuni și concepte creștine (I Corinteni 14, 9) posibile de tâlmăcit de harismaticul care avea darul tâlmăcirii limbilor (I Corinteni 14, 27).

Glosolania era așadar o limbă ca oricare alta (I Corinteni 14, 21), dar o limbă cu totul nouă, poate asemănătoare cu cea folosită de sfinții îngeri pentru a comunica gândurile lor (I Corinteni 13, 1). Din Fapte 2, 1-18 vedem mai precis că „*glosolania*” era o vorbire sub inspirația Sfântului Duh, o limbă nouă și neînvățată atât pentru cel care o vorbea cât și pentru ascultători. La Cincizecime glosolania Apostolilor a fost înțeleasă sub influența Sfântului Duh, de greci în grecește, de romani în latinește, de arabi în limba arabă etc.²⁸ ceea ce arată că în această împrejurare unică și specială, Sfântul Duh a acordat ascultătorilor darul extraordinar de a percepe glosolania ca pe propria lor limbă maternă. Felul uimitor în care se manifestă glosolania izbea imaginațiile și o făcea dorită cu ardoare de neofiții nededăvârșiți și neexpe-

24. *Ibidem*, p. 193.

25. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau explicarea Epistolei I Corinteni*, trad. de Theodosie A. Ploeșteanu (Arhiereul), București, 1908, p. 389.

26. *Ibidem*, p. 392.

27. Diac. Prof. N.I. Nicolaescu, *op. cit.*, p. 193.

28. Pr. Constantin Gheorghe, *op. cit.*, p. 29, (nota 39).

rimentați ceea ce ducea la mândrie și (din partea celor ce posedau acest dar) apoi la dezordine în Biserică.

„Tălmăcirea limbilor” – era darul înțelegerii și tâlcuirii glosolaniei (I Corinteni 14, 27-28).

„Îndemnătorii” sau „sprijinatorii” – erau harismatici care îndemnau pe creștini să se apere, să se ajute și să se sprijine la nevoie unii pe alții (Romani 16, 4; II Corinteni 11, 33; Fapte 2, 45; 4, 34; Filipeni 4, 10, 14).

„Miluitorii” – erau acei creștini care aveau harisma milosteniei, mișcați prin puterea Sfântului Duh, aceștia mângâiau și împărțeau celor nevoiași binefacerile cu firească nevinovăție „inima lor fiind curată și fără vicleșug” (Romani 12, 8) adică împărțind totul cu multă dragoste și fără să se gândească la propriile lor interese.

„Întâistătorii” sau „cârmuitorii” – erau harismaticii înzestrați cu darul conducerii comunităților (I Tesaloniceni 5, 12). „Acest dar l-au avut în primul rând Sfinții Apostoli, iar ei l-au transmis prin taina hirotonei membrilor ierarhiei bisericești. Asupra acestora a trecut treptat-treptat toată puterea de a învăța, de a sfinți și de a conduce pe credincioși în Biserica lui Dumnezeu”²⁹.

„Mângâietorii” sau „apărătorii” – Deosebiți de didascali, „cei ce mângâie cu voie bună trebuie să fi fost aceia dintre creștinii mai zeloși, care mângâiau și îmbărbătau pe cei aflați în suferințe. Având o harismă deosebită, ei duceau cuvântul cel bun aceluia care aveau nevoie urgentă de un sfat sau de o încurajare. Îmbărbătarea este urmarea naturală a învățaturii (I Timotei 6, 3; Tit 1, 9) dar ea poate fi distinctă și să se arate mai eficace într-o consfătuire intimă, decât printr-o intervenție oratorică adresată întregii comunități.

Toate harismele, chiar și cele mai mici au contribuit la binele universal al Bisericii. Sfântul Apostol Pavel în Epistola I Corinteni învață despre dreapta lor întrebuițare și atenționează asupra provenienței lor. „Pentru aceasta spun vouă că precum nimeni grăind în Duhul lui Dumnezeu nu zice anatema fie Iisus, tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus fără numai Duhul Sfânt”.

Deci criteriul fundamental de disernământ (I Corinteni 12, 3) al harismelor adevărate de cele false este mărturisirea mesianității și Dumnezeirii lui Iisus Hristos.

Cercetarea și interpretarea harismelor menționate în Noul Testament e foarte dificilă pentru că în acest domeniu nu ne aflăm în fața unei tradiții istorice neîntrerupte ca în cazul ierarhiei bisericești. Deja în timpul Sfântului Ioan Gură de Aur acest fenomen devenise de domeniul preistoriei, iar

analiza lui era anevoioasă. Sfântul Ioan Gură de Aur se întreba: „Pentru ce acest har nu mai există, pentru ce această binefacere a fost luată oamenilor? Oare Dumnezeu vrea să ne înjosească?” Și tot el răspunde: „Nu, ci mai degrabă să ne cinstească.”

La început „oamenii nu credeau decât dacă erau onorați cu acest dar minunat al limbilor”. Suprimând această minune primitivă, Dumnezeu a voit deci să ne onoreze, mai mult decât să ne umilească. El a suprimat-o când a voit să arate că noi primim cu credință cuvântul Său, în afara oricărei cauțiuni, oricărei minuni... Aceasta este explicația absenței actuale a minunilor din Biserica primară³⁰.

Cât timp „cei doisprezece” erau în viață, apostolatul era cea dintâi și cea mai mare harismă. După Sfinții Apostoli vin urmașii lor legitimi: episcopii care au asupra credincioșilor laici aceeași autoritate și răspundere (I Timotei 1, 18; 4, 16), ca unii care au primit de la Apostoli prin succesiune directă și neîntreruptă harisma învățaturii, sfințirii și conducerii pastorale (I Timotei 4, 14; II Timotei 1, 6). Chiar dacă episcopii nu au primit și plenitudinea harismatică a celor doisprezece Apostoli sau a Sfântului Apostol Pavel – căci lor nu li s-a transmis puterea de a face minuni – ei au deplină harisma conducerii care le dă dreptul și îndatorirea să învețe, să săvârșească Sfintele Taine, să poruncească, să fie respectați și ascultați (I Timotei 4, 11-12). În Biserică, totul trebuie să se desfășoare sub îndrumarea și controlul ierarhiei conducătoare, ea însăși fiind în esență tot de ordin harismatic. Pe lângă cele spuse până acum putem completa afirmând că există o singură harismă, ce stă la îndemâna oricărui creștin și care le înglobează și le întrece pe toate. Aceasta este dragostea. Ca folos ea înlocuiește toate harismele și constituie calea cea mai înaltă de desăvârșire. Iar dragostea ca harismă și ca virtute trebuie să-și aibă motivul și scopul la Dumnezeu și la aproapele. Astfel înțeleasă și trăită dragostea creștină are într-însa puterea dumnezeiască de a-i uni pe credincioși în „marea familie a lui Dumnezeu și de a rodi respectul reciproc al demnității umane, liniștea, buna înțelegere și pacea spre înflorirea vieții pământești și câștigarea vieții veșnice³¹. Căci unde este dragoste, acolo este fără îndoială și prezența lucrării Sfântului Duh. De aceea Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: „Căutați dragostea” (I Corinteni 14, 1) căci „Dragostea este plinirea Legii” (Romani 13, 10).

Pr. Lect. Dr. Gheorghe Pufu

30. Pr. Constantin Gheorghe, *op. cit.*, p. 31, (nota 43).

31. Diac. Prof. Orest Bucevski, *Învățătura creștină despre iubire și dreptate*, în Studii Teologice, V (1953), nr. 9-10, p. 582.

V. DOCUMENTARE

APORTUL PĂRINTELUI PROFESOR VLADIMIR PRELIPCEAN LA DEZVOLTAREA STUDIILOR BIBLICE VECHITESTAMENTARE

În prima și a doua jumătate a secolului nostru, patrimoniul teologiei biblice românești a fost îmbogățit cu lucrări, studii, comentarii și alte publicații elaborate cu multă claritate și competență științifică de Părintele Profesor Vladimir Prelipcean. Prin scris și ca profesor universitar, P.C. Sa a dovedit o temeinică pregătire teologică pe care a închinat-o păstrării credinței celei adevărate și formării viitorilor slujitori ai lui Dumnezeu și ai poporului din care fac parte. Valoroasele sale lucrări îi aduc un nume de prestigiu în teologia biblică românească și ele se impun ca scrieri importante în dezvoltarea studiilor biblice vechitestamentare în Biserica Ortodoxă Română.

Înainte de a ne referi la aportul P.C. Sale la dezvoltarea studiilor biblice vechitestamentare, vom prezenta câteva date biografice, în semn de prețuire și recunoștință pentru cel ce ne-a fost pildă de adevărat cărturar și preot.

Părintele Profesor s-a născut dintr-o familie de oameni credincioși, Miron și Riveica, țărani gospodari și iubitori de Biserica lor străbună, la 20 februarie 1903 în comuna Voitinel, jud. Rădăuți. După ce a absolvit școala primară în comuna natală, unde a avut ca învățător pe Xenofon Isopescu, P.C. Sa a urmat cursurile liceului clasic din Rădăuți între anii 1916-1924, obținând diploma de bacalaureat. Dovedind aptitudini deosebite la învățătură, P.C. Sa a absolvit fiecare clasă de liceu printre elevii frunțași, care primeau distincții. Tânărul absolvent de liceu, ca și ceilalți fii ai Bucovinei, își satisface stagiul militar între anii 1924-1925, când a urmat școala de ofițeri din Budu, pe care a absolvit-o cu gradul de locotenent.

Atmosfera curată de trăire religioasă din sânul familiei, cât și exemplul profesorului său, preotul Ioan Puiu, au avut o înrăurire deosebită asupra voinței tânărului absolvent care s-a hotărât în toamna anului 1925 să se

înscrie, pe baza diplomei de liceu, la examenul de admitere la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Cursurile Facultății de Teologie le-a urmat între anii 1925-1929, perioadă în care s-a afirmat ca un student conștiincios și dornic de a aprofunda mai mult cunoașterea Studiului Vechiului Testament și Limba ebraică. Dovedind înclinare spre cercetarea filologică, chiar din primii ani de studenție va reuși să-și ajute colegii cu explicații utile înțelegerii noțiunilor de limbă ebraică biblică.

Râvna deosebită și chemarea spre cunoașterea mesajului Sfintei Scripturi își găsesc o ideală și firească împlinire în alegerea subiectului tezei de licență intitulat: *Profetul Sofonie* și mai ales prin înscrierea noului licențiat în teologie la cursurile de doctorat în teologie de la aceeași facultate. După ce a obținut la 11 octombrie 1929 titlul de licențiat în teologie, tânărul absolvent se căsătorește în același an cu d-ra Oltea, fiica preotului Gh. Vedeanu și apoi se hirotonește preot pe seama parohiei Horodnicului de Jos, jud. Rădăuți. Pe lângă misiunea de păstor de suflete, P.C. Sa găsește răgaz și pentru aprofundarea studiilor teologice superioare la cursurile de doctorat. Promovând examenele regulamentare (exegetic-practic și sistematic-practic), preotul doctorand va fi proclamat la 17 decembrie 1931 doctor în teologie în urma susținerii tezei despre *Îngrijirea socială în Israel*.

Evidențiindu-se ca un element serios și de nădejde într-un domeniu atât de vast al teologiei biblice, noul doctor în teologie este propus să-și aprofundeze cunoștințele pentru Studiul Vechiului Testament și limbile semite la Universitățile din Viena, Berlin și Strassbourg. Cu o bursă de studii la aceste vestite universități occidentale va audia între anii 1932-1934 cursurile unor renumiți profesori ca Nirvard Schlegel și Fritz Welke de la Universitatea din Viena care-l vor iniția în tehnica criticii textuale și în descifrarea limbii asiriene; sau cu Ernst Sellin și Alfred Bertholet de la Universitatea din Berlin. Tot la universitatea din Berlin, P.C. Sa va audia și cursurile de limba arabă ale unor renumiți profesori universitari.

În anii 1933 și 1934, P.C. Sa își va continua aprofundarea cunoștințelor teologice și lingvistice la universitatea din Strassbourg, unde va audia și colabora cu renumitul profesor Ludwig Dennefeld.

Revenind în țară, după terminarea studiilor de specializare, P.C. Sa va fi numit mai întâi ca prefect de studii la Internatul teologic de pe lângă Facultatea de Teologie din Cernăuți în anul 1935, dată la care își încheie misiunea preoțească la parohia susmenționată. După aceea va îndeplini funcția de asistent onorific (1935-1937) pe lângă catedra de Studiul biblic al Vechilui Testament de la aceeași Facultate de Teologie și în urma susținerii concursului în vara anului 1937 va fi numit profesor agregat, funcționând în

această calitate până la data de 1 ianuarie 1941, când a fost ridicat la rangul de profesor titular la catedra respectivă. Tot ca profesor titular va funcționa și în perioada 1941-1948 la catedra de Studiul biblic al Vechiului Testament de la Facultatea de Teologie din Suceava.

Din anul 1948, P.C. Sa a fost încadrat ca profesor titular la catedra de Studiul Vechiului Testament de la Facultatea de Teologie și apoi Institutul Teologic Universitar din București, unde a funcționat până la 1 octombrie 1969, când s-a pensionat. Până la sfârșitul anului universitar 1969-1970, Părintele Profesor va mai preda, în continuare, ca suplinitor, cursurile de Studiul Vechiului Testament.

Pregătirea temeinică și puterea de muncă intelectuală a P.C. Sale au fost confirmate în activitatea didactică și științifică de aproape 4 decenii în care a elaborat lucrări valoroase din punct de vedere teologic, moral și social. Pentru strădaniile depuse în ogorul teologiei biblice și pentru râvna sa deosebită de a sluji dreapta credință, în anul 1950 i s-a acordat distincția bisericească de „Iconom stavrofor”, cu dreptul de a purta „crucea patriarhală”.

Parcurgând conținutul lucrărilor redactate de Părintele Profesor Vladimir Prelipcean, constatăm că ele sunt rodul unor investigații serioase și competente în câmpul cercetărilor biblice vechitestamentare și ele se impun prin aportul substanțial la dezvoltarea problemelor de exegeză, arheologie și introducere în cărțile sfinte ale Vechiului Testament. Unele dintre lucrări abordează și chestiuni de Noul Testament sau probleme cu caracter practic, ceea ce înseamnă că autorul are o viziune largă asupra înțelegerii Sfințelor Scripturi, care cuprind învățături permanente valabile pentru viața religioasă-morală a creștinilor.

1. Preocupări de exegeză biblică

Vastele informații bibliografice și cunoștințele temeinice din domeniul teologiei biblice și al filologiei semite au fost fructificate de Părintele Profesor în traducerea și explicarea cărții profetului Avacum. Ținând seama de originalul ebraic și grecesc al acestor profeții și având în vedere observațiile critice ale specialiștilor, P.C. Sa a prezentat textul sfânt într-o formă clară și a subliniat importanța religioasă-morală a activității profetului Avacum, a cărui biografie este bineprecizată în partea introductivă a lucrării, intitulată

1. Pr. Prof. Dr. Radu Dumitru, *Prof. Dr. Vladimir Prelipcean*, în rev. „Studii Teologice”, an. XXXIV (1982), nr. 1-2, p. 94-95; Diac. asist. Dr. Em. Cornițescu, *Studiul Vechiului Testament la Facultatea de teologie și Institutul teologic universitar din București*, în „Studii Teologice”, an. XXXIII, 1981, nr. 7-10, p. 507-508.

*Profetul Avacum, introducere, traducere și comentară*². În această lucrare autorul nu se oprește numai la expunerea textului profetic, ci el este însoțit de note explicative prin care se mijlocește o înțelegere corectă a mesajului profetic. Notele explicative țin seama de informațiile Sfinților Părinți, care ne oferă un material important pentru a face o exegeză corectă a textului scripturistic. Ele contribuie ca și informațiile introductive și traducerea profeției la dezvoltarea studiilor biblice vechitamentare în limba română.

2. *Lucrări de arheologie biblică*

Competența și aportul Părintelui Profesor se desprind nu numai din preocupările de exegeză biblică, ci și din domeniul Arheologiei biblice, disciplină teologică nouă, care ajută la înțelegerea aprofundată a datelor istorico-geografice din Sfânta Scriptură și la apărarea autorității divino-umane a cărților canonice. Urmărind rapoartele arheologilor prezentate de specialiști în urma săpăturilor efectuate pe pământul Țării Sfinte și în afara granițelor acesteia, P.C. Sa accentuează valoarea datelor obținute de cercetători pentru cunoașterea perioadei preistorice a Palestinei. Din perioada preistorică fac parte urmele scoase la lumină în anul 1929 pe locul unei vechi așezări situate pe valea Iordanului și care poartă azi numele de Telleilat Ghassul. Primele urme ale așezării datează din mileniul IV-III î.d.Hr. și ele aparțin unor popoare care au avut o cultură și o civilizație mai veche decât cea a neamurilor canaaneice cu care au venit israeliții în contact pe pământul Țării Sfinte. De la aceste popoare precanaaneice s-au păstrat puține obiecte și în această situație se cunosc date puține despre așa-zisa cultură „ghassuliană” care avea legătură cu Mesopotamia, Egiptul și Creta.³

Obiectele și măturile epigrafice înregistrate pe șantierul arheologic de la Ras Șamra (Ugarit), veche așezare orientală situată în partea Siriei au atras atenția multor semitologi care au studiat tablitele de argilă cu semne cuneiforme ce conțin informații religioase dintr-o epocă contemporană sau chiar anterioară lui Moise. Aceste informații de ordin religios se referă la credința și viața cultică a locuitorilor de la Ugarit care vorbeau o limbă înrudită cu limba ebraică biblică și cinsteau mai multe divinități ca: El, Baal și Mot. Ele reprezintă, așa cum subliniază Părintele Profesor, documente prețioase ale istoriei și civilizației popoarelor din antichitate și cu toate că Ugaritul nu e menționat în Vechiul Testament, dovezile arheologice aruncă

2. *Lucrarea apare la Cernăuți în anul 1934 și conține 108 p.*

3. *Dezgropările de la Telleilat Ghassul și importanța lor pentru Palestina preistorică, Cernăuți, 1933, 21 p.*

noi lumini pentru a înțelege superioritatea manifestărilor cultice mozaice față de cele ale neamurilor semite. Locuitorii renumitei cetăți maritime a Orientului antic venerau zeitățile lor cu felurite sacrificii sau arderi de tot care nu sunt identice cu olocaustele Vechiului Testament. Simpla denumire de „olocaust” nu justifică identitatea de formă și de fond a manifestărilor cultice consemnate la Ugarit și în cărțile Vechiului Testament. Identitatea de nume se poate explica prin faptul că ugaritienii vorbeau ca și evreii o limbă semită și dacă ei venerau prin acest sacrificiu mai multe divinități, israeliții – numai pe una, pe Iahve Elohim.⁴

Mărturiile arheologice trebuie să confirme adevărul istoric al cărților canonice vechitestamentare, idee pe care Părintele Profesor o dezvoltă în lucrarea intitulată *Adevărul istoric al Sfintei Scripturi în lumina noilor descoperiri arheologice*⁵. Aceste dovezi extrabiblice au îmbogățit tezaurul Arheologiei biblice cu noi date care atestă veridicitatea evenimentelor consemnate de aghiografi în scrierile lor. Potrivit materialelor înregistrate de arheologi, atât pe locul fostelor cetăți din Țara Sfântă sau din zona Mesopotamiei nu se mai poate susține teza teologilor raționaliști că acestea n-au existat în istorie. Dimpotrivă, urmele lor străvechi sunt scoase la lumină de arheologi care au dat peste tăblițe de lut ce conțin date referitoare la stadiul lor religios-cultural în perioada vechitestamentară. Vestita cetate Babilon a reintrat din nou în istoria omenirii după efectuarea săpăturilor arheologice dintre anii 1899 și 1933 și printre urmele sale reținem inscripția cu numele regelui iudeu Iehonia (Ioiachim) luat în captivitate cu familia sa de regele Nabucodonosor, care confirmă textul biblic din cartea a patra a Regilor (cap. 24, vers. 10-17; 25, 27-30).

În părțile Asiei Mici, arheologii au descoperit capitala hitiților, popor amintit în Sfânta Scriptură și care descinde din Het (Facerea 10, 15) și pe locul acesteia au dat peste inscripții cuneiforme, descoperite ulterior de orientalistul cehoslovac Bedrich Hrozný. Conținutul acestor mărturii epigrafice înlesnesc cunoașterea istoriei unui puternic și vestit popor al orientului antic și în același timp ele confirmă realitatea istorică a textelor vechitestamentare (Facerea 15, 20; 23, 5 și urm.; 26, 34 etc.)⁶.

Aportul descoperirilor arheologice care l-au determinat pe Werner Keller să-și intituleze sugestiv lucrarea sa *Și totuși Biblia are dreptate* nu privește numai latura istorico-geografică a datelor consemnate în cărțile ca-

4. *Textele de la Ras-Șamra și raportul lor cu Vechiul Testament*, Cernăuți, 1942, p. 31.

5. Articol publicat în „Mitropolia Olteniei”, an. IX (1957), nr. 3-4, p. 244-259.

6. *Academicianul Bedrich Hrozný, un mare arheolog orientalist cehoslovac*, în „Ortodoxia”, an. VII (1955), nr. 3, p. 455-457.

nonice, ci însăși autenticitatea textului sfânt. În acest sens menționăm studiul elaborat de Părintele Profesor sub titlul *Descoperirea unor texte ebraice vechi în regiunea nord-vestică a Mării Moarte*⁷. Dacă până în anul 1947 când din întâmplare s-a găsit o parte din manuscrisele din zona Qumranului vechimea textului ebraic nu trecea de sec. IX d.Hr. după această dată el coboară până în sec. II î.d.Hr. Manuscrisele de la Marea Moartă confirmă vechimea textului inspirat al Vechiului Testament care este identic cu textul masoretic. Pe lângă aceste manuscrise biblice s-au mai găsit și alte lucrări aparținând sectei iudaice a esenienilor care au făcut și un comentariu la profeția lui Avacum și au compus niște psalmi asemănători cu cei din Sfânta Scriptură, precum și o lucrare teologică intitulată *Războiul fiilor lui Dumnezeu împotriva fiilor întinericului*. Pentru integrarea și autenticitatea textului Vechiului Testament, manuscrisele de la Marea Moartă sunt cea mai incontestabilă mărturie a păstrării fidele a textului sfânt. Ele confirmă tradiția veche iudaică și creștină și infirmă opinia teologilor raționaliști care pun la îndoială atât istoricitatea, cât și autenticitatea textului sfânt.

Apreciind valoarea manuscriselor biblice de la Marea Moartă pentru istoria textului, Părintele Profesor are în vedere și *Colecția imnelor* (Hodayoth) pe care le analizează într-un studiu separat pentru că ele sunt asemănătoare psalmilor biblici⁸. De existența acestor producții literare – psalmi și imne religioase vorbește și Origen și patriarhul Timotei al Ierusalimului și ele se pare că provin de la un autor anonim care le-a alcătuit pe la sfârșitul sec. II î.d.Hr. și începutul secolului următor. Coținutul imnelor religioase se referă la Dumnezeu – Creatorul lumii și Judecătorul universal – și la Mesia care va avea un rol deosebit în lume. Ele nu făceau parte din categoria cărților canonice și îndeplineau un rol important în viața religios-morală a comunității esenienilor.

Descoperirile arheologice, îndeosebi inscripțiile, ne oferă informații de ordin lingvistic și anume originea și evoluția scrierii care inițial a fost pictografică și după aceea cuneiformă și alfabetică. Acestea sunt consemnate de Părintele Profesor în lucrarea *Originea alfabetului în lumina descoperirilor mai noi*⁹ în care este vorba de alfabetele semite de la Ugarit, Biblos, Lachiș etc. Inventatorii scrierii alfabetice au fost fenicienii și aceste semne au fost preluate și de arameeni. Scrierea pătrată folosită la transcrierea cărților Vechiului Testament este o formă derivată a alfabetului aramaic.

7. În „Mitropolia Olteniei”, an. VII (1955), nr. 3-4, p. 164-168.

8. *Colecția imnelor religioase ale comunității de la Qumran (Marea Moartă)*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an XLIII (1964), nr. 11-12, p. 583-591.

9. În „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XXXIII (1957), nr. 1-2, p. 60-74.

Informațiile de ordin religios oferite de mărturiile arheologice și alte izvoare literare antice dau posibilitatea specialiștilor să facă o comparație între învățătura popoarelor orientale despre Dumnezeu și lumea și cea a Vechiului Testament. În spiritul superiorității învățaturii vechitestamentare față de concepțiile religioase ale lumii politeiste, Părintele Profesor a adus o reală contribuție în articolul despre *Dumnezeu și lumea după Vechiul Testament în comparație cu concepțiile antice orientale*¹⁰.

3. *Lucrări de introducere în Studiul Vechiului Testament*

Ciclul acestor lucrări poate fi ilustrat suficient numai de menționarea manualului *Studiul Vechiului Testament*, elaborat de Părintele Profesor în colaborare cu P.P.C.C. Pr. Profesori N. Neaga de la Institutul Teologic din Sibiu și Gh. Barna. Întrucât acest manual a fost epuizat și este necesar în învățământul teologic superior, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin a apărut și a II-a ediție cu unele îmbunătățiri față de prima ediție și cu includerea celui de al patrulea autor, P.C. Pr. Prof. Mircea Chialda de la Institutul Teologic din București¹¹. Lucrare de mari proporții care răspunde tuturor cerințelor impuse unui manual didactico-științific oferă cititorului neavizat în cunoașterea conținutului Sfintei Scripturi o gamă variată de informații legate de canonul, inspirația și textul Sfintei Scripturi sau de probleme care privesc autorul, cuprinsul și valoarea doctrinei a fiecărei cărți canonice a Vechiului Testament. Materialul informativ din acest Manual contribuie la exegeza corectă a textului Sfintei Scripturi și la formarea unei imagini generale asupra caracterului divino-uman al cărților canonice vechitestamentare.

Încadrându-se în normele unui manual universitar, este și firesc ca la unele probleme să se evite detaliile pe care numai un specialist le cunoaște, de aceea Părintele Profesor se ocupă și adâncește în studii separate chestiuni care vizează introducerea generală și specială în cărțile Sfintei Scripturi. Una din problemele fundamentale ale introducerii generale în Studiul Vechiului Testament este inspirația biblică pe care P.C. Sa o aprofundează în spiritul învățaturii ortodoxe sprijinindu-și afirmațiile pe mărturiile scripturistice și patristice¹². Pe temeiul textelor scripturistice și patristice, autorul precizează că inspirația privită ca acțiune divină este o lucrare a lui Dumnezeu în afară, comună persoanelor Sfintei Treimi și care se atribuie

10. În „Studii Teologice”, an. XIII (1961), nr. 3-4, p. 189-201.

11. *Studiul Vechiului Testament*, București, 1955, ed. a II-a, București, 1985.

12. *Inspirația Sfintei Scripturi*, în „Ortodoxia”, an. XIV (1962), nr. 4, p. 463-488.

mai ales Sfântul Duh. Prin actul inspirației, Dumnezeu nu lucrează asupra aghiografilor în mod arbitrar, anulându-i puterile sale intelectuale, dimpotrivă El îl respectă și ajută la desăvârșirea facultăților naturale și cartea pe care o redactează este „în același timp întru totul și integral opera lui Dumnezeu și întru totul și integral opera omului”. Prin urmare, cărțile Sfintei Scripturi sunt rezultatul final al colaborării lui Dumnezeu cu omul a cărui minte prin harisma inspirației este luminată în așa fel ca să înceapă exact lucrarea pe care Sfântul Duh o are în vedere ca să fie îndeplinită. În momentul inspirației voința aghiografului este impulsionată la scris și inițiativa scrierii aparține lui Dumnezeu (II Petru 1, 21).

Subliniind învățătura Bisericii Ortodoxe despre inspirația integrală a Sfintei Scripturi (II Timotei 3, 16), al cărei efect principal este scutirea ei de erori, P.C. Sa arată că începând din sec. XVI, teologii au limitat sau restrâns acest act la adevărurile de credință și morală sau alții au susținut inspirația verbală care suprimă individualitatea scriitorului sfânt. Inacceptabilă este și poziția teologilor din veacul trecut care reduce actul inspirației divine la ferirea de greșeli (J. Jahn) sau la așa zisa „inspirație subiectivă” (Sixtus de Siena și D.B. Haneberg), prin care se elimină acțiunea inspiratoare a Sfântului Duh și se admite că Biserica prin aprobarea sa a garantat admiterea unor cărți în canonul biblic.

Plecând de la adevărul dogmatic că Sfânta Scriptură, prin natura sa, este inspirată de Sfântul Duh sau așa cum se exprimă Sfântul Ioan Gură de Aur, ea cuprinde „cuvinte ale Duhului” (*Omilia LIX*, Geneză, P.G. LXV, col. 514). Părintele Profesor urmărește îndeaproape învățătura celui mai de seamă reprezentant al școlii exegetice din Antiohia cu privire la adaptarea divină la condițiile firii omenești în actul inspirației¹³.

La baza operei sale exegetice, Sfântul Ioan Gură de Aur așează ca principiu-cheie adaptarea divină la condițiile omenești în actul inspirației biblice și acest lucru este exprimat prin termenul grecesc de „synkatabasis” ce se traduce prin coborâre, echivalentul său în latină fiind „condescendentia” și în românește „condescendența, adaptare, acomodare”. În lumina acestui principiu Dumnezeu prin actul inspirației comunică cu oamenii, ține seama de micimea lor și de felul lor de vorbire, pentru ca să poată cunoaște voia și măreția divină. Această adaptare divină nu este uniformă în fiecare carte canonică, „ci ea este mai mare sau mai mică după adevărurile propuse, după felurile epoci în care cărțile au fost compuse, după

13. *Adaptarea divină la condițiile firii omenești, în lucrarea inspirației divine după învățătura Sfântului Ioan Hrisostom*, în „Studii Teologice”, an. XI (1959), nr. 7-8, p. 403-416.

firea deosebită a ascultătorilor și după nivelul cultural felurit al persoanei către care s-a adresat Dumnezeu direct". Condescendența divină nu poate fi aplicată totdeauna, de aceea ea este limitată și circumscrisă de principiul „acriviei” care ne arată că în textul sfânt avem „desăvârșire, precizie, exactitate, diligență, lipsă de greșeli”.

O altă problemă din cadrul Introducerii general în Studiul Vechiului Testament se referă la Istoria textului sfânt în original și traduceri vechi sau moderne. Din grupa traducerilor mai noi face parte și textul Sfintei Scripturi în limba rusă, editat cu o nouă ortografie de Patriarhia Moscovei în anul 1956¹⁴. Cu acest prilej deosebit de important în viața Bisericii Ortodoxe Ruse, Părintele Profesor face un scurt istoric al traducerilor slavone și după aceea arată că toată Sfânta Scriptură va apare în limba rusă abia în sec. al XIX-lea (1848-1875), având aprobarea și binecuvântarea Sfântului Sinod rus, că traducătorii Sfintei Scripturi a Vechiului Testament în limba rusă au redat un text conform cu originalul ebraic (pentru cărțile canonice) și grecesc (pentru cărțile necanonice) și că această traducere este cunoscută de traducătorii români în anii 1936 și 1944, mai ales în ceea ce privește indicarea locurilor paralele.

Deosebit de utile sunt și lucrările Părintelui Profesor care tratează probleme de introducere specială și ele au în vedere fiecare carte canonică istorică, profetică sau didactică. Aceste preocupări se reflectă chiar în prezentarea celor 10 porunci sub titlul *Decalogul, Lege morală și universală permanentă*¹⁵, lucrare în care se evidențiază importanța religio-morală a preceptelor divine redată într-o formă simplă și pe înțelesul tuturor. Decalogul este un bun comun tuturor credincioșilor inclusiv creștini, deoarece prin poruncile sale se exprimă voia divină și reglementează comportarea omului față de Dumnezeu și față de semenii. Ele exprimă gradul înalt de trăire religio-morală.

În cadrul introducerii speciale, contribuția Părintelui Profesor se remarcă prin studii privind instituția profetică și cărțile profetice. În acest sens menționăm lucrarea cu titlul *Ceva despre scrisul profetilor*¹⁶, în care autorul arată că instituția profetică este specifică poporului lui Israel și ea a fost prezisă de Dumnezeu prin Moise (Deuteronom 18, 15-22). Profetii au fost aleși de Dumnezeu ca să descopere voia Sa fiilor lui Israel și să apere adevărurile religio-morale. Ei muștră pe cei fărădelege, amenință cu pedeapsa divină și mesajul lor a fost fixat în scris începând din sec. IX î.d.Hr. și până

14. *O nouă ediție a Bibliei în limba rusă*, în „Ortodoxia”, an. IX (1957), nr. 1, p. 139-145.

15. În „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XXXII (1956), nr. 5, p. 247-253.

16. În revista „Candela”, an. LVI (1945), p. 183-189.

în sec. V î.d.Hr. Inițial profeții au făcut cunoscut mesajul divin pe cale orală și după aceea au fixat în scris cuvântările lor rostite la diferite prilejuri. Multe din cuvântările lor au fost consemnate fragmentar în scris și aceste fragmente au circulat în popor pe cale orală sau au fost înscrise pe pietre și fixate în locuri publice ca să fie citite de toți israeliții. Având în vedere exemplul lui Baruh, ucenicul lui Ieremia care a redactat cuvântările profetului, P.C. Sa afirmă că aceeași muncă au îndeplinit și ceilalți ucenici ai profeților scriitori care au primit revelația dumnezeiască pe calea inspirației și viziunii. Relatările lor încep cu expresia „Așa mi-a vorbit mie Iahve”, când este vorba de inspirație sau cu „Așa mi-a arătat mie Iahve” și în cazul viziunii, pentru a prezice întâmplări ce se vor petrece în viitor și care sunt puse în legătură cu venirea lui Mesia.

Profeții sunt persoane alese de Dumnezeu, ei nu se pot confunda cu pseudoprofeții, întrucât aceștia din urmă nu au chemare de sus. Pseudoprofeții nu vorbesc în numele lui Dumnezeu, deoarece apelează la înșelăciune ca să câștige inima ascultătorilor cu lucruri deșarte și să se îmbogățească. Aceștia sunt stăpâniți de idei greșite în ceea ce privește raportul dintre Dumnezeu și poporul său, cuvintele lor conțin învățături false¹⁷. Spre deosebire de aceștia, profeții adevărați ca „trimiși ai lui Dumnezeu, au apărut și cultivat monoteismul Vechiului Testament, pregătind calea pentru Testamentul cel Nou încheiat de Mântuitorul lumii”¹⁸.

Prin glasul profeților, Dumnezeu a vestit și a chemat lumea la pace, idee pe care Părintele Profesor o dezvoltă sub titlul *Pacea mesianică la profeții Vechiului Testament*¹⁹. În cărțile Sfintei Scripturi pacea este considerată drept izvor al tuturor bunurilor temporale și spirituale sau, așa cum afirmă Sfântul Ioan Gură de Aur, „pacea este maica tuturor bunurilor”, P.C. Sa subliniind ideea de pace cu texte vechitamentare și în deosebi cu texte din cărțile profetice, arată că *duhul păcii va stăpâni în împărăția mesianică*, deoarece va fi legat de împlinirea dreptății, încât nimeni nu va mai face nici un rău semenului său. Pacea adevărată va fi adusă în lume de Mesia, Cel ce va încheia legământul nou de pace și va instaura o ordine nouă, prosperă și dominată de spiritul de frățietate.

Este cunoscut faptul că monoteismul Vechiului Testament are la bază o concepție înaltă despre Dumnezeu și idei moral-sociale corespunzătoare învățăturilor divine a căror valabilitate nu este depășită de timp, dimpo-

17. *Profeți și profeții false după Vechiul Testament*, în „Studii Teologice”, an. 1949, nr. 5-6, p. 326-332.

18. *Vocațiunea la profeții Vechiului Testament*, în rev. „Candela”, an. LIII (1942), p. 53-58.

19. În „Studii Teologice”, an. VI (1954), nr. 1-2, p. 3-16.

trivă spiritul lor umanitar se impune cu toată autoritatea până în zilele noastre. De acest lucru ne încredințază Părintele Profesor în articolul intitulat *Probleme sociale în Vechiul Testament*²⁰. La începutul acestui articol autorul arată că „religiunea lui Moise și a profeților e departe de a fi o speculație metafizică... ea este o trăire vie”. Religia monoteistă conține și legi cu caracter moral-social care are în vedere ocrotirea demnității omenești și înlăturarea sărăciei, deoarece toți oamenii trebuie să se bucure de bunurile pe care le-a dat Dumnezeu. După învățătura vechitamentară, viața moral-socială este un organism care-și menține unitatea și armonia în raport cu respectarea preceptelor divine, nerespectarea lor cauzând înrăutățirea relațiilor dintre oamenii care se îndepărtează de Dumnezeu și de iubirea față de aproapele. După viziunea profeților trebuie împlinit idealul de dreptate socială și în numele dreptății ei condamnă nedreptatea, îndemnând la pace și iubire de oameni. Cine citește și celelalte cărți canonice ale Vechiului Testament constată că adevărata trăire religioasă este aceea de a împlini poruncile lui Dumnezeu de bună voie și ele se referă la faptele legii morale. Credincioșii trebuie să adore pe Dumnezeu nu numai prin aducerea de jertfe, ci și prin sentimente curate față de semenii, astfel fapta lor este pur formală și se întinează curăția vieții morale. Idealul moral al Legii Vechiului Testament a fost cultivarea sfințeniei ca reflectare a sfințeniei divine, iar cultul mozaic a constituit un element important în promovarea și asigurarea vieții virtuozitate²¹. Adevăratul credincios mozaic trebuie să fie un om evlavios și pentru aceasta el are nevoie de o interiorizare adâncă a vieții sale religio-morale. Evlavia, după autorii sfinți are prioritate față de sacrificii și sărbători²².

Pe temeiul religiei monoteiste, autorul cărții anaghiinoscomena *Întelepciunea lui Isus Sirah* și-a fundamentat învățătura sa morală, cercetată de Părintele Profesor în studiul *„Actualitatea învățăturilor moral-sociale din cartea lui Isus fiul lui Sirah”*²³. După consemnarea datelor generale privind numele, autorul, epoca, condițiile istorice, textul și comentariile asupra acestei cărți anaghiinoscomena, P.C. Sa se oprește asupra principalelor învățături moral-sociale ce se desprind din cuprinsul acestei scrieri poetico-didactice, care s-a bucurat de multă autoritate din partea iudeilor palestinieni și alexandrini. Cu toate acestea, cartea lui Isus Sirah nu a fost niciodată recunoscută drept inspirată, însă ea a fost utilizată în catehezele apostolice și de Sfinții Părinți.

20. În „Studii Teologice”, an. 1949, nr. 1-2, p. 55-68.

21. *Viața religio-morală după concepția Vechiului Testament*, în „Mitropolia Olteniei”, an. XIV (1962), nr. 5-6, p. 271-286.

22. *Ideii despre pietate în Vechiul Testament*, în „Studii Teologice”, an. IV (1952), p. 16-32.

23. În „Studii Teologice”, an. VII, nr. 9-10, p. 582-599.

Învățăturile moral-sociale privesc perfecțiunea morală, originea și ființa păcatului, cultul extern și sfaturi înțelepte pentru familie, părinți, copii, prieteni etc. Isus Sirah recomandă și elogiază adevărata prietenie și îndeamnă pe oameni să trăiască în relații bune.

Varietatea lucrărilor elaborate cu multă competență de Părintele Profesor include și probleme care accentuează importanța cultivării Studiului biblic al Vechiului Testament²⁴ – prima parte a Sfintei Scripturi care formează o unitate indisolubilă cu Noul Testament. Ambele Testamente sunt inspirate de Duhul Sfânt și ele constituie izvorul scris al revelației supranaturale, comunicată inițial pe cale orală și păstrată în Sfânta Tradiție. Atât Biserica Ortodoxă, cât și cea Romano-Catolică recunosc autoritatea Sfintei Tradiții pe care o resping protestanții²⁵. Această unitate se desprinde din faptul că în centrul celor două Testamente stă Hristos și evenimentele legate de venirea Lui descoperite în Vechiul Testament se împlinesc în Noul Testament. Pentru creștini, prima parte a Sfintei Scripturi are rolul de „pedagog spre Hristos”, de aceea Biserica Ortodoxă a cultivat și practicat totdeauna interpretarea hristologică a Vechiului Testament. În ceea ce privește interpretarea Vechiului Testament, marile confesiuni creștine folosesc metoda istorico-filologică și teologică (bazată pe metoda tipologică)²⁶.

Legătura strânsă dintre cele două Testamente este asigurată de venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, a Cărui Întrupare a avut loc la plinirea vremii, când fiii lui Israel și celelalte popoare au fost pregătite pentru primirea Lui. Dacă israeliții au fost pregătiți direct prin profeții mesianice despre Hristos și Împărăția Sa, celelalte neamuri indirect, pe cale naturală, un rol important avându-l filosofia greco-romană²⁷.

Aplicarea principiului hristocentric în explicarea corectă a textului vechitestamentar cu privire la Dumnezeu, lume și om a dus la crearea condițiilor pentru apariția unei noi discipline biblice intitulată Teologia Vechiului Testament. Tânăra știință teologică cu toată problematica ei a devenit obiectul unui studiu bine documentat pe care l-a scris Părintele Profesor în contextul preocupărilor de teologie biblica contemporană în apus²⁸. După

24. *Importanța Vechiului Testament și cultivarea lui la Facultatea de Teologie din Cernăuți*, în rev. „Candela”, an. XLIII (1937), p. 118-132.

25. *Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție ca izvoare ale revelației divine în cele trei mari confesiuni creștine*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XLI (1970), nr. 3-6, p. 220-236.

26. *Cuvântul lui Dumnezeu în viața Bisericii*, în „Studii Teologice”, an. XXIII (1971), nr. 1-2, p. 31-48.

27. *Plinirea vremii*, în „Glasul Bisericii”, an. XVI (1957), nr. 2, p. 91-101.

28. *Studiul Vechiului Testament sub aspectul său teologic în epoca contemporană în Apus*, în „Studii Teologice”, an. XX (1968), nr. 3-4, p. 221-241.

maniera în care sunt expuse datele despre noua știință teologică putem spune că autorul prezintă un studiu bine documentat și folositor cunoașterii problemelor de teologie biblică vechitestamentară. Dacă debutul acestei ramuri noi a științei Vechiului Testament este legat de publicarea lucrării lui C. F. Aammon, în anul 1792, în care autorul folosește în expunere metoda istorico-critică, primul studiu sistematic de acest gen aparține lui E. H. König care a scris în limba germană *Teologia Vechiului Testament* (Stuttgart, 1922). P.C. Sa sesizează faptul că mesajul Vechiului Testament a fost înțeles felurit de teologii apuseni și aceștia în vremea noastră caută să depășească în studiile lor simpla expunere a doctrinei caracteristice sau a filozofiei istoriei și să urmeze ceva mai adânc, arătând că Hristos nu numai că a descoperit sensul Vechiului Testament, ci El l-a și plinit.

4. *Lucrări cu caracter misionar-pastoral*

Sub semnătura Părintelui Profesor au fost redactate câteva articole care servesc ca îndrumător misionar-pastoral, lucrări ce apreciază foarte bine valoarea permanentă a mesajului scripturistic, izvor nesecat al învățaturii religioase și călăuză prețioasă a artiștilor și poeților. Cărțile Sfintei Scripturi oferă creștinilor pagini de o rară frumusețe literară care înflăcărează credința și determină voința la săvârșirea faptelor bune. Cuvântul Sfintei Scripturi este calificat de P.C. Sa drept o „constelație eternă care strălucește deasupra noastră în ceruri și cine se apropie cu inima curată și cu smerenie de conținutul său simte parfumul său spiritual. Informațiile Sfintei Scripturi comentate în lumina Sfintei Tradiții trebuie însușite de preoți ca cei ce au misiune de a fi luminătorii credincioșilor și a păstra credința cea adevărată²⁹.

În activitatea misionar-pastorală a preoților un studiu orientativ și bine prezentat în spiritul învățaturii Bisericii Ortodoxe se referă la problema *Incinerării morților și teologia ortodoxă*³⁰. Ținând seama de cuvântul Sfintei Scripturi și practica Bisericii, P.C. Sa arată că actul înmormântării nu constituie o dogmă a Bisericii și că el are valoare de simbol al unor înalte idei dogmatice și morale pe care le poate simboliza incinerarea. Practica înhumării simbolizează umilința, mărirea și nemurirea, ritul înmormântării însemnând pentru creștini identificarea morală a lui Iisus Hristos cu creștinii. Practica înhumării a fost generalizată prin tradiția creștină, primii creștini

29. *Sfânta Scriptură cartea de căpetenie a preotului*, în „Studii Teologice”, an. 1949, nr. 7-8, p. 487-500.

30. În „Studii Teologice”, an. XIV (1962), nr. 7-8, p. 414-428.

proveniți dintre evrei adoptând înhumarea și nu incinerarea celor decedați. Această practică a fost adoptată de Biserică ca o stare de drept consacrată³¹.

Practica bisericească de a cinsti Sfânta Cruce este la fel de veche ca și actul săvârșirii dumnezeieștii răstigniri. Acest lucru este dovedit de Părintele Profesor în lucrarea intitulată *Vechimea Sfintei Cruci, ca obiect de cinstire și simbol în lumina descoperirilor mai noi*³² în care utilizează datele descoperirilor arheologice și izvoarele patristice. Dintr-un obiect de tortură folosit de lumea romană, Crucea a devenit simbol de biruință al creștinilor care au venerat-o în toate timpurile, chiar și în primii ani după Înălțarea Domnului la cer.

5. Studii cu profil neotestamentar

Într-un grup de studii cu profil neotestamentar, Părintele Profesor se ocupă de probleme dogmatice și idei sociale în Evangheliile sinoptice³³, de *Mesianismul lui Iisus în raport cu mesianismul iudaic*³⁴ și de chestiuni de omiletică în epistolele pauline³⁵.

Elucidând câteva aspecte privind raportul dintre Evangheliile sinoptice, P.C. Sa arată că ideea dogmatică fundamentală a acestora se referă la răscumpărarea neamului omenesc de sub robia păcatului strămoșesc și împăcarea lui cu Dumnezeu. Mântuitorul Iisus Hristos de bună voie și din iubire față de oameni a luat asupra Sa toate păcatele omenirii și le-a ispășit pătimind pe Cruce și înviind a treia zi din mormânt. El a întemeiat împărăția cerurilor care este spirituală, având drept scop cucerirea tuturor sufletelor și acest lucru este subliniat de Fiul lui Dumnezeu în parabole. Ușa acestei împărății se închide prin păcatul mândriei, de aceea pentru deschiderea ei este nevoie de smerenie și pocăință. Această împărăție are la temelie *ci logea iubirii față de Dumnezeu prin împlinirea voinței și poruncilor Lui și iubirea față de aproapele, prin iertarea greșelilor lui comise față de noi.*

Învățătura Mântuitorului nu este un sistem teoretic-filosofic, ci așa cum spune Sfântul Apostol Pavel: *„o putere a lui Dumnezeu pentru mântuirea fiecăruia, care crede”* (Romani 1, 16). Mântuitorul și-a împlinit învățătura Sa

31. În *legătură cu problema incinerării*, în „Biserica Ortodoxă Română”, an. LXXXV (1967), nr. 11-12, p. 1189-1193.

32. În „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XXXIV (1958), nr. 5-6, p. 441-449.

33. *Evangheliile sinoptice – Probleme dogmatice și idei sociale*, în „Studii Teologice”, an. V (1953), nr. 5-6, p. 365-381.

34. În „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XLV (1969), nr. 1-2, p. 21-37.

35. *Predica și predicatorul după Sfântul Apostol Pavel*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, an. XXXII (1956), nr. 11-12, p. 698-709.

dumnezeiască cu săvârșirea faptelor minunate prin intermediul lor înălțurând durerea și pregătind sufletele pentru a intra în Împărăția Cerurilor. Faptele bune pun în evidență adevărul că iubirea este legea fundamentală a Sfintei Evanghelii și regula de aur a moralei creștine.

Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu s-a împlinit actul mântuirii prezis în repetate rânduri de profeții Legii Vechi și a fost întemeiată împărăția lui Dumnezeu care are un caracter spiritual și nu pământesc, așa cum și-au închipuit iudeii pe vremea Mântuitorului. În Vechiul Testament instaurarea definitivă a acestei împărății este pusă în legătură cu venirea Mântuitorului Hristos și profețiile mesianice și-au găsit împlinirea desăvârșită în persoana lui Iisus Hristos. Această idee mesianică stă la baza celor două Testamente și ea formează nota distinctivă a predicii Sfântului Apostol Pavel, care propovăduiește iudeilor că Iisus Hristos este Cel profețit în Vechiul Testament și păgânilor le arată că singura speranță și cale spre mântuire este urmarea lui Iisus Hristos.

Sfântul Apostol Pavel consideră ca cea mai înaltă misiune și vrednicie predicarea cuvântului dumnezeiesc, deoarece în felul acesta creștinii văd în predicator un sol al lui Hristos Cel răstignit și înviat a treia zi după Scripturi. Propovăduind învățătura Mântuitorului Hristos, creștinii aud chemarea spre mântuire și „*toți cei ce ascultă dobândesc pace și bucurie*” (Efeseni 4, 30). Exemplul Sfântului Apostol Pavel de predicator iscusit cu timp și fără timp, așa cum subliniază Părintele Profesor, trebuie urmat de slujitorii sfintelor altare.

Concluzia firească care se impune în urma celor relatate mai sus este aceea că prin scris, Părintele Profesor a dovedit o serioasă competență în specialitate și prin problemele abordate în lucrările sale a adus un aport substanțial la dezvoltarea studiilor vechitestamentare. Pentru înțelegerea corectă a cuvântului dumnezeiesc, P.C. Sa a folosit operele Sfinților Părinți și o bogată bibliografie de specialitate, interpretare care corespunde pretențiilor științifice și este necesară teologiei biblice actuale.

Valorozasele sale cunoștințe Părintele Profesor le-a fructificat de la catedra universitară, formând în spiritul învățaturii ortodoxe multe generații de studenți care au învățat de la dascălul lor să slujească cu devotament altarul credinței și idealurile poporului român.

Lucrările P.C. Sale confirmă robusta pregătire în domeniul studiilor vechitestamentare și competența în cunoașterea dreptei credințe mai este confirmată și de faptul că a mai făcut parte din comisia teologilor români care s-au ocupat de alcătuirea lucrării *Învățătura de credință creștină ortodoxă* (Craiova, 1952).

În semn de prețuire față de activitatea didactică a P.C. Sale la Institutul Teologic, Consiliul profesoral al acestui Institut a hotărât ca în anul universitar 1984-1985 să fie inclus pe lista subiectelor pentru teze de licență la catedra de Studiul Vechiului Testament și titlul *Contribuția Părintelui Profesor Vladimir Prelipcean la dezvoltarea studiilor biblice*.

Prin activitatea sa didactică și publicistică, Părintele Profesor se impune generațiilor următoare ca o figură luminoasă a teologiei românești și ca un slujitor consacrat învățaturii ortodoxe. Strădaniile sale scriitoricești pun în relief aportul P.C. Sale la dezvoltarea studiilor biblice vechitamentare pe temeurile Sfintei Scripturi și ale Sfintei Tradiții. Ele se disting prin originalitate, conciziune, claritate și sunt conectate la adâncimea problemelor teologice și la actualizarea mesajului scripturistic.

Lucrările Părintelui Profesor reprezintă un adevărat prinos teologic adus de autor pentru prosperitatea studiilor biblice vechitamentare în duhul învățaturii ortodoxe. Conținutul lor variază atestă cu prisosință aportul Părintelui Profesor la promovarea cunoștințelor sănatoase despre Sfânta Scriptură.

Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu

MITROPOLITUL MACARIE AL II-LEA AL UNGROVLAHIEI (1512-1521)

Secolul al XVII-lea se caracterizează în istoria poporului român în special prin realizări de ordin cultural. Pe plan politic se accentuează dependența față de Imperiul Otoman. Această dependență a făcut ca între 1508 (începutul domniei lui Mihnea cel Rău) și 1543 (ultimul an de domnie al lui Alexandru cel Rău) să se succedă pe tronul Țării Românești 34 de domnii cu 25 titulari dintre care 23 cârmuiesc efectiv. Frecvența schimbărilor se datorește în primul rând acțiunilor grupărilor și regroupărilor din boierimea munteană în favoarea unuia sau altuia dintre pretendenți fiecare partidă boierească dorind prin succesul candidatului ei să urce treptele superioare ale ierarhiei politice. Pentru a cuceri puterea sau pentru a o apăra pretenđenții și domnii fac apel la principii Transilvaniei sau la sultani determinând în acest fel incursiuni armate asupra teritoriului Țării Românești care vor sărăci și mai mult „biata țară”, cum plastic se exprimă un contemporan.

Voievozii sunt aleși de boierii țării dar, confirmarea o dă Poarta, care-și rezervă dreptul de a nu fi de acord cu alesul țării. Așa apar numiri și maziliri hotărâte direct la Istanbul. Viața politică internă se caracterizează prin repetate confruntări între domni și fracțiunile boierești care slăbesc țara și facilitează amestecul extern, chipurile pentru a instaura pacea.

Pe plan extern faptul dominant este accentuarea presiunii otomane ca urmare a schimbării raportului de forțe din sud-estul Europei, unde puterea turcească se afirmă în special după 1521, când cuceresc Belgradul, iar în nord-vest după 1526 când la Mohacs, floarea nobilimii maghiare este zdrobită de oștile lui Soliman Magnificul (1520-1566). În acest context european Țara Românească este obligată să-și cumpere independența prin sporirea haraciului. Cu toate acestea Poarta încalcă tratatele și atentează la integritatea teritorială a Țării Românești, transformând Brăila și o zonă înconjurătoare în raia. O constantă a istoriei Țării Românești în secolul al XVI-lea, sunt legăturile pe multiple planuri cu Transilvania.

Accentuarea dominației otomane se manifestă după cum am arătat și prin pierderile teritoriale impuse prin forță țarilor române: Brăila și Tighina devin raiale, Belgradul este anexat în întregime de turci iar Banatul este transformat în pașalâc¹. Pe plan bisericesc se observă aceeași instabilitate, mai ales în a doua jumătate a secolului, când vlădicii țării sunt schimbați foarte des după bunul plac al domnitorilor. Toate acestea vor conduce la o instabilitate generală, care va afecta negativ atât situația politică, cât și cea religioasă. Providența însă a rânduit-o în al doilea deceniu al secolului al XVI-lea ca pe tronul Țării Românești să vină Neagoe Basarab (1512-1521), în timpul căruia atât țara cât și Biserica vor cunoaște o perioadă de înflorire, în special în domeniul cultural.

Noul domnitor Neagoe Basarab vine la domnie cu ajutorul boierilor Craiovești. În legătură cu originea sa sunt două variante:

– unii îl socotesc fiu legitim al lui Basarab cel Tânăr (Țepeluș) cu Neaga, sora boierilor Craiovești;

– alții îl consideră fiu al lui Pârvu Craiovescu.

Se pare că a doua variantă este cea mai plauzibilă, confirmată astfel de un act al lui Mihnea Turcitul (1577-1583; 1585-1591) din 17 mai 1589, ca și de Letopisețul cantacuzinesc.

Oricare ar fi adevărul, un fapt rămâne sigur, Neagoe era înrudit cu Craioveștii, nepot al lui Barbu – banul Olteniei, al lui Radu și al lui Danciu. Cu ajutorul acestora și al begului Mehmet a luat domnia la 23 ianuarie 1512.²

Venit la domnie, Neagoe va regreta amarnic participarea sa la uciderea lui Vlăduț (1510-1512). Letopisețul cantacuzin consemnează: „După aceea tare s-au căit Basarab Vodă pentru moartea lui Vlăduța Vodă și au chemat patriarhi și vlădici și egumeni și tot clerul preoțesc și călugăresc și au venit toți în cetatea Târgoviștii în sfânta mitropolie de au făcut rugăciuni și slujbe dumnezeiești și au dat multă milostenie la mulți oameni”.³

Același Letopiseț cantacuzin afirmă că noul voievod n-ar fi vrut să ia domnia, dar țara l-a ales și el s-a supus acestei voințe. Primii ani de domnie n-au fost prea liniștiți, deoarece Neagoe a trebuit să facă față atât pretențiilor la tron ascunși în Transilvania, cât și boierilor răzvrățitori. Astfel Oancea mare logofăt, Daniil Pârcălabul, Stanislav Stolnicul, Stanciu Pahar-

1. Constantin C. Giurescu; Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, vol. I, București, 1971, p. 316.

2. Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, vol. II, București, 1976, p. 227.

3. I. Georgescu, *O copie necunoscută a Letopisețului cantacuzinesc*, în M.O., XIII 1961, nr. 7-9, p. 498-549.

nicul, Cazan Pârcălabul au pierit prin sabie.⁴ Aceeași soartă a avut-o și pretendentul Miloș, fiul lui Mihnea cel Rău (1508-1511).

Relațiile lui Neagoe Basarab cu Moldova și Transilvania au fost la începutul domniei încordate, datorită faptului că ambele principate românești adăposteau pretendenții la tronul Țării Românești. Ulterior însă, relațiile s-au îmbunătățit și în 1518 Neagoe și Ștefănița Vodă (1517-1527), trimit pe Hironim Matievici la Veneția iar în 1519, pe Anton Pârcălab la Roma la papa Leon al X-lea (1512-1521) cu rugămintea de a participa cu oștile la expedițiile ce se vor organiza împotriva otomanilor. Față de Poartă, Neagoe Basarab a păstrat aceeași politică, adică a plătit haraciul, ridicat acum la 700.000 de aspri. Însăși Neagoe va merge la Istanbul la 23 septembrie 1513, pentru a îndeplini ceremonialul de vasalitate. Aceleași bune relații le-a cultivat Neagoe și cu Ludovic al II-lea al Ungariei, cu care încheie un tratat de prietenie în care se declară „prieten prietenilor regatului maghiar și dușman dușmanilor acestuia”. Regele maghiar îi dăruiește lui Neagoe Basarab domeniul Geoagiului cu 19 sate ca loc de retragere, dacă ar fi silit să părăsească domnia.

Așa cum am arătat la începutul studiului, domnia lui Neagoe Basarab a excelat în special, în domeniul culturii. Domnul a ctitorit biserica episcopală de la Curtea de Argeș pe care a sfințit-o la 15 august 1517, patriarhul ecumenic Teolipt II, biserica mitropoliei din Târgoviște și biserica Sfântul Gheorghe tot din Târgoviște. O atenție deosebită a acordat mănăstirilor ortodoxe de la Sfântul Munte Athos. Astfel zidește la Cultumuș „lavra cea mare a Țării Românești”, o nouă biserică cu hramul Sfântul Nicolae, reface biserica de la Sfântul Atanasie, iar la mănăstirile Ivir, Hilander, Pantocrator, Vatoped, Dionisiu, Xiropotam și Sfântul Apostol Pavel, construiește diferite clădiri și aduce multe îmbunătățiri. La Constantinopol acoperă cu plumb biserica și construiește chilii. Fără să exagerăm se poate spune că Neagoe a fost susținătorul întregii ortodoxii din Carpați până în Siria și de la Marea Neagră până în Egipt.⁵

Tot sub raport cultural semnalăm apariția Tetraevanghelului slavon, tipărit de Macarie în 1512 și mai ales celebra lucrare „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie” lucrare moral – politică, carte de înțelepciune, de sinteză politică și îndreptar practic, însumând o îndelungată experiență a cărmuirii. Neagoe Basarab moare la 15 septembrie 1521, fiind înmormântat în ctitoria sa de la Curtea de Argeș.

4. Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec XIV-XVII*, București, 1971, p. 1.

5. Emil Vărtescu, *Odoare românești la Sтамbul*, în B.C.M.I, XXVIII (1935), p. 1.

Din parcurgerea situației politice am văzut că domnitorul Neagoe Basarab a reușit să stabilească relații de prietenie cu toți vecinii, ceea ce a făcut ca domnia sa să fie pașnică, fără războaie sau conflicte. Aceeași politică de bună rânduială Neagoe Basarab a abordat-o și în domeniul religios, domnia sa fiind caracterizată ca una dintre cele mai proșice pentru Biserica din Muntenia. Gavriil Protul notează în *Viața Sfântului Nifon*, astfel începutul domniei lui Neagoe și paralel organizarea Bisericii muntene: „Deci și Neagoe se pleacă glasului năroadelor și lua coroana și scaunul la toată Țara Românească și îndată făcu judecată și dreptate între oameni și cum ridică David chivotul legii Domnului așa și Neagoe Vodă ridică biserica cea căzută și puse pe Macarie Mitropolit a toată Țara Românească, Plaiului și Severinului cu blagoslovenia lui Pahomie, patriarhul de Țarigrad. Deci dintr-aceia vreme până astăzi sau potolit țara și s-au împăcat de gâlbeavă și bisericile se veseliră”.⁶ Din acest paragraf reiese încă de la începutul domniei că l-a desemnat pe Macarie ca mitropolit al Țării Românești, al Plaiului și al Severinului. Cine era acest vlădică Macarie, vom afla în cele ce urmează.

Viața mitropolitului Macarie

Primele date despre mitropolitul Macarie le avem din 1493-1495 și sunt strâns legate de tipografia cirilică ce a funcționat într-o mănăstire din Cetinie, capitala statului Zeta (Muntenegru). Această tipografie se afla sub patronajul principelui Gheorghe Cernoevici (1492-1496). Cercetătorii au ajuns la concluzia că tipografia de la Cetinie provenea de la Veneția. În sprijinul acestei afirmații se aduc argumente:

- a) principele Gheorghe Cernovici era căsătorit cu nobila venețiană Elisabeta Erizzo și păstra legături strânse cu Republica Veneția încă de pe vremea când tatăl său Ioan Cernoevici trăise în exil în orașul de pe lagună;
- b) politica statului Muntenegrean se baza pe sprijinul Veneției.⁷

Mare iubitor de cultură, principele Gheorghe Cernoevici a înființat la Cetinie o tipografie pe care a pus-o sub conducerea ieromonahului Macarie, care învățase arta tipografică tot la Veneția în tipografia lui Andreas Taressani.⁸

6. Tit Simeș, *Viața și traiul Sfântului Nifon, Patriarhul Constantinopolului*, București, 1937, p. 19.

7. Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române* vol. I, București, 1988, p. 509.

8. Barbu Teodorescu, *Prima tipografie a Țării Românești*, în B.O.R. LXXVI (1958), nr. 10-11, p. 998.

Pr. prof Mircea Păcurariu crede că Macarie a fost trimis la Veneția de principele Cernoevici și de mitropolitul Vasile al Muntenegrului pentru a se pregăti în arta tipografică cu caractere cirilice.⁹

Reîntors de la Veneția, ieromonahul Macarie va tipări la Cetinie trei cărți de slujbă în limba slavă bisericească de redacție sârbă. Aceste cărți sunt: *Octoiulul* (partea întâi cu primele patru glasuri 1493 și partea a doua (1494); *Psaltirea* (1495) și *Molitfelnicul* (1496). Aceste trei cărți de slujbă se remarcă prin ținuta lor grafică: caractere de tip uncial, simple și clare, text imprimat în negru și roșu, numeroase inițiale ornate în stilul venețian al Renașterii și frontispicii alcătuite din motive florale sau împletituri de lujeri și mugurași, gravuri uneori pe pagini întregi.¹⁰

În 1496, turcii vor ocupa Muntenegru și tipografia de la Cetinie își încetează activitatea. Ieromonahul Macarie meșterul tipograf de la Cetinie sub conducerea căruia au apărut primele trei cărți de slujbă, se va retrage după toate posibilitățile într-o mănăstire, la Obod ctitorie a principilor din neamul Cernoevici. O altă părere este că ieromonahul Macarie după cucerirea Muntenegrului, plecase spre Veneția, pe care o cunoștea foarte bine din perioada cât a învățat aici arta tipografică.¹¹

Domnitorul Radu cel Mare (1495-1508), a rămas în istoria poporului român sub numele de „cel Mare”, nu prin biruințe sau fapte vitejești ci măreția lui constă în activitatea de ordin cultural și bisericesc pe care a desfășurat-o în ctitoriile sale și în organizarea pe care a dat-o ierarhiei muntene.¹²

În desele sale drumuri către Istanbul pentru a plăti tributul, a trecut și prin Veneția unde a cunoscut binefacerile tiparului și desigur l-a cunoscut și pe ieromonahul Macarie căruia i-a propus să vină în Țara Românească. Macarie aflat printre străini a preferat să vină deoarece aici trăia în aceeași perioadă Maxim Brancovici, sârb de origine, care-l cunoștea pe Macarie și de fapt pentru el vorbeau cele realizate la Cetinie. Nu se știe cu precizie când a venit Macarie în Țara Românească, după toate probabilitățile după anul 1503, când patriarhul Nifon organizează Biserica din Muntenia înființând două episcopii la Buzău și Râmnic. Odată cu el a venit și Maxim Brancovici care va pleda în fața lui Radu cel Mare pentru ieromonahul Macarie.

9. Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, București, 1988, p. 509.

10. *Idem*, p. 509-510.

11. P.P. Panaitescu, *Octoiulul lui Macarie și originile tipografiei în Țara Românească*, în B.O.R., LVII (1939), p. 530.

12. C.C. Giurescu, *La 450 de ani de la moartea lui Radu cel Mare (1495-1508)*, în B.O.R., LXXVI (1958), nr. 3-4, p. 366-386.

Ieromonahul Macarie a trăit până în 1508, cu siguranță alături de Maxim Brancovici, care în 1505, devine mitropolit al țării, după plecarea lui Nifon al II-lea la mănăstirea Dionisiu din Muntele Athos, în urma conflictului cu domnitorul.¹³

Ca mitropolit, Maxim Brancovici l-a folosit pe Macarie în multe domenii, deoarece avea o experiență bogată. Mai mult, domnitorul l-a trimis pe vlădica Maxim în solie la regele Ungariei, Vladislav II (1490-1506) și la sârbii din Ardeal pentru a încheia tratate privitoare la relațiile de bună vecinătate și la adăpostirea lui Radu Vodă peste munți în caz de primejdie sau scoatere din domnie.¹⁴

În timpul soliilor sale peste munți, Biserica munteană era condusă de ieromonahul Macarie, care se dovedise un bun colaborator al lui vlădica Maxim. Așa l-a cunoscut Neagoe Basarab, care pe atunci era „vătaf de copii” și mai târziu când va ajunge pe tronul Țării Românești, îl va ridica în cea mai înaltă treaptă a ierarhiei muntene.

La 23 ianuarie 1512, Neagoe Basarab ajunge domn. Scaunul de mitropolit era vacant, deoarece vlădica Maxim, trimis în solie de Mihnea cel Rău (1508-1510) la regele Ungariei, Vladislav II pentru a-l anunța de urcarea pe tron, temându-se de cruzimea lui, a luat hotărârea de a nu se mai întoarce la Mitropolie ci s-a retras la Crusedol, unde va zidi o biserică cu hramul Buna Vestire.¹⁵

Neagoe Basarab va trimite către vlădica Maxim scrisori, rugându-l să revină în scaun. Acesta, simțindu-se legat de Muntenia prin nepoata sa, Mihaela Despina, soția lui Neagoe Basarab, „după atâta rugare a venit iar în Țara Românească unde fu cinstit foarte de Voevod și de boieri”.¹⁶

Vlădica Maxim a rămas puțin timp în Țara Românească. Plecarea sa a fost cauzată de dorința de a termina ctitoria sa, Crusedol. Domnitorul l-a înțeles și i-a îngăduit să plece „încercându-l cu multă avere și multe daruri”.¹⁷ După plecarea mitropolitului Maxim la Crusedol scaunul a rămas vacant și domnitorul Neagoe Basarab îl ridica în marea demnitate pe ieromonahul Macarie. La desemnarea sa va fi cântărit mult recomandarea mitropolitului Maxim Brancovici care-l cunoștea bine și desigur activitatea sa tipografică încununată cu apariția celor trei tipărituri între 1508-1512. Nu-

13. Diac. Dr. Nicolae M. Popescu, *Nifon II Patriarhul Constantinopolului*, București, 1914, p. 57.

14. Pr. N.I. Șerbanescu, *Mitropoliții Ungrovlahici*, în B.O.R., LXXVII (1959), nr. 7-10, p. 746.

15. *Idem*, p. 747.

16. Pr. P.P. Panaitescu, *Mircea cel Batrân*, București, 1944, p. 536;

17. Ioan Bogdan, *Vechile cronici moldovenești*, p. 270.

mirea lui Maxim ca mitropolit s-a făcut cu acordul patriarhului ecumenic Pahomie și a avut loc între 25 iunie 1512 (când apărea Evangheliarul slavon) și toamna anului 1513 (când se termină păstoria lui Pahomie).¹⁸

Din viața Sfântului Nifon aflăm că Macarie a moștenit o situație destul de grea, cauzată de vacanța mitropolitană (1508-1512), despre care am vorbit mai sus. În expresia „Biserica era căzută” trebuie să înțelegem că era lipsită de organizare, ceea ce avea să ceară din partea lui Macarie o muncă susținută. De la începutul păstoriei vlădica Macarie s-a confruntat cu mari greutăți pe care însă cu tact și răbdare le-a învins încât în 1517, când patriarhul ecumenic Teolipt a vizitat Biserica Munteniei cu ocazia sfințirii ctitoriei lui Neagoe Basarab de la Argeș, a găsit o Biserică bine organizată. Era rodul muncii neobosite a mitropolitului Macarie. Aceasta este explicația că nu apare în hrisoavele vremii. Pe lângă marea grijă de a organiza Biserica Țării Românești, vlădica Macarie a fost alături de Neagoe Basarab la ridicarea celebrei sale ctitorii de la Argeș. Și în ultimii ani ai păstoriei s-a îngrijit de lucrările de zidire ale bisericii Înălțarea Domnului din Târgoviște unde urma să fie instalată Mitropolia Țării Românești. La capătul ostenețelor sale în 1519, Gavriil Protul făcând o comparație cu ceea ce constatase în 1513, odată cu suirea sa pe scaunul de mitropolit spune: „dentru-acea vreme pân astăzi bisericile se veseliră”.¹⁹

Documentele vremii nu pomenesc numele mitropolitului Macarie, ceea ce nu îndreptățește pe unii istorici să conteste păstoria lui. Prezența sa pe scaunul de mitropolit al Ungrovlahiei atestă din plin valoroasa lucrare a lui Gavriil Protul:

1. Cu ocazia târnosirii celebrei ctitorii de la Curtea de Argeș a lui Neagoe Basarab au participat patriarhul ecumenic Teolipt, mitropoliții de Sereș, Sardica, Midia și Melichin, alături de mitropolitul Macarie al Țării Românești și mulți preoți și călugări. Iată cum descrie Gavriil Protul: „Deci chemă domnul și pe Teolipt Țarigrădeanul care este patriarh a toată lumea și cu dânsul 4 mitropoliți de la Sereș, de la Sardica și de la Melichin și veniră și ei și-l primi domnul cu mare cinste. Și chemă și pre egumenii din țara sa pre toți și pre tot cliosul și merseră dinpreună cu Neagoe ighimonul Panonii și cu Macarie mitropolitul țării la mânăstirea cea nouă și minunată de la Argeș”.²⁰

18. Diac. Dr. Nicolae M. Popescu, *Patriarhia Țarigradului prin Țările Române – veacul XVI*, p. 21.

19. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 25.

20. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 29.

Din relatarea lui Gavriil martor ocular la această mare sărbătoare, rezultă că Macarie era mitropolit al Țării Românești și a avut marea cinste să facă parte din soborul care a sfințit ctitoria lui Neagoe, sobor condus de patriarhul ecumenic Teolipt. Este prima mențiune documentară despre vlădica Macarie.

2. Aceeași sursă menționează că la două zile după sfințire, adică la 17 august 1517, s-a hotărât mutarea scaunului mitropolitan de la Argeș la Târgoviște. Iată cum descrie Gavriil Protul, evenimentul: „Când în cursul anilor 7025 luna lui au zilele credinciosului domn Io, Neagoe Basarab Voevod și a celui Teolipt patriarhul Țarigradului și a lui Macarie mitropolitul Ungrovlahiei... mitropolia s-au mutat de la Argeș în Târgoviște și cum zise mai înainte Sfântul Nifon, acum să umplu de Teolipt patriarhul Țarigradului și de Macarie mitropolitul și de Neagoe Vodă domnul Ungrovlahiei și de toți boierii cei mari și cei mici și de tot sfântul sobor. Și așa să tocmiră de acum niciodată în veci să nu mai fie mitropolie în Argeș, ce să fie mănăstire și arhimandrie, iar Târgoviște să fie mitropolie stătătoare cum s-au așezat. Și să făcură aceste lucruri cu mare opreală și blestem ca să nu se mai clădească, nici să se mute în veci nici de patriarh, nici de mitropolit, nici de domn, nici de boieri, niciodată”²¹

La noua mitropolie din Târgoviște în 1517, pe un manuscris slav ce cuprinde mineiul lunii noiembrie, este pomenit din nou vlădica Macarie. Pe acest Minei se află o însemnare în care se arată că „această carte s-a scris în zilele și cu porunca Basarab și supt Prea Sfințitul arhiepiscop chiar Macarie cel Nou”. Voievodul o închină „la noua mitropolie”²²

Din această însemnare rezultă clar că vlădica Macarie s-a mutat la Târgoviște alături de Neagoe. Patriarhul Nifon ajungând la înțelegere cu Radu cel Nou, a părăsit țara în 1505 și s-a retras la mănăstirea Dionisiu din Muntele Athos, unde a murit la 11 august 1506. A fost canonizat în ziua de 16 august 1517, la Argeș cu prilejul sfințirii ctitoriei lui Neagoe, fixându-i-se ca zi de pomenire până astăzi 11 august. Este prima canonizare care are loc în Biserica Ortodoxă Română. Neagoe Basarab cunoscând nefericitul episod din 1505, se hotărăște să aducă în țară moaștele Sfântului Nifon. În acest sens trimite la mănăstirea Dionisiu o delegație condusă de Danciu Logofătul, care „luând o sapă chemă credința domnului său care o avea către fericitul Nifon, lepădă toată frica și începu să sape până ajunse de moaștele Sfântului. Deci le scoase afară și le băgă într-un sicriu de lemn, cu mirosală

21. *Idem*, p. 30.

22. Pr. N. Șerbănescu, *art. cit.*, p. 749.

bună și să adună toți călugării de la toate mănăstirile și veni ră de se închină Sfântului și sărută moaștele mulțămînd lui Dumnezeu... Deci îl grijă bine și cu cinste ca pre un cinstit și-l trimiseră în țara Panoniei la domnul Neagoe Vodă. Și trimisă ră cu sfinția sa și pre chiar Neofit, om ales și sfânt... și dacă intră în Țara Românească degrabă făcură știrea domnului Neagoe Vodă. Iar el adună tot clirosul bisericii și toți boierii... iar domnul cu credința sufletului și a inimii cuprinse coșciugul cu moaștele Sfântului în brațe și le sărută cu lacrimi și cu multă veselie împreună cu tot norodul creștinesc. Și duseră sicriul cu moaștele Sfântului întru această mănăstire Dealu unde este hramul Sfântului și făcătorului de minuni ierarh Nicolae. Și-l puseră deasupra mormântului Radului Vodă. Și făcu rugăciuni toată noaptea împreună cu domnul Neagoe Vodă rugându-se sfinției sale pentru iertăciunea păcatului Radului Vodă carele fără de dreptate au lepădat pre Sfântul de la sine și l-au gonit din țara sa”.²³

Suntem siguri că la primirea sfintelor moaște ale Sfântului Nifon alături de domnitor s-a aflat și vlădica Macarie, care-l cunoscuse bine pe Sfântul Nifon.

O altă mărturie despre vlădica Macarie o avem în pisania mitropoliei din Târgoviște cu hramul Înălțarea Domnului. Se spune în pisanie că „s-a înălțat în zilele arhiepiscopului chiar Macarie”²⁴.

În sfârșit o ultimă mărturie despre vlădica Macarie o avem din lucrarea: *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*. În partea a doua a lucrării întâlnim capitolul trei cu următorul titlu: „Cartea lui Neagoe Voievod către chiar vlădica Macarie când au îngropat a doua oară în mănăstire la Argeș oasele mume-sei doamnei Neagăi și ale coconilor lui Petru Voievod și Ioan Voievod și a doamnei Anghelinii cu cuvinte și învățături de umilnță”.

Capitolul este minunat. Domnitorul se adresează în termeni cu mult respect: „Cel ce ești cu mila și cu darul lui Dumnezeu ales și pus înaintea noastră, de luminezi și ne strălucești, ca să ne arăți și să ne înveți calea lui Dumnezeu, preaiubitu părinte chiar vlădica Macarie”.²⁵

În continuare domnitorul amintește de mama sa Neaga și de fiii săi Petru și Ioan și-l roagă pe vlădica Macarie să-i pomenească în rugăciunile lui: „Iată acum cinstite părintele meu chiar Macarie precum v-am rugat să aibă iertare și blagoslovenie de la voi, că Dumnezeu v-au tocmit și m-ați

23. Tit Simedrea, *op. cit.*, p. 21-22.

24. Virgiliu Drăghicescu, *Mitropolia Târgoviștei*, București, 1933, p. 6.

25. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, text ales și stabilit de Florica Moisil și Dana Zamfirescu, București, 1970, p. 236.

blagoslovit ca să fac puțină rugă către oasele maicii mele... Drept avea învățătorul și îndreptătorul meu chiar Macarie... vă rog cu umilință și cu plecăciune să vă rugați către Domnul și Dumnezeuul nostru Iisus Hristos pentru sufletul maic-meae... căci acum cu blagoslovenia voastră mă voi ruga lui Dumnezeu dimpreună”.²⁶

Întreg capitolul cuprinde cuvinte de prețuire la adresa mitropolitului Macarie.

Domnitorul Neagoe Basarab trece la cele veșnice la 15 septembrie 1521, și este înmormântat în ctitoria sa de la Argeș. Vlădica Macarie i-a supraviețuit lui Neagoe, căci dacă ar fi murit înaintea domnitorului sigur s-ar fi consemnat. Mult timp însă după septembrie 1521, el nu va mai fi trăit căci va fi fost destul de înaintat în vârstă și în afară de aceasta destul de istovit din pricina unei vieți pline de trudă și de zbucium.²⁷

În legătură cu mormântul său, părerile sunt împărțite, după unii ar fi înmormântat la Târgoviște, după alții la Curtea de Argeș. Indiferent unde este mormântul el se află în pământul Țării Românești pentru care a muncit atât de mult și pe care a iubit-o din tot sufletul.

În istoriografia românească, s-au pus în decursul anilor și se mai pun chiar și astăzi o mulțime de probleme în legătură cu vlădica Macarie. Cea mai importantă dintre ele este dacă vlădica Macarie este una și aceeași persoană cu ieromonahul Macarie, tipograful care a venit în Țara Românească din Muntenegru. Această problemă a preocupat în chip major pe istoricii și lingviștii români care au elaborat diferite teorii.

Alexandru Odobescu publică în 1861 în Revista Română un articol despre tipărițile macariene aflate la mănăstirea Bistrița. El găsește șapte exemplare din Liturghierul apărut în 1508 și două exemplare din Tetraevangelhelul tipărit în 1512. Odobescu le descrie cu exces de amănunte și este prima descriere de acest gen la noi, aducând în fața cărturarilor români cel mai bogat tezaur de cultură scăpat de dezastrul veacurilor într-o țară învecinată. El cercetează cărțile și constată din epilogul lor că au fost tipărite de ieromonahul Macarie pe care-l identifică cu tipograful Macarie din Cetinje și cu mitropolitul Macarie²⁸.

Istoricul Nicolae Iorga²⁹ și lingvistul Ștefan Ciobanu³⁰, susțin că mitropolitul Macarie din vremea lui Neagoe Basarab este una și aceeași persoană

26. *Idem*, p. 241.

27. Pr. N.I. Șerbănescu, *art. cit.*, p. 750.

28. Barbu Teodorescu, *art. cit.*, p. 988-989.

29. Nicolae Iorga, *Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688*, București, 1904, p. 51.

30. Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, București, 1947, p. 119.

cu tipograful Macarie venit de la Cetinie în vremea lui Radu cel Mare. De asemenea istoricii bisericești, Nicolae Dobrescu³¹, Eusebiu Popovici³² și preotul Nicolae M. Popescu³³ sunt pentru această identificare.

Împotriva identificării s-a ridicat mai întâi P.P. Panaitescu. În lucrarea *Octoihul lui Macarie* autorul se întreabă: „este oare sigur că mitropolitul Macarie din vremea lui Neagoe Basarab este tot ieromonahul tipograf?”³⁴ Problema nu rămâne aici și eruditul profesor scria în 1955 „un simplu ieromonah nu putea ajunge direct mitropolit trecând peste episcopii și stareții mănăstirilor”.³⁵ Argumentele invocate de P.P. Panaitescu nu sunt nici temeinice nici convingătoare. Istoria Bisericii Ortodoxe Române cunoaște multe cazuri de mitropoliți ridicați la această demnitate din simpli monahi: Teodosie (1668-1708) mitropolit din egumen de Argeș, Grigorie Dascălul (1823-1834) mitropolit din simplu ieromonah la Căldărușani și exemplele pot continua. Faptul că Gavriil nu amintește nimic despre aceasta, nu este un argument, căci el urmărea să prezinte viața Sfântului Nifon. În plus, el scrie lucrarea sa la 10 ani de la alegerea lui Macarie ca mitropolit când poate activitatea sa de dinainte nu mai era așa de bine cunoscută. Mai mult, în sprijinul identificării aducem și faptul că în istoria Bisericii noastre se cunosc mulți monahi cu merite în arta tipografică ce au fost promovați: Antim Ivireanul, Mitrofan de la Buzău, Damaschin de la Râmnic. Asemenea apreciere a avut-o și Neagoe Basarab pentru Macarie pe care repetăm, l-a cunoscut bine, ca vâtaf de copii. În plus, pentru promovarea sa au stăruit și doamna Milița Despina și mitropolitul Maxim Brancovici, amândoi sârbi de neam, care doreau să aibă alături de ei la conducerea Bisericii muntene un compatriot.³⁶

Preot prof. Mircea Păcurariu se declară deschis pentru identificare. O altă întrebare care s-a pus a fost anume, de ce nu a tipărit și după alegerea ca mitropolit? La această întrebare se poate răspunde cu paragraful citat în primele pagini ale acestei lucrări din Gavriil Protul, care spune că la alegerea sa ca mitropolit Macarie a moștenit „o biserică căzută”, pentru organizarea căreia a trebuit să muncească mult. În plus, Neagoe Basarab i-a

31. N. Dobrescu, *Curs de Istoria Bisericii Române*, sec. XVI, p. 36.

32. Eusebiu Popovici, *Istoria Bisericească Universală*, IV, ed. II, București, 1929, p. 373.

33. Diac. Nicolae M. Popescu, *Patriarhii Țarigradului prin Țările Române*, p. 23-24.

34. P.P. Panaitescu, *Octoihul lui Macarie (1510) și originea tipografiei în Țara Românească*, în B.O.R., LVII (1939), nr. 9-10, p. 549.

35. P.P. Panaitescu, *Contribuții la începuturile tipografiei slave în Țara Românească*, în Studii și cercetări de bibliografie, I, București, 1955, p. 233-235.

36. Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 515.

încredințat supravegherea lucrărilor de construcție a celor două ctitorii de la Argeș și de la Târgoviște. Mai mult, Neagoe Basarab cheltuiuse foarte mult cu cele două ctitorii și nu se mai afla în posibilitatea de a finanța tipărirea de cărți. O teorie interesantă și cu sorți de izbândă ni se pare cea elaborată de Pr. Prof. N. Șerbănescu: „S-ar putea ca el să fi mai tipărit vreo carte, însă n-a ajuns până la noi nici un exemplar. Înclin să cred că bibliografia românească veche nu cunoaște încă toate tipăriturile apărute pe pământul românesc. Așa cum s-au pierdut toate exemplarele din Catehismul lutheran din anul 1544, tot așa vor fi dispărut și alte cărți imprimate de Macarie după 1512 și poate și de alții mai târziu”.³⁷

Din cele expuse considerăm că există suficiente mărturii în sprijinul identificării. În cele ce urmează vom prezenta activitatea mitropolitului Macarie de dinainte de a ocupa înalta demnitate în ierarhia Țării Românești; activitate de tipograf, care a contribuit la alegerea sa ca succesori al lui Maxim Brancovici.

Macarie tipograful

De la început dorim să inserăm faptul că am tratat mai întâi activitatea lui Macarie ca mitropolit și apoi ca tipograf, împotriva cronologiei. Această împărțire a lucrării am făcut-o pentru alte rațiuni. La început ne-am propus să-l tratăm numai ca mitropolit al Țării Românești, dar ulterior cercetând documentele și lucrările respective am ajuns la concluzia că nu putem despărți cele două perioade, așa că am introdus și acest capitol, în speranța că vom aduna și alte argumente în sprijinul identificării. Macarie, tipograful de la Cetinie a venit în Țara Românească în timpul domniei lui Radu cel Mare, iubitor de cultură. Înființarea unei tipografii în Țara Românească nu era întâmplătoare, domnitorul cunoscut prin acțiunile sale de reorganizator și prin ctitoriile sale avea nevoie de o tipografie în limba slavă atât pentru Biserica sa, cât și pentru celelalte Biserici Ortodoxe care foloseau limba slavă. De altfel Țara Românească prezenta condiții prielnice pentru desfășurarea unei activități tipografice, deoarece era singura țară sud-est europeană peste care nu se întinsese stăpânirea turcească. Unii dintre istorici au afirmat că Macarie a venit cu tipografia de la Cetinie, iar alții susțin că Radu cel Mare a cumpărat o tiparniță nouă de la Veneția prin intermediul lui Macarie, care era cunoscut acolo.³⁸

37. Pr. Nicolae I. Șerbănescu, *art. cit.*, p. 751 (nota 169).

38. Barbu Teodorescu, *art. cit.*, p. 989.

După părerea Pr. prof. Mircea Păcurariu, ambele ipoteze sunt greu de acceptat date fiind distanțele dintre cele două centre. Autorul manualului consideră că „însuși Macarie ajutat de unii călugări români a tăiat și a lucrat literele necesare în Țara Românească”.³⁹ Când face această afirmație are în vedere faptul că literele celor trei tipărituri din Țara Românească nu se potrivesc cu cele de la Cetinie. Tiparele pentru frontispicii și inițiale au fost lucrate tot în țară, imitând miniaturile și inițialele manuscriselor slavo-române. Cum acestea se făceau din lemn este clar că s-au executat la noi în țară, unde sculptura în lemn a constituit totdeauna un capitol important din arta noastră veche.⁴⁰

Tipografia a fost așezată la mănăstirea Dealu, în apropiere de capitala țării Târgoviște. Părerile unor istorici că tipografia a fost așezată la Curtea de Argeș sau la Mănăstirea Snagov nu au temei. Orașul Târgoviște era singurul dintre orașele Țării Românești, care oferea cele mai bune condiții și în plus era capitala țării unde rezida domnitorul și orice nevoi puteau fi foarte repede împlinite de domnitor. O altă dovadă că tipăriturile lui Macarie au fost imprimate în cetatea de scaun-Târgoviște o constituie și prezența stemei Țării Românești în toate cele trei cărți. Cheltuielile de tipar au fost suportate de domnitorul Radu cel Mare iar hârtia, de proveniență italiană, procurată de negustorii din Sibiu cu care Țara Românească avea legături comerciale permanente.

Din teaurile lui Macarie se cunosc trei lucrări ajunse până la noi în număr extrem de mic la care se adaugă câteva aflate în unele biblioteci ale lumii ortodoxe.

Liturghierul (1508)

Din epilogul cărții aflăm că tipărirea s-a început în timpul lui Radu cel Mare și s-a terminat la 1 noiembrie 1508, sub domnitorul Mihnea cel Rău (1508-1510). Tot din epilog aflăm că „a trudit la tipărirea cărții smeritul ieromonah Macarie”. Este un mic de format în 40 cu 128 de file nenumerotate atât la început, cât și la sfârșit. Hârtia este groasă, rezistentă, vârgată, purtând trei mărci deosebite de fabricație, cumpăna într-un cerc, ancora într-un cerc cu o stea deasupra și o pălărie de cardinal. Cartea este tipărită îngrijit și are o prezentare estetică. Frontispiciile sunt cu tema cercurilor înlănțuite, motiv pe care-l vom întâlni și în miniaturile moldovenești. Litera este mare,

39. Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 511.

40. *Ibidem*.

aerisită, stilizată, observându-se că mâna care a cizelat-o i-a dat o amprentă latină occidentală. Ceea ce este interesant este faptul că litera este nouă nefolosită până atunci.⁴¹

Această remarcă vine în sprijinul afirmației de mai sus că Macarie a confecționat la Târgoviște literele ajutat fiind de unii călugări de la mănăstirea Dealu.

Liturghierul lui Macarie începe printr-o învățătură, după care urmează tabla de materii. Trecând la textul slujbelor liturgice începe cu slujba diaconului, după care urmează Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, a Sfântului Vasile cel Mare și a Sfântului Grigorie Teologul. Urmează apoi rugăciunile vecerniei mari, altele „pentru păcatele vrute și nevrute” și se termină cu epilogul. Epilogul preamărește pe Dumnezeu, închină „glorie și domnie în vecii vecilor, apoi prezintă date referitoare la apariția cărții”. În țară se cunosc până acum cinci exemplare: trei la Biblioteca Academiei, unul la Biblioteca Centrală de Stat și unul în Biblioteca Arhiepiscopiei Sibiului, care provine de la biserica din Alun, județul Hunedoara.⁴²

Cuprinsul Liturghierului pe care Macarie a refuzat să-l numească slujebnik, după numirea slavonă se prezintă astfel:

1. Acelui între Sfinți Părintelui nostru arhiepiscop al Cezareii Capadociei, Vasile cel Mare povățuiește către preot despre dumnezeiasca slujbă și despre împărtășire (f 1-3).

2. Arătarea capetelor acestei sfinte cărți numită Liturghie (f 3-4).

3. Rânduiala dumnezeieștii slujbe, în ea și diaconicalele (f 5), Rânduiala Proscomidiei.

4. Dumnezeiasca Liturghie a celui întru Sfinți Părintelui nostru Ioan Gură de Aur (p. 12-57).

5. Dumnezeiasca Liturghie a celui întru Sfinți Părintelui nostru Vasile cel Mare (p. 57-86).

6. Dumnezeiasca Liturghie a celor mai înainte sfințite (87-106).

7. Rugăciunile pe care le zice diaconul la Litia Vecerniei Mari (107-11).

8. Rugăciunea la coliva pentru pomenirea Sfinților (111-112).

9. Rugăciunea ce se zice la Litie când voiești (112-113).

10. Rugăciunea Vecerniei (113-115).

11. Rânduiala Utreniei (115-117).

12. Otpusturi (117-122).

41. Barbu Teodorescu, *art. cit.*, p. 990.

42. Virgil Mulin și Dan Simionescu, *Tipografiile ieromonahului Macarie pentru Țara Românească*, în B.O.R., LXXVI (1958), nr. 10-11, p. 1009.

13. Rugăciunea pe care o zice arhiereul sau duhovnicul pentru toate păcatele cu voie și fără voie, la tot jurământul și blestemul și la orice păcat (122-126).

14. Heruvic la Liturghia din toate zilele (127-128).

15. Epilogul (128)⁴³.

Liturghierul lui Macarie are o mare însemnătate, în aceea că este prima carte tipărită în Țările Române, și prima ediție a acestei cărți de cult, el constituind de acum înainte prototipul celorlalte. S-a răspândit în toate cele trei țări românești și în țările de limbă slavă.

Octoihul (1510)

Din epilogul cărții aflăm: „m-am trudit pentru aceasta și am săvârșit noi aceste cărți în anul 7018 (1510), crezul soarelui 12, al lunii 7, indiction 12, luna august 26 zile, sub domnia lui Vlad Voievod”.

Octoihul sau Osmoglasnicul are 200 de file în 25 de caiete, cu 22 de rânduri pe pagină. Cartea cuprinde numai trei feluri de frontispicii cu ornamente împletite: unul se găsește în Liturghier, altele două în Tetraevangheliul din 1512. Ornamentația e mai săracă față de calelalte tipărituri macariene, lipsindu-i literele ornate.⁴⁴

Cartea este un tip interesant și rar al acestei cărți, deoarece nu este nici Octoih mare (care cuprinde cântările Utreniei și Vecerniei pentru toate zilele săptămânii, pe 8 glasuri), nici Octoih mic (care cuprinde cântările Utreniei și Vecerniei tot pe 8 glasuri dar numai pentru sâmbătă și duminică) ci un Octoih mixt care cuprinde glasul întâi pentru toate zilele săptămânii, iar glasurile 2-8 pentru sâmbătă și duminică. Octoihul macarian este o carte specială, la imprimarea lui Macarie a primit ca model un manuscris cu totul nou și deosebit, atât ca conținut cât și ca ornamentație grafică.⁴⁵

Acest manuscris model venea de pe teritoriul românesc. Au fost unii istorici care au invocat faptul că Octoihul din 1510 este copiat după cel tipărit tot de Macarie la Cetinie în 1494. Cercetându-le vedem mari deosebiri: una este în Octoihul din 1494, Macarie scrie în numele principelui Gheorghe Cernoevici că „Bisericile sunt lipsite de sfintele cărți pentru păcatele noastre prin prădăciunile și pustiirile fiilor lui Agar (turcii)”, în timp ce în Octoihul din 1510, nu putea insera aceasta pentru că Vlad Voie-

43. Pr. Prof. Ene Braniște, *Liturghierul slavon, tipărit de Macarie în 1508 – Studiu liturgic*, în B.O.R., LXXVI (1958), nr. 10-11, 1038-1039.

44. P.P. Panaitescu, *Octoihul lui Macarie*, în B.O.R., LVII (1939), nr. 9-10, p. 525-550.

45. *Ibidem*.

vod venise la tron cu sprijinul turcesc. În acest context spune: „Dumnezeu cel într-o Treime venerat a binevoit să umple Biserica Sa cu deosebite cărți pentru glorificarea și folosul cititorilor”.⁴⁶

Din cele de mai sus rezultă clar că Octoihul din 1510 se deosebește radical de Octoihul din 1494, deși autorul este Macarie ieromonahul.

Tetraevangheliierul (1512)

Din epilog aflăm că s-a tipărit sub domnia lui Neagoe Basarab și a fost terminat la 25 iulie 1512. Are 290 de foi, în 37 de caiete, fără paginnatur, tipărit în 20 de rânduri pe pagină. Inițialele sunt de același tip ca și în tipări-turile precedente afară de câteva noi. În țară la noi se află un singur exem- plar la Muzeul României, dar peste hotare se întâlnesc mai multe – la Leningrad, Moscova și mănăstirea Hapova din Iugoslavia. Cartea cuprinde cele 4 evanghelii așezate în ordine canonică răsăriteană: Matei, Marcu, Luca, Ioan, dar cu indicarea pe margine a pericopelor (...), astfel ca preotul să știe duminica, sărbătoarea sau ziua săptămânii în care trebuie să citească pericopa respectivă. Acest mod de a înfățișa evangheliile este cel mai vechi folosit la noi. Importanța acestei cărți stă în faptul că este prima tetraev- vanghelie tipărită pentru toți ortodocșii care foloseau limba slavă ca limbă oficială a cultului religios. Ca măiestrie grafică este așa de artistic concepută, încât ornamentele ei și o parte din inițialele mărite și împodobite au fost desenate întocmai și în Tetraevangheliierul de la Belgrad din 1552.⁴⁷

Tetraevangheliierul lui Macarie este tipărit pe pergament în condiții excepționale, încât tipări-tura lasă impresia că este un manuscris. Din punct de vedere grafic aduce un lucru nou, în sensul că are un amestec de litere față de prima tipări-tură. Litera nu mai are finețea, suplețea și stilizarea de la început. Rândul este compact iar linia simplă și mai viguroasă.⁴⁸

Acum la finalul acestei lucrări se impun câteva concluzii despre opera tipografică a lui Macarie:

1. Primele tipări-turi din Țara Românească sunt numite de Odobescu „incunabilele tipografiei românești”, deoarece nu pun o problemă simplă de culegere dintr-o zețuire existentă, ci pentru tipări-tura lor totul a fost în- ceput în mod gândit, calculat și croit după specificul și înfățișarea ma- nuscriptului dat ca model.

46. *Idem*, p. 536.

47. *B.R.V.*, I, p. 20-21.

48. Barbu Teodorescu, *art. cit.*, p. 990.

2. Cărțile lui Macarie sunt imprimate pe hârtie de fabricație venețiană și piemonteză. Hârtia folosită este deci italiană, adusă prin sașii din Ardeal.

3. Ornamentația cărților este simplă, cu mult redusă față de manuscris, ceea ce denotă că posibilitățile tehnice au fost reduse.

4. Farmecul lucrărilor macariene îl face litera care imită pe cea din manuscrise. Litera e nouă, curată, concepută în spiritul Renașterii, ceea ce a făcut pe unii să afirme că a fost făcută la Veneția. Am arătat la momentul potrivit că literele lui Macarie au fost lucrate de el cu aportul unor călugări români.

5. Cele trei lucrări au fost tipărite în Țara Românească, la Dealu, orice ipoteză cu Veneția sau cu alt oraș, este nulă și neavenită.

6. La tipărirea lor a lucrat numai Macarie, căci numai așa se explică perioada de timp îndelungată necesară tipării.

7. Limba celor trei cărți tipărite de Macarie este slava bisericească de redacție medio-bulgară.

8. Cele trei cărți sunt pline de ornamente, iar frontispiciile sunt formate din vrejuri împletite cu coroane în părți laterale, alcătuind uneori cercuri întretăiate sau un pătrat în centrul căruia se află stema țării – vulturul cu crucea în cioc. Numele proprii și titlurile sunt imprimate cu roșu. În Octoih se află o planșă albastră reprezentând pe Sfinții Iosif, Teofan și Ioan Damaschinul.

9. Legătura celor trei cărți este din lemn îmbrăcat în piele cu închizători metalice, desene geometrice cu chenare și ornamente mici.

10. Prin măiestria execuției, tipărițile lui Macarie din Țara Românească stau cu cinste alături de cele mai artistice exemplare din acea vreme, cu mult superioare celorlalte lucrări de acest gen în limba slavonă.

Din cele expuse rezultă clar că vlădica Macarie a fost o mare personalitate bisericească și culturală în Țara Românească a secolului al XVI-lea. Realizările pe plan bisericesc reliefează un bun organizator și un vrednic ierarh, iar cele pe plan cultural ne prezintă un bun deschizător de drumuri în arta tipografică, un pionier în adevăratul sens al cuvântului dar și o mare personalitate culturală care și-a pus amprenta culturii sale pe operele tipărite.

Pr. Conf. Dr. Dănuț Manu

PERSONALITĂȚI ATONITE ÎN ȚĂRILE ROMÂNE (1650-1863)

După căderea Bizanțului și a țărilor ortodoxe, Valahia rămâne singura țară a cărei autonomie acordată de Sublima Poartă permitea refugiaților greci, dar și celor bulgari, sirieni, ierusalimiteni, să se îndrepte către ea, făcând-o să devină centrul cultural al lumii ortodoxe. Se adunau aici oameni de litere, ierarhi și clerici, comercianți și politicieni. Majoritatea erau greci, dar veneau aici – spune Nicolae Iorga – „nu în calitate de greci, tinzând a grecoiza, ci ca moștenitori ai unei civilizații universale de limbă greacă care se străduiau, prin școlile abia întemeiate, să câștige pe orice ortodox la elenismul lor de nuanță bizantină”.¹ În felul acesta, Bizanțul real a dispărut, locul lui fiind luat de un Bizanț ideal, care va dura prin instituții, literatură, artă. Era un Bizanț perpetuat puțin prin structurile Muntelui Athos și ale Patriarhiei Ecumenice.

„Tendința atonită a domnilor români nu era numai un act de evlavie, ci și unul de semnificație politică”.² Autonomia de care beneficiau Țările Române a făcut pe prinții filoeleni, precum un Neagoe Basarab, un Vasile Lupu, un Șerban Cantacuzino sau Constantin Brâncoveanu să încurajeze pe greci să caute refugiu aici.

După căderea Constantinopolului, românii au fost aceia care permanent au ajutat pe creștinii ortodocși din țările cotoprite de turci. Domnii români au început ei singuri să cheme pe greci, dacă nu veneau ei înșiși nechemăți, acaparați fiind și de ideea refacerii vechii împărății. Împropriindu-și cultura și limba greacă, precum și instituțiile bizantine, domnii români le-a fost mai ușor să se înalțe către un astfel de ideal.

1. *Bizanț după Bizanț*, București, 1972, p. 214 (ed. greacă, Atena, 1989, p. 226).

2. Într-un document din 1492, către Hilandar, observăm că domnii români preluau, printr-o argumentare juridică explicită, dreptul de fundație pentru așezămintele religioase din Sfântul Munte – Eugen Stănescu, *500 de ani de relații româno-bizantine*, în „Lumea Bizanțului”, București, 1972, p. 167; Virgil Cândea, *Noi și Bizanțul*, în op. cit., p. 15.

La astfel de domni veneau cu mare speranță ierarhi greci, care găseau aici terenul prielnic manifestării lor culturale, precum un Nifon, un Matei al Mirelor, Dionisie Ralli sau Luca de Cipru, ori, mai târziu, Antim Ivireanul sau Neofit Cretanul, nume vrednice de toată pomenirea.

Mai erau și închinările acestea de mănăstiri, care și ele aveau o cauză politică: se căuta crearea de mijloace de presiune și surse de venituri, o circulație largă și mai puțin controlată de Poartă.³

Toate acestea, foarte pe scurt spuse, au creat climatul favorabil venirii oamenilor de cultură greci, care căutau un refugiu și un loc unde să se poată desfășura creator. Or, aici găseau nestingheriți acest loc. A fost un exod al lor începând de la mijlocul secolului XVII, când luaseră ființă cele două Academii princiare⁴, exod care s-a întezit în vremea marelui Brâncoveanu – un adevărat Mecena al literelor – tot așa cum s-a petrecut după căderea Bizanțului, când grecii cultivați căutau Italia sau celelalte Universități apusene⁵. De această stare au profitat mulți călugări de la Athos care, este drept, veneau și după mile (daniei), dar sunt câțiva ale căror nume merită pomenite prin aceea că ele s-au înscris în istoria culturii.

Acești călugări se găseau peste tot în Principate. Veneau și nu plecau până nu li se promiteau ajutoare substanțiale pentru mănăstirile lor. Perseverența lor era de admirat. Așa procedase Chesarie Daponte pe care Xiro-potamul îl trimisese pentru aproape opt ani în Țările Române, la Constantinopol și prin insulele grecești, cu scopul străngerii de eleimosine (mile). El a rămas în istorie nu numai prin aceea că a luat, ci și prin faptul că a dat destul de mult culturii grecești. Dar cultura aceasta era găzduită atunci de noi. Iată un dublu rol jucat de domnii de odinioară în raport cu lumea greacă, cu Athosul și celelalte locuri sfinte.

Călugării aceștia care veneau prin țările noastre erau de multe ori cooptați de domni în munca de iluminare a poporului. Câți dintre atoniți n-au venit să fie profesori la Academiile princiare? Ca să nu mai vorbim de

3. „Reală politica generoasă de ajutorare necesară a instituțiilor, strâmtorate sub dominația otomană, dar egoistă sursă de venituri personale în schimbul unei colaborări și complicități politice oferite de ierarhii beneficiari, formă deturnată de export de capitaluri pentru elemente instrăinate, închinările de mănăstiri au constituit și un mijloc necesar de finanțare a politicii domnilor și candidaților lor la domnie care, din cauza Porții și a primejdiilor interne, nu se puteau sprijini pe puternice domenii și resurse financiare interne” – Val. Georgescu, *Bizanțul și instituțiile românești până la mijlocul sec. XVIII*, București, 1980, p. 93, 184.

4. A. Camariano-Cioran, *Les Academies princieres de Bucarest et Jassy et leurs professeurs*, Tesalonic, 1974.

5. Athanasios Karathanasis, *Des grecs au court du Constantin Brâncoveanu, voevod de Valachie (1688-1714)*, în „Balkan Studies”, 16, 1971, nr. 1.

patriarhi ca Dositei al Ierusalimului, care-și alcătuia opera la noi, ori de Macarie de Antiohia, al cărui fiu, diaconul Pavel de Alep, descrie atât de frumos țara noastră și alții ca ei, aflați în căutarea unui loc pe care l-am putea denumi cu un titlu de-al lui Daponte: Κήπος χαρίτων (Grădina darurilor). Căci acestea au fost pentru ei Țările Române.

În același fel s-au așezat grecii și în Transilvania, fondând două comunități grecești puternice – companii – la Sibiu și la Brașov, unde de cele mai multe ori veneau sau le erau trimiși preoți de la Ivir, Vatoped sau Xiropotamu. La 1640, întâlnim pe un *Serafim* de la Ivir în Sibiu, având a sta până la 1673. Din păcate, nu se cunosc numele acestor preoți, care aveau rolul principal de a lumina pe cei de acolo, fiindu-le și dascăli. Mai putem pomeni de un *Efrem* de la Xiropotamu, între 1694-1695, *Dionisie* la Vatoped (1725-1726), *Leontie* de la Vatoped (1735-1737). Pentru Brașov, lista preoților de la Athos este mult mai lungă.⁶

Galaction Vidali, fost egumen al Marii Lavre, originar din insula Tinos, se afla în 1697 la București și semnase deja prefața *Antologhionului* tipărit la Snagov în acel an.⁷

O figură aparte o face *Ioan Comnen*, doctor personal al lui Brâncoveanu și episcop al Dristrei (Silistra de mai târziu). Din biografia sa⁸ putem desprinde câteva date interesante. Știm despre el că era originar din Lesbos și studiasse la școala patriarhală, având ca profesori pe Alexandru Mavrocordat Exaporitul și Teofil Coridaleu, mari figuri în epocă. Învățase perfect mai multe limbi și medicina în Italia. Era unul dintre cei mai cultivați oameni ai vremii sale. Ajungând în Moldova, Gheorghe Duca (1678-1683) îl va chema să-i instruiască fiul, pe Constantin Duca (Duculeț), grec și acesta, care i-a devenit ulterior protector până la trecerea în Muntenia a lui Constantin Brâncoveanu⁹. La Academia reorganizată de Șerban Cantacuzino, va

6. Athanasios Karathanasis, *L'Hellenisme en Transylvanie. L'activité culturelle, nationale et religieuse des campagnes commerciales helléniques de Sibiu et de Braşov aux XVIII-XIX siècles*. Institute for Balkan Studies Tesalonic, 1989, p. 27-29, 97, 99, 101-103; Al. I. Ciurea, *Momente și aspecte esențiale ale influenței Sfântului Munte asupra vieții religioase din Țările Române*, în „Ortodoxia”, 1953, nr. 2, p. 289.

7. Ath. Karathanasis, *Des grecs...*, p. 61; Al. Ciurea, *op. cit.*, p. 289.

8. Biografia i-o găsim într-o foarte bună lucrare a Prof. T.G. Bulat, *op. cit.*, completată printr-o monografie profund studiată de Olga Cicanci și Paul Cernovodeanu, *Contribution a la connaissance de la biographie et de l'oeuvre de Jean (Hierothee) Comnene (1668-1719)*, în „Balkan Studies”, IMXA, vol. 12, 1971, nr. 1, p. 143-186.

9. Trecerea sa în Țara Românească se va fi produs în jurul lui 1694, dacă nu înainte de acest an, căci în acest an îl vedem ~~punând~~ inscripția tombală la mormântul de la Radu Vodă al dascălului său, ~~Teofil Coridaleu~~, care murise în 1692; Demostene Russo, *Studii greco-romane*, București, 1939, p. 186.

fi pus de Brâncoveanu să predea științele exacte. Prin 1710 a fost numit episcop al Dristrei, bineînțeles prin influența lui Brâncoveanu, și a murit în 1719 la București, dar n-am putut afla, din păcate, unde îi este mormântul.

Ioan Comnen nu a trăit la Athos, dar l-am semnalat pentru faptul de a fi mers acolo, probabil trimis de protectorul său român, spre a cataloga toate daniile strămoșilor lui, de al căror exemplu nici el nu se află departe. Rezultatul călătoriei la Athos a fost fixat într-un *Proschinitar*¹⁰, apărut în 1701, la Snagov. Este foarte importantă această lucrare, care a contribuit la cunoașterea unor fapte istorice ce stau în legătură cu capitolul relațiilor dintre români și Muntele Athos. Găsim referiri la toate cele 20 de mănăstiri atonite și, în plus, la Protaton și la mănăstirea Sfânta Ana.¹¹ O copie a manuscrisului acestui „Proschinatar” se păstrează și în biblioteca mănăstirii Hilandar, având drept cotă numărul 40.¹²

Opera medicului-pelerin a fost publicată la Snagov în 1701, sub supravegherea lui Antim Ivireanul și cu cheltuiala chiar a lui Ioan Comnen, cum de altfel și aflăm din titlul lucrării tipărite, pe care nu-l mai redăm aici din cauza lungimii sale și pentru motivul că este asemănător celui din manuscris, doar cu adăugirile la care ne-am referit.¹³ „Proschinatarul” lui Comnen a beneficiat de o largă popularitate, fiind retipărit în mai multe reprize de către editori greci.¹⁴

10. Manuscrisul lucrării, a cărei originalitate nu poate fi pusă la îndoială, s-a descoperit în Biblioteca universitară „M. Eminescu” din Iași, având cota 1-13 – C. Erbiceanu, *Manuscrisurile grecești existente în Biblioteca Universității din Iași*, în „Rev. Teologică”, Iași, III, 1885, nr. 29, p. 237, nr. LXXXIV, cf. Cicanci – Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 169.

11. Idem, *Domni și boierii români ca fondatori și ctitori ai monastirilor din Sfântul Munte Athos*, în „Rev. Teologică”, Iași, III, 1885, nr. 29, p. 225-229.

12. T. Bodogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1941, p. 158. De altfel, mănăstirile din Athos păstrează și alte scrieri de la Ioan Comnen – v. T.G. Bulat, *op. cit.*, p. 361.

13. El se găsește complet la Em. Legrand, *Bibliographie hellénique du XVIII-eme siècle*, I, Paris, 1918, p. 12-13, nr. 8; I. Bianu, Nerva Hodoș, *Bibliografie românească veche*, I, București, 1903, p. 422-423, nr. 129; I. Bianu – D. Simionescu, *Bibliografia românească veche*, vol. IV, București, 1944, p. 213, nr. 129.

14. Se tipărea la Veneția în 1745 (cf. Em. Legrand, *op. cit.*, I, p. 338-339, nr. 324), în 1857 și 1864, iar la Atena în 1880 (cf. Bodogae, *op. cit.*, p. XIV). În 1702 se tipărise într-o ediție bilingvă de către Bernard de Montfaucon, *Paleographia Graeca sive de ortu et progressu literarum Graecarum*, Paris, p. 441-509, cf. Legrand, *op. cit.*, I, p. 13; Bodogae, *op. cit.*, p. XIV. Există, de asemenea, traduceri în franceză și rusă (Cicanci – Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 171, notele 130 și 131). În traducere românească, opera lui Comnen se găsește în stare de manuscris din sec. XVIII la Academia Română (mss. rom. 2377, cf. *ibidem*, p. 171, nota 132), iar din 1856 într-o versiune tipărită, dar amplificată, pusă sub semnătura unui călugăr Serafim de la Rossikon (I. Dură, *Proschinatar ale Sfântului Munte Athos tipărite pe pământ românesc*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 3-4, 1983, p. 125).

Un alt proschinitar tipărit pe pământ românesc este cel de la 1843, al lui *Chiril din Smirna*, călugăr grec, fost mare protosinghel. De tipărire se îngrijise egumenul mănăstirii Slobozia, metoc al Dohiariului, Gavriil din Smirna. Proschinitarul are deosebire de cel al lui Comnen, se referea numai la mănăstirea Dohiariu¹⁵.

O altă prezență greacă la curtea lui Constantin Brâncoveanu era aceea a călugărului atonit *Mitrofan de Thassos*, pe care domnul îl va face cu-hovnicul său și egumen la Cotroceni, iar la 1746, Nicolae Mavrocordat îl va face mitropolit.¹⁶

Pe la mijlocul secolului XVIII a coborât din Athos pentru a fi profesor la Academia domnească din Iași Nicolae Cercel Ζερζούλης. Era născut la Epir, la Metsovo și după ce a făcut școală cu Balamos Vasilopoulos, a fost dascăl zece ani la Tricala. Și-a desăvârșit învățătura la Universitățile europene, după care s-a îndreptat spre Constantinopol. Aici, Sfântul Sinod l-a numit profesor la Atoniada lui Evghenie Bulgaris, chiar în locul acestuia. După puțin timp a renunțat să mai predea acolo și s-a îndreptat către Moldova, așa cum au făcut cei mai mulți dintre oamenii de cultură grec și a rămas la Iași până la moartea sa, în 1773. La Academia domnească din Iași ajunsese director, fiind considerat cel mai cult bărbat al timpului său.¹⁷

Un alt profesor la Iași era călugărul ascet *Calinic Varcosi*, care trebuie să fie coborât din Athos de vreme ce-l găsim ducând viața ascetică în mănăstirea Bărboiu din Iași, închinată și ea la Vatoped¹⁸.

Neofit Causocalivitul fusese evreu la origine și se născuse în Peloponez. Și-a făcut educația în Orient și a ajuns la Constantinopol. Se pare că aici s-a călugărit și a plecat la Athos în chiar chilia de la Kavsocialivia, iar pe la 1749 a venit ca profesor la Academie, având printre elevi și pe Grigorie Alexandru Ghica, viitor domn. Pe la 1770, se găsea în Transilvania pentru puțin timp. A revenit la București, iar la 1780 a murit. Au rămas destul de multe manuscrise de la el, azi proprietate a Academiei Române, dintre care unul foarte interesant, *Înfruntarea jidovilor*.¹⁹

15. Titlul complet în *ibidem*, p. 124-125.

16. Ath. Karathanasiu, *Des grecs...*, p. 68, 142. Mitrofan provenea de la Dionisiu.

17. C. Erbiceanu, *Bărbați culți greci și români și profesori la Academiiile din Iași și București din epoca zisă fanariotă*, „An. Ac. Rom. Mem. Secț. Ist.”, seria II, tom. XXVII, București, 1905, p. 159; Theodor Athanasiu, *Περὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολῶν ἐν Ρουμανία* (1644-1821) (Despre școlile grecești în România), București, 1898, p. 67-68.

18. Erbiceanu, *Bărbați culți...*, p. 20. La mănăstirea Barboi se îngropase o altă mare figură a culturii grecești, Nicolae Kerameus (+ 1672) – *ibidem*, p. 17.

19. *ibidem*, p. 20-21; Theodor Athanasiu, *op. cit.*, p. 69-71.

Și am lăsat pentru sfârșit pe *Chesarie Daponte*, pentru că despre el am mai vorbit și cu alte prilejuri, spunând că este importantă venirea și petrecerea sa de aproape opt ani în Țările Române, prin aceea că el ne-a lăsat în scris foarte multe încât azi s-ar putea face o adevărată cronică²⁰.

O figură aparte în epocă a făcut-o *Nicodim Aghioritul*, care, deși nu a fost în Țările Române, și-a făcut simțită influența de departe. Spuneam, în altă parte, că Sfântul Nicodim este posibil să fi corespondat cu Paisie Velicikovschi, dorindu-și chiar o întâlnire cu el. Fizic, ea nu s-a produs, dar duhovnicește în mod sigur, lucru dovedit de locurile comune din operele lor, despre care un istoric grec făcea amintire²¹. Important este că amândoi au încercat o reactualizare a isihasmului prin punerea lui pe baze noi, adică prin practicarea rugăciunii minții în viața de obște și în viața cultică a mânăstirilor.

Dacă corespondența lui Nicodim cu Paisie este îndoielnică, este sigură, în schimb, cea cu mitropolitul moldovean Veniamin Costachi²².

Ceea ce dovedește prețuirea de care s-a bucurat marele Nicodim în Țările Române este publicarea unei mari părți din opera sa la noi, chiar din acel secol²³. Așa s-a și manifestat influența sa la noi. Influența sa o deducem și din prezența în țările noastre a unor reprezentanți ai curentului spiritual

20. Cât privește numele lui Chesarie Daponte, bibliografia este extrem de vastă. Recomandăm numai câteva titluri: C. Erbiceanu, *Constantin Daponte, numit Chesarie în calugărie*, „B.O.R.”, XI, 1887-1888, p. 332-347, 410-423; E. Legrand, *Ephemerides daces*, 1880-1888, 3 volume (vezi vol. III); Dimitrios Pashalis, *Καισάρης Δαπόντε (1774-1784)*, în *Θεολογία*, XIV (1935), p. 225-250; Theodorou Athanasiou, *op. cit.*, p. 101-102; C. Erbiceanu, *Barbași culți...*, p. 19-20. O foarte bună biografie a personajului în cauză se datorează lui Nestor Camariano, *Constantin Daponte et les Principautes roumaines*, „RESEE”, VIII, 1970, nr. 3.

21. C. Papoulidis, *Περιπτώσεις πνευματικής επεδράσεως τού ΑΟ εις τον Βαλκανικόν χώρον κατά τον 18ον αιώνα (Cazuri de influență duhovnicească a Muntelui Athos asupra spațiului balcanic în sec. XVIII)*, *Μακεδονικά*, 9, 1969, Tesalonic, p. 287-289. Cât despre biografia sfântului se poate consulta teza de doctorat în română a părintelui Konstantinos Karaisaridis, *Sfântul Nicodim Aghioritul și activitatea sa în domeniul liturgic*, București, 1987.

22. Se păstrează o scrisoare a sfântului către Veniamin, din 1804, scrisoarea fiind una de recomandare a unui călugăr atonit care voia să vină în Moldova, să strângă ajutoare pentru repararea Simonopetrei, unde pentru un timp viețuise și Paisie Velicikovschi – Monahul Theoclit Dionisiatul.

23. La 1826 era tradusă lucrarea *Carte sfātuitoare pentru păzirea celor cinci simțuri*, tipărită cu binecuvântarea lui Veniamin Costachi. Tot atunci apărea la Neamț *Carte de suflet prea folositoare ce se numește nevăzut razboiu*; *Hristoitia* s-a tipărit la București, în 1837, *Pidalionul*, în 1842, la Neamț, prin grija și osârdia lui Veniamin Costachi. La 1827, era deja o a treia ediție a *Exomologhitarionului* și în 1890 a cincea. A se vedea Demostene Russo, *Cărți de bună cuvîntă în limba greacă și română*, în *Studii și Critice*, București, 1910; N. Cartoian, *Cărțile populare în literatura românească*, București, II, 1938; I. Bianu – N. Hodoș, *op. cit.*; Konstantin Karaisaridis, *op. cit.*, p. 129-131.

declanșat de Nicodim, curent care grupa cei mai de seamă bărbați duhovnicești, precum Neofit Kavsokalivitul și Macarie al Corintului.

În cartea *Despre împărțășirea deasă* (1777) se găsește mărturisirea lui Macarie care spunea: „Mulți m-au insultat și pe mine pentru ieromonahul slujitor de la Korona (Kronstadt, adică Brașov), oraș din Transilvania, unde locuiesc și eu acum. Ieromonahul amintit a fost «colivar» și se împărțășea de două sau mai multe ori pe săptămână”²⁴. Vedem, adică, că Neofit Kavsokalivitul ajunsese preot la compania greacă din Brașov și scandalizase prin faptul că se împărțășea des, potrivit noului curent de care vorbeam. În cadrul acestei noi atmosfere s-a disputat ani de zile și problema colivelor, numită în istorie chiar „cearta colivelor”. Un aspect discutat era dacă să se facă pomeniri ale morților și duminica, sau nu. De aici primiseră și numele de „colivari”. Iată că aceste probleme frământau și preocupau și pe locuitorii orașului Brașov, cărora li se părea ciudată împărțășirea prea deasă, ceea ce ne face să credem că autorii mai sus pomeniți nu erau chiar niște necunoscuți, de vreme ce tot Macarie mărturisea că asupra acestor probleme au fost întrebați, el și Neofit, la un colț de stradă²⁵.

Numele lui Nicodim Aghioritul s-a mai impus în Țările Române prin elaborarea *Filocaliei*, el fiind acela care definitivează forma acestei imense opere de spiritualitate ortodoxă, care și-a găsit traducătorul în limba română în persoana marelui teolog român care a fost Pr. Prof. Dumitru Stăniloae²⁶.

În afară de toate acestea, sunt multe alte opere ale Sfântului Nicodim care au circulat la noi în manuscris, având textul original grecesc, manuscrise care, la ora aceasta, se pot găsi în diverse biblioteci din țară.

Această influență a Athosului s-a manifestat și în cazul artei, deși aici se poate spune că influența a fost reciprocă²⁷, ceea ce ar îndreptăți gândul marelui Iorga care spunea: „...este absolut fals că noi în materie de cultură și de politică am fost neconținut mânați înaintea alții... În artă am unit influența orientală cu cea occidentală și cu fondul nostru propriu, creând

24. Lucrarea aceasta, atribuită lui Nicodim, aparține în realitate lui Neofit Kavsokalivitul, care o scrisese la Brașov, în Transilvania. Acest fapt presupune că a stat ceva timp cât să poată scrie o carte. Manuscrisul lucrării în Biblioteca Academiei Române - *Ibidem*, p. 85, p. 131.

25. *Ibidem*, p. 129.

26. Nicodim cita în prefața *Filocaliei* sale numele prințului Ioan Mavrocordat, dificil de identificat, prin a cărui strădanie se tipărise cartea la Veneția, în 1782 - v. Andre Scrimma, *Les roumains et les Mont Athos*, în „Millenaire du Mont Athos”, II, 1963, p. 151.

27. J. Strykowski, *Bizantinische Denkmaler*, I-III, Wien, 1891-1903, chiar a afirmat că arta moldovenească a exercitat o influență mult mai mare asupra Athosului decât arta atonită asupra artei românești - cf. Andre Scrimma, *Les roumains et le Mont Athos*, în „Millenaire de Mont Athos”, II, 1963, p. 150.

forme originale. Grecii chiar recunosc la Muntele Athos, în picturile de acolo, genul „moldovalah”, absolut de genul lor propriu²⁸. Românii au preluat teme din pictura bizantină pe care le-au adaptat, dar au și preluat de la Athos anumite scene pentru bisericile lor românești²⁹.

Oricum, contactul cu Muntele Athos a fost foarte benefic pentru Țările Române, care au înțeles că au numai de câștigat pe linia tradiției bizantine. Tocmai de aceea domnii români au și susținut Muntele Athos, fără a revendica vreodată dreptul asupra vreunei mănăstiri de acolo. Și aceasta se întâmpla pentru că ei vedeau faptul ca pe o datorie față de Ortodoxie, iar pe de altă parte considerau Athosul un bun comun și unicul punct care a ajutat Ortodoxia să supraviețuiască. Un fel de „o mână spală pe alta”, o reciprocitate perfect avantajoasă, din care ambele părți și-au văzut câștigul.

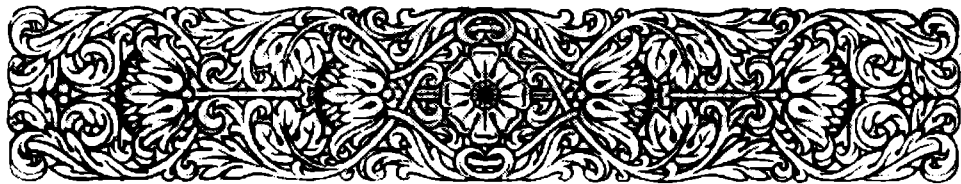
Cât dinspre noi, lucrurile trebuie privite cu multă mândrie, mândria de a fi avut pe strămoșii noștri drept unici ajutători, într-o vreme în care totul părea că se clatină. Tocmai aceasta a făcut pe istoricul rus, Arhim. Porfir Uspenski să declare: „Despre toate aceste binefaceri ale lor eu vorbesc cu plăcere, pentru că nici unul dintre popoarele ortodoxe nu a făcut atâta bine pentru Athos cât au făcut românii”³⁰.

Pr. Ioan Moldoveanu

28. *Istoria românilor prin călătorii*, p. 405.

29. Frumoasa biserică din centrul Bucureștiului, ridicată de Iordache Kretzulescu în 1722, are în pridvorul ei o reprezentare a Apocalipsei așa cum apare ea și la Athos (la Dionisiu și Xenofont). În același an, Nicolae Mavrocordat, primul domn fanariot, alegea aceeași temă pentru impozanta sa ctitorie de la Văcărești, azi dărâmată. În Transilvania, preotul Radu Tempea II, șeful rezistenței antiuniatare, ridică și el, la 1738, o capelă mortuară pe care o orna cu scene din Apocalipsă. Mai există o serie de astfel de biserici din Vâlcea sau Olt, sau chiar de la Rășinari, lângă Sibiu, care au preluat acest gen de pictură de la Athos. Însă toate aceste scene apocaliptice erau modificate și adaptate unei spiritualități locale. Cornelia Pillat, *L'iconographie athonite de l'Apocalypse en Valachie et en Transylvanie au XVIII-e siècle*, în „Actes du II-e Congrès International des Études sud est europeens”, tom. VI, Atena, 1981, p. 323-332.

30. *Istoria Afona*, Petersburg, 1877, III, 3, p. 334, cf. Bodogae, *op. cit.*, pag. titlu; D.P. Bogdan, *Despre daniile românești la Athos*, „Arhiva românească”, VI, 1941, p. 2.

VI. VIAȚA BISERICESCĂ ÎN MITROPOLIA MUNTENIEI ȘI DOBROGEI

CATEDRALA MÂNTUIRII NEAMULUI – SIMBOL AL UNITĂȚII NOASTRE*

*Domnule Președinte al României,
Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți,
Domnule Prim ministru,
Onorați reprezentanți ai autorităților de stat,
Iubiți frați și surori întru Domnul,*

Trăim un moment înălțător și o zi minunată când și lumina soarelui de astăzi exprimă parcă, privirea deosebită din partea lui Dumnezeu, din partea sfinților, din partea înaintașilor noștri, acum, când, după zece ani de eforturi, iată, am aflat acest loc, aici, în centrul Capitalei, numit Piața Unirii, pentru a zidi Catedrala Neamului.

Este normal să fie astfel, frații mei, pentru că Biserica este inima unei societăți și a unui neam, atât ca parte vazută, cât și ca învățatura mântuitoare. Dacă inima se află în centrul ființei noastre și ea este cea care deține întreaga noastră visterie sufletească, atunci se cuvine ca și Sfânta Biserică, și nu orice biserică, ci una cu valoare de simbol național, aceasta, ale cărei începuturi le punem acum și pe care Patriarhul de piosă memorie, *Miron Cristea*, fericitul nostru înaintaș, a numit-o, după o mai veche denumire de mai înaintea anului 1877, *Catedrala Mântuirii Neamului*, cu hramul Înălțarea Domnului și Sfântul Apostol Andrei, cel care ne-a încreștinat pe noi românii, ca acest locaș să se înalțe în centrul spiritual al Capitalei noastre.

* Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist la slujba de sfințire a locului unde se va construi Catedrala Mântuirii Neamului, 5 februarie 1999, Piața Unirii.

Deci, după atâtea eforturi, iată, ne aflăm în fața acestei Sfinte Cruci, așezată pe acest loc, văzut și stabilit încă de acum 70 de ani, în 1929, de Patriarhul *Miron Cristea*, când și el a rânduit o troiță în acest perimetru, în inima Capitalei noastre.

Orice altar care se așează pe pământul nostru sfânt și pretutindeni pe glob unde sunt români, reprezintă simbolul unității noastre de credință și al unității noastre de conștiință românească.

Frații mei, cei care găsiți o piedică în calea înfăpturii acestui simbol merit să exprime măreția dumnezeiască, dar și unitatea noastră de neam, de suflet, de credință, unitatea noastră nu numai în planul lumesc, ci și în cel spiritual, să nu vă îndoiiți o clipă, rogu-vă, de necesitatea întregirii vieții religioase ortodoxe în jurul Patriarhiei noastre prin zidirea Catedralei în acest loc, la poalele dealului Mitropoliei, loc de mare încărcătură emoțională în istoria țării noastre. Iată, am venit în procesiune, cu sobor de ierarhi, preoți și credincioși ca și altădată, în numai 10 minute. Este un moment foarte impresionant, dar și un argument, în același timp, ca această Catedrală să slujească Patriarhiei noastre, istorică de acum, și ea având aproape 75 de ani de existență și care nu are o biserică proprie, actuala fiind, după cum am spus, a Mitropoliei.

Am pășit spre acest loc și la această ceremonie cu nădejdea vie în ajutorul lui Dumnezeu, încurajat de frații mei, membrii Sfântului Sinod, de colaboratorii noștri din Adunarea Națională Bisericească, de clerul Capitalei, de credincioși, de reprezentanții statului în frunte cu Președintele României, cărora le sunt profund recunoscător. Am plecat de la lucrările Adunării Naționale Bisericești, dar n-am întrerupt cursul lucrărilor sesiunii Adunării noastre de astăzi, ci le continuăm aici, la un nivel mai înalt, în acest loc, unde ne aflăm în domeniul spiritual, în domeniul veșniciei chiar, pentru că Biserica, cu spațiul și cu timpul ei, ne trece în veșnicie. Cu această încredințare, noi ne închinăm în fața acestei Sfinte Cruci. Să vă închinați și dumneavoastră și să roștiți tainic o rugăciune, ca Dumnezeu să ne ajute. Solicităm dragostea și înțelegerea tuturor.

Mulțumesc tuturor celor care și-au exprimat sprijinul pentru Biserică, pentru valorile noastre spirituale și îi rog să nu ne părăsească nici de acum înainte, ci să ne ajute și pe mai departe, ca să zidim ceva măreț aici, care să fie simbolul nostru românesc, simbolul frumosului, al binelui, a tot ceea ce gândul înalt și sufletul curat pot crea în lumea aceasta.

Mulțumesc de asemenea, și celor care au aprobat, deși cu oarecare rețineră, acest loc pentru Catedrală, dar să fie încredințați că au făcut aceasta pentru Hristos.

În lume, pe pământ, Hristos încă nu-și poate găsi loc, ca și acum aproape 2000 de ani, când n-a aflat sălaș decât într-o peșteră săracă. Se adeverește și astăzi lucrul acesta, când este nevoie de multe biserici în locul celor dărâmate și a celor care în timp n-au apucat să fie construite, deși se simțea trebuința lor.

O Catedrală ca aceasta nu se cuvenea să fie marginalizată într-o zonă necorespunzătoare, ci ea trebuia să se înalțe aici, în centrul acesta sfânt, unde făclia credinței noastre n-a încetat și nu va înceta niciodată să lumineze.

Dumnezeu să ne binecuvinteze, să ne spulbere îndoielile și să ne ajute să ducem la bun sfârșit această lucrare sfântă și sfințitoare.

Așa să ne ajute Bunul Dumnezeu!

† Teoctist
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

**POPAS ANIVERSAR – ÎNTRU MULȚI ANI
PREA FERICITE PĂRINTE PATRIARH!***

*Prea Fericirea Voastră,
Înalt Prea Sfințiile și Prea Sfințiile Voastre,
Prea cuvioși și cucernici părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,*

Astăzi este o zi mare, de multă bucurie pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română și mai ales pentru noi, care suntem aici de față, pentru că este aniversarea zilei de naștere a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist.

Așa cum am auzit din cuvântul părintesc, cald și inspirat al Prea Fericitului Părinte Patriarh, mai întâi de toate mulțumim lui Dumnezeu pentru darurile sale revărsate în toți credincioșii, dar mai cu seamă în cei care sunt chemați să conducă pe credincioși pe calea mântuirii, în părinții duhovnicești ai Bisericii.

Deodată cu mulțumirile noastre aduse lui Dumnezeu pentru darurile Sale revărsate asupra Bisericii noastre, prin persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, adresăm felicitări Prea Fericirii Sale pentru că a înmulțit aceste daruri ! Nu e suficient să avem daruri multe, ci trebuie să le și înmulțim, să le facem roditoare. Prin rugăciune și osteneală, prin dăruire de sine și prin multă dragoste față de Biserică, Prea Fericitul Părinte Patriarh a înmulțit cu fior sfânt aceste daruri primite de la Duhul Sfânt, simțind că Duhul Sfânt lucrează în oameni atunci când ei înmulțesc darurile primite de la botez și de la sfânta hirotonie.

Darurile pe care Dumnezeu le revarsă asupra Bisericii noastre, prin Prea Fericitul Părinte Teoctist, se arată în lucrarea învățătoarească, în lucrarea sfințitoare și în lucrarea conducătoare a Prea Fericirii Sale.

* Cuvântarea Înalt Prea Sfințitului Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, la sărbătorirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, cu prilejul aniversării zilei de naștere.

Prin lucrarea învățătoarească, Prea Fericitul Părinte Patriarh a înmulțit darul de a arăta bunătatea părintească a lui Dumnezeu. Predicile Prea Fericii Sale sunt calde, părintești. Fiindcă Evanghelia de astăzi (Luca 15, 11-32) ne-a arătat cât de mare este milostivirea Părintelui Ceresc, am înțeles cât de mare este darul milostivirii lui Dumnezeu atunci când el se revarsă prin cuvântul părinților duhovnicești, al preoților și episcopilor, dar mai ales a Patriarhului, care este cel dintâi părinte al unui popor dreptcredincios.

Darul acesta al învățaturii, pe care Prea Fericitul îl înmulțește, nu se referă doar la predici, ci și la mulțimea cărților care se publică cu binecuvântarea Prea Fericii Sale, se referă și la scrieri și prefețe la cărți biblice, liturgice și teologice prin care Prea Fericitul Părinte Patriarh îndeamnă poporul să cunoască și să facă să rodească milostivirea lui Dumnezeu în viața noastră. Ne gândim că acest dar s-a revărsat în mod deosebit prin faptul că Prea Fericitul Părinte Patriarh s-a îngrijit de apariția a două ediții jubiliare a Bibliei de la 1688, care este o capodoperă a limbii române și o mărturie luminoasă, în chipul cel mai intens, a contribuției Bisericii noastre la formarea limbii române și la sfințirea ei, ca limbă a unui popor numit cu numele lui Hristos, adică popor creștin.

Toată această lucrare de înmulțire a darurilor prin cuvânt părintesc și pastoral este o lucrare binefăcătoare pentru Biserică. Mă gândesc în aceste clipe că Prea Fericitul Părinte Patriarh Teotist a avut privilegiul și bucuria de a atrage spre Biserică pe mulți fii ai Bisericii care, dintr-un motiv sau altul, s-au rătăcit în timpul anilor de comunism. N-a judecat și n-a întreat pe nimeni ce a făcut în trecut, ci s-a bucurat că oamenii, chiar și foști membri de partid, au regăsit Biserica. N-a făcut inventarul greșelilor nimănui, ci s-a bucurat, ca Părintele Ceresc, că fiii Bisericii, care inițial au fostbotezați în Biserică, dar s-au îndepărtat de ea prin anumite rataciri, totuși au început să se întoarcă la Casa părintească a milostivirii cerești, care este Biserica mamă.

Lucrarea sfințitoare, pe care a săvârșit-o și o săvârșește Prea Fericitul Părinte Patriarh, este un mod de a primi binecuvântarea Părintelui Ceresc asupra Bisericii și poporului român. Am în vedere aici numărul mare de biserici pe care le-a sfințit în cei 50 de ani de arhierie, numărul mare de preoți și diaconi pe care i-a hirotonit Prea Fericea Sa și numărul mare de așezăminte filantropice și culturale pe care le-a binecuvântat, mai ales după anul 1989. Mă gândesc de asemenea, împreună cu frații din Sfântul Sinod, că Prea Fericitul Părinte Patriarh a prezidat lucrările Sfântului Sinod de cano-

nizare a multor sfinți români în 1992, a sfințit de mai multe ori Sfântul și Marele Mir, fapt care constituie o binecuvântare deosebită. Sfântul și Marele Mir este folosit pentru sfințirea de antimise, de biserici și pentru botezul atâtor prunci, care devin mădulare ale Mântuitorului Iisus Hristos în Trupul Său tainic. Astăzi se construiesc sute de biserici noi în toată Patriarhia Română, iar tinerii învață în școlile de stat iubirea lui Hristos pentru oameni. Prin toată această lucrare sfințitoare se arată iubirea lui Dumnezeu pentru oameni și darul cel mai mare: mântuirea credincioșilor.

În fine, prin lucrarea de conducere a Bisericii, Prea Fericitul Părinte Patriarh arată darurile Părintelui Ceresc, veghind ca instituția Bisericii să fie misionară în societate. Astfel, au fost înființate din inițiativa și cu binecuvântarea Prea Fericii Sale multe eparhii ortodoxe române noi în țară și în afara hotarelor României. Noi facultăți și seminarii teologice s-au înființat în cadrul învățământului de stat, o serie de mănăstiri și de parohii noi au luat ființă sub păstoria Prea Fericitului Părinte Patriarh, în calitate de președinte al Sfântului Sinod și de părinte duhovnicesc al Arhiepiscopiei Bucureștilor și Mitropolit al Munteniei și Dobrogei. Iar punerea pietrei de temelie pentru o nouă Catedrală Patriarhală este un răspuns la o exigență misionară și liturgică a vremii noastre.

Totuși, această lucrare de conducere nu se referă numai la activitatea internă a Bisericii noastre, pentru că Prea Fericitul Părinte Patriarh conduce Ortodoxia românească și pe drumul întăririi comuniunii cu Bisericile Ortodoxe surori din alte țări, fiind prețuit, stimat și iubit de către toți întâistătătorii acestor Biserici. Prea Fericitul Sa a participat la numeroase întruniri ale patriarhilor și delegaților Bisericilor Ortodoxe din întreaga lume. Mai mult, *Prea Fericitul Părinte Patriarh, în ultimii ani a intensificat ridicarea demnității Bisericii noastre în dialog cu toate Bisericile creștine și cu organizațiile creștine internaționale (de pildă evenimentul „Sant Egidio” de la București) păstrând cu fermitate credința ortodoxă, fără nici un compromis, dar arătând, în același timp, că Biserica Ortodoxă Română este capabilă de dialog și cooperare chiar și într-o vreme de criză a ecumenismului. Asemenea Apostolilor, care nu s-au temut că-și pierd sfințenia sau rătăcesc de la misiune atunci când s-au întâlnit cu popoare de alte credințe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist arată că Ortodoxia, tocmai pentru că este lumină, nu se teme de nimeni și de nimic, și are datoria sfântă de a arăta lumina lui Hristos în orice timp și în orice loc.*

Mă opresc aici, Prea Fericite Părinte Patriarh, cu această enumerare care ar putea continua, spunând împreună cu psalmistul că „mare este Dumnezeu întru sfinții Săi și adaug: și întru sfinții Săi slujitori vrednici, care înmulțesc darurile Sale”. Pentru toate aceste daruri primite de la Dumnezeu, noi îi mulțumim Lui, iar pentru toate aceste roduri ale darurilor pe care le-ați primit pentru binele Bisericii noastre și ale poporului nostru, cu profund respect și recunoștință, Vă adresăm felicitarea: Întru mulți și binecuvântați ani, Prea Fericite Părinte Patriarh!

† Daniel
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

PUNCTE DE VEDERE
CATEDRALA MÂNTUIRII NEAMULUI CU HRAMURILE
ÎNĂLȚAREA DOMNULUI ȘI SFÂNTUL APOSTOL ANDREI

Cu prilejul primei sesiuni a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și a Adunării Naționale Bisericești din anul 1999, în zilele de 3-5 februarie, mijlocul zilei de vineri a fost rezervat sfințirii locului și a crucii, unde se va înălța Catedrala Mântuirii Neamului, la această ședință fiind invitat și semnatarul acestor rânduri.

Binecredinciosul nostru popor cu conducătorii lui, laici și clerici, după dobândirea independenței de stat în lupta cu turcii sub a căror amenințare și cvasi-stăpânire am stat patru secole și jumătate, ca să-și arate mulțumirea față de Dumnezeu Părinților noștri pentru această biruință miraculoasă, când însăși numeroasa oaste a pravoslavniciei Rusii nu putuse ține piept oștilor mahomedane a lansat ideea construirii unei Catedrale mult încăpătoare, „podoabă a orașului” și a țării însăși, „atracție pentru toți credincioșii și mărturie pentru străini despre înaltele sentimente religioase de care este însuflețit”. Dar în același timp să fie cinstiți și eroii neamului.

În 1884, s-a aprobat de executiv și de corpurile legiuitoare suma de cinci milioane lei, dar căroră, în decursul anilor, li s-au dat alte sociale întrebuintări, rămânând doar a zecea parte din sumă. În 1899, toată sarcina financiară a fost lăsată pe seama credincioșilor. S-a constituit de către Sfântul Sinod o comisie care să se ocupe cu strângerea fondurilor. Cu această ocazie, Sfântul Sinod, la propunerea mitropolitului Iosif Naniescu, a hotărât ca amplasarea Catedralei „să fie la capul Dealului Mitropoliei, unde este astăzi (adică la 1900), piața de zarzavaturi... și unde a fost casa familiei Brâncoveanu, ca să nu se mai dea atâția bani pe terenul expropriat de la alți locuitori”. Izbucnind primul război mondial din 1914, inițiativa construirii Catedralei a fost amânată, construindu-se însă Palatul Parlamentului pe terenul și cu banii Mitropoliei.

După 1918 s-a pus din nou problema construirii Catedralei, ca drept recunoștință adusă lui Dumnezeu „pentru înfăptuirea României întregite și

ca simbol al unității noastre de neam și de credință”. Demersurile către regele Ferdinand le-a făcut însuși Mitropolitul primat, *Miron Cristea*, în numele Sfântului Sinod. La 10 mai 1920, regele dă aprobarea „să se înceapă pregătirile” pentru zidirea acestei biserici. Acum, pentru prima dată, Primatul Bisericii Române o numește „Catedrala Mântuirii Neamului”. Se alcătuiește un comitet din 45 de persoane cu atribuții importante în toate ramurile vieții sociale a Neamului. Colecta, pe care trebuia să o realizeze, n-a fost lansată. În 1925, cu prilejul înființării Patriarhiei Române, „s-a readus în actualitate interesul pentru construirea Catedralei...”, iar prim-ministrul de atunci, folosindu-se de aprobarea dată de rege în 1920, „a deschis un credit de trei milioane pentru facerea planurilor”. S-au obținut de la stat și 50 000 metri pătrați și, la dorința Patriarhului Miron, acum prim-regent al țării, guvernul a admis ridicarea într-un cadru festiv a unei troițe pe locul deja stabilit, ceea ce s-a și făcut la 11 mai 1929 fiind de față membrii Regenței și alte autorități bisericești, militare și politice. Patriarhul Miron sfințește troița cu apă de la Iordan și rostește o frumoasă cuvântare.

Deși „nimeni nu contestase începerea clădirii și nici n-a obiectat că țara trece prin vremuri grele”, datorită crizei economice din Europa acelor ani, totuși lucrările nu au început. Este mai mult decât sigur că „regele Ferdinand a dat un răspuns favorabil de ochii lumii, dar verbal spunea că atâta vreme cât va domni el, aceasta nu se poate face”; iar principele Carol, moștenitorul tronului, răspundea: „nici tata, nici eu nu putem începe acest lucru”, fără a spune însă de ce. Vom afla mai târziu, respectiv în 1941, când fostul mitropolit al Bucovinei, Visarion Puiu, într-un memoriu scris către conducătorul de atunci al statului cerea să facă el această Catedrală, destăinuind că regele Carol al II-lea „a spus Patriarhului Miron că nu poate începe Catedrala, că se teme de masoni” (vezi *Glasul Bisericii*, nr. 6-12, 1995, p. 142, nota 21 și 24).

În această delicată situație, Patriarhul Miron a mai amânat începerea construirii. Cum însă sumele „adunate cu multă trudă în vremuri grele” se puteau irosi, iar complexul ctitoriei lui Șerban Cantacuzino din Dealul Mitropoliei se ruina mult și la Ierusalim și la Iordan era absolut trebuință de un Așezământ românesc, a cheltuit banii în reparațiile necesare pe exterior și interior și în construirea Așezământului.

Începând al doilea război mondial în 1939, cu toate diversificările, nenorocirile, mutațiile politice și chiar a granițelor, iar în final (după 1945) România căzând sub cortina de fier impusă de „grașii pământului” care cârmuiau în acel timp, și noi rămânând în acest spațiu timp de 45 de ani,

nimeni nu a putut măcar gândi la construirea unei Catedrale, de vreme ce atunci se dă râmau bisericile.

Dar, generația celor în jur de 80 de ani acum, aveam încă speranță într-un miracol. Iar actualul Patriarh Prea Fericitul Părinte Teoctist, slujind în arhierie de 40 de ani, când s-a produs Revoluția din 1989, nu a încetat niciodată într-ale lui cuvântări să strecoare cu multă abilitate dragostea de neam și de Legea lui sfântă, dar și credința nezdruclinată în Dumnezeuul Părinților noștri. În primul trimestru al anului 1990 împlinea 75 de ani. Vrajmașii interni, de teapa celor care împiedicau pe regi să demareze construirea Catedralei, și cu unii confrăți din slujirea preoțească, precum și câțiva dascăli și studenți (ultimii manipulați de primii), au încercat să-l înlătore din scaun pe acest apărător al ființei Neamului și Bisericii străbune în acele vremuri de restriște; pe acesta care în 1987 nu a cedat amenințărilor trimișilor conducătorului unic al statului comunist, care îi impuneau să mute Patriarhia, ca ei pe acest loc „să niveleze și să sistematizeze“.

Părintele Patriarh Teoctist, cu aprobarea Consiliului Național Bisericesc și „în consensul dorinței credincioșilor“, a pus în 1990 din nou problema construirii acestei Catedrale. Conducerea politică însă – cu orbecăirea specifică celor ce ieșeau din „întuneric și din umbra morții“ – a reflectat în timp mesajul Bisericii. Astfel că în 1995, când Biserica Ortodoxă Română avea un întreit praznic (110 ani de la acordarea Autocefaliei, 70 de ani de la înființarea Patriarhiei Române și 80 de ani de la venirea pe lume a celui ce acum slujea Biserica și țara ca Patriarh), acest Prea Fericit Părinte a îndreptat apelul în public, pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului, „cătore președintele țării, executiv, parlament, reprezentanți ai armatei, lideri ai partidelor politice și conducătorii organizațiilor culturale, prezenți la aceste serbări. Toată lumea a fost de acord să sprijine edificarea în București a Catedralei...“.

Producându-se însă schimbări în conducerea țării (președinte, executiv, legiuitori etc.), Părintele Patriarh, asemeni văduvei din Evanghelie (Luca 18, 1-7), a stăruit bătând la porțile inimilor celor ce conduc. Și Dumnezeu, prin oamenii puși să guverneze, a săvârșit minunea, aprobându-ni-se imediat și locul de amplasare și începerea lucrărilor, în același cap de Deal al Mitropoliei, pe întinsa pajiște din Piața Unirii, despresurată prin sistematizările din ultimele două decenii de vechile clădiri și înconjurată de blocuri mărețe, străbătând prin mijloc magistrala care conduce la monumentală clădire a Parlamentului de pe Dealul Spirii, de unde se vede toată panorama dinspre răsărit a Bucureștiului, străjuită de blocuri până în zare.

Ziua de 5 februarie 1999 a fost ziua cea mult dorită, ziua preabinecuvântată și preamărită. Dimineața, după terminarea Sfintei Liturghii, a avut loc în Catedrala Patriarhală Te-Deum-ul de cerere și de mulțumire către Dumnezeu, slujba săvârșindu-se în prezența Sfântului Sinod și a membrilor Adunării Naționale Bisericești, precum și a numeroși credincioși. Din biserică toți cei în drept să participe și cei invitați au mers în Palatul Patriarhal, care până nu de mult a servit forului legislativ al României. S-a desfășurat ședința de lucru privind toate aspectele activității din întreaga Patriarhie pe anul trecut și directivele propuse pentru anul în curs. După ora 11.00 și până în jurul orei 14.00, s-a desfășurat ceremonia de sfințire a locului și a crucii, unde se va înălța Catedrala Mântuirii Neamului. În afara bisericii și a Palatului Patriarhal, mulțime mare de credincioși, ordonați și pașnici, așteptau începerea festivității. Convoitul, format din membrii laici ai Adunării Naționale Bisericești, cu preoți din Adunarea Națională și din Capitală, înveșmântați cu epitrahile, și ierarhi, în epitrahil și omofor, cu Prea Fericitul Patriarh în partea din urmă a convoiului și cu moaște ale Sfântul Ioan Gură de Aur purtate tot de preoți, înaintau și străbăteau printre miile de credincioși de pe marginea străzii, care se adăugau mulțimilor de credincioși care veneau în urma noastră. Aproape de locul opririi, au ieșit în întâmpinare autoritățile de stat în frunte cu Dl Președinte Emil Constantinescu, cu Dl prim-ministru, Radu Vasile și alți membri de seamă ai guvernului, reprezentanții celor două foruri legiuitoare, Dl Petre Roman de la Senat și Dl Ion Diaconescu de la Camera Deputaților, și alți parlamentari, ofițeri superiori, membri ai conducerii locale, iar din partea opoziției: Dl Ion Iliescu – președintele PDSR, Dl Valeriu Tabără – președintele PUNR ș.a. Slujba de sfințire a locului și a crucii a fost săvârșită de Părintele Patriarh, de mitropoliți și arhiepiscopi ai Bisericii noastre. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi. Emoțiile și entuziasmata bucurie se puteau citi pe fețele credincioșilor de rând și pe cele ale intelectualilor politicieni sau non-guvernamentali, pe ale preoților și ale monahilor și monahiilor. Scurtul cuvânt al Patriarhului, pătruns și Dânsul de emoții simțite și în rostire, a fost la o înălțime accesibilă tuturor minților capabile să străbată cu plăcere bolta orizontului nostru național și creștin-ortodox, cuvânt pătrunzător în inimile tuturor iubitorilor de Dumnezeu și de neam, trăitori în Hristosul Cel din slavă, fiecare după puterile lui, Cel din Sfântul Potir, Cel sălășluit în noi la Botezul în numele Sfintei Treimi, înconjurat de darurile Sfântului Duh, prin ungerea cu Sfântul Mir și hrănit mereu cu-al Său Trup și Sânge, ca să crească prin creștineasca și vrednica Împărtășire.

Domnul Președinte, retrăind parcă pruncia din casa părintească, specifică țăranilor noștri, a cuvântat scurt, emoțional, atingând lipsurile din societatea românească, îmbogățirea peste măsură a unora prin mijloace necinstite, încrâncenarea în lupte pentru putere, certurile și dezbinările în mai toate straturile sociale, chemând, în final, la unitatea cea creștină în jurul Bisericii, pentru care unitate se ridică acest sfânt și măreț locaș. Membrii prezenți, cei cu funcții de conducere în stat, au mai dialogat cu credincioșii încet și în grupuri restrânse.

Reflectând în mine însumi, mărturisesc și sunt convins că Dumnezeu l-a salvat pe Patriarhul Teoctist de lupii sfâșietori de neam și de lege, și-i dă puteri sporite în complexa și greaua păstorire ca, prin experiența sa, prin dragostea sa nativă față de credincioși, să aibă milă de sufletele întregului neam românesc, să nu se abată spre ademenirile dușmanilor neamului și Bisericii, și să păstreze credința străbună, cârma dreaptă în păstorire și înflorirea în virtuți a tuturor fiilor duhovnicești.

Dumnezeu să facă minunea străngerii grabnice de fonduri și menținerea în putere a Patriarhului nostru spre a supraveghea lucrările și a ajunge să slujească Sfânta Liturghie în Catedrală, unde rugăciunile să nu înceteze spre mântuirea întregului popor românesc, părtaș al Tainelor și al slujbelor Sfintei noastre Biserici.

Arhim. Dr. Ioasaf Popa

LUCRĂRILE ADUNĂRII EPARHIALE A SFINTEI ARHIEPISCOPII A BUCUREȘTILOR

Potrivit procedurilor statutare și regulamentare, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a convocat în sesiune de lucru, în ziua de joi, 14 ianuarie 1999, Adunarea Eparhială a Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor, pentru a analiza și aproba activitatea administrativ-bisericească, cultural-misionară și economic-gospodărească desfășurată în cuprinsul Eparhiei, în anul 1998.

Lucrările s-au deschis la orele 9.00, cu slujba Te-Deum-ului, oficiată în Catedrala Patriarhală, în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și a membrilor Adunării Eparhiale, de către un sobor de preoți și diaconi, în fruntea căruia se afla Prea Sfințitul Teodosie Snagoveanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, după care s-a cântat un Polihroniu. La oficierea serviciului religios au asistat și părinții consilieri de la Centrul Eparhial și alți invitați.

La orele 9.30, membrii Adunării Eparhiale au trecut în Palatul Patriarhal și și-au ocupat locurile în sala indicată pentru această întâlnire, iar Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în calitate de Președinte, a invitat Secretariatul Adunării, alcătuit din P.C. Pr. Prof. Dumitru Popescu, secretar general, dl. director Valeriu Dăescu și dl. doctor George Stan, secretari, să se constituie în Secretariat de sedință și să dea citire apelului nominal.

În urma apelului nominal, constatându-se un singur absent și anume, dl. Dan Lupescu, motivat pe caz de boală, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a declarat Adunarea valabil constituită și a deschis lucrările, anunțând că la ordinea de zi se află prezentarea dărilor de seamă ale Sectoarelor Centrului Eparhial. Totodată, Prea Fericitul a făcut cunoscut că, potrivit art. 106, alin. ultim din Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române, la lucrări participă pe lângă membrii de drept ai Adunării Eparhiale, părinții consilieri de la Centrul Eparhial, protoierei din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, reprezentanți ai învățământului teologic universitar și seminarial și alți invitați. De asemenea, a fost prezent, ca invitat, și Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal Vincențiu Ploieșteanul.

Înainte de a se intra în ordinea de zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus următoarele:

Onorați membri ai Adunării Eparhiale,

„Să fim spre lauda slavei Sale“

(Efeseni 1, 12)

✓ „Pentru că avem și membri noi în Adunarea Eparhială, aș dori să subliniez că instituția noastră bisericească, fiind un așezământ divino-uman, are misiunea dumnezeiască de a vesti Sfânta Evanghelie și a aduce la îndeplinire, în timp și spațiu, voia Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Având în vedere această misiune veșnică a Bisericii pe pământ, legată de oameni, slujitorii și credincioșii ei, de asemenea oameni, trebuie să aibă și o organizare. Această organizare, pe care o avem și noi, ne dă posibilitatea ca, în fiecare an și ori de câte ori este nevoie, să ne întâlnim și să gândim la cele ce se cuvine a lucra și a învăța, mai mult și mai bine, pentru împlinirea voinței lui Dumnezeu pe pământ. De aceea, fiecare dintre dumneavoastră, membri aleși în Adunarea Eparhială, clerici și credincioși, ne sunteți foarte prețioși, pentru că noi, lucrând aici la Centrul Eparhial, nu avem posibilitatea să cunoaștem îndeajuns de bine realitățile din parohii. Or, prin această organizare, de acolo de unde vă găsiți fiecare, puteți să aduceți un spor în cunoștințele noastre și să ne oferiți soluții care să îmbunătățească viața noastră bisericească.

Viața pe pământ totdeauna a fost frământată. După cum marea nicio dată nu se liniștește, ci se tulbură mereu în adâncurile sale, chiar și atunci când este calmă la suprafață, tot așa sufletul omenesc, spun Sfinții Părinți, se zbuciumă neîncetat. Chiar și atunci când oamenii par senini și liniștiți, în adâncul sufletului fiecare are câte o frământare, câte o preocupare, câte ceva care nu-l mulțumește, pentru că tot ceea ce este pe pământ demn de a-l satisface pe om are caracter relativ, atât din punct de vedere material, cât și social, la care se adaugă necazurile și suferințele. Ținând seamă de această stare de lucruri, Biserica, în întreaga ei istorie, și-a legat strâns activitatea de viața omului, nu numai de cea sufletească, ci și de grijile lui mărunte, de zi cu zi, care se adună și constituie sursa principală de zbucium și de frământare. Dar Biserica întotdeauna a căutat, mai ales, la cele dinlăuntru ale ființei umane, nu atât la cele exterioare, cât la cele sufletești. Însuși Mântuitorul Hristos ne-a dat pildă de felul cum trebuie să se stabilească relațiile cu omul, procedând cu blândețe, fără a ocoli întrebările, aluziile, dar mai ales prin contactul nemijlocit cu toți cei care îi ieșeau în cale, pogorându-se în adâncul ființei umane, îndeosebi a celor păcătoși.

De aceea, Biserica are o misiune foarte frumoasă și înaltă în aceste vremuri de asprime a vieții pământești, dominată de intoleranță necruțătoare și de lovire reciprocă între oameni, mergând până la desființarea demnității, a personalității lor. Aceasta e specifică epocilor de căutări în istorie, când omul, îndepărtându-se de învățătura cea dreaptă și limpede a Mântuitorului Hristos, de gândirea și scrierile Sfinților Părinți, devine pradă unor manifestări ce nu sunt departe de instinct, atât în viața socială, cât și în cea individuală.

În vremurile acestea, noi toți, slujitorii și credincioșii Bisericii, pentru că suntem una în Hristos, avem șansa să ducem lumină acolo unde este întuneric, nădejde acolo unde este îndoială, încredere acolo unde este nesiguranta. Dar să facem aceasta cu prisos de bunăvoință și de dragoste, căci orice lucru în Biserică, dacă nu-l facem cu voie bună, ca pentru Dumnezeu și nu-l slujim pe aproapele nostru ca pe Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, rodește foarte greu. Mă refer mai ales la frații preoți, care trebuie să fie permanent în mijlocul credincioșilor, să-i cheme la slujbe, să le asculte și să le cunoască necazurile și suferințele și să contribuie la alinarea lor.

Aș zice că este o șansă pentru noi suferințele din lumea de azi. Și în vremea Sfinților Părinți au existat suferințe teribile, căci ele n-au lipsit nicio dată din viața omenirii, dar ei au împlinit adevărate opere de binefacere, au creat instituții de asistență socială și ne-au lăsat tratate de înțelepciune, pe care noi le folosim astăzi. Tot așa, persecuțiile celor trei secole din viața Bisericii universale au creat acele Apologii, de o rară frumusețe, din perspectiva gândirii unor convertiți la creștinism, a unor filosofi, ca Sfântul Iustin și alți învățați, care au pus în valoare latura cea mai vie, cea mai adâncă a Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iubirea aproapei, până la jertfa de sine. Iată ce lucrări și ce gândire minunată a rezultat din faptul dureros al prigonirii, al suferințelor și al morții cohortelor de martiri.

Așadar, trebuie să lucrăm mai mult și mai bine în aceste vremuri grele, căci ele dau la iveală frumuseți de eroism, după cum și avem în viața Bisericii noastre, la preoți vrednici, care fac adevărate minuni în parohiile lor, că n-ai zice că sunt lipsuri și greutatea pe lume. De aceea, gândul patriarhului Miron Cristea și a celor de dinaintea lui, de la 1878, de a avea o catedrală în București, tocmai în acești ani a răsărit. Se va împlini, pentru că asemenea lucrări nu se fac numai cu bani, ci și cu suflet, cu credința în Dumnezeu. Astfel de biserici, pe care le întâlnim și în Arhiepiscopia noastră și în alte eparhii, contrazic starea de îngrijorare provocată de situația atât de tristă economică și socială prin care trece țara noastră în prezent.

În istorie, Biserica totdeauna a ieșit biruitoare, iubiții mei, a ieșit întărită cu noi pagini de viață și de gândire creștină. Așa trebuie să privim noi

situația de astăzi, să avem puterea să trecem dincolo de cele văzute, spre adevărata față a Bisericii noastre. Unii ne reproșează, și pe bună dreptate, că viața ortodoxă este înceată, dar atunci când ar pătrunde în adâncul ei ar vedea adevărata realitate, în aceste noi altare, noi școli, noi așezăminte de ajutorare a orfanilor, a bătrânilor, a celor lipsiți și neputincioși.

Am pășit astăzi aici, ca pe lângă cele de ordin administrativ, economic, care nu întotdeauna adaugă ceva la setea noastră duhovnicească, să gândim la mai binele vieții sufletești pe calea desăvârșirii, pe care Părinții Bisericii o numesc Calea împărătească a îndumnezeirii. Cu acest gând ne întâlnim și rugăm pe Dumnezeu să binecuvinteze lucrările noastre, spre binele tuturor, spre slava Bisericii, în primul rând, și a poporului nostru românesc, care a străjuit în acest colț de lume două mii de ani, cu crucea suferinței și cu bucuria Învierii, străbătând secolele și lăsându-ne o moștenire așa de frumoasă, pe care noi trebuie s-o păstrăm, s-o îmbunătățim și s-o transmitem mai departe urmașilor.

Bine ați venit sănătoși și Dumnezeu să binecuvinteze lucrările noastre!”

După această cuvântare, prin care a scos în evidență cerințele actuale ale vieții bisericești în Arhiepiscopia Bucureștilor, îndemnând pe membrii Adunării Eparhiale să contribuie, cu sugestii și propuneri întemeiate, la îmbunătățirea activității, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a cerut părinților consilieri să depună la Secretariatul ședinței dările de seamă ale Secoarelor Centrului Eparhial, pentru a fi distribuite Comisiilor de lucru ale Adunării, spre studiere și analiză. Prea Fericirea Sa a reamintit, apoi, componența nominală a Comisiilor Adunării și a indicat fiecăruia sala unde își va desfășura lucrările.

În continuare, lucrările Adunării s-au desfășurat pe comisii.

După reluarea lucrărilor în plen, la invitația Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, s-au prezentat rapoartele comisiilor, după cum urmează:

– P.C. Pr. Șchiopu Alexandru – raportorul Comisiei Bisericești, a prezentat activitatea Sectorului Administrativ-Bisericesc și ale compartimentelor: Inspectorat, Secretariat, Exarhat, Juridic și Personal;

– P.C. Pr. Catrina Aurelian – raportorul Comisiei Culturale, a înfățișat activitatea în școlile teologice, educația religioasă în școlile de stat, desfășurarea Conferințelor preoțești, activitatea coralelor bisericești, a bibliotecilor parohiale și activitatea editorială;

– P.C. Pr. Cojocar Marius – raportorul Comisiei Economice, a expus activitatea Sectorului Economic, care cuprinde compartimentele: Inspectorat economic, Social, Contabilitate și Tehnic.

După citirea rapoartelor, care au înfățișat lucrarea desfășurată de Secoarele Centrului Eparhial în anul care s-a încheiat, formulând și propuneri

pentru îmbunătățirea activității în perioada ce urmează, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a invitat membrii Adunării Eparhiale să participe la discuții în legătură cu cele prezentate.

A luat cuvântul, mai întâi, dl. Acad. Prof. Dr. *Constantin Bălăceanu-Stolnici*, care a subliniat că Biserica noastră este încă supusă unor atacuri prin presă și alte mijloace, dar ele nu se mai bazează pe o atitudine atee, ci mai mult pe o poziție scientistă, teistă, ceea ce ridică probleme noi, la care trebuie să facem față. Una din soluțiile eficiente, a arătat vorbitorul, o constituie intensificarea activității liturgice, cu toate implicațiile ei, precum și lucrarea de întărire a vieții creștine, prin restaurări și construcții de noi biserici. Faptul că numai în anul trecut au fost sfințite și resfințite 22 de biserici, înseamnă foarte mult pentru o perioadă așa de dificilă din punct de vedere economic. Referindu-se apoi, la necesitatea unei catedrale patriarhale în București, vorbitorul a arătat că este bine ca lucrările de construcție să înceapă înainte de sfârșitul acestui mileniu.

În continuare, vorbitorul s-a referit la implicarea socială a Bisericii, mai ales în spitale, azile și orfelinate, care impune sporirea rolului preotului, având în vedere necesitatea recuperării spirituale a celor în cauză, precum și la intensificarea activității catehetice, nu numai prin educație religioasă în școală, ci și în afara ei, pentru a-i cuprinde și pe copiii străzii.

În sfârșit, punând în evidență faptul că societatea civilă privește preotul ca pe un model, vorbitorul a arătat că în această privință mai sunt încă multe scăderi și neajunsuri, cum se menționează și în dările de seamă, dar este de părere că pentru eliminarea lor trebuie să vină atât organele bisericești disciplinare, cât mai ales conștiința fiecărui preot.

Al doilea vorbitor, Dl. Prof. Univ. *Ilie Bădescu*, a pus în discuția Adunării agresivitatea puterilor răului împotriva Bisericii și a neamului, cu conotații antiliturgice, anticlericale și antinaționale. Aceste atacuri sunt însă neîntemeiate, a susținut vorbitorul, dacă se ține seama de activitatea bogată a Bisericii, pe toate planurile, cu precizarea că ea nu este suficient de mediatizată, pentru a fi bine cunoscută în cercuri largi.

Cea mai completă agresiune împotriva Bisericii, o inițiază și o derulează televiziunea, a mai afirmat vorbitorul, din nefericire chiar televiziunea națională, cu emisiuni antireligioase și anticlericale.

De aceea, este necesară monitorizarea tuturor atacurilor la adresa Bisericii, pentru a li se da o ripostă eficientă, care asemenea atacurilor au impact asupra tineretului. Legat de aceasta, vorbitorul consideră în final că trebuie stabilite legături mai strânse cu acele posturi de televiziune dispuse să inițieze emisiuni religioase în colaborare cu Biserica.

Referindu-se la atacurile furibunde la adresa Bisericii, P.C. Pr. Prof. Dr. *Dumitru Popescu*, cel de-al treilea vorbitor, a arătat că ele sunt rezultatul unei mentalități secularizate, care tinde la scoaterea creștinismului din viața socială, transferându-l din domeniul public în cel privat, din realitățile sociale în lumea interioară, nevăzută. Există și la noi în țară persoane, din rândul intelectualilor, care s-au exprimat public că Biserica nu are ce căuta în societate, pentru că societatea și omul se mântuiesc prin cultură. Dar cultura, oricare ar fi ea, a precizat vorbitorul, este un produs omenesc și nicio dată nu poate fi izvor de viață veșnică, cum este Dumnezeu.

În această situație, misiunea Bisericii ar consta în lucrarea de edificare a poporului în domeniul credinței. Poporul și-a păstrat credința, cu toate vitregiile prin care a trecut, a spus vorbitorul, dar nu este suficient de pregătit din punct de vedere al învățăturii de credință. Pentru aceasta, avem nevoie de broșuri de propagandă religioasă, care să-i edifice pe credincioși asupra marilor probleme cu care se confruntă astăzi societatea, ca să poată duce o viață creștinească, săvârșind fapte cu răspundere față de Dumnezeu și față de omenire.

Totodată, a mai arătat vorbitorul, trebuie adâncit procesul de integrare a Bisericii în societate, iar Catedrala Mântuirii Neamului, de care s-a vorbit în dările de seamă, are nu numai o valoare națională ci și o valoare emblematică, căci ea apare ca o confirmare a acestui proces de integrarea a Bisericii noastre, ca factor de unitate spirituală și națională.

În sfârșit, P.C. Pr. Prof. Dr. *Dumitru Radu*, ultimul vorbitor a ridicat problema grijii în selectarea cadrelor didactice pentru școlile noastre teologice, pentru că Biserica nu și-a fructificat pe deplin drepturile ei înscrise în Protocolul încheiat cu Ministerul Educației Naționale în acest domeniu.

Problemele ridicate de vorbitor au fost lămurite pe parcursul discuțiilor de Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, care a dat fiecăruia explicațiile cuvenite.

După încheierea luărilor de cuvânt Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, a rostit următoarea cuvântare:

„În încheiere, revin la ideea de la început, că în această atmosferă apăsătoare și în acest hățiș de așa-zise adevăruri, care ni se impun cu agresivitate, e foarte greu de dat sentințe. De aceea, fără răbdare și fără iubire între noi nu vom răzbi. E singura soluție de izbăvire a lumii din această catastrofă sufletească, ce devine pe zi ce trece tot mai amenințătoare și doborâtoare pentru ființa omenească și pentru ființa neamului nostru.

Și în Biserica avem greutate. Dacă la Eparhie s-a îmbunătățit și diversificat lucrarea noastră, cum ați auzit din dările de seamă, viața parohiei

așteaptă încă să fie reînviată, începând cu slujirea și cu predica, dar mai ales cu raporturile dintre preoți, care trebuie să se iubească între dânșii. În Biserică nu se aplică principiul distrugător: dinte pentru dinte și ochi pentru ochi, ci lucrează bunătatea, iertarea și iubirea. De aceea, fac apel și în această ședință, ca începând de la Centrul Eparhial și până la parohie, să revenim cu toții la iubirea lui Hristos și la lucrarea lui Hristos. Nu se poate altfel.

În legătură cu Catedrala Mântuirii Neamului, vă asociez pe toți la realizarea ei și în comunicatul ce se va da publicității vom menționa că Adunarea Eparhială a luat act cu adâncă smerenie de împlinirea rugăciunilor înaintașilor noștri ca această catedrală să-și dobândească loc de înălțare. Mărturisind aceasta, fiecare dintre noi vom contribui cu bucurie la zidirea ei și vom îndemna pe toți frații noștri să sprijine edificarea acestei opere, care nu este numai pentru deceniul ce se încheie, ci pentru cel care începe și pentru cei ce vor urma.

Mulțumindu-vă pentru participarea și interesul pe care l-ați arătat lucrărilor Adunării noastre, doresc, în anul care începe, să ne ajute Dumnezeu să ducem la bun sfârșit ceea ce ne-am propus". ↑

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, a supus aprobării Adunării Eparhiale rapoartele comisiilor și propunerile de îmbunătățire a activității în viitor care au fost aprobate în unanimitatea voturilor celor prezenți.

Epuizându-se ordinea de zi, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, a mulțumit încă o dată celor prezenți pentru contribuția adusă la îmbunătățirea activității misionar-pastorale în cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor și a declarat închise lucrările Adunării Eparhiale.

S-a rostit, în continuare, rugăciunea „Cuvine-se cu adevărat”, după care a urmat o agapă frățască în trapeza Palatului Patriarhal.

Gh. Vasilescu

FRĂȚIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎN ANUL 1998

*„Iubitule, mă rog să ai spor în toate
și să mergi bine cu sănătatea
precum mergi cu sufletul”
(III Ioan 1, 2).*

Frăția Ortodoxă Română (FOR), asociație misionară care își desfășoară activitatea cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a încercat și în anul 1998 să-și îndeplinească scopul pentru care a fost reînființată. Rămâne încă înviorarea vieții religioase și morale a poporului, prin repunerea învățaturii creștine ca fundament al societății românești. Aceasta se va transforma economic și social doar printr-o repunere în valoare a moralei creștine. În același timp, FOR și-a propus să contribuie la formarea conștiinței creștin-ortodoxe a fiilor tineri ai Bisericii străbune și să le trezească responsabilitatea în Dumnezeu și cu Creația Sa.

De asemenea, Frăția Ortodoxă a încercat să promoveze cultura creștin-ortodoxă, să participe la unele acte de caritate și binefacere, în măsura posibilităților, precum și la toate eforturile Bisericii Ortodoxe Române îndreptate în spiritul Evangheliei lui Hristos.

Pe linie culturală a organizat o serie de Conferințe duhovnicești, seri creștine, la Palatul Patriarhiei sau la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, unde s-au expus probleme vitale ale misiunii Bisericii astăzi. Între acestea se disting conferințele Părintelui Profesor Dr. Constantin Galeriu, președintele FOR: *Agresiunea imoralității și răspunsul teologului astăzi; Fericirea credinței în Hristos Cel înviat; Vocația umană în Hristos și răspuns la întrebările relative la religie și știință.*

Tradiționala seară duhovnicească dedicată «Sfântului Apostol Andrei» și sărbătorii Nașterii Domnului s-a desfășurat la 13 decembrie, în Aula Palatului Patriarhal. Ca de fiecare dată, la manifestările mari ale Frăției Ortodoxe a participat și Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

În deschiderea programului a fost lansată o nouă editură, „România Creștină”, condusă de către Părintele Bogdan Petrace. Domnul Răzvan

Bucuroiu, care în cadrul editurii coordonează colecția «*Dicționarele României Creștine*» și «*Literatură Creștină*», a prezentat proiectele editoriale, și mai ales cartea *Minunile Martirilor țariști*, București, 1998. Președintele ASCOR, domnul Tudor Popescu s-a referit la colecția coordonată de domnia sa «*Răspunsuri tinerilor – Conferințele ASCOR*». Cunoscutul duhovnic bucureștean, părintele arhimandrit Ioasaf Popa, a prezentat *Istoria Monahilor din Egipt*, tradusă de Prea Cuvioșia sa din greaca bizantină, o premieră pentru iubitorii spiritualității Părinților pustiei, fiind scrisă în duhul Patericului și al Limonarului, de diaconul alexandrin Timotei la sfârșitul secolului IV. Cartea însăși este prefăcută de către Prea Fericitul Patriarh Teoctist, profund cunoscător al vieții monahale autentice. Principalele colecții ale editurii sunt: «*Clasici ai teologiei românești*», «*Vocile creștinătății*», «*Glasul monahilor*», «*Călugării noastre*», «*Omiletica*», «*Mari arhierii ai Bisericii Ortodoxe Române*», «*Orizont pravoslavnic*», «*Viața teologică și monastică*», coordonată de tânărul arhieru vicar al Râmnicului, P.S. Irineu, «*Patrimoniu comun*», «*Credința ta*», «*Copiii noștri*», «*Didascalos*», «*Carte școlară*». La lansarea editurii au participat alături de Prea Fericitul Părinte Patriarh și P.S. Teodosie Snagoveanu, invitați de marcă precum: Părintele Prof. Dr. Constantin Galeriu, Alexandru Paleologu cu fiul său Toader, asistent la Sorbona, coordonatorul uneia dintre colecții; domnul Costion Nicolescu, reprezentanți ai presei și televiziunilor, și un numeros public. În cuvântul său, Patriarhul României a subliniat importanța editurilor de carte, născute din dorința de cunoaștere duhovnicească, și că noua editură, vine ca un dar de Crăciun, făcut credincioșilor României. În continuarea programului, Domnul Prof. Dr. Emilian Popescu, vicepreședintele Frației Ortodoxe Române, a deschis seara duhovnicească propriu-zisă, oprindu-se asupra misiunii apostolice, în zonele noastre, a Sfântului Apostol Andrei.

Corul clasei a III-a de la «*Liceul de muzică Dinu Lipatti*» din București, sub conducerea Doamnelor Tereza Ilie și Valeria Ionescu, a prezentat un program de colinde și poezii de Crăciun.

Domnul doctor Pavel Chirilă, președintele Asociației medicale creștine Christiana, a ținut un cuvânt despre: «*Cauzele spirituale ale bolilor*», căutând a evidenția necesitatea unui nou concept de medicină creștină, concept pentru care și Frația Ortodoxă Română a luptat după 1990.

Domnia sa a menționat că: «Un percept de bază al conceptului de medicină creștină ne învață că minunata alcătuire a ființei umane, starea de sănătate, starea de boală și fenomenul vindecării – toate există și se petrec necondiționat în trup și suflet. Cele două entități sunt concepute împreună, se nasc împreună, se îmbolnăvesc împreună, se vindecă împreună, iar la

moarte sufletul se reîntoarce sănătos sau nu în veșnicie. Valorificarea conceptului de medicină creștină are în primul rând o mare importanță pastorală: spitalul este un ocean de suferință, disperare și căutări în care preotul și medicul creștin pescuiesc suflete, îmbisericesc sau reîmbisericesc oameni ruși de Biserică. În al doilea rând are o importanță morală pentru bolnav căci boala îl face pe om mai bun, pentru mediul caritativ prin prisma Bisericii. În al treilea rând are o importanță dogmatică – căci bolnavii învață valorile credinței ortodoxe neștirbite».

Domnul doctor Chirilă a insistat asupra cauzelor «nesigure» și de multe ori «necunoscute» ale bolilor. Oameni puși în aceleași condiții «fac sau nu boala – ceea ce înseamnă că întotdeauna există și alte cauze ale unei îmbolnăviri decât cele ce apar la o cercetare medicală sau psihologică, bolnavului. Sunt exact aceste cauze spirituale. Parcurgând Vechiul și Noul Testament, ca un fir roșu extragem peste 30 de încălcări ale poruncilor divine care pot duce la boală».

Conferențiarul crede că: «Biserica Ortodoxă Română ar putea iniția un studiu dogmatic și pastoral pentru a limpezi preoților, medicilor și bolnavilor căile curate de vindecare integrală și definitivă, trupească și sufletească, deopotrivă».

Corul Bucovina din Câmpulung Moldovenesc, invitat de P.S. Episcop Teodosie Snagoveanul, a interpretat o suită de colinde tradiționale. Cuvântul de încheiere a aparținut președintelui Frației Ortodoxe, Părintele Prof. Dr. Constantin Galeriu.

În holul Palatului Patriarhal, același cor din Bucovina s-a întrecut în urături de Anul Nou. O surpriză autentică, pentru cei prezenți a fost Plugușorul.

Tot în anul 1998 au fost organizate o serie de rugăciuni și meditații cu caracter spiritual la unele biserici din București: la Sfântul Silvestru, la Sapienția, la Mănăstirea Sitaru.

Filialele Frației Ortodoxe Române au desfășurat și ele, o activitate misionară deosebită. Remarcăm filialele din Galați, Suceava, Focșani, Oltenița. Printre acțiunile cu caracter comun pe care le-a inițiat filiala FOR – Iași se evidențiază editarea periodică a publicației religioase *Cuvânt și Suflet*, mai ales datorită contribuției Părintelui Protopop Andrei Constantin, a părintelui prof. Vasile Nechita și a domnului prof. univ. dr. ing. D.D. Rădăuceanu.

Filiața ieșeană a Frației Ortodoxe Române s-a preocupat în anul 1998 de organizarea unor expoziții de icoane, cicluri de prelegeri privind combaterea avortului sub genericul *Vreau să trăiesc*, în incinta unor Licee din Iași sau din alte localități moldave. FOR Iași s-a implicat și în acțiunile umani-

tare: la Căminul de bătrâni „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, înscriși în programul „O nouă familie”, sau a colectat îmbrăcăminte și ajutoare pentru cei săraci și în nevoi.

Între 26-31 iulie 1998, Filiala FOR – Iași a organizat o tabără de vară la casa de odihnă și Pelerinaje Sfinții Cosma și Damian – Bălțătești-Neamț, sub genericul „Libertate și conștiință în Lumina Logosului Dumnezeuiesc”. Cu acest prilej au avut loc o serie de convorbiri duhovnicești cu o serie de personalități culturale și spirituale. Invitat de onoare a fost și regretatul mare duhovnic de la Mănăstire Sihăstria, Părintele Ilie Cleopa, acum mutat la Domnul.

Pe viitor FOR dorește să-și continue activitatea misionară prin implicarea directă și eficientă în viața parohiilor ortodoxe prin înființarea de noi filiale spre păstrarea și întărirea credinței străbune. Atitudinea FOR față de alte asociații misionare care-și manifestă sprijinul față de nevoile morale și sociale ale poporului român rămâne una de colaborare și sprijin reciproc.

Pe de altă parte, anul acesta, Adunarea generală a Frăției Ortodoxe Române din data de 03 iunie 1998 a modificat trei articole din Statutul Asociației, articole referitoare la probleme administrative și anume: componența numărului de membri din Consiliul de conducere, redus la 15; situația casierului, care își desfășoară activitatea pe lângă Consiliul de conducere; și unul referitor la sediul FOR din Bd. Regina Maria.

Judecătoria Sectorului I București a admis cererea FOR și a luat act de modificările intervenite în actele constitutive ale asociației, conform actului adițional autentificat la data de 25 06 1998. În consecință, Frăția Ortodoxă Română are un nou Statut și un Consiliu de conducere nou, compus din 11 membri. În continuare președinte este Părintele Prof. Dr. Constantin Galeriu.

Asist. Adrian Gabor

ASPECTE ALE ACTIVITĂȚII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ÎN CUPRINSUL PATRIARHIEI ROMÂNE

Este de acum un lucru bine cunoscut că, după ce timp de 50 de ani Biserica a fost nevoită să-și întrerupă tradiția slujirii filantropice organizate, după anul 1989 s-a reușit reînnoarea acestei tradiții, mai întâi printr-o serie de inițiative izolate (aici putând fi amintiți Pr. Nicolae Tănase de la Valea Plopului, Pr. Mihail Milea de la Buzău ș.a.), ulterior ivindu-se necesitatea desfășurării acestora într-o formă organizată. Ca urmare, în luna mai a anului 1997 a luat ființă rețeaua de asistență socială din cuprinsul Patriarhiei Române, a cărei lucrare s-a dovedit încă de la început binecuvântată de Dumnezeu.

Cu toate că în cursul anului 1998 problemele economice ale țării noastre s-au accentuat, se poate spune că bilanțul activității misionare a Bisericii Ortodoxe este unul pozitiv, ceea ce nu exclude, desigur, necesitatea de și mai bine pe acest tărâm. A crescut numărul celor lipsiți material, dar totodată a sporit și zelul filantropic al unei părți a populației. Un studiu efectuat în cadrul Programului de Cercetare desfășurat de FDSC în cursul anului 1998, arată, că disponibilitatea populației de a face donații se manifestă în cazul în care ele se realizează într-o „cutie a milei” amplasată în biserică (93% din persoanele chestionate au dat acest răspuns), această disponibilitate scăzând dacă gestul de a dona ar trebui făcut într-un spațiu public oarecare, altul decât Biserica. De asemenea, același studiu a relevat că, în anul 1998, „ajutorarea Bisericii ca tip de activitate de voluntariat” ocupă ponderea cea mai mare în cadrul răspunsurilor celor ce declară că au desfășurat o activitate voluntară de un tip sau altul. Putem așadar conchide că, în cursul anului 1998, deschiderea populației de a susține lucrarea filantropică a Bisericii a fost mare, cel puțin la nivel declarativ.

În ceea ce privește pașii concreți pe care sistemul de asistență socială al Bisericii Ortodoxe Române i-a făcut în cel de-al doilea an de funcționare, sunt de menționat următoarele realizări mai importante:

La nivelul Biroului de Asistență Socială al Patriarhiei Române, în perioada 4-6 mai 1998, s-au desfășurat la Palatul Patriarhiei din București, lucrările Seminarului cu tema „Regenerarea misiunii în noul context urban din România”, organizat în colaborare cu Patriarhia Română și Consiliul Mondial al Bisericilor. Pe lângă lucrările în plen, tema Seminarului a fost dezbătută și în cadrul celei de-a treia comisii: „Dimensiunea filantropică și socială a misiunii Bisericii în mediul urban”. Dezbaterile au inclus o serie de elemente ce au circumscris atât definirea stării actuale de lucruri în sfera filantropiei desfășurată la nivel urban, cât și o serie de propuneri specifice.

A fost vorba, pe scurt, despre următoarele aspecte: definirea conceptului de filantropie; categoriile de persoane implicate în prezent în activități caritative (voluntari, specificul actual al voluntariatului); diversitatea categoriilor asistate, progrese și dificultăți înregistrate în lucrarea filantropică a Bisericii; metode, structuri, forme de filantropie; rețeaua de asistență socială a Bisericii Ortodoxe Române; identificarea resurselor financiare; legislația în domeniul social; relația asistent social – preot.

Propunerile concrete ale comisiei mai sus-menționate au vizat: implicarea Bisericii Ortodoxe Române în domeniul protecției copilului aflat în dificultate; realizarea de demersuri pentru salarizarea integrală de la stat a asistenților sociali; o mai bună mediatizare a rețelei de asistență socială a Bisericii și a activităților desfășurate în cadrul acesteia etc.

Una dintre aceste propuneri, și anume implicarea Bisericii Ortodoxe Române în domeniul protecției copilului aflat în dificultate a fost ulterior analizată și aprobată de către Sfântul Sinod în ședința din 4-5 iunie 1998. Punctul de pornire al acestei hotărâri de Sinod a fost constatarea unei tendințe accentuate de instituționalizare a copiilor (peste 98.000) precum și efectele negative pe care aceasta le are asupra dezvoltării lor fizice, psihice și morale. Întrucât statul a creat deja cadrul legislativ pentru ocrotirea acestor minori în familie (Hotărârea de Guvern nr. 205/1997 privind organizarea activității autorităților administrației publice locale în domeniul protecției drepturilor copilului; Ordonanța de Urgență nr. 26/1998 aprobată prin Legea nr. 108/1998, privind protecția copilului aflat în dificultate și Hotărârea de Guvern nr. 217/1998 privind condițiile de obținere a atestatu-lui, procedurile de atestare și statutul asistentului maternal profesionist) și având în vedere experiența acumulată în multe părți ale țării în acest domeniu, (exemplul Pr. Nicolae Tănase de la Valea Plopuului fiind relevant) s-a evidențiat că preotul are, mai mult decât oricine altcineva, capacitatea de a sensibiliza enoriașii pentru a primi în sânul familiilor lor unul sau chiar mai mulți copii aflați în dificultate, știut fiind faptul că familia este singurul

mediu în care personalitatea copilului poate evolua armonios. Totodată, având în vedere și prevederile Regulamentului de organizare și funcționare al Bisericii Ortodoxe Române, Sfântul Sinod a considerat oportună implicarea tuturor structurilor bisericești într-un program coerent, desfășurat la nivel național, care să aibă drept finalitate aducerea copiilor instituționalizați în familii, iar ca loc de aplicare propriu-zisă – parohia. Astfel, Sfântul Sinod a hotărât:

- Implicarea unităților bisericești ortodoxe în actuala preocupare națională de protecție a copilului;
- Convocarea unei întruniri speciale ale coordonatorilor eparhiali de asistență socială pentru a analiza și modalitățile concrete de implicare a Bisericii în programul național de protecție a copilului;
- Dezbaterăa întregii problematice privind protecția copilului în cadrul conferințelor preoțești.

O lună mai târziu, în data de 2 iulie 1998 dând curs acestei hotărâri, s-a desfășurat la Palatul Patriarhal din București: Întrunirea coordonatorilor eparhiali de asistență socială, în cadrul căreia s-a discutat Programul de implicare a Bisericii în domeniul protecției sociale a copilului aflat în dificultate, elaborat de Biroul de Asistență Socială al Patriarhiei Române.

Cu acest prilej, s-a luat în discuție legislația actuală privind protecția copilului, s-au adus în prim plan detaliile referitoare la responsabilitatea structurilor bisericești de la cele patru nivele (parohie, protopopiat, centru eparhial și administrație patriarhală), s-au prezentat instrumentele de lucru (fișele de evaluare elaborate în funcție de specificul responsabilităților fiecăruia din cele patru nivele), discutându-se eficiența acestora și s-a prezentat cadrul legislativ privind activitatea organizațiilor non-guvernamentale în domeniul protecției copilului.

Caracterul consultativ al acestei întruniri s-a materializat în forma finală a Programului de implicare a Bisericii în domeniul protecției sociale a copilului aflat în dificultate, iar acest document a fost trimis ulterior tuturor centrelor eparhiale. În perioada 15-17 octombrie 1998, sub patronajul Organizației Creștin-Umanitare World Vision România, a avut loc la Palatul Parlamentului din București, Conferința Bisericilor Creștine din România cu tema „Întoarcerea creștinilor dinspre sine către lumea pentru care a murit Hristos”, conferință la care a fost invitată și Biserica Ortodoxă Română printr-un număr de 85 de reprezentanți. De asemenea, au participat reprezentanți ai altor confesiuni creștine, ai instituțiilor statului, ambasadelor și ai unor organizații neguvernamentale.

Principalul scop al conferinței a fost cel de susținere, motivare și încurajare a Bisericilor Creștine din România pentru extinderea implicării directe în rezolvarea problemelor celor defavorizați și, în special, ajutorarea copiilor aflați în situații de risc (orfani, abandonați, copiii străzii, copiii din familii sărace), prin facilitarea dialogului interconfesional, schimbul de experiență și promovarea de noi proiecte.

Cele trei zile ale conferinței au fost structurate pe șase sesiuni plene, nouă sesiuni pe secțiuni și două momente de meditație creștină.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat, din fiecare eparhie, câte un delegat implicat în activități de asistență socială, iar din eparhiile cu un volum mai mare de activități caritative au participat mai mulți delegați.

Arhiepiscopia Bucureștilor a fost reprezentată de toate persoanele implicate în activități cu caracter filantropic, profesori de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, doctoranzi și studenți de la secția de Teologie Asistență Socială. În prima zi a conferinței, ca moderator principal, Prea Sfințitul Episcop Teofan Sinaitul, Vicar patriarhal, a prezentat Mesajul Bisericii Ortodoxe Române. În acest Mesaj, P.S. Sa a arătat că, deși activitatea creștină social-filantropică actuală este încă limitată în raport cu cerințele societății, pentru a recupera timpul pierdut (perioada 1948-1989) și pentru a reînnoa o veche tradiție, Biserica trebuie să-și intensifice această activitate, cu atât mai mult cu cât motivarea pentru slujirea socială reiese din însăși rațiunea ei de a fi și cu cât, în raport cu celelalte instituții, ea deține o poziție privilegiată în abordarea problemelor sociale. Caracterul privilegiat al Bisericii ține, în special de participarea ei masivă cu voluntari la activitățile caritabile, de motivația pe care o au acești voluntari și care constă, dincolo de motivația pur umană, în credința în Dumnezeu și, în sfârșit, de rolul deosebit jucat în sensibilizarea persoanelor și instituțiilor care dețin o bază financiară solidă de a se implica în domeniul ocrotirii persoanelor în nevoie, dată fiind încrederea de care se bucura Biserica în societatea românească.

În cele trei zile ale conferinței Biserica a participat cu reprezentanți atât la lucrările în plen (Pr. Consilier Dr. Dumitru Colotelo, Diac. Prof. Dr. Petru David etc.), cât și la lucrările pe secțiuni (Prea Sfințitul Episcop Vasile Someșanul, Pr. Consilier Mihai Hau, Pr. Vasile Mihoc, Pr. Nicolae Tănase, etc.), fiind de remarcat generozitatea și diversitatea tematicii dezbătute în cadrul acestor secțiuni: *„Biserica și copiii în situații de risc, copiii orfani, copiii bolnavi de SIDA, copiii handicapați”, „Rolul Bisericii în reducerea instituționalizării copiilor. Plasamentul familial”, „Biserica și copiii în situații de risc, copiii abandonați, copiii neglijăți și abuzați, copiii din familii sărace, uciderea copiilor înainte de a se naște și asistența primară a stării de sănătate și sănătatea publică”,*

„Biserica și problemele celor în vârstă: bătrânii neglijați, bătrânii abandonați, starea de sărăcie cronică a celor de vârstă a treia” etc.

Reprezentanții Bisericilor Creștine participanți la conferință, au adresat Președinției, Guvernului și Parlamentului un mesaj în care se arată că, dată fiind constatarea existenței unor mari resurse interioare, latente, de regenerare spirituală a societății dar care sunt eficiente doar dacă sunt puse în lucrare conform Evangheliei lui Hristos și ținând seama de necesitatea depășirii diversității confesionale, de caracterul pur creștin al slujirii aproapei, se solicită sprijinul pentru elaborarea și aplicarea unei legislații care să țină seama de morala creștină și care să susțină efortul Bisericilor în munca lor de slujire filantropică.

Între 10-12 noiembrie 1998, s-a desfășurat la București, sub patronajul Patriarhiei Române și al Ministerului Justiției, Conferința preoților capelani de penitenciar din România.

Prezent la această conferință, reprezentantul Biroului de Asistență Socială al Patriarhiei Române a făcut referiri la câteva dintre dimensiunile activității de asistență socială în penitenciar. S-a subliniat, cu acest prilej, că rolul asistentului social teolog constă nu numai în a-l consilia pe deținut în vederea unei evoluții psiho-morale optime pe perioada detenției și în cea a reinserției sociale normale, ci și în a acționa eficient asupra mediului social, asupra sistemului de valori ce caracterizează familia, școala, comunitatea parohială, locul unde acesta urmează să se întoarcă. În vederea realizării complete a misiunii sale, asistentul social trebuie, însă, să colaboreze atât cu preotul capelan, cât și cu familia deținutului și cu preoții din parohiile învecinate penitenciarului.

În ceea ce privește activitatea de asistență socială desfășurată în Eparhiile din cuprinsul Patriarhiei Române, este mai întâi de menționat continuarea și diversificarea activității celor 11 Birouri de Asistență socială, care funcționează în prezent cu un număr de asistenți sociali mai mare decât anul trecut, ceea ce vădește interesul crescut al tinerilor teologi pentru slujirea socială a aproapei.

Astfel, în cursul anului 1998, programele de asistență socială din parohii și-au extins mult aria de cuprindere, printre noile activități filantropice desfășurate în acest sens putându-se enumera: acordarea săptămânală de meditații gratuite la diferite obiecte de studiu pentru copiii săraci din parohiile „Valea Aurie” – jud. Sibiu și „Sfântul Mucenic Antim” – jud. Galați, excursii și tabere școlare gratuite la mănăstiri, organizate de Parohia „Câmpu Mare”, loc. Vitomirești, jud. Vrancea, sprijinul financiar, alimentară și în îmbrăcăminte acordat familiilor cu mulți copii din Parohia „Câmpu Mare”–

jud. Vrancea și din Parohia „Valea Aurie” din jud. Sibiu. Tot în curs de desfășurare sunt și Programele de misiune și cercetare desfășurate în căminele de bătrâni din jud. Alba și la Penitenciarul Aiud din același județ, ca și Programul de strângere de fonduri realizat cu sprijinul studenților în orașul Alba-Iulia.

Instituțiile de asistență socială înființate în cursul anului 1998 în cuprinsul Patriarhiei Române, ca alternative pentru persoanele necuprinse în sistemul asistenței sociale de stat, sunt în număr de 10: Casa de tip familial „Sfântul Andrei” din Vingrad, jud. Alba, Centrul pentru primirea copiilor seropozitivi din Parohia Bujac, Arad, Cantina pentru copii orfani de pe lângă Catedrala „Sfântul Nicolae”, Galați, Așezământul de tip familial de la Dolhasca, jud. Suceava, Casa de zi pentru vârstnici din Căminul pentru bătrâni „Sfântul Ioan cel Nou” din Suceava, Cabinetul medico-umanitar din Parohia Gurasada-Arad, Cabinetul medico-social al Asociației „Christiana” Sibiu, Dispensarul-spital din comuna Hârșova, jud. Vaslui, Cantina socială mobilă din Alba-Iulia.

Intențiile de viitor ale devotaților acestei slujiri sunt reprezentate de proiectele de așezăminte sociale prevăzute pentru anul 1999: trei cantine mobile la Aiud, Blaj și Cămpeni (jud. Alba), o cantină pentru copiii străzii în Parohia „Sfântul Stelian”, Galați etc.

O contribuție importantă la activitatea filantropică a anului 1998 au adus-o și asociațiile și fundațiile caritative care funcționează sub patronajul Bisericii, putând fi aici menționate atât cele deja existente la sfârșitul anului 1997, a căror activitate a demarat în 1998: Asociația tinerilor teologi de asistență socială de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” – Sibiu, Asociația Femeilor Ortodoxe – Parohia „Valea Aurie” – Sibiu, Asociația „Sfântul Nicolae” a tripleților din România – Arad, Asociația „Sfântul Nicolae” Parohia „Valea Aurie” – Sibiu, Asociația Femeilor Creștine – Olt, Asociația Tinerilor Creștini Ortodocși „Sfântul Ioan Evanghelistul” – Olt.

Pricipalele aspecte ale activității de asistență socială desfășurate sub patronajul Bisericii s-au oglindit, în anul 1998, și în presa centrală bisericească precum și în cea laică, printr-o serie de articole publicate în „Glasul Bisericii”, revista Sfintei Mitropolii a Munteniei și Dobrogei, „Vestitorul Ortodoxiei” și „Călăuza Ortodoxă” – periodic al Episcopiei Dunării de Jos, „Renașterea” – periodic al Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, ca și în cotidiene și periodice precum „Adevărul”, „Dilema” etc. Având însă în vedere toți pașii înaintea făcuți de Biserica Ortodoxă pe tărâm filantropic, considerăm că și nevoia de mediatizare a devenit, implicit, una sporită. Acest fapt ne face să ne gândim, de aceea, la necesitatea unei mai

bune colaborări cu mass-media în anul care urmează, colaborare care ar aduce, printre altele, o serie de efecte pozitive la nivelul opiniei publice și mai ales la nivelul modului de receptare pe care îl au instituțiile statului față de implicarea socială a Bisericii Ortodoxe Române.

Faptul că, în ansamblu, bilanțul activității filantropice a Bisericii poate fi privit ca fiind unul pozitiv, faptul că în cuprinsul Patriarhiei Române unele activități de asistență socială, instituții sau programe desfășurate în anumite parohii au început deja să servească drept model pentru activități similare ce au demarat și în alte parohii, nu ne împiedică, totuși, să ne gândim că se putea face și mai mult și mai bine în acest domeniu, că se putea răspunde și mai prompt anumitor solicitări de la cei aflați în nevoie. Nădăduim, totuși că, în 1999, sămânța sădită în țarina noastră va da roadă și mai bogată, prin efortul nostru, cu ajutorul Bunului Dumnezeu și prin contribuția la această lucrare a cât mai multor semeni ai noștri, care în condițiile creșterii numărului celor care depășesc mai greu actualul context socio-economic, am dori să se comporte cât mai fidel față de condiția lor de mădulare ale aceluiași Trup tainic, mădulare ce-și împărtășesc unele altora și starea de bine dar și suferința, ajutându-se reciproc. Fiindcă toți cei în suferință ne sunt dați în primul rând, pentru a conștientiza și aplica una dintre căile de dobândire a vieții veșnice – milostenia – după cum și Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă: „Dacă n-ar exista cei săraci, cea mai mare parte a păcatelor noastre n-ar fi îndepărtate; aceștia sunt vindecătorii rănilor noastre, mâinile lor ne sunt tămăduitoare“.

Violeta Corciovei

**DIN AGENDA DE LUCRU A PREA FERICITULUI PĂRINTE
TEOCTIST, PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
(1 DECEMBRIE 1998 – 31 MARTIE 1999)**

Marți, 1 decembrie:

- a participat în Piața Constituției la festivitățile prilejuite de aniversarea Zilei Naționale și a 80 de ani de la Marea Unire;
- a primit la Reședința Patriarhală pe: Prea Sfințitul Episcop *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor, înaintea plecării la Harare (Zimbabwe), la cea de-a VIII-a Adunare generală a Consiliului Mondial al Bisericilor; P.P.S.S. Episcopi *Gherasim* al Râmnicului și *Calinic* al Argeșului și Muscelului, întorși de la Galați unde au participat la prăznuirea Sfântului Apostol Andrei, ocrotitorul orașului;

Miercuri, 2 decembrie:

- a primit delegația Patriarhiei Române la cea de-a VIII-a Adunare generală a Consiliului Mondial al Bisericilor ce a avut loc la Harare, Zimbabwe condusă de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop *Iosif* al Europei Occidentale și Meridionale și de Prea Sfințitul Episcop *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor;

Joi, 3 decembrie:*Primiri:*

- Dl. Prof. Dr. *Gheorghe Anghelescu*, secretar de Stat la Secretariatul de Stat pentru culte;
- D-na Dr. *Daniela Bartoș*, directoarea Spitalului Clinic de Urgență din București și pe P.C. Pr. Prof. *Aurel Bundă* cu invitația de a târnosi capela Spitalului;
- Dl. Prof. Univ. Dr. *George Muntean*;

Vineri, 4 decembrie:

- a primit pe Eminentă Sa Dl. *Jajiv Dogra*, ambasadorul Indiei la București;
- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Sâmbătă, 5 decembrie:

- a primit pe Dl. *Victor Babiuc*, Ministrul Apărării Naționale;

Duminică, 6 decembrie:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Paraclisul Sfântul Nicolae al Universității din București și a rostit cuvânt de binecuvântare;

Marti, 8 decembrie:

Primiri:

- D-na *Elena Sporea*, președinta Federației Naționale „Agrostar”;
- Dl. regizor *Silviu-Silvian Fusu*, directorul artistic al Teatrului „Ion Creangă” din Chișinău și Dl. *Sandu Aristin Cupcea*, actor, în legătură cu realizarea filmului artistic „Clopotul reîntregirii”;
- Dl. Arhit. *Crișan Popescu*;
- în cursul după amiezii a participat la simpozionul organizat în „Sala Drepturilor omului” din Palatul Parlamentului de Curtea Constituțională a României cu ocazia sărbătoririi Zilei Constituției României;

Miercuri, 9 decembrie:

Primiri:

- E.S. Dl. *Constantin Grigorie*, ambasadorul României la Roma;
- E.S. Dl. *Emil Ciobu*, ambasadorul Republicii Moldova la București;
- Dl. *Pavel Barbalat*, președintele Curții Constituționale a Republicii Moldova, însoțit de Dl. Jud. *Petru Romul Vonica*, de la Curtea Constituțională a României;
- a prezidat ședința de lucru cu un grup de specialiști în arhitectură în legătură cu amplasamentul și formalitățile legate de proiectul și construirea Catedralei Mântuirii Neamului;

Joi, 10 decembrie:

Primiri:

- E.S. D-na *Anna Blefari Schneider*, ambasadorul Republicii Italiei la București în vizită de prezentare;
- P.C. Pr. *Costică Popa*, parohul comunității ortodoxe române din Caracas, Venezuela;
- în cursul după amiezii a asistat la Palatul Patriarhiei la un concert de colinde susținut de elevii Seminarului Teologic „Radu Vodă” și ai Școlii normale „Elena Cuza” din București, adresând părintească binecuvântare și cuvânt de învățătură;

Vineri, 11 decembrie:

Primiri:

- Excelența Sa, Mons. *Jean-Claude Perisset*, nunțiu apostolic, în vizită de prezentare la începutul misiunii diplomatice în România;
- Dl. Ec. Dr. *Florea Dumitrescu*, președintele executiv al Fundației „România 2000” și pe Dl. *Ion Marin*, directorul săptămânalului „Ultima oră”;
- a acordat un interviu televiziunii naționale din Ungaria adresând, cu acest prilej, cuvânt de binecuvântare credincioșilor ortodocși români din țara vecină;

Sâmbătă, 12 decembrie:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica Sfântul Spiridon, la prăznuirea hramului. A hirotonit diacon pe licențiatul în teologie *Marian Fârtat*, a hirotesit protosinghel pe P. Cuv. Ierom. *Justin Marchiș* de la parohia Stavropoleos și a rostit cuvânt de învățătură;

Duminică, 13 decembrie:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a hirotonit diacon pe insp. *Valentin Bădescu* și preot pe diaconul *Marian Fârtat* pentru Leagănul de copii „Sfânta Maria” de pe lângă biserica Stavropoleos și a rostit cuvânt de învățătură;

– a prezidat în Aula Palatului Patriarhiei „Seara duhovnicească” organizată de Frația Ortodoxă Română și a participat la inaugurarea editurii „România Creștină” rostind cuvântări de binecuvântare;

Luni, 14 decembrie:*Primiri:*

– Dl. *Viorel Lis*, primarul general al Capitalei, cu care a abordat cedarea terenului pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului;

– Excelența Sa Dl. *David Collins*, ambasadorul Canadei la București, în vizită de prezentare;

– o delegație parlamentară elenă, membri ai Grupului de prietenie Grecia-România din Parlamentul elen;

– Dl. *Șerban Cantacuzino*, președintele Fundației „Cantacuzino” pentru binecuvântarea refacerii bisericii mănăstirii Cotroceni pe același loc;

– Dl. Prof. Univ. Dr. *Theodor Maghiar*, rectorul Universității din Oradea, membru al Adunării Naționale Bisericești;

Marți, 15 – miercuri, 16 decembrie:

– a prezidat ședința de lucru a Sfântului Sinod, desfășurată în Sala Sino-dală a reședinței Patriarhiei;

– a prezidat ședința de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Munteniei și Dobrogei;

– a participat la concertul de colinde, susținut de Seminariile Teologice din Arhiepiscopia Bucureștilor în Sala Palatului și în Aula mare a Palatului Patriarhiei la concertul Crăciunului oferit de corala bisericii „Domnița Bălașa”, adresând asistenței alocuțiuni ocazionale;

Joi, 17 decembrie:*Primiri:*

– Rev. *Steven Hughes*, capelanul Bisericii Anglicane la București;

– Diac. *Dan Baraca*, aflat la studii de masterat la Facultatea de Teologie din Salonic, Grecia;

– a adresat mesaj pastoral la Nașterea Domnului prin intermediul postului național de radio;

– a participat la concertul de colinde susținut de corul Facultății de Teologie din București și a adresat corpului profesoral și studenților cuvânt de binecuvântare;

Vineri, 18 decembrie:*Primiri:*

- Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Dr. *Serafim Joantă* al Germaniei;
- grupurile de colindători de la grădinița și Școala generală „Arc en Ciel” și de la Școala generală nr. 116 din București;
- studenții români din afara granițelor (Republica Moldova, Ucraina) și studenții străini aflați la studii la Facultatea de Teologie din București. A fost prezent la discuții Prea Sfințitul Episcop Vicar *Teofan Sinaitul*;

Sâmbătă, 19 decembrie:

- a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. Arhit. *Alex. Beldiman* de la Institutul de arhitectură „Ion Mincu” din București;

Duminică, 20 decembrie:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;
- a participat la concertul de colinde organizat de Societatea Națională de Radiodifuziune la Sala Radio;

Luni, 21 decembrie:

- a săvârșit slujba de pomenire la Cimitirul Eroilor Revoluției și în Piața Universității la împlinirea a 9 ani de la Revoluția din Decembrie 1989;
- a primit pe Dl. Comandor Dr. *Ilie Manole* care a prezentat teza sa de doctorat „Preoții și Oștirea”;

Mărti, 22 decembrie:*Primiri:*

- Dl. General de brigadă *Anghel Andreescu*, directorul Serviciului de Protecție și Pază;
- D-na *Eugenia Ciubancan*, directoarea Regiei autonome „Monitorul Oficial”;
- P.C. Arhid. Prof. Univ. Dr. *Constantin Voicu*, decanul Facultății de Teologie a Universității „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia;
- a adresat mesaj pastoral la Nașterea Domnului tuturor românilor, din țară și străinătate, prin intermediul postului național de televiziune și postului TV „Antena 1”;

Miercuri, 23 decembrie:*Primiri:*

- a primit colinda corului de copii „Theotokos” din Alba-Iulia condus de P.C. Arhid. *Nicolae Călin Bulac*;
- P.C. Pr. *Eugen Moraru*;
- a prezidat concertul de colinde și serbarea de Crăciun de la Palatul Patriarhiei Române oferind daruri copiilor prezenți și adresând cuvânt de binecuvântare;

Joi, 24 decembrie:*Primiri:*

- Dl. General de brigadă *Stan Stângaciu*, comandantul trupelor de jandarmi. Cu această ocazie a primit colinda unor ostași jandarmi, adresându-le părintească binecuvântare;

– Dl. Col. (r) *Petre Stoica*, președintele Asociației Naționale „Cultul Eroilor” și pe Dl. Col. (r) *Octavian Goga*, redactor șef;

Vineri, 25 decembrie:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a adresat mesaj pastoral la Nașterea Domnului;

Duminică, 27 decembrie:

– a săvârșit Sfânta Liturghie la biserica „Sfântul Ștefan – Cuibul cu barză” din București, cu ocazia hramului, și a adresat cuvânt de binecuvântare;

Luni, 28 decembrie:

– a săvârșit slujba de înmormântare a P.C. Pr. Prof. *Constantin Sârbu*, de la biserica Sfântul Spiridon Nou și a rostit necrolog;

Marți, 29 decembrie:

– a primit pe Dl. *Șerban Th. Antonescu*, secretar de Stat la Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului în legătură cu documentațiile necesare pentru ridicarea „Catedralei Mântuirii Neamului”. La discuții a fost prezent Prea Sfințitul Episcop Vicar Patriarhal *Vincentiu Ploieșteanul*;

Miercuri, 30 decembrie:

– a acordat un interviu și a adresat binecuvântări la începutul Anului Nou 1999, prin intermediul postului TV „Antena 1”;

– a primit pe Dl. *Ioan Lăcustă*, redactor la revista „Magazin Istoric” care a prezentat Prea Fericirii Sale ultima lucrare;

Vineri, 1 ianuarie a.c.:

– în cursul după-amiezii, în Aula Palatului Patriarhiei, a primit colinda coralei preoțești *Te Deum Laudamus* și felicitările preoților și credincioșilor din Capitală, adresând tuturor cuvânt de binecuvântare;

Duminică, 3 ianuarie a.c.:

– a săvârșit slujba de sfințire a bisericii parohiei Floreasca, Protoieria II Capitală, cu hramul Nașterea Maicii Domnului, și Sfânta Liturghie. A rostit cuvânt de învățătură și a oferit P.C. Pr. *Emilian Stănescu* distincția Crucea Patriarhală iar P.C. Pr. *Cezar Vasilescu* rangul de iconom;

Luni, 4 ianuarie a.c.: prăznuirea Cuviosului Părinte Teoctist

– a asistat la slujba *Ie Deum-ului* săvârșită în Paraclisul Patriarhal de P.S. Episcop Vicar *Teodosie Snagoveanul*, și a rostit cuvânt de mulțumire pentru felicitările adresate de ierarhii, preoții și credincioșii prezenți;

– a primit pe P.S. Episcop *Nifon* al Sloboziei și Calărașilor;

– a acordat un interviu pentru emisiunea *Jurnal al Televiziunii Române*;

Miercuri, 6 ianuarie a.c.:

– a săvârșit sfințirea cea mare a apei în fața Catedralei Patriarhale și a rostit cuvânt de învățătură;

Joi, 7 – duminică, 10 ianuarie a.c.:

– a vizitat Schitul Sfânta Maria – Cricov;

– a vizitat Mănăstirea Sinaia. În cursul sederii s-a interesat de stadiul lucrărilor de restaurare de la biserica mică a mănăstirii, de muzeu și alte spa-

ții de vizitare. Duminică, 10 ianuarie, a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica mare a mănăstirii și a rostit cuvânt de învățătură și binecuvântare. A hirotonit ierodiacon pe Cuv. Monah *Serafim Cruceanu* pe seama mănăstirii;

Luni, 11 ianuarie a.c.:

Primiri:

- Dl. *Valer Dorneanu*, președintele Consiliului legislativ;
- Dl. *Goru Marius Vecerdia*, președintele S.C. Press Tip Construct S.A.;
- P.C. Pr. *Traian Valdman*, parohul comunității ortodoxe române din Milano, Italia;

Mărți, 12 ianuarie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Joi, 14 ianuarie a.c.:

- a prezidat lucrările Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureștilor;
- a acordat un interviu postului de televiziune Prima TV;

Vineri, 15 ianuarie a.c.:

– a prezidat o întâlnire de lucru cu candidații la examenul de ocupare a unor posturi didactice la Facultatea de Teologie a Universității din București;

Primiri:

- Eminentă Sa, Monseniorul *Giovanni Battistare*, substituit pentru Afaceri generale la Secretariatul de Stat al Sfântului Scaun, însoțit de E.S. Mons. *Jean-Claude Perisset*, nunțiu apostolic la București. La discuții a participat P.S. Episcop *Teofan Sinaitul*, Vicar Patriarhal;
- P.C. Pr. Prof. Dr. *Konstantinos Karaisaridis* din Atena, Grecia, profesor la Facultatea de Teologie a Universității din Craiova;

Sâmbătă, 16 ianuarie a.c.:

- a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. *Dan Zamfirescu* și pe Dl. *Eugen Alexandru Niculescu*, președintele Fundației „Identitatea românească”.
- a vizitat Mănăstirea Cernica interesându-se de stadiul lucrărilor de reparații și construcții de la Seminarul teologic monahal și de la alte clădiri;

Duminică, 17 ianuarie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură;

Luni, 18 ianuarie a.c.:

Primiri:

- D-na *Minodora Ilie*, consilier de Stat al Primului Ministru și Dl. *Andrei Pandele*, arhitect șef adjunct al Capitalei, în legătură cu amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului;
- Dl. Prof. Univ. Dr. *Ioan Munteanu*, prorector al Universității din București. La discuții a participat și P.S. Episcop *Teofan Sinaitul*, Vicar Patriarhal;
- a participat, la invitația companiei *LUCKOIL ROMANIA GROUP*, la sărbătorirea poetului Mihai Eminescu, prilejuită de aniversarea a 149 de ani de la nașterea sa;

Marți, 19 ianuarie a.c.:

– a avut o întâlnire de lucru cu candidații la examenul de ocupare a unor posturi didactice la Facultatea de Teologie a Universității din București;

Miercuri, 20 ianuarie a.c.:

– a primit pe Dl. *Theodoros Pangalos*, Ministrul de Externe al Republicii Elene însoțit de ministrul român al Afacerilor Externe Dl. *Andrei Pleșu*. La primire a fost prezent P.S. Episcop *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor;

Joi, 21 ianuarie a.c.:

Primiri :

– Dl. *Radu George Serafim*;

– P.C. Pr. *Neluțu Oprea*, parohul bisericii ortodoxe române din Sofia, Bulgaria;

– a transmis prin intermediul postului de televiziune PRO TV apel la dialog în urma confruntărilor de la Costești, jud. Vâlcea;

Vineri, 22 ianuarie a.c.:

Primiri:

– Dl. *Umberto Ranieri*, subsecretar de stat în Ministerul de Externe al Italiei și membru al Parlamentului italian însoțit de D-na *Anna Blefari-Melazzi Schneider*, ambasadoarea Republicii Italiene la București;

– P.C. Pr. *Ștefan Anghel* de la parohia ortodoxă română din Offenbach, Germania;

– a săvârșit în Catedrala Patriarhală o rugăciune pentru liniște și pace în țară adresând, prin intermediul posturilor de radio și televiziune prezente minerilor și autorităților de stat un fierbinte apel la dialog și încetarea vărsării de sânge;

Duminică, 24 ianuarie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica a XXXII – a după Rusalii;

Luni, 25 ianuarie a.c.: prăznuirea Sfântului Grigorie Teologul

– a săvârșit Sfânta Liturghie – înconjurat de P.S. Episcop Vicar *Teodosie Snagoveanu* și de părinții profesori – în biserica Mănăstirii Radu Vodă la prăznuirea hramului Seminarului Teologic din București și a adresat cadrelor didactice și elevilor seminariști cuvânt de binecuvântare îndemnând la sporirea străduințelor;

– a primit pe A.S. Prințul *Dimitrie Sturza*;

– a săvârșit în Catedrala Patriarhală, împreună cu alți ierarhi și slujitori ai cultelor din București, *Rugăciunea ecumenică prilejuită de Săptămâna de rugăciune pentru unitate creștină* și a adresat mesajul Bisericii Ortodoxe Române cu acest prilej, răspunzând cuvântului Pastorului Dr. *Zoltan Albu Zagoni* de la Biserica Reformată din București;

Marți, 26 ianuarie a.c.:

– a primit pe Dl. *Corneliu Leu* în legătură cu comemorarea Episcopului Grigore Leu, de către fundația al cărei președinte este;

– a prezidat o ședință de lucru în legătură cu documentațiile necesare pentru amplasamentul Catedralei Mântuirii Neamului;

Miercuri, 27 ianuarie a.c.:

– a primit pe P.S. Episcop *Gherasim* al Râmnicului;

Joi, 28 ianuarie a.c.:

– a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Primiri:

– Dl. Dr. *Ion Popescu*, președintele Băncii Internaționale a Religiiilor;

– Dl. Arhit. Dr. *Cristian Moisescu* în legătură cu tema de proiectare a Catedralei Mântuirii Neamului;

Vineri, 29 ianuarie a.c.:

– a primit pe Dl. *Cristian Tabără*, redactor la PRO TV;

Marți, 2 februarie a.c.:

– a primit pe A.S. Prințul *Dimitrie Sturdza*;

– a prezidat, în cursul după – amiezei, ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc;

Miercuri, 3 februarie a.c.:

– a prezidat ședința de lucru a Consiliului Național Bisericesc;

– a participat, însoțit de P.P.S.S. Episcopi Vicari *Vincentiu Ploieșteanul* și *Teodosie Snagoveanul* la o întâlnire de lucru cu Dl. *Nicolae Noica*, Ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, în legătură cu Catedrala Mântuirii Neamului, la sediul ministerului;

Joi, 4 februarie a.c.:

– a prezidat ședința de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române;

Vineri, 5 februarie a.c.:

– a prezidat ședința de lucru a Adunării Naționale Bisericești;

– în prezența membrilor Sfântului Sinod, a Domnului *Emil Constantinescu*, Președintele României, a Domnului *Radu Vasile*, Primul Ministru al Guvernului, a Președinților celor două Camere ale Parlamentului, a membrilor Guvernului, a membrilor Adunării Naționale Bisericești, a numeroase personalități, a numeroși credincioși și preoți din Capitală, a sfințit locul și a pus piatra de temelie a Catedralei Mântuirii Neamului; a adresat, cu acest prilej, cuvânt de îndemn și binecuvântare;

Duminică, 7 februarie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală înconjurat de ÎPS Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei, P.P.S.S. Episcopi *Gherasim* al Râmnicului, *Casian* al Dunării de Jos, *Calinic* al Argeșului și *Epifanie* al Buzăului. A hirotesit arhimandrit pe P. Cuv. Ierom. *Sofronie Drîncec*, ales Episcop al Episcopiei Ortodoxe Române de la Gyula – Ungaria și pe P. Cuv. Protos. *Rafaël Ghiță* de la Catedrala Patriarhală. A răspuns cuvântului de felicitare al ÎPS Mitropolit *Daniel*;

– în Reședința Patriarhală a primit felicitările a numeroase personalități, preoți și credincioși din Capitală, cu ocazia aniversării zilei de naștere;

Luni, 8 februarie a.c.:

– a acordat un interviu D-lui Prof. Valeriu Dăescu, redactor la Departamentul România Actualități;
– a participat la emisiunea Credo;

Marti, 9 februarie a.c.:

– a primit la Reședința Patriarhală trofeul fundației ROMÂNIA 2000 oferit de conducerea acesteia;
– a primit pe P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Mihoc de la Facultatea de Teologie din Sibiu;

Miercuri, 10 februarie a.c.:

Primiri:

– PS Episcop Nifon al Sloboziei și Călărașilor;
– P. Cuv. Arhim. Prof. Dr. Andreas Nanakis de la Facultatea de Teologie din Salonic, însoțit de P. Cuv. Protos. Dr. Sebastian Pașcanu, exarhul mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor;

Joi, 11 februarie a.c.:

– a prezidat o întâlnire de lucru cu specialiști în legătură cu tema de proiect a Catedralei Mântuirii Neamului;

Vineri, 12 februarie a.c.:

Primiri:

– P.C. Pr. Prof. Grigore Diaconu, directorul Seminarului Teologic din Botoșani;
– Dl. Arhit. Dorel Cordoș;
– a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Duminică, 14 februarie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Pahiarhală și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica Înfricoșătoarei Judecăți;

Luni, 15 februarie a.c.:

– a prezidat o consfătuire de lucru cu membrii Consiliului profesoral al Facultății de Teologie din București;
– a primit pe P.S. Visarion Rășinăreanu, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului;

Marti, 16 februarie a.c.:

Primiri:

– Dl. Dr. Traian Radu Negrei, consilier prezidențial;
– Dl. Prof. Univ. Dr. Ing. Dan Nica de la Școala Politehnică din Paris, Franța;
– P. Cuv. Arhim. Dr. Zareh, Vicarul Episcopiei Armene din România;

Miercuri, 17 februarie a.c.:

– a primit delegația Senatului Republicii Italiene condusă de Dl. Gian Giacomo Migone, președintele Comisiei pentru Politică externă și apărare și

pe Dl. *Giulio Andreotti*, fost Prim-Ministru al Italiei și însoțit de E.S. D-na *Anna Blefari-Melazzi Schneder*, ambasadorul Italiei la București. La întâlnire a participat P.S. Episcop Vicar *Vincentțiu Ploieșteanul*;

– a prezidat o ședință de lucru cu specialiști în arhitectură și construcții în legătură cu tema Catedralei Mânturirii Neamului;

Joi, 18 februarie a.c.:

Primiri:

– P.S. Episcop *Dorimedont* de Edinet și Briceni (Mitropolia Chișinăului și a toată Moldova);

– P.C. Pr. Prof. Univ. Dr. *Mircea Păcurariu*, decanul Facultății de Teologie „*Andrei Șaguna*” a Universității din Sibiu;

Vineri, 19 februarie a.c.:

– însoțit de ÎPS Mitropolit *Petru* al Basarabiei, de PS Episcop *Calinic* al Argeșului și Muscelului și de P. Cuv. Arhim. *Rafael Ghiță* de la Catedrala Patriarhală s-a îndreptat spre Arad. În drum s-a făcut popas la Mănăstirea Cozia. La intrarea în Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmeagului, în localitatea Orăștie, Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost întâmpinat de P.P.C.C. Protoierei *Ionel Dumbravă* (Orăștie) și *Alexandru Hotăran* (Deva), de numeroși preoți și credincioși. Aceeași întâmpinare călduroasă a avut loc la Lipova, apoi la Monumentul de la Păuliș, unde a fost prezent P.S. Episcop *Timotei* al Aradului înconjurat de P.P.C.C. Părinți Consilieri, Protoierei, Stareți, preoți și credincioși. După primirea în noua Catedrală a Episcopiei și cuvântul de binecuvântare adresat celor prezenți, Prea Fericirea Sa a acordat interviuri posturilor de radio și televiziune locale în legătură cu importanța evenimentului hirotoniei și instalării primului episcop al Eparhiei Ortodoxe Române în Ungaria;

Sâmbătă, 20 februarie a.c.:

– a acordat un interviu pentru cotidianul „*Adevărul de Arad*”;

– în cursul după-amiezii a săvârșit în Catedrala episcopală slujba Vecerniei și a rostit cuvânt de învățătură;

Duminică, 1 februarie a.c.: *hirotonia și instalarea primului episcop al românilor din Ungaria:*

– înconjurat de I.I.P.P.S.S. Mitropoliți *Nicolae* al Banatului, *Petru* al Basarabiei, *Serafim* al Germaniei, de I.I.P.P.S.S. Arhiepiscopi *Iosif* al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală și *Andrei* al Alba-Iuliei, de P.P.S.S. Episcopi *Gherasim* al Râmnicului, *Calinic* al Argeșului și Muscelului, *Ioachim* al Hușilor, *Ioan* al Oradei, *Timotei* al Aradului, Ienopolei și Hălmeagului, *Laurențiu* al Caransebeșului, *Teofan Sinaitul*, *Visarion Rășinarieanul*, *Vasile Someșanul*, *Gherasim Putneanul* și *Iustin Sigheteanul*, a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala episcopală din Gyula, Ungaria și a rostit cuvânt de învățătură la Duminica Izgonirii lui Adam din Rai. La vremea rânduită a hirotonit întru arhiereu pe P. Cuv. Arhim. *Sofronie* pe care

l-a instalat ca episcop al Episcopiei Ortodoxe Române din Ungaria. A rostit apoi cuvânt de binecuvântare și de prețuire a românilor din Ungaria;

– a participat la agapa oferită de Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria la restaurantul Erkel din Gyula și a rostit cuvânt ocazional;

– a acordat interviuri posturilor de radio și televiziune din Ungaria precum și ziarului „Observatorul de Arad”;

Luni, 22 februarie a.c.:

– în cursul dimineții a vizitat Seminarul Teologic liceal din Arad și Facultatea de Teologie a Universității din Arad, adresând corpului profesoral și studenților, cu care s-a întâlnit în Aula mare a Facultății, cuvânt de binecuvântare;

– s-a îndreptat apoi spre Sibiu unde, la sediul Mitropoliei, s-a întâlnit cu ÎPS. Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului. În cursul după-amiezei a revenit în Capitală;

Marti, 23 februarie a.c.:

– a participat la sediul Ambasadei Federației Ruse la recepția oferită cu ocazia zilei Apărătorilor Patriei;

Miercuri, 24 februarie a.c.:

Primiri:

– ÎPS Mitropolit *Daniel* al Moldovei și Bucovinei;

– Dl. *Valer Dorneanu*, președintele Consiliului legislativ;

– Dl. senator *Octavian Stircanu*;

Joi, 25 februarie a.c.:

– a acordat un interviu postului național de radio cu ocazia aniversării a 74 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie;

– a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei București;

Primiri:

– Dl. Prof. Dr. *Paul Caravia*;

– P. Cuv. Arhid. Prof. Univ. Dr. *Sebastian Barbu Bucur*;

Vineri, 26 februarie a.c.:

– a primit în Aula Palatului Patriarhiei Române pe profesorii și cursanții seriei a VI-a a Colegiului Național de Apărare a țării cu care a purtat discuții legate de implicarea Bisericii Ortodoxe Române în activitatea misionar-pastorală și în viața societății și le-a adresat cuvânt de binecuvântare;

– a primit pe P.P.S.S. *Casian* al Dunării de Jos și *Nifon* al Sloboziei și Călärașilor;

Duminică, 28 februarie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală și a rostit cuvânt de învățatura la Duminica I-a a Postului Mare, a Ortodoxiei, făcând apel la milostenie pentru sprijinirea activității pastorale și misionar – caritative a Bisericii;

Luni, 1 martie a.c.:

- a primit pe dl. *Adrian Sârbu*, președintele concernului MEDIA PRO, însoțit de dl. *Cristi Tabără*, realizator-prezentator la PRO TV;
- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

Marți, 2 martie a.c.:

- a primit pe d-na *Minodora Ilie*, consilier de Stat în Guvernul României;

Miercuri, 3 martie a.c.:*Primiri:*

- D-na *Draga Olteanu-Matei*;
- D-na *Reghina Varvici*, de la cotidianul *Curierul Național*, căreia i-a acordat un interviu;

Joi, 4 martie a.c.:

- a prezidat o întâlnire de lucru cu P.P.C.C. părinți protoierei din cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor, în legătură cu problemele administrative și misionar-pastorale din cuprinsul Eparhiei;
- a prezidat o ședință de lucru cu șefii de catedre de la Facultatea de Teologie a Universității din București;

Vineri, 5 martie a.c.:

- a prezidat ședința de lucru a Permanenței Consiliului Național Bisericesc în legătură cu documentațiile necesare pentru construirea Catedralei Mântuirii Neamului;

Sâmbătă, 6 martie a.c.:

- a săvârșit Sfânta Liturghie în Catedrala Patriarhală, precum și slujba de pomenire a fericitului întru adormire Patriarhul Miron Cristea, la împlinirea a 60 de ani de la trecerea sa la cele veșnice, adresând cu această ocazie credincioșilor prezenți cuvânt de prețuire a strădaniilor celui dintâi patriarh al Bisericii Ortodoxe Române;

Duminică, 7 martie a.c.:

- a asistat la Sfânta Liturghie în Paraclisul Sfânta Ecaterina al Facultății de Teologie a Universității din București, adresând studenților prezenți cuvânt de învățătură la Duminica a II-a a Postului Mare;

Marți, 9 martie a.c.:*Primiri:*

- P.S. Episcop *Gherasim* al Râmnicului;
- delegați străini participanți la întrunirea internațională *Poziția statelor europene față de noile mișcări religioase*, personalități ale vieții publice din Germania, Franța, Austria, Belgia, Danemarca, Grecia, Suedia și Vatican, organizată la București de către Secretariatul de Stat pentru Culte;

Miercuri, 10 martie a.c.:*Primiri:*

- participanții la întâlnirea Comisiei *Bisericile în dialog* a Conferinței Bisericilor Europene;

– P.S. Episcop *Sofronie* al Episcopiei Ortodoxe Române de la Gyula din Ungaria;

– dl. *Nicolae Noica*, Ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului;

Joi, 11 martie a.c.:

Primiri:

– E.S. dl. *Wolf-Dietrich Schilling*, ambasadorul Republicii Federale a Germaniei la București, în vizită de prezentare la începutul misiunii diplomatice în țara noastră;

– Dl. *Gerard Stephanesco* din Franța;

– P. Cuv. Protos. *Lavrentie Gâță*, starețul Mănăstirii Căldărușani, însoțit de dl. ing. *Mircea Raicu*, director în cadrul Consiliului Județean Ilfov;

– Dl. Prof. Dr. *Radu Ciuceanu*, directorul Institutului Român pentru Studiul Totalitarismului;

– Dl. *Bogdan Aligică*, președintele Ligii Studenților însoțit de dl. *Marian Munteanu*;

Vineri, 12 martie a.c.:

– a primit pe dl. Dr. *Keith Clements*, secretarul general al Conferinței Bisericeilor Europene. La întâlnire a participat P.C. Pr. *Michael Tița*, consilier patriarhal;

Duminică, 14 martie a.c.:

– a săvârșit Sfânta Liturghie în biserica *Sfântul Ilie-Gorgani* din București, adresând credincioșilor cuvânt de învățătură la Duminica a III-a a Postului Mare, a Sfintei Cruci;

Luni, 15 martie a.c.:

Primiri:

– P.S. Episcop *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor;

– P.C. Pr. Prof. Dr. *Viorel Ioniță*, secretar de studii în cadrul Conferinței Bisericeilor Europene;

Marți, 16 martie a.c.:

– a prezidat sesiunea de lucru a Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;

– a primit pe Dl. Căpitan Comandor *Ion Ionescu*, directorul Muzeului Național al Marinei Române din Constanța;

Miercuri, 17 martie a.c.:

Primiri:

– Dl. Prof. Univ. Dr. *Marin Constantin*, directorul Corului MADRIGAL;

– Dl. *Nicolae Noica*, Ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului;

Vineri, 19 martie a.c.:

– a primit pe D-na *Constanța Cristea*, prim procuror la Parchetul Timișoara;

Luni, 22 martie a.c.:

– a primit pe Dl. Prof. Univ. Dr. *Theodor Maghiar*, rectorul Universității din Oradea;

Marți, 23 martie a.c.:*Primiri:*

- Dl. *Caius Traian Dragomir*;
- Dl. *Victor Surdu*, vicepreședinte al LUCKOIL GROUP ROMÂNIA, însoțit de Dl. Prof. Univ. Dr. *Victor Crăciun*;
- D-na *Lelia Munteanu*, redactor la cotidianul „Adevărul”;
- P. Cuv. Arhim. *Nestor Iovan*, starețul Mănăstirii Hodoș-Bodrog, jud. Arad;

Miercuri, 24 martie a.c.:

- a prezidat sesiunea de lucru al Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Bucureștilor;
- a primit pe P.P.S.S. *Casian* al Dunării de Jos și *Nifon* al Sloboziei și Călărașilor;

Luni, 29 martie a.c.:*Primiri:*

- P.S. Episcop *Laurențiu* al Caransebeșului și P.P.S.S. Episcopi Vicari *Damaschin Severineanu* și *Gherasim Putneanu*;
- Dl. *Vlad Cubreakov*, membru al Adunării Eparhiale a Mitropoliei Basarabiei;
- a prezidat sesiunea de lucru cu P.P.S.S. Episcopi Vicari și specialiști în domeniu în legătură cu documentațiile privind Catedrala Mântuirii Neamului;

Marți, 30 martie a.c.:

- a vizitat la Spitalul Elias pe Dl. *Radu Vasile*, Prim Ministru al Guvernului României;
- a primit pe Dl. *Dean Milhovan* din S.U.A.;

Miercuri, 31 martie a.c.:

- a primit pe Dl. *Simon Crisp*, coordonator de traduceri în cadrul United Bibles Society din Marea Britanie, însoțit de P.C. Diac. Lect. Univ. *Ion Caraza*, secretar general al Societăților Biblice din România.

Pr. Nicolae Vladu

VII. BISERICA ȘI ȘCOALA

CONCERTUL DE COLINDE DE CRĂCIUN ȘI DE ANUL NOU DIN AULA PALATULUI PATRIARHIEI

Joi, 10 decembrie 1998, orele 17, în Aula Palatului Patriarhiei, obișnuitele manifestări festive închinată sărbătorilor Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și Anului Nou au fost deschise printr-un Concert de colinde religioase susținut de două formații corale: „Ison” a elevilor Seminarului teologic ortodox din București și „Rapsodia” a elevelor Școlii normale Elena Doamna din București. Concertul s-a desfășurat în prezența Prea Fericitului Părinte *Teoctist* care a sosit în sala de festivități însoțit de P.P.S.S. Episcopi *Teofan Sinaitul* și *Vincentiu Ploieșteanul*, vicari patriarhali și P.S. *Teodosie Sna-goveanul*, Episcop vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. La intrarea în sala de serbare, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a fost întâmpinat cu imnul patriarhal, interpretat de elevii seminariști.

În sală erau prezente cadre didactice de la Seminarul teologic, precum și de la Școala normală în frunte cu cei doi directori ai celor două școli: P.C. diac. prof. *Aurel Mihai* și, respectiv, dl. profesor *Vasile Molan*. Printre participanți se găseau, de asemenea, părinți și rude ale elevilor și elevelor, studenți, alți oaspeți.

Festivitatea a fost deschisă de Părintele Director al Seminarului teologic, care într-o scurtă alocuțiune a exprimat sentimentele de bucurie ale celor prezenți pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* și a subliniat caracterul inedit ca structură a acestui concert, în care se întâlnesc simultan pe aceeași scenă două ansambluri corale: cel al elevilor seminariști și cel al elevelor de la Școala normală, cu programe muzicale proprii și comune.

Concertul de colinde a fost deschis de Corala feminină „Euterpe” a școlii normale, care sub conducerea dirijorală a d-nei profesoare Georgeta Aldea a executat următoarele colinde:

- *Iată, vin colindătorii*, de Tiberiu Brediceanu;
- *La Vitleem, colo-n jos*, de Nicolae Lungu;
- *D'ale cui aceste case*, de Ion Cocișiu;
- *Floricea*, de Fr. Hubic; soliste: Natalia Dumitru și Raluca Moiceanu;
- *Steaua sus răsare*, de Ion Brie;
- *Linu-i lin*, de Dumitru D. Stancu;
- *Trei crai de la Răsărit*, de D. M. Buciu;
- *Mărire-ntru cele 'nalte*, de Nicolae Lungu.

În continuarea programului muzical, a urcat pe scenă Corul „Ison” al elevilor seminariști, care, sub conducerea diac. prof. *Stelian Ionașcu*, a interpretat următoarele colinde:

- *Colind de Sfântul Nicolae*, de Radu Antofi;
- *Colindul Sfântului Andrei*, de St. Ionașcu;
- *Lerui ler*, de Gabriel Popescu;
- *Astăzi s-a născut Hristos*, de Gheorghe Danga;
- *Plugușorul*, de Maxim Vasiliu.

Apoi, corurile reunite sub conducerea diac. prof. *Stelian Ionașcu* au interpretat colindele:

- *Bună dimineața la Moș Ajun*, Ioan Chirescu;
- *O, ce veste minunată*, de Dim. G. Chiriac;
- *Plecarea magilor*, de D. G. Chiriac;
- *Legănelul lui Iisus*, de Valentin Teodorian;
- *Steaua sus răsare*, de Ion Chirescu;
- *Moș Crăciun*, de Dim. G. Chiriac; solistă: Aurelia Antoniu;
- *Flori dalbe, flori de măr*, de M. Hristescu;
- *După datini, colindăm*, de Al. Pașcanu;
- *Noi umblăm și colindăm*, de Marin Bârcă.

Într-o caldă efuziune sentimentală, după sfârșitul progrmului de colinde, coriștii și coristele împreună cu dirijorii lor au fost îndelung aplaudați de cei aflați în sală. Tuturor celor implicați direct în interpretarea programului muzical le-au fost oferite din partea Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* felicitări tipărite cu imaginea în culori a nașterii Pruncului Iisus și cu textul autograf al Prea Fericirii Sale, precum și câte un calendar pe 1999, format carnet.

La sfârșitul concertului, Părintele director al Seminarului teologic a adresat Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* rugămintea de a rostit cuvântul de încheiere a acestui concert religios, care este, de fapt, „începutul unei întregi serii de manifestări festive închinat datinilor de Crăciun și de Anul Nou ale Seminarului teologic ortodox din București”.

Reținem și reproducem din acest cuvânt pasajele și ideile principale. „Sărbătorile Nașterii Domnului și Anului Nou au dat ființă la cele mai multe și mai frumoase datini și tradiții religioase creștine ortodoxe, concretizate în manifestări artistice muzicale și teatrale populare, care în această perioadă merg paralel cu sfintele noastre slujbe și cântări religioase specifice ce se oficiază în biserici”. După această precizare introductivă, Părintele Patriarh a prezentat într-o scurtă sinteză evenimentul divino-uman al Nașterii mai presus de fire a Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu după ființă și origine veșnică și „Fiul omului” întrupat în timp la „plinirea vremii”. Dezvoltând această idee, Prea Fericirea Sa s-a referit mai întâi la „îndelungatul timp de așteptare din partea omenirii, aflată sub robia păcatului, a lui Mesia ca Mântuitor. Lunga așteptare a Mântuitorului și venirea Sa în lume au constituit subiectul de căpetenie al profețiilor cuprinse în cărțile proorocilor Vechiului Testament, pe prim plan situându-se în această privință marele prooroc Isaia, supranumit și „Evanghelistul Vechiului Testament”. „Prin întruparea și nașterea Sa mai presus de fire din Sfânta Fecioară Maria și de la Sfântul Duh – aceste profeții împlinindu-se întocmai – evenimentul divino-uman al Nașterii Domnului Hristos a căpătat valoare istorică documentară, fiind consemnat apoi în cărțile Noului Testament, mai pe larg, în Evanghelia după Matei (cap. I și II) și în Evanghelia după Luca (cap. II) sau numai amintit ici și colo, ca în Evanghelia după Ioan (cap. I) sau în Epistolele pauline ș.a. ↑

După aceste referințe biblice vechi și nou-testamentare, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* a spus în același context că „în spiritul învățaturii Sfintei Scripturi despre nașterea Domnului Iisus Hristos, au vorbit și au scris Părinții Bisericii Creștine din primele veacuri și de mai târziu și s-au pronunțat sinoadele ecumenice care au fixat și confirmat nașterea după trup a Domnului Hristos ca dogmă (adevăr de credință fundamental) a Bisericii creștine, păstrată până astăzi” ↑

După această scurtă sinteză teologică pe tema nașterii în ipostaza de om a Domnului nostru Iisus Hristos, revenind la datinile, la colindele religioase legate de marea sărbătoare a Nașterii Domnului, Prea Fericitul Părinte Patriarh a spus: „Aceste datini exprimă sub forma lor artistică, vizuală și auditivă diferite momente sau episoade din mărețul eveniment al Nașterii și Întrupării Mântuitorului Iisus Hristos, precum: nașterea Pruncului Iisus în ieslea din Betleem; venirea păstorilor la locul unde s-a născut Pruncul; steaua strălucitoare după care s-au călăuzit cei trei magi din Răsărit care veneau cu daruri «unde-a fost Pruncul născut»; plecarea magilor, uciderea pruncilor din porunca regelui Irod – episoade care dau titlul colindelor,

completate cu diferite urări cântate pe la casele gospodarilor, precum: «*Lată, vin colindătorii*», «*Bună dimineța la Moș Ajun*», «*Noi umblăm să colindăm*» ș.a.

Referindu-se la aspetul didactic religios-moral al colindelor și, deci, la importanța și valoarea artistică și educativă a acestora, Prea Fericirea Sa a spus: „Colindele cântate și ascultate de noi în seara aceasta cuprind pe scurt și pe înțelesul tuturor creștinilor întreaga învățătură teologică, întreaga dogmă creștină despre Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, despre scopul venirii Sale în lume: acela de a răspândi învățătura dumnezeiască printre oameni, instruirea lor în vederea scopului suprem: mântuirea de păcat, împăcarea omului cu Dumnezeu prin Fiul Său, pregătirea Împărăției veșnice, îndumnezeirea omului”.

De aceea, „sărbătoarea Întrupării și a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos în ipostaza sa lumească fără păcat” – a spus în contextul celor de mai sus Părintele Patriarh – „trebuie să fie simțită și trăită ca o primenire a ființei noastre. Iar pentru a realiza această primenire, Biserica a pus ca mijloc de pregătire, de purificare postul Crăciunului în care ne aflăm și la sfârșitul căruia a rânduit Taina sfintei spovedanii, adică mărturisirea păcatelor cu hotărârea și angajamentul de a nu mai păcătui, de a ne îmbunătăți viața morală pe fiecare zi. Iar după mărturisirea păcatelor în fața duhovnicului ca reprezentant al lui Dumnezeu, unii creștini, prin dezlegare din partea duhovnicului, se pot bucura de împărțășirea cu Sfântul Trup și Sânge al Domnului...”.

„...Sărbătoarea Nașterii Domnului trebuie să fie pentru toți adevărații creștini – copii, tineri, oameni în vârstă – un prilej și un mijloc de întărire sufletească, de renaștere spirituală, de apropiere de Dumnezeu și de Biserica Sa”.

Revenind la rolul și importanța educativ-morală a colindelor și a celorlalte datini și tradiții bisericești legate de Nașterea Domnului, Prea Fericirea Sa, repetând intenționat necesitatea păstrării acestora, a spus: „Ele au întreținut și actualizat permanent nevoia purității noastre sufletești alături de necesitatea păstrării neștirbite a adevărului de credință al învățaturii dogmatice ortodoxe a Bisericii noastre”.

Colindele cântate în seara aceasta, a mai spus Prea Fericirea Sa, pe lângă faptul că „ele reîmprospătează învățătura Bisericii noastre despre evenimentul-minune al nașterii după trup a Fiului lui Dumnezeu, sunt în același timp și o armă spirituală împotriva păcatului și a tot ceea ce este neplăcut lui Dumnezeu. De aceea, colindele trebuie păstrate, cultivate și gustate ca o binefăcătoare hrană spirituală”.

↓ „...Din vremuri vechi de când creștinismul ortodox a pătruns pe meleagurile românești – ne gândim la activitatea misionară a Sfântului Apostol Andrei în Dobrogea noastră – colindele religioase românești au fost, sunt și vor rămâne o torță vie care a luminat, luminează și va lumina spiritul neamului românesc. Iar astăzi poate mai mult decât altădată, colindele religioase românești trebuie să fie arme spirituale puternice, cu care, alături de învățătura, cultul și tradiția Bisericii, să ne putem apăra împotriva sectelor și a altor grupări religioase eterodoxe, care fără nici un drept lovesc Biserica noastră ca instituție și atentează la credința și conștiința religioasă ortodoxă a neamului nostru românesc”. ↑

În finalul cuvântului său, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, referindu-se la colaborarea artistică a elevilor și elevelor de la cele două școli bucureștene, a apreciat ca o „misiune frumoasă și binefăcătoare a doamnelor și domnilor profesori de la Școala normală Elena Doamna, ale căror eleve și-au dat concursul alături de elevii Seminarului nostru la reușita acestei serbări”.

Apoi, adresându-se elevelor și elevilor care au participat la realizarea și desfășurarea concertului de colinde le-a spus: ↓ Vă mulțumesc, dragi eleve și elevi, pentru elanul și eforturile tinerești cu care ați realizat acest frumos program de colinde și vă doresc să aveți întotdeauna parte de clipe de bucurii și satisfacții în tot lucrul bun ce înfăptuiți. Dumnezeu să vă ajute și să vă ocrotească! Să trăiți și să conștientizați că Mântuitorul Iisus Hristos, venit în lume prin dumnezeiasca Sa întrupare dorește să găsească și în sufletele fiecăruia din voi un «vas ales»: inima voastră curată în care poate să sălășluiește. Vă felicit și vă binecuvântează! ↑

Tuturor, întregii asistentețe din această sală, vă doresc sănătate, pace în suflete, bucurie, voie bună, spor duhovnicesc și vă împărtășesc cu dragoste înaltele noastre binecuvântări. La Mulți Ani!”

După aceste urări, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist*, împreună cu însoțitorii săi, a părăsit sala, în acordurile imnului patriarhal, îndreptându-se spre reședința patriarhală.

Prof. Adrian N. Popescu

METODOLOGIA ȘI TEMATICA PENTRU EXAMENUL DE ADMITERE ÎN SEMINARIILE TEOLOGICE ORTODOXE ȘI ȘCOLILE DE CÂNTĂREȚI BISERICEȘTI

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul lucrărilor din 15-16 decembrie 1998, a aprobat o nouă metodologie privind admiterea în Seminariile teologice ortodoxe și Școlile de cântăreți bisericești pentru anul 1999 (temei 4980/1998), care a fost aprobată și de Ministerul Educației Naționale prin adresa 13366/1998.

Metodologie privind admiterea în Seminariile teologice ortodoxe și Școlile de cântăreți bisericești în anul 1999

1. La Seminariile teologice și Școlile de cântăreți bisericești se pot înscrie absolvenți de gimnaziu, cu certificat de capacitate și media minimă 9,00 la purtare.

2. Înscrierile se fac la unitățile școlare respective. Dosarul de înscriere va cuprinde actele prevăzute de Regulamentul Seminarilor teologice. Pentru Seminariile monahale și Școlile de cântăreți bisericești se pot înscrie și absolvenții clasei a VIII-a din promoțiile anterioare, cu certificat de absolvire și cu vârsta între 17-35 de ani.

3. Vizita medicală și analiza fișei medicale sunt eliminatorii.

4. Atât la Seminariile teologice, cât și la Școlile de cântăreți bisericești, se organizează probe de aptitudini, care constau din:

a) verificarea dicției prin:

– rostirea, la alegerea candidatului, a unei rugăciuni;

– recitarea unei poezii sau lecturarea unui text din cărțile de cult (Ceaslov, Psaltire, Minei etc.).

b) verificarea aptitudinilor muzicale prin:

– intonarea unui cântec bisericesc (Sfinte Dumnezeule; Cu noi este Dumnezeu; Doamne al puterilor; Troparul Învierii; Tatăl nostru – A. Pann;

Troparul Rusaliilor; Fie numele Domnului binecuvântat; Colinde cu conținut religios, Chinonice sau Pricesne) sau:

– intonarea unui cântec patriotic (Deșteaptă-te, române; Limba noastră – Al. Cristea; Țara mea – D. G. Chiriac; Imnul eroilor – I. Brătianu; Pui de lei – I. Brătianu) sau:

– intonarea unui cântec popular, de preferință din zona geografică a candidatului sau:

– intonarea unui cântec sau solfegiu din manualele de muzică de clasele V – VIII, la alegerea candidatului;

– verificarea auzului muzical prin luarea tonului după pian și prin intonarea gamei Do major, a arpegiului și a unor sunete din gamă;

– verificarea simțului ritmic.

Pentru examenul la proba muzicală nu se vor verifica noțiunile teoretice.

5. La probele de aptitudini, candidații vor fi apreciați prin admis- respins și nu se admit contestații.

6. Vizita medicală, analiza fișei medicale, probele de dicție și aptitudinile muzicale vor fi apreciate de comisia stabilită pentru fiecare probă.

7. La Seminariile teologice și la Școlile de cântăreți bisericești la care numărul de candidați este mai mic sau egal cu numărul de locuri, admiterea se va face în baza mediei de la examenul de capacitate, după susținerea probelor de aptitudini, eliminatorii.

8. Seminariile teologice și Școlile de cântăreți bisericești la care numărul candidaților este mai mare decât numărul de locuri vor organiza o probă de verificare a cunoștințelor specifice profilului. Proba specifică profilului se susține la cunoștințe religioase prin lucrare scrisă, cu durata maximă de două ore, conform următoarei tematici:

A. Vechiul Testament

1. *Făcerea lumii* (Zilele Creației; Creația omului; Greșeala primilor oameni; Făgăduirea unui Răscumpărător);

2. *Personalitatea religio-morală a Patriarhului Avraam* (Chemarea lui Avraam; Avraam primitor de străini; Încercarea credinței lui Avraam și răsplătirea lui);

3. *Iosif și frații săi* (Iosif în casa părinților săi; Iosif dus în Egipt; Iosif în temniță; Înălțarea în rang a lui Iosif; Așezarea lui Iacov cu frații săi în Egipt);

4. *Chemarea lui Moise* (Eliberarea poporului ales din robia egipteană; Copilăria lui Moise; Chemarea sa; Cele zece pedepse trimise de Dumnezeu asupra Egiptului; Mielul Pascal; Trecerea prin Marea Roșie);

5. *Psalmistul David* (Alegerea lui David; David și Goliat; Prietenia dintre David și Ionatan; David, rege evlavios; Cele din urmă zile; Moartea lui);

6. *Înțeleptul Solomon* (Înțelepciunea lui; Zidirea Templului; Cei din urmă ani ai vieții; Moartea lui);

7. *Proorocul Ilie* (Începutul activității; Jertfa lui Ilie; Via lui Nabot; Ridicarea lui Ilie la cer);

B. Noul Testament

1. *Viața și activitatea Sfântului Ioan Botezătorul* (Vestirea nașterii; Nașterea Sfântului Ioan; Activitatea lui; Botezul Domnului; Sfârșitul vieții Sfântului Ioan);

2. *Nașterea Mântuitorului Iisus Hristos* (Buna Vestire; Nașterea Domnului; Aducerea la Templu; Închinarea Magilor; Fuga în Egipt; Uciderea pruncilor; Așezarea în Nazaret);

3. *Fericirile și tâlcuirea lor;*

4. *Pilda Semănătorului* (Tâlcuire; Învățătura religioasă-morală);

5. *Învierile din morți săvârșite de Mântuitorul Iisus Hristos* (Învierea fiicei lui Iair; Învierea fiului văduvei din Nain; Învierea lui Lazăr);

6. *Cina cea de Taină* (Pregătirea Cinei; Spălarea picioarelor ucenicilor; Instituirea Tainei Sfintei Împărtășanii; Descoperirea vânzătorului; Cele din urmă învățături date ucenicilor);

7. *Patimile, Răstignirea și Îngroparea Domnului* (Rugăciunea din Grădina Ghetsimani; Prinderea lui Iisus; Judecarea Mântuitorului; Lepădarea lui Petru; Răstignirea; Punerea lui Iisus în mormânt);

8. *Învierea Domnului; Arătările după Înviere:* femeilor mironosițe; lui Petru și Ioan la mormânt; Mariei Magdalena; lui Luca și Cleopa; ucenicilor fără Toma; ucenicilor cu Toma la Marea Tiberiadei; Înălțarea la cer;

9. *Pogorârea Sfântului Duh* (Alegerea lui Matia; Pogorârea Sfântului Duh; Convertirea celor 3000 de oameni);

10. *Despre Sfânta Scriptură* (Ce este Sfânta Scriptură; Cuprinsul și însemnătatea ei).

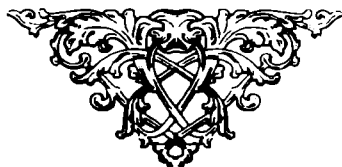
Bibliografie: Mica Biblie.

Subiectul pentru proba scrisă la Religie se fixează prin tragerea la sorți a acestuia, de către un elev, în fața candidaților și a Comisiei, la începutul examenului. Până la sfârșitul timpului de elaborare a lucrării scrise, Comisia va afișa baremul de corectare. Nota minimă de admitere la proba de profil este 5.00. Candidații respinși la probele de aptitudini și de profil se pot înscrie la alte unități școlare, în conformitate cu reglementările legale. Nota obținută la proba de profil se adună cu media de la examenul de capacitate și rezultatul se împarte la doi, rezultând media finală de admitere. Media minimă de admitere este 5.00. La medii egale, departajarea candidaților se va face după nota obținută la examenul de capacitate la limba română.

Pentru candidații absolvenți ai clasei a VIII-a din promoțiile anterioare cu certificat de absolvire și cu vârsta între 17-35 de ani, care pot candida numai la

Seminariile monahale și Școlile de cântăreți bisericești, media generală de absolvire se adună cu nota obținută la proba de profil și rezultatul se împarte la doi, constituind media de admitere.

Situațiile care nu sunt prevăzute în prezenta Metodologie vor fi soluționate conform Regulamentului pentru admiterea în licee și școli profesionale, în anul 1999, elaborat de Ministerul Educației Naționale.

**TEMATICA EXAMENELOR PENTRU TITULARIZARE,
DEFINITIVAT ȘI GRADUL II DIDACTIC
PENTRU CADRELE DIDACTICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PREUNIVERSITAR LA RELIGIE**

DOGMAȚICĂ

1. Sfânta Scriptură ca izvor al Teologiei Dogmatice și Simbolice;
2. Sfânta Tradiție ca izvor al Teologiei Dogmatice și Simbolice;
3. Cunoașterea lui Dumnezeu în Ortodoxie;
4. Ființa și lucrările necreate ale lui Dumnezeu;
5. Atributele naturale ale lui Dumnezeu;
6. Atributele intelectuale și morale ale lui Dumnezeu;
7. Adaosul Filioque și combaterea lui;
8. Providența dumnezeiască și obiecții împotriva ei;
9. Crearea lumii nevăzute;
10. Crearea lumii văzute;
11. Căderea în păcat. Ființa și urmările păcatului strămoșesc;
12. Pregătirea omenirii pentru primirea Mântuitorului. Necesitatea Întrupării;
13. Unirea ipostatică și consecințele unirii ipostatice;
14. Întreita slujire a Mântuitorului;
15. Aspectele esențiale ale operei de răscumpărare în teologia ortodoxă;
16. Răscumpărarea în teologia romano-catolică și protestantă;
17. Ființa harului dumnezeiesc după cele trei confesiuni creștine;
18. Îndreptarea în cele trei confesiuni creștine. Credința și faptele bune;
19. Deosebiri interconfesionale cu privire la condițiile subiective ale mântuirii;
20. Învățătura ortodoxă despre Biserică și ierarhia bisericească;
21. Învățătura romano-catolică și protestantă despre Biserică și ierarhia bisericească;
22. Taina Sfântului Botez;
23. Taina Sfintei Euharistii;
24. Taina Sfântului Mir;
25. Taina Sfântului Maslu;
26. Taina Sfintei Preoții;

27. Taina Spovedaniei;
28. Taina Nunții;
29. Concepția creștină despre moarte;
30. Învieerea morților. A doua venire a Domnului și Judecata obștească.

Bibliografie:

Prof. N. Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran și Pr. Prof. I. Petreună, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Manual pentru Institutele Teologice, vol. I-II, București, 1958.

MORALA CREȘTINĂ

1. *Legea veșnică* (Noțiunea legii veșnice; dovezi despre existența legii veșnice; însușirile legii veșnice);
2. *Legea morală naturală* (Noțiunea legii morale naturale; existența legii morale naturale; însușirile legii morale naturale);
3. *Legea pozitivă* (Necesitatea legii pozitive; împărțirea legii pozitive în morală creștină; raportul dintre legea pozitivă și legea morală naturală);
4. *Legea morală a Vechiului Testament* (Preliminarii; împărțirea legii Vechiului Testament; însușirile legii morale a Vechiului Testament; explicarea Decalogului; împărțirea Decalogului);
5. *Legea morală a Noului Testament* (Existența legii Noului Testament; însușirile legii Noului Testament; obiecții cu privire la legea Noului Testament; Feriricirile și aplicarea lor; sfaturile evanghelice);
6. *Raportul dintre legea morală a Noului Testament și legea morală a Vechiului Testament* (Noul Testament față de Vechiul Testament în general; legea morală a Noului Testament față de legea morală a Vechiului Testament);
7. *Noțiunea de conștiință morală* (conștiința psihologică; conștiința morală; raportul conștiinței morale cu conștiința psihologică; raportul conștiinței morale cu legea morală);
8. *Realitatea conștiinței morale*: dovezi scripturistice, dovezi din Sfinții Părinți și scriitori bisericești, dovezi din filosofie, dovezi din literatură, dovezi din istorie, istorici și etnografi;
9. *Felurile și educația conștiinței morale*;
10. *Libertatea voinței în concepția creștină* (libertatea psihologică între bine și rău, limitele libertății, dovezi, obiecții, libertatea morală creștină);
11. *Persoana morală* (individ, individualitate, persoană, caracter, formarea caracterului moral, firea, mediul și voința);
12. *Personalitatea morală* (trăsăturile fundamentale ale personalității, persoană și personalitate morală, personalitatea morală și caracterul moral);
13. *Credința – virtute teologică* (sensurile cuvântului; credința ca virtute teologică; rațiune, voință, sentiment; necesitatea credinței și însușirile ei; păcatele împotriva credinței);
14. *Nădejdea – virtute teologică* (necesitatea și însușirile nădejzii; roadele nădejzii; păcatele împotriva nădejzii);

15. *Iubirea față de Dumnezeu* (ce este iubirea; iubirea ca virtute teologică; cunoaștere, voință, sentiment; necesitatea, însușirile și roadele iubirii creștine; păcatele împotriva iubirii față de Dumnezeu; raportul dintre cele trei virtuți teologice).

Bibliografie:

Mitropolitul Nicolae Mladin și colectivul, *Teologie morală ortodoxă*, Manual pentru Institutele Teologice, vol. I și II, București, 1979, 1980.

ISTORIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

1. Începuturile vieții creștine pe teritoriul țării noastre;
2. Episcopia Tomisului;
3. Începuturile Mitropoliei Ungrovlahiei;
4. Mitropolia Ungrovlahiei după 1359. Înființarea Mitropoliei Severinului;
5. Începuturile Mitropoliei Moldovei;
6. Viața bisericească a românilor din Transilvania în sec. XIV-XV și începutul secolului XVI;
7. Începuturile monahismului în Biserica Ortodoxă Română. Nicodim de la Tismana;
8. Mitropolitul Varlaam al Moldovei;
9. Mitropolitul Dosoftei al Moldovei;
10. Mitropolitul Antim Ivireanul;
11. Dezbinarea Bisericii Ortodoxe românești din Transilvania în 1698–1701;
12. Lupta clerului și credincioșilor din Transilvania pentru apărarea Ortodoxiei în sec. al XVIII-lea;
13. Mitropolitul Veniamin Costache;
14. Mitropolitul Andrei Șaguna;
15. Biserica Ortodoxă din România între anii 1865–1918. Recunoașterea Autocefaliei;
16. Unificarea bisericească de după 1915. Înființarea Patriarhiei. Legea și Statutul de organizare din 1925. Concordatul cu Vaticanul;
17. Biserica Ortodoxă Română în perioada 1945 – 1959. Patriarhii Justinian și Iustin;
18. Noua organizare și legislație bisericească. Diaspora românească;
19. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist Arăpașu. Realizări și perspective după 1989;
20. Organizarea actuală a Bisericii Ortodoxe Române.

Bibliografie:

Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I–III, București, 1991, 1994 și 1997.

ISTORIA BISERICĂSCĂ UNIVERSALĂ

1. Arianismul. Sinodul I ecumenic de la Niceea din 325;
2. Erezia pnevmatomahilor. Sinodul II ecumenic de la Constantinopol din 381. Apolinarismul;

3. Nestorianismul. Sinodul III ecumenic de la Efes din 431;
 4. Monofizismul. Sinoadele din Constantinopol (448) și Efes (449). Sinodul IV ecumenic de la Calcedon din 451;
 5. Controversele origeniste. Sinodul V ecumenic de la Constantinopol (553);
 6. Monotelismul. Sinodul VI ecumenic de la Constantinopol din 680–681.
- Sinodul II Trulan (quinisext) din 691–692;
7. Iconoclasmul. Sinodul VII ecumenic de la Niceea din 787;
 8. Schisma cea mare din 1054. Patriarhul Mihail Cerularie și Papa Leon IX;
 9. Martin Luther și învățătura lui. Răspândirea luteranismului;
 10. Zwingli. Calvin. Răspândirea calvinismului;
 11. Reforma în Anglia;
 12. Sinodul de la Vatican. Urmările lui. Vechii catolici;

Bibliografie:

Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu și colectivul, *Istoria bisericească universală*, Manual pentru Institutele Teologice, vol. I-II, București 1955, 1976, 1987.

SUBIECTE DE METODICĂ PENTRU TITULARIZARE, DEFINITIVAT ȘI GRADUL II

1. Religia ca obiect de învățământ;
2. Scopul și obiectivele studierii Religiei în Școală. Obiectivele operaționale și importanța acestora în predarea Religiei;
3. Principiile didactice și catehetice (folosite) ale predării-învățării Religiei*;
4. Metode de predare-învățare;
 - 4.1. Metode de comunicare orală:
 - metode expositive: povestirea, descrierea, explicația, argumentarea, prelegerea, expunerea cu oponent;
 - metode interogative: conversația euharistică și catehetică, dezbateră, problematizarea;
 - 4.2. Metode de comunicare scrisă: lectura, lectura și interpretarea textului biblic, referatul etc.;
 - 4.3. Metode de cunoaștere a realității religioase: observarea directă a realității religioase, studiul și interpretarea simbolurilor, studiul de caz, exemplul, rugăciunea, meditația religioasă și cultul divin;
 - 4.4. Metode fundamentate pe acțiune: exercițiul, jocul didactic, dramatizarea (joc de rol, proces didactic etc.);
 - 4.5. Metoda îndrumării teoretice și practice (explicația și demonstrația liturgică);
5. Mijloace de învățământ utilizate în predarea-învățarea Religiei: textul biblic, icoana, portretul, harta, tabelul cronologic, documente istorice, vestigii, literatura religioasă, mijloace audio-vizuale etc.;
6. Evaluarea în predarea – învățarea Religiei*;
- 6.1. Tipuri de evaluare (caracteristici):
 - a) predictivă (inițială/curentă/sumativă);

– b) orală/scrisă;

6.2. Forme de evaluare: testul, portofoliu, examenul, concursul;

7. Forme de organizare a procesului de învățământ, specifice Religiei;

7.1. Școlare (lecția, tipuri de lecție);

7.2. Extrașcolare (cateheza, vizite și excursii, cercul de Religie, manifestările cultural-artistice etc.);

8. Proiectarea didactică. Etapele proiectării didactice. Elaborarea unui proiect didactic.

* NOTĂ: Subiectele cu asterisc sunt prevăzute pentru examenul de gradul II.

Bibliografie:

1. Ion Popescu, Manuela Năstase și Elena Popescu, *Metodica predării Religiei*, București, 1997.

2. Cucuș Constantin, *Educația religioasă. Conținut și forme de realizare*, Ed. Didactică și Pedagogică.

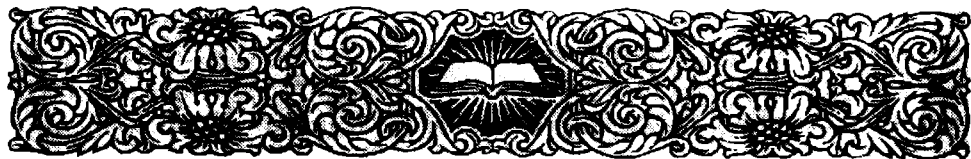
Notă: Programa de Pedagogie pentru definitivarea în învățământ și gradul didactic II este comună profesorilor de toate specialitățile și se află publicată în suplimentul revistei Tribuna Învățământului, vol. III/1994, sub titlul: *Programe de perfecționare*, pg. 18-24, și poate fi consultată la toate centrele de specialitate.

Note:

1. Baremul se face după manualele indicate în bibliografie.

2. Pentru examenul de titularizare la disciplinele teologice se examinează doar din Dogmatică și Istoria Bisericii Ortodoxe Române, iar la examenul de definitivat și gradul II se adaugă și tematica de la Istoria bisericească universală și Morala creștină.

VIII. SEMNAL

*P.S. Dr. Casian Crăciun, Episcopul Dunării de Jos,
„POARTA CERULUI”
O punte de suflet între Păstor și păstoriți*

Duminică, 14 februarie 1999, Prea Sfințitul Casian Crăciun a fost sărbătorit de către reprezentanții clerului și de credincioși în Catedrala episcopală, la aniversarea a nouă ani de la hirotonirea întru arhieru. Oficialitățile gălățene și brăilene la cel mai înalt grad, reprezentanți ai culturii din eparhie, conducători ai unor mari instituții și firme private s-au alăturat pentru a se ruga împreună și a face urări ierarhului nostru la un astfel de moment sărbătoresc.

Cu acest prilej a avut loc și un act cultural cu valențe de pionierat și anume lansarea volumului „Poarta cerului” scris de P.S. Casian și apărut în Editura Episcopiei Dunării de Jos (352 p.).

Redăm, în continuare, prezentarea acestei cărți, pe care a făcut-o subsemnatul în calitate de consilier eparhial coordonator al editurii episcopiei:

Prea Cucernici parnți,

Stimați slujitori și reprezentanți ai culturii din Galați și Brăila,

Onorată asistență,

Editura Episcopiei Dunării de Jos este deosebit de onorată pentru gestul remarcabil al Prea Sfințitului Casian, de a-i încredința spre editare volumul său, intitulat «Poarta cerului». În calitate de coordonator al acestei edituri, sunt mai mult decât încântat de a vă prezenta, în cadrul festiv organizat la aniversarea a nouă ani de arhierie ai P.S. Casian, volumul pe care îl îndreaptă astăzi către toți cei care doresc să afle cât mai multe din tainele vieții duhovnicești și să și-l apropie pe autor. Se cunoaște de către noi toți că P.S. Casian este un orator neîntrecut, țesând idei de adâncime teologică cu o logică imbatabilă a construcției frazeologice și captivând auditoriul. Boga-

tele sale cunoștințe din spațiul teologic, ca și din cel pe care noi, îndeobște, îl categorisim al «culturii generale», dublate de o memorie de invidiat, îi conferă posibilitatea abordării lejere a oricăror subiecte și acomodarea, practic, în toate situațiile la care este prezent.

Am subliniat aceste indiscutabile calități, pentru că s-ar putea ca unii cititori versați să nu-l recunoască sau să nu-l regăsească pe deplin, în paginile cărții, pe oratorul talentat care este P.S. Sa. Nici nu s-ar putea așa ceva, de vreme ce cartea este un edificiu al devenirii autorului de la poziția de student teolog până la înălțimea asistentului universitar. Este un volum al începuturilor de condei, dar care încrustează pagini viguroase și valoroase, motiv pentru care s-a și hotărât să le publice în volum.

Preferând căii entropice meticulozitatea unei creații muncite, autorul a depășit sistemul convențional al crestomației propriiei opere, printr-o selecție îmbunătățită a celor mai multe dintre articolele și studiile cărții. În acest context, privite din perspectiva scrierii inițiale, subiectele care și-au găsit locul în volum ar părea disparate; este și remarca autorului, puțin timorat de posibila neomogenizare a operei, închegate din frânturi care s-au tipărit de-a lungul a mai mulți ani în diverse periodice laice și bisericești din țară și din străinătate. Vă asigur că temerea nu este întemeiată, cartea prezentându-se cititorului ca un volum de sine stătător, bine articulat, și nu ca o antologie. Este meritul autorului de a fi știut să lege textele între ele într-o coerență tematică, convergând unitar către aceeași poartă cerească al cărei prag ne invită să-l trecem cu toții.

Cele opt capitole se vor tot atâtea trepte spre «poarta cerului» și ele reușesc să fie pandante ascendente care-l ridică informațional și spiritual pe cititor către înălțimile vieții duhovnicești și culturale și către valorile pe care Biserica le promovează. Aceasta nu este o metaforă, ci un adevăr rezultat din lectură.

Cartea se adresează tuturor categoriilor de cititori, din mediul strict bisericesc, cât și laic: preoți, studenți teologi, elevi seminariști, monahi, intelectuali de toate tipurile, creștini care însetează după cuvântul folositor sufletului.

Este scrisă în cel mai irenic duh; poate, spre surprinderea unora, cartea nu polemizează, nici confesional, nici istoric, nici social, cu atât mai puțin politic. Este o carte cuminte, dar fermă, neconcesivă în fundamentele credinței, ancorată organic în tradițiile Bisericii Ortodoxe, cu penetrări în spațiul ecumenic și dese descinderi în istoria de două ori milenară a creștinismului românesc.

Paleta discursivă a cărții are, fără îndoială, valențe euristice, plonjând într-o anagogie la capătul căreia ți se deschid, fără rezerve, nu numai poarta cerului, dar și multe ferestre ale înțelegerii lumii dumnezeiești, o lume simplă, explicată într-un limbaj inteligibil, ce conduce către o pace interioară și o bucurie lăuntrică, pe care nici o forță imanentă nu ți-o poate asigura. Arhitrava acestei «porți a cerului» mângâie transcendentul cu nebănuitele puteri ale lumii. Cartea nu este – cum s-ar putea crede la o judecată facilă (și aceasta o spun pentru cei care caută mai adânc în aspectele vieții) – rezultatul unui bricolaj tehnico-cultural; adică fiind noi obișnuiți ca ierarhul să facă de toate, este firesc să scrie și o carte. Lucrarea este rodul unei responsabilități asumate, care include toate mijloacele misiunii. Și mă bucur că Prea Sfințitul s-a hotărât, după mai multe insistențe ale noastre și după o riguroasă autocenzură, să dea, în fine, publicității gândurile pe care le-a strâns de-a lungul anilor într-un volum.

În acest volum, Prea Sfințitul a dorit să-i cuprindă pe toți păstoriții în dragostea sa și, de asemenea, fiecare să-l avengeți cât mai aproape. Prea Sfinția Sa este prezent în popor la manifestările culturale, la ceremoniile religioase, dar fiecare creștin va putea să stea de vorbă cu dânsul personal prin intermediul acestei cărți.

O echipă de oameni de inimă a colaborat la apariția acestei cărți și îmi fac plăcuta datorie aici de a mulțumi d-nei Doina Dumitrescu, care a realizat coperta, și lucrătorilor imprimeriei gălățene *Alma*, care s-au mobilizat exemplar pentru tipărirea în timp record a cărții și în condiții grafice excelente.

«Poarta cerului» este primul volum al Prea Sfințitului Casian. Nu este un debut în publicistică; P.S. Sa a publicat nenumărate articole și studii. Lucrarea prezentată aici este primul volum pe care-l îndreaptă către creștinii Eparhiei Dunării de Jos. Ca unul ce mai cercetez din când în când istoria eparhiei, pot afirma că acesta este și un alt fel de debut. Este prima lucrare pe care un ierarh titular la Dunărea de Jos o tipărește în editura episcopiei.

Într-o zi aniversară, în mod firesc, cel sărbătorit primește daruri. P.S. Casian a inversat întrucâtva lucrurile și în ziua ce-i este dedicată face P.S. Sa daruri către noi toți.

În numele credincioșilor, al slujitorilor culturii, al fraților preoți, vă mulțumim, Prea Sfințite, pentru acest dar făcut eparhiei și nouă tuturor.

«Poarta cerului» este întrucâtva o replică la căutările noastre, în contextul de criză pe care-l parcurgem. Suntem adesea îndemnați să mai avem răbdare și așa vom vedea lumina de la capătul tunelului. Dar cred că ne-am săturat de atâta expectativă, fără nici o fereastră, fără nici o posibilitate de ieșire. Prea Sfințitul ne oferă soluția: ieșirea din tunelul pe care-l parcurgem

cu toții este una singură – intrarea pe poarta cerului. La capătul culoarului ne așteaptă Hristos, așa cum sugestiv apare în coperta cărții și știm că El este Lumina lumii. Ca atare, această lumină pe care ne-o propune Prea Sfințitul, ne bucură și, în același timp, ne luminează înțelegerea.

Închei cu o mărturisire: autorul s-a gândit ca lucrarea sa să aibă, în afară de finalitatea teologică și misionară, și un scop filantropic. Eventualele fonduri rezultate din difuzarea acestei cărți sunt încredințate de autor Orfelinatului Eparhial «Sfântul Vasile cel Mare» din Galați.

Pr. Eugen Drăgoi

BISERICA LUI HRISTOS ÎN ZORII NOULUI MILENIU

Note asupra cărții Părintelui Prof. Dr. Dumitru Popescu
Ortodoxie și Catolicism - dialog și reconciliere,
 Editura „România Creștină”, București, 1999

Anticipând marele eveniment al venirii Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea în țara noastră, în ambianța duhovnicească și istorică a mănăstirii Sfântului Ierarh și Martir Antim Ivireanul, a fost lansată cartea Părintelui prof. univ. dr. Dumitru Popescu, **Ortodoxie și Catolicism - dialog și reconciliere** (România Creștină, 1999, cu o ediție în limba română și una bilingvă, româno-italiană, bibliofilă), în prezența Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a nunțiului apostolic la București, a ministrului Cultelor, a numeroși ierarhi, profesori de teologie și clerici aparținând celor două Biserici, cu participarea unui numeros public.

Desigur, preocupările Părintelui profesor și mai ales importanta sa contribuție la cunoașterea reciprocă a celor două tradiții eclesiale sunt binecunoscute, însă cartea de față reprezintă un semnificativ eveniment ecumenic, atât pentru conținutul acesteia, cât și pentru împrejurările istorice în care este publicată, cum încredințează „Cuvântul înainte” al Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Lucrarea – un adevărat și așteptat instrument pus în slujba „unității pe care o căutăm” (p. 12) – întrunește conferințele susținute de autor în ultimii ani la diverse institute ecumenice și facultăți de teologie catolică din Italia.

După chiar mărturia autorului, posibilitatea unei întâlniri reale și rodnice între cele două Biserici – evitând cele două tendințe care adesea au condus dialogul teologic spre impas, expunerea unilaterală a diferențelor, pe de o parte, și ignorarea acestora, pe de altă parte este dată numai de o poziție echilibrată (pentru care s-a și optat în această carte): „Fără să exagerăm diferențele sau convergențele, am căutat să stabilim adevărul de dovadă de deschidere reciprocă” (p. 18). În acest sens, Părintele profesor D. Popescu își ilustrează demersul printr-o trilogie asupra temei controversate a purcederii

Duhului Sfânt, a temei tainelor de inițiere creștină și asupra comuniunii integrale.

Studiul „*Purcederea Duhului Sfânt*”, structurat pe trei mari perspective, expune progresele realizate întru depășirea deosebirii fundamentale dintre triadologia romano-catolică, substanțialistă, pentru care purcederea e proprietate a firii divine, nu exclusiv a Tatălui, și triadologia ortodoxă, personalistă, pentru care purcederea e originarea Duhului de către Tatăl și de aceea exclusiv relația dintre cele două persoane. Progresele sunt evidente, afirmă autorul, în declarația Comisiei pontificale pentru unitatea creștinilor, de acum câțiva ani, potrivit căreia este necesară redefinirea dogmei Sfintei Treimi în termeni personalști, de comuniune, dar și – spre exemplu – în teoria Părintelui Stăniloae despre intersubiectivitatea divină, potrivit căreia în relația dintre două persoane este prezentă și a treia, într-un circuit perfect al iubirii integrale.

De aici posibilitatea rediscutării modului de înțelegere a relațiilor interpersonale din sânul Treimii. Dacă teologia catolică a afirmat până acum Duhul ca relație externă între Tatăl și Fiul, incapabilă să susțină (1) imaginea perihorezei dumnezeiești, care descoperă „taina de profundă comuniune a Preasfintei Treimi”, și prin aceasta (2) perspectiva unei iconomii trinitare (p. 33-34). Astăzi, cercetarea teologică occidentală se apropie de perspectiva ortodoxă pentru care „Duhul e legătura interioară prin care Tatăl revarsă iubirea Sa față de Fiul și prin care Fiul răspunde Tatălui” (p. 35). Resortul acestei întoarceri este redescoperirea temei ioaneice a *rămânerii*, înțeleasă în sens de „imanență reciprocă (existența întru)” a persoanelor divine, model care contrabalansează cele două paradigme între care oscilează, împreună cu teologia, sistemele sociale: individualismul și colectivismul.

Interioritatea persoanelor divine deschide posibilitatea evaluării corecte a sinergiei iconomice a Fiului întrupat și a Duhului, temei pentru depășirea ideii de autonomie a creației, „dogmă” a mentalității seculariste, promovată de vechea separație occidentală între hristologie și *pneumatologie*.

În studiul „*Tainele de inițiere creștină: Botez-Mirungere-Euharistie*”, Părintele profesor reliefează rolul fundamental al Duhului Sfânt, care îl curățește pe preot spre slujire (ceea ce înseamnă că trebuie depășită opoziția clasică între *ex opere operato* și *ex opere operantis*), care, de asemenea, pătrunde în firea elementelor celor trei sfinte taine, operând transfigurarea acestora și lucrând prin ele sfințirea omului și a creației, și în sfârșit, care susține efortul celui înnoit, de actualizare și asumare personală a stării primite prin cele trei taine, de hristificare a omului, consecință a iconomiei comune a lui Hristos și a Duhului Sfânt (p. 55-56). Posibilitatea concilierii celor două

tradiții ecclesiale e evidentă și aici, de vreme ce „Documentul de la Bari” afirmă explicit relația între Hristos și Duhul Sfânt în iconomie și implicit prin confirmarea că ordinea celor trei taine este: Botezul-Mirungerea-Euharistia și nu Botez-Euharistie-Mirungerea.

Al treilea studiu, „*Comuniune integrală*”, reia și încununează premisele enunțate în cele două anterioare, meditănd asupra temei biblice a Noului Ierusalim, a cerului nou și a pământului nou, în fapt alternativa unei creații transfigurate prin comuniunea dintre Dumnezeu și omenire. Această perspectivă este interpretată – într-un comentariu asupra textului din Ioan 15, 9-17 – prin intersubiectivitatea persoanelor dumnezeiești ca model pentru modul de a fi al creației: „Persistența Duhului în Hristos, ca și în Tatăl, scoate în evidență rolul lui Hristos ca inel de legătură între Sfânta Treime și cosmos. Putem spune astfel că, prin Duhul Sfânt, Hristos îmbrățișează întreaga creație văzută și nevăzută pentru a o ridica la comuniunea de viață veșnică cu Tatăl, ca să devină Noul Ierusalim” (p. 73); „Noul Ierusalim este simbolul Împărăției lui Dumnezeu care cuprinde omul și creația în Hristos, în totalitatea ei văzută și nevăzută, ca cer și pământ nou, la Parusia Domnului, atunci când oamenii nu vor mai rămâne exteriori unii față de alții, ci se «vor purta» unii în alții, după chipul Treimii, în mod deplin, pentru ca Dumnezeu să fie totul în toate” (p. 77).

În continuarea acestei trilogii, Părintele profesor oferă o alta: triada alcătuită prin studiile asupra marilor teologi catolici: Henri de Lubac, Yves Congar și Karl Rahner. În demersul său de relevare a punctelor comune, autorul vorbește despre depășirea separației apărută în teologia catolică modernă între natural și supranatural, descriind contribuția cardinalului de Lubac în direcția definirii „patristice” a destinului supranatural, ceresc al omului (p. 91), pentru ca apoi, pe marginea concepției rahneriene despre raportul dintre „Treimea imanentă” și „Treime iconomică”, să expună soluția justă oferită de Yves Congar, în direcția distincției palamite esență-energii, capabilă să susțină în același timp misterul vieții dumnezeiești și îndumnezeirea omului (p. 102-104). Profitând de această bază, al treilea studiu al trilogiei, „*Antropologia transcendentă la Karl Rahner*”, tratează sintetic tema hristologică și haritologică, evidențiind efortul teologului catolic de a regăsi – odată cu spiritul patristic, de factură mai ales maximiană – o antropologie deschisă, a divinumanității și a îndumnezeirii, singura capabilă să depășească oscilațiile dintre concepția autonomista și cea panteistă despre om.

Ultima parte a lucrării cuprinde două studii, asupra scrisorii pastorale „Orientale lumen” și asupra specificului istoric, spiritual și misionar al Bi-

sericii Ortodoxe Române, prin care Părintele profesor expune posibilitățile concrete, ecclesiale, ale unui dialog care să conducă spre deplina comuniune a celor două Biserici. Autorul prezintă acele aspecte ale teologiei și vieții creștinismului răsăritean pe care le apreciază chiar Papa Ioan Paul al II-lea: apofatismul trinitar, care propune o cunoaștere „participativă” și nu raționalistă a lui Dumnezeu, încununându-se cu îndumnezeirea omului; relația indisolubilă dintre om și cosmos, prin care „mântuirea adusă de Hristos dobandește dimensiune cosmică” (p. 120-121). De aici reușita Bisericilor Ortodoxe în privința inculturării mesajului evanghelic, transpunerea acestuia în expresia proprie mentalității popoarelor respective, prin care se afirmă valoarea culturilor particulare, în deschidere față de valorile altor culturi. Reușita acestei indigenizării sau inculturării este evidentă în relația caldă, apropiată a credincioșilor cu Hristos (p. 123-124). Tema e reluată în studiul următor, *„Biserica Ortodoxă Română. Spiritualitate, istorie, misiune”*.

Studiul e structurat pe trei teme. În prima parte, Părintele profesor descrie modul în care Ortodoxia românească a înțeles dumnezeirea ca model al supremei comuniuni, model transpus în sobornicitatea ecclesială, de unde suportul eminentemente spiritual al structurii și vieții Bisericii (elementul canonic, afirmă autorul, nu precede niciodată, în Biserica noastră, duhovnicescul, rămânând doar expresia acestuia). A doua parte, în buna continuitate a celei dinainte, prezintă contribuțiile multiple ale Bisericii Ortodoxe la formarea identității și la progresul cultural al poporului român. Biserica este cea care a asigurat unitatea spirituală a românilor, multă vreme separați politic; Biserica „a forjat” limba română, dând conținut spiritual culturii naționale și susținând maturizarea acestei culturi; Biserica a participat activ la marile înfăptuiri istorice ale poporului nostru și a dus lupta contra ateismului comunist, pregătind acea generație demnă a tinerilor care au câștigat pentru noi libertatea în numele lui Dumnezeu (p. 135-140). Cea de a treia parte indică direcțiile misiunii Bisericii Ortodoxe în condițiile societății contemporane: descoperirea demnității umane ca divinoumanitate; contrabalansarea individualismului promovat de economia de piață prin predicarea, în lumina Sfintei Treimi, a comuniunii interumane, a iubirii de semeni; promovarea perspectivei teologic-apofatice, în domeniul antropologic și cosmologic, pentru a nu se mai reduce omul la rațiune (Kant), la voință (Nietzsche) ori la instinct (Freud), și pentru contrabalansarea efectelor exploatării fără milă a mediului înconjurător.

Cartea se încheie cu o concluzie-mesaj asupra căruia se cuvine să meditam cu toată seriozitatea: „Noi credem să misiunea Bisericii astfel înțeleasă este importantă și valoroasă nu numai pentru noi, ci pentru toți cei

confrunțați cu fenomenul secularizării. Avem nevoie de sprijinul altora, dar și alții au nevoie de sprijinul nostru. Spiritualitatea și teologia ortodoxă sunt mult apreciate astăzi în lumea apuseană și chiar Conciliul al doilea de la Vatican, ca și Papa Ioan Paul al II-lea, și-au exprimat prețuirea lor pentru tezaurul de viață și spiritualitate al Bisericii Răsăritene. Numai împreună vom reuși să fim, pentru o lume secularizată, «*sare a pământului și lumină a lumii*» (p. 143).

Într-un mare și istoric moment, dar și în preajma împlinirii unei frumoase vârste, Părintele profesor Dumitru Popescu predă lecția unei profunde înțelegeri a lucrurilor, fără de care nu există nici identitate adevărată și nici puterea deschiderii. O lecție din care putem învăța toți.

Diac. Asist. Doru Costache

IX. IN MEMORIAM

† PĂRINTELE PROFESOR CONSTANTIN SÂRBU

În noaptea de Crăciun, la 25 spre 26 decembrie, a încetat din viață după o grea și mai veche suferință, care recidivase și care a necesitat un îndelungat și costisitor tratament în spital și acasă, P.C. Pr. Prof. Constantin Sârbu, fost director al Seminarului teologic ortodox și slujitor al bisericii Sfântul Spiridon – Nou din București. Cleric de elită al Bisericii, cu îndelungată, rodnică și variată activitate desfășurată timp de mai bine de 40 de ani în sectoare de înaltă încredere și mare răspundere liturgic – pastorală, administrativ – bisericească și didactică, Preotul Constantin Sârbu a văzut lumina zilei la 17 februarie 1932 în orașul Târgu-Ocna din județul Bacău. După terminarea școlii primare aici, și-a continuat studiile la Seminarul teologic din Roman, până la desființarea acestuia în 1948 și apoi la Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț. După absolvirea acestuia, promovând examenul de admitere, a urmat cursurile Institutului teologic universitar din București între anii 1952–1956, distingându-se ca un valoros student teolog, cu înclinații deosebite spre latura muzicală bisericească, unde s-a afirmat ca un talentat dirijor de cor. După absolvirea, ca licențiat al Institutului teologic, căsătorindu-se și întemeindu-și familie proprie, a funcționat ca diacon la Episcopia Romanului pentru scurtă vreme, după care a fost numit profesor de Muzică bisericească la Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț, unde i s-a încredințat și conducerea acestei școli; între timp primise hirotonia în treapta de preot. Aici, ca profesor și director, Pr. Constantin Sârbu, a desfășurat o îndelungată și rodnică activitate, lui datorându-i-se, printre altele, ridicarea aripei noi a clădirii Seminarului teologic. Aici el și-a probat din plin însușirile care-l caracterizau: temperament echilibrat, putere de muncă, perseverență, simț de răspundere, pasiune și devotament, spirit

gospodăresc, gust pentru util și frumos, autoritate și disciplină, împletite cu bunătate și înțelegere față de elevi și de subalterni.

Acestea vor constitui o frumoasă carte de vizită care avea să-l promoveze pe Pr. Prof. Constantin Sârbu în administrația superioară bisericească, încredințându-i-se funcția de vicar administrativ al Arhiepiscopiei Iașilor, pe care avea să o onoreze cu aceeași pricepere, pasiune și devotament sub doi înalți arhipăstori ieșeni: Î.P.S. Mitropolit Iustin și Î.P.S. Teoctist, viitorii Patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române. În ultimii ani ai activității sale la Iași, Pr. Constantin Sârbu a funcționat din încredințarea și cu binecuvântarea Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei ca profesor de Muzică bisericească, la nou înființată Facultate de teologie ortodoxă din capitala Moldovei. În anul 1956, vacantându-se postul de director la Seminarul teologic ortodox din București, prin trecerea fostului director, Pr. Dumitru Colotelo, în funcția de consilier patriarhal, Pr. Prof. Constantin Sârbu a fost transferat la București, unde Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a încredințat conducerea Seminarului teologic, precum și ore de Muzică bisericească la clasă. La Seminarul teologic ortodox din București, Pr. Constantin Sârbu a funcționat până la începutul anului școlar 1998-1999, când – cum am spus – agravându-i-se boala și fiind nevoit să fie spitalizat, nu a mai putut veni la cursuri, astfel, practic vorbind, i-a încetat activitatea didactică.

Ceremonia de înmormântare a Pr. Prof. Constantin Sârbu a avut loc în 28 decembrie 1998 în biserica Radu Vodă, paraclisul Seminarului teologic și s-a desfășurat în prezența Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Ea a fost oficiată de un numeros sobor de slujitori, alcătuit din: P.P.S.S. Episcopi Teofan Sinaitul, Vincențiu Ploieșteanul, vicari patriarhali și Teodosie Snagoveanul, Episcop vicar al Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, secundați de Pr. Prof. Ștefan Alexe, Pr. Prof. Nicu Moldoveanu, Pr. Prof. Dumitru Radu, Pr. Prof. Victor Frangulea de la Facultatea de teologie din București, Arhim. Grigore Băbuș de la Catedrala Patriarhală, Pr. Prof. Daniel Pestroiu, Pr. Prof. F. Dragomir, Pr. Prof. Ion Barbu, Ierom. Versanufie Gogescu de la Seminarul teologic, Pr. Irineu Lăzărescu, parohul bisericii Sfântul Spiridon-Nou, Pr. Marcel Manole, secretar eparhial și paroh al bisericii Domnița Balașa – la care am putea adăuga alți preoți și diaconi, între care pe cei din delegația venită de la Iași condusă de Ierom. Timotei Aioanei. Răspunsurile stranei au fost date de elevii seminariști, precum și de preoți din oraș, participanți la slujba de înmormântare. Alături de membrii familiei îndoliate și de rudele acestuia, în biserică erau prezenți profesori de la Seminar și Facultatea de teologie, numeroși alți credincioși, biserica devenind neîncăpătoare.

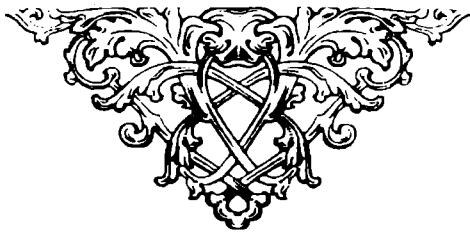
La momentul potrivit din rânduiala slujbei de prohodire, Prea Fericitul Părinte Teoctist a citit rugăciunile de dezlegare a celui răposat, după care a rostit îndătinatul cuvânt de înmormântare. Printr-o măiestrită asociere antinomică între nașterea după trup a Pruncului Iisus, care face obiectul mării sărbători bisericești din ziua de Crăciun și încetarea din viață – în această zi – a celui prohodit astăzi, Prea Fericirea Sa a arătat că această moarte înseamnă nu sfârșitul definitiv al existenței celui rămas acum fără suflare în sicriu, ci începutul pentru el a unei noi vieți, viața spirituală veșnică ce urmează după moartea trupească – o viață nouă pe care adormitul întru Domnul, Părintele Constantin Sârbu, o începe astăzi. După această frumoasă și meșteșugită explicare introductivă, Prea Fericirea Sa a prezentat aspecte din viața și activitatea celui plecat dintre noi, începând cu anii de student la Institutul universitar teologic din București în cadrul căruia s-a afirmat ca un element valoros și activ, atașat de școala pe care o urma din vocație pentru ea și pentru Biserica noastră Ortodoxă, de slujbele ei religioase pline de zidire sufletească, de semnificații și de tradiții frumoase, la care studentul de atunci participa activ din convingere și cu plăcere, ca un priceput slujitor al stranei, de ale cărei cântări era îndrăgostit.

În continuare Prea Fericitul Părinte Patriarh a trecut în revistă etapele activității oficiale desfășurate de Preotul Constantin Sârbu după terminarea studiilor sale teologice, începând cu activitatea de director și profesor de la Seminarul teologic de la Mănăstirea Neamț, unde s-a remarcat ca un cadru didactic cu deosebite calități pedagogice și morale, știind să îmbine exigența cu înțelegerea față de elevi, făcându-se iubit și apreciat de aceștia – atitudine reciprocă păstrată și după ce foștii săi elevi au devenit slujitori ai altarelor. O altă latură a activității Pr. Prof. Constantin Sârbu evocată de Prea Fericitul Părinte Patriarh a fost aceea de vicar administrativ al Sfintei Arhiepiscopii a Iașilor, activitate în care cel plecat dintre noi la Domnul și-a arătat destoinicia, priceperea, cinstea și devotamentul, fiind alături de noi, în multe momente și situații grele cărora trebuia să le facem față și pe care noi l-am simțit și l-am apreciat ca pe cel mai apropiat colaborator al nostru. Om de nădejde, „cu destulă experiență practică acumulată de-a lungul anilor”, Cucernicul Părinte Sârbu „rezolva cu competență sarcinile multiple și variate cerute de această funcție superioară în administrația bisericească”. Referindu-se la ultima parte a activității sale în cadrul Mitropoliei Moldovei, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist s-a oprit la activitatea de „profesor de Muzică bisericească la Facultatea de teologie din Iași de sub oblăduirea spirituală a Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei”, precum și transferarea Pr. Sârbu în 1996 la București, „când i-am încredințat funcția

de director al Seminarului teologic de aici și l-am numit preot slujitor la biserica Sfântul Spiridon-Nou și i-am asigurat locuința împreună cu familia sa aici la Radu-Vodă, spre a fi permanent în mijlocul elevilor. Și în această scurtă perioadă a activității sale ca director și profesor la Seminarul nostru Părintele Sârbu a vădit aceeași râvnă și același înalt spirit gospodăresc și de bun administrator, același tact pedagogic, făcându-se și aici repede prețuit și iubit de elevii și cadrele didactice ale Seminarului, precum și de noii săi enoriași pe care îi păstora cu deosebit tact pastoral". ↑

În finalul cuvântului de evocare al celui decedat, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a adresat calde cuvinte de mângâiere și de întărire sufletească familiei celui dispărut – soției și celor doi copii –, asigurându-i de sprijinul, ocrotirea și ajutorul Prea Fericirii Sale. După mișcătorul cuvânt de evocare și de mângâiere rostit de Prea Fericitul Părinte Patriarh, au mai vorbit despre personalitatea și activitatea Pr. Prof. Constantin Sârbu și au transmis condoleanțe familiei îndoliată Pr. Prof. Florin Boitan, fost director, în numele cadrelor didactice și al personalului administrativ și de serviciu de la Seminarul teologic din București, Pr. Irineu Lăzărescu, parohul bisericii Sfântul Spiridon-Nou, Ierom. Timotei Aioanei, care a citit un mesaj de condoleanțe din partea Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei, în care Înaltul Ierarh a evocat personalitatea și activitatea desfășurată la Seminarul teologic de la Neamț și de la Facultatea de teologie din Iași; Prof. Constantin Bucescu, coleg de an cu Pr. Sârbu la Institutul teologic universitar, aflat atunci sub conducerea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. După impresionanta ceremonie funebră din biserica Radu Vodă, sicriul cu corpul neînsuflețit al Pr. Prof. Constantin Sârbu a fost dus la Cimitirul parohiei Cernica, însoțit de impunătorul sobor de preoți, care l-au prohodit la coborârea în mormânt. Mulți din cei prezenți la slujba din biserica Radu Vodă au ținut să-și ia „rămas bun” de la cel decedat, însoțindu-l până la locul de veșnică odihnă. Încheind însemnările noastre de doliu și de tristețe, adresăm lui Dumnezeu smerita noastră rugăcine: „Cu sfinții odihnește, Hristoase Dumnezeule, pe robul Tău Pr. Prof. Constantin Sârbu, unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin, ci viață veșnică! Amin.”

Prof. Adrian N. Popescu

Abonamente se pot face pe adresa:
Arhiepiscopia Bucureștilor
str. Intrarea Patriarhiei, nr. 21, sector 4, București
Telefon: 01-337.21.02

Tipărit la:

ROMÂNIA **CREȘTINĂ**

Telefon: 315.06.84